UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Sesiunea naţională cu participare internaţională de comunicări ştiinţifice studenţeşti

Ediţia a XXVI-a
1 februarie-1martie 2022

Rezumatele comunicărilor
Volumul I

Chişinău, 2022
CEP USM

CZU 082=135.1=111=161.1
S 50

Sesiunea naţională
cu participare internaţională de comunicări ştiinţifice studenţeşti
Ediţia a XXVI-a
1 februarie-1martie 2022

Comitetul ştiinţific:

Igor Șarov	Rector, dr., conf.univ.
Aurelia Hanganu	Prorector pentru activitatea ştiinţifică şi relaţii internaţionale, dr. hab., conf.univ.
Liliana Dmitroglo	Decan al Facultăţii de Fizică și Inginerie, dr., conf.univ.
Ștef Marius	Universitatea de Vest din Timișoara, România, Facultatea de Fizică, Prodecan, dr., conf.univ.
Vitalie Sochircă	Decan al Facultăţii de Biologie şi Pedologie, dr., conf.univ
Viorica Gladchi	Decan al Facultăţii de Chimie şi Tehnologie Chimică, dr., conf.univ.
Valeriu Ungureanu	Decan al Facultăţii de Matematică şi Informatică, dr., conf.univ.
Sergiu Brînză	Decan al Facultăţii de Drept, dr. hab, prof. univ.
Tatiana Kolomeţ	Universitatea din Zaporojie, Ucraina, Decan al Facultăţii de Drept, dr., prof.univ.
Sergiu Matveev	Decan al Facultăţii de Istorie şi Filosofie, dr., conf. univ.
Florentina Nițu	Universitatea din București, România, Facultatea de Istorie, Decan, dr., conf.univ.
Victoria Bulicanu	Decan al Facultăţii de Jurnalism şi Ştiinţe ale Comunicării, dr., conf. univ.
Ionel Pintilii	Universitatea Apollonia, Iași, România, lector
Ludmila Usatâi	Decan al Facultăţii de Litere, dr., conf. univ.
Vladimir Guţu	Decan al Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială, dr. hab., prof. univ.
Liliana Mâță	Universitatea ,,Vasile Alexandri" din Bacău, România, dr., conf.univ.
Alexandru Solcan	Decan al Facultăţii de Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, dr., conf. univ.
Maria Hămuraru	Decan al Facultăţii de Ştiinţe Economice, dr., conf. univ.
Irina-Teodora Manolescu	Universitatea ,,Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, România, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, dr., conf.univ.
Nelu Florea	Universitatea ,,Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, România, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, dr., conf.univ.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Sesiunea naţională cu participare internaţională de comunicări ştiinţifice studenţeşti, Ediţia a 26-a, 1 februarie-1 martie 2022: Rezumatele comunicărilor / comitetul ştiinţific: Igor Șarov [et al.]; comitetului de organizare: Raisa Creţu [et al.]. – Chișinău: CEP USM, 2022 – . – ISBN 978-9975-159-49-4.
Cerinţe de sistem: PDF Reader.
Vol. 1. – 2022. – 442 p. : fig., tab. – Antetit.: Univ. de Stat din Moldova. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – Referinţe bibliogr. la sfârşitul art. – ISBN 978-9975-159-50-0 (PDF).

082=135.1=111=161.1
S 50

ISBN 978-9975-159-49-4
ISBN 978-9975-159-50-0

© Uiversitatea de Stat din Moldova, 2022

Comitetul de Organizare:
Echipa de coordonare:
Raisa Crețu, Șef Secție Managementul activității de cercetare și protecția elaborărilor științifice
Marianna Savva, specialist principal, Secția Managementul activității de cercetare și protecția elaborărilor științifice

Membri:

Anna Moldovan	dr., lector univ., Atelierul Biologie și Pedologie
Elena Tutovan	dr., conf.univ., Atelierul Materiale avansate în chimie și biofarmaceutică
Vladislav Blonschi	dr., lector univ., Atelierul Chimie industrială și ecologică
Alisa Curlicovschi	asist. univ., Atelierul Fizică și Inginerie
Ludmila Leca	masterandă, Atelierul Fizică și Inginerie
Ludmila Novac	dr., Atelierul Matematică și Informatică
Alexandru Bejenaru	lector univ., Atelierul Istorie
VitalieGaiceanu	student, Atelierul Istorie
AlexandruLupusor	lector univ., Atelierul Filosofie și Antropologie
VladChirilov-Chicerman	student, Atelierul Filosofie și Antropologie
Laura Mîrzac	dr., lector univ., Atelierul Limbi străine
Victoria Fonari,	dr., conf.univ., Atelierul Litere
NataliaGavrilenco	asist. univ., Atelierul Drept Procedural
Artiom Eni	asist. univ., Atelierul Drept Procedural
Stela Botnaru	dr., conf.univ., Atelierul Drept penal
StanislavCopețchi,	dr., conf.univ., Atelierul Drept penal
Gheorghe Reniță	dr., lector univ., Atelierul Drept penal
Rodica Nichita	dr., conf. univ., Atelierul Drept public
Tatiana Ignatiuc	lector univ., Atelierul Drept public
Olga Dorul	dr., conf.univ., Atelierul Drept Internațional și European
Nicolae Coșleț	asist.univ., Atelierul Drept Internațional și European
Artur Tarlapan	lector univ., Atelierul Drept Privat
Elena Arapu	asist. univ., Atelierul Drept Privat
Svetlana Gherjavca	dr., lector univ., Atelierul Științe Economice
Laura Tugarev	dr., lector univ., Atelierul Comunicare și Teoria Informării
Tatiana Potîng	dr., conf. univ., Atelierul Comunicare și Teoria Informării
Inga Cernat	lector univ., Atelierul Comunicare și Teoria Informării
Mariana Tacu	dr., conf. univ., Atelierul Teoria și Practica Jurnalismului
Ludmila Rusnac	dr., lector univ., Atelierul Teoria și Practica Jurnalismului
Vitalie Guțu	lector univ., drd., Atelierul Teoria și Practica Jurnalismului
Raisa Cerlat	dr., Atelierul Psihologie
Galina Pravițchi	dr., Atelierul Psihologie
Nadejda Butnari	lector univ., Atelierul Științe ale Educației
Cristina Coroban	Atelierul Sociologie și Asistență Socială
Cristina Morari	dr., lector univ., prodecan, Atelierul Relații Internaționale
Tatiana Turco	dr., conf.univ., Atelierul Științe Politice și Administrative
Carolina Macovețchi	dr., lector univ., Atelierul Științe Politice și Administrative

Culegerea înglobează rezumatele comunicărilor studenților participanți la Sesiunea națională cu participare internațională de comunicări științifice studențești, Ediția a XXVI-a.
Responsabilitatea asupra conținutului textelor aparține în exclusivitate autorilor și îndrumătorilor acestora.
*Responsabil de ediție:*Marianna SAVVA, specialist principal, Secția Managementul activității de cercetare și protecția elaborărilor științifice.

CUPRINS

BIOLOGIE ŞI PEDOLOGIE

Daniel CUCULESCU
Tehnici gis în abordarea preliminară a siturilor arheologice. Studiu de caz: Situl Rezina „Pădure” 13
Adelina DOBREA
Starea funcţională a pancreasului endocrin şi a glandei tiroide în diabetul experimental la administrarea biopreparatelor 16
Iulia POPUŞOI
Показатели эритроцитов у белых лабораторных крыс при аллоксановом диабете на фоне применения местных биопрепаратов 19
Andreea REVENCO
Impactul biopreparatelor asupra simptomelor primare (acute) la şobolanul alb de laborator 22

CHIMIE ŞI TEHNOLOGIE CHIMICĂ

Ala MARIUS
Tehnologii de producere a etanolului din materii prime amidonoase şi celulozice 25
Арина КЕЛЬБУЦ, Екатерина КОТВИЦКАЯ, Татьяна СПИРИДОНОВА
Влияние антропогенных факторов на качество вод реки Днестр 28
Валерия ДУДОНУ
Надзор за соблюдением норм санитарного регламента для косметической продукции на примере фито-дезодорант спрея «Чистая Линия» с экстрактом хлопка 31
Daniela IEPURE
Farmacocinetica, farmacodiamica şi biodisponibilitatea antibioticelor aminoglicozide 34
Елизавета ЛЕОНТЬЕВА
Деградация и минерализация поверхностно-активных веществ с использованием каталитических и фотокаталитических процессов окисления 37
Иван ПОПАЗ
Применение перспективных окислительных процессов для очистки сточных вод, содержащих фармацевтические препараты (антибиотики) 40

Татьяна БЕСПАЛОВА
Синтез координационных соединений некоторых 3d металлов с 4-аллилтиосемикарбазоном 1-(пиперидин-1-ил)пропан-1,2-диона 43
Diana-Andreea CĂTĂLIN
Compuşii coordinativi ai ni(ii) şi co(iii) în baza terţ-butiltiosemicarbazonelor 2-formil şi 2-acetilpiridinei 46
Марина ЧЕЛАК
Координационные соединения некоторых 3d-металлов с 4-аллилтиосемикарбазоном 1-(морфолин-4-ил)пропан-1,2-диона 49
Анастасия ДАНИЛОВА
Синтез координационных соединений некоторых 3dметаллов с 4-(3-метилтиопропил)тиосемикарбазоном 2-ацетилпиридина 52
Irina PLĂMĂDEALĂ
Sinteza şi proprietăţile compuşilor coordinativi ai metalelor 3d cu produşii condensării tris(hidroximetil)aminometanului cu orto – vanilina 55
Cristina ŢURCANU
Combinaţii coordinative ale cu(ii) şi ni(ii) în baza hexiltiosemicarbazonei salicil aldehidei cu proprietăţi antioxidative 58
Ioana BORTA
Compuşii coordinativi ai metalelor 3D cu tiosemicarbaziden(4)-substituite 61

FIZICĂ ŞI INGINERIE

Dan SPÎNU
Dezvoltarea aplicaţiei web pentru crearea orarului 64
Oleg ILYUSHCHENKOV, Vadim SHULGA
Developing an application for e-education 68
Vlad MOISEI
Influenta fluctuatiilor gravitaționale asupra preciziei măsurărilor 71

MATEMATICĂ ŞI INFORMATICĂ

Gabriel – Cătălin STĂNESCU
Protocoale de securitate 74
Ecaterina LUNGU
Probleme singular perturbate pentru ecuaţii diferenţiale de ordinul al doilea 77

Olivia DRUCEANU
Utilizarea frameworkurilor back-end în securizarea aplicaţiilor web 80
Victor BARAHTEAN
Proiectarea şi implimentarea uneireţele de socializare 83

ISTORIE ŞI FILOSOFIE

Andrei ARPENTI
Eugen Russev (1915 – 1982), istoric 86
Adriana CODREANU
Satul Chiperceni, oameni şi destine distruse 89
Ieronim CIOBANU
Războiul sovieto-polonez - cauzele şi urmările 92
Vadim CRISTEA
Japca - mănăstirea rezistenţei 96
Anastasia GUŢU
De la liberalism spre protecţionism în politica comercial-vamală a ţarismului în Basarabia (1812-1825) 100
Corina TERESCENCO
Starea de spirit a populaţiei basarabene din 28 iunie 1940 104
Alexandra DRAGANEL
Relaţiile culturale dintre Republica Moldova şi Japonia (1991-prezent) 108
Artiom ACULOV
Între lume și realitate sau judecăți despre ce ne este dat 112
Nelly ȘVEȚ
Как фильмы ужасов влияют на психику человека 115
Ana-Maria COJOCARU
De ce bărbatul poftește femeia aproapelui său 118
Valeria OSADCII
Casa regală a României: ascensiune și criză, democrație și dictatură 121

LITERE

Cătălina ANDRONACHE
Didactica oralului la disciplina şcolară limba şi literatura română 126
Cristina PISTOL
”Descoperă-ţi eul, descoperind „o mie şi una” de întruchipări ale naturii” 129

Natalia MIHALACHI
Exprimarea cromaticii aproximative în limba română 132
Liliana COJOCARU
Comunicarea - o necesitate umană vitală 135
Adriana DURNEA
Les particularites de l'homonymie lexicale 138
Елизавета СЕРБИЧАН
Словари языка писателей в помощь студенту-дипломнику 141
Nina EFROS
Les activités de réception en classe de langue: le cas du fle 146
Ionela PANFILII
Omonimele bilingve - „falşii prieteni" ai trăducătorului 149

DREPT

Dumitru STOICA
Eficiența sporită a convingerii în raport cu constrângerea, ca mecanism de asigurare a ordinii sociale și de drept 152
Dumitru VRABIE
Garantarea drepturilor animalelor – dilemă de interes public 155
Veronica POZNEACOVA
Moartea ca limita temporală a dreptului la viață 158
Vasile RUSU
Rolul Consiliului Superior al Magistraturii în Cariera Judecătorilor 162
Patricia VALAH
Inadmisibilitatea probelor obținute prin provocare 165
Adrian CRAINIC
Asigurarea acțiunii sub formă de sechestru în contextul aplicării asupra unui bun deținut în condițiile unui drept de proprietate periodică 168
Valeria RADUCAN
Arestul preventiv sub aspectul problematicii aplicării în cadrul procesului penal din Republica Moldova 172
Gloria CHEPTEA
Tema – Admiterea în profesia de avocat 176
Dumitru BURDUJA
Neutralitatea Republicii Moldova - fapt împlinit sau ambiție? 179
Veronica POZNEACOVA
Angajarea răspunderii republicii moldova pentru încălcarea articolului 2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului 182

Vasile GUZUN
Responsabilitatea de a proteja: obligație sau necesitate? 186
Dumitru STOICA
Statutul juridic al mişcării internaţionale de cruce roşie şi semilună roşie 189
Alina TAMAZLÎCARU
Diferendele interstatale în lumina Convenției Europene a Drepturilor Omului 192
Dionis SMOLEAC
Instituția rejudecării în procesul civil: anacronism care necesită a fi înlăturat sau doar perfecționat 195
Gabriel COJOCARU
Preciputul soțului supraviețuitor 199
Evelina DESCALUI
Înregistrările audio-video ca mijloc de probă în procesul civil 203
Alexandru TEUT
Prelucrarea datelor cu caracter personal privind starea de sănătate a persoanei fizice 207
Evelina DESCALUI
Embrionul in vitro: subiect sau obiect? 210
Raluca-Rusanda DONȚU
Mediul digital și riscul pentru viața privată a salariatului 214
Valeria GORDATI
Последствия смерти ратные-кредитора и появление наследников 218
Nicoleta ȘALARI
Protecția dreptului de autor în mediul online 222
Magdalena PETICĂ
Leasingul de personal 226
Cornelia POPOV
Circul-zâmbetul care omoară 229
Alina TAMAZLÎCARU
„Impactul COVID-19 asupra executării obligațiilor în cadrul contractului privind servicii de călătorie” 233
Veronica POZNEACOVA
Fiducia în codul civil modernizat: QUO VADIS 236
Dumitru STOICA
Prevenirea hărțuirii – practici internaționale la nivel de legislații 241
Daniela DUȚUL
Dreptul la propria imagine în contextul realității de astăzi 244

Gheorghe GHEORGHIȚĂ
Eul digital – aspecte legale ale identității virtuale 247
Daniela MUNTEANU
Răspunderea pentru prejudiciul cauzat de minori, în lumina legislației Republicii Moldova 251
Evelina DESCALUI
Inteligența artificială din perspectiva dreptului penal 255
Iana CHETREAN
Răspândirea bolilor epidemice în contextul epidemiei generate de COVID-19 259
Dumitru STOICA
Provocarea infracțiunii - reglementări naționale și internaționale 264
Iulian DICUSARĂ
Subiectul infracțiunii cu elemente de extranietate 267
Cătălina RĂILEANU
Răspunderea penală a minorilor delincvenți în lumina reglementărilor juridico-penale a Republicii Moldova și aspecte de Drept comparat 272
Valeria BÎRCA
Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la articolul 213 Cod penal al Republicii Moldova 275
Corina PÎRȚAC
Prezentarea cu bunăștiință a concluziei false de către specialist sau expert încazurile de malpraxis medical 279

ȘTIINȚE ECONOMICE

Alina COJOCARU
Paradoxul jevons – eficiență sau consumerism? 283
Elena ȚARANU
Rolul portalurilor de cazare în identificarea nivelului de calitate a serviciilor de ospitalitate 286
Cătălina VOITIC
Asigurarea sustenabilității finanțelor publice în Republica Moldova la etapa actuală 289
Carolina COJOCARU
Analiza rentabilităţii în cadru întreprinderii 293
Cosmina-Andreea GĂLUȘCĂ
Antreprenoriatul in sala oglinzilor 296
Svetlana GODOROJA
Problems regarding the functionality of pension funds in post-soviet countries 299

Anastasia GRECU
Promovarea cetății bender prin reclama și publicitate 302

Irina HARTEA
Sustenabilitatea prin prisma contabilității 304

Alexandra LOPUȘNEAC
Rolul auditului financiar în prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului 307

Andriana ONEA
Impactul domeniului fiscal asupra stabilității economico-financiare a statului 311

Andrei RABEI
Impactul tehnologiilor informaționale asupra învățământului universitar în contextul pandemiei COVID-19 314

JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII

Gabriela STRATU
Moodboardul: o perspectivă comunicațională 318

Zinaida CAPAŢINA
Televiziunea fjșc – prima televiziune online pentru studenți. apariție, strategii de dezvoltare, tendințe și noi perspective 322

Demetria BOLBOŞENCO
Eutanasia- o dispută între susținătorii "Culturii morții" și susținătorii "Culturii vieții" 326

Alisa TANAS
Fenomenul fake news în mass-media: impact și efecte 329

Iulia PASCARI
Portalurile informative generaliste în contextul mediatic contemporan 333

Irina SURUCEANU
Noile media din Republica Moldova: evoluție și perspective 336

Elena POZDÎRCA
Noile media de comunicare din Republica Moldova în contextul mediatic contemporan: jurnalismul de investigație în mediul online 340

Galina STĂVILĂ
Comunicarea persuasivă și propaganda: abordări teoretico - practice 343

PSIHOLOGIE, ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI, ASISTENȚĂ SOCIALĂ ȘI SOCIOLOGIE

Ruxandra ŞTERBEŢ
Activitatea psihologului şcolar din perspectiva cadrelor didactice 346
Tatiana-Mirela CEBAN
Utilizarea problematică a instagramului şi sănătatea mintală la adolescenţi 349
Mariana GRIGORIŢĂ
Diferenţe gender în manifestarea geloziei şi ataşamentului în relaţiile conjugale 352
Ana CEBAN
Implicaţii psihologice ale maladiei HIV/SIDA 356
Nicoleta CATAN
Consecinţe psihologice ale consumului de zahăr la adolescenţi 360
Mihaela OLEACU
Jocurile video – un produs al dezvoltării ştiinţifice sau un risc pentru adolescenţi 363
Валерия ГОНЧАР
Личностные ресурсы студентов, как фактор психологического благополучия в период пандемии COVID-19 366
Дарья ШАНИНА
Влияние covid-19 на психологическое здоровье человека 369
Magdalena BÎGU (MARCHIDAN)
Dezvoltarea identităţii morale la preşcolari cu ajutorul jocurilor 372
Inga CRUDU
Manifestări ale rezilienţei la elevi în perioada pandemică 375
Oxana POPOVICI
Influenţa învăţământului online asupra relaţiei elev-elev 378
Ana CEBAN
Implicaţii psihologice ale maladiei HIV/SIDA 381
Adela CERCHEZ
Modalități de petrecere a timpului liber a studenților în perioada pandemică 385
Nicoleta VARTIC
Practici de accesare a rețelelor de socializare de către tineri în perioada pandemică COVID-19 388
Liuba CIOBANU
Acțiuni reactive și preventive ale neglijării copilului: rolul asistentului social (cazul r. Ștefan Vodă) 391

RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

Adrian USTIAN
Aprecieri privind studiul doctrinarului american Henry Kissinger „*Diplomaţia* 394

Gabriela SOFRONOVICI
Corelația dintre convingere și constrângere în domeniul administrației publice 397

Ana FILIPENCO
Drepturile exclusiv politice ale cetăţenilor 400

Viorelia RUSNAC
„Rolul guvernării deschise prin prisma valorificării potenţialului tinerilor” 403

Dan ARNĂUT
Digitalizarea administraţiei publice 407

Irina RAILEAN
Implicarea civică a tinerilor din Republica Moldova: politici şi practici 411

Olesea GAŢCAN, Alexandra POVOROZNIUC
Mecanisme naţionale de protecţie a drepturilor la viaţă și integritate fizică şi psihică 414

Cătălina CEBOTARESCU
Independenţa judecătorilor – principiu esenţial al procedurii de contencios administrativ 417

Elena CHIOSA
Analiza relaţiilor moldo-ruse prin prisma principiului ”Pacta sunt Servanda” 421

Evghenii CARBUNI
Международный статус молдавского государства в системе международных отношений трёх соседних империй – османской, российской и австрийской 424

Liliana ZATÎC
Rădăcinile teoretice ale realismului politic în istoria gândirii politice 428

Vitalia JUC
Realizarea mecanismelor democraţiei reprezentative în activitatea parlamentului Republicii Moldova 432

Дмитрий КИЧУК
Взаимоотношения европейский союз – российская федерация на современном этапе: влияние на Республику Молдова 436

Ярослав ЧЕБАНУ
Проблематика трансформации государственного суверенитета в контексте глобализации 439

TEHNICI GIS ÎN ABORDAREA PRELIMINARĂ A SITURILOR ARHEOLOGICE. STUDIU DE CAZ: SITUL REZINA „PĂDURE”

Daniel CUCULESCU,
Facultatea de Biologie și Pedologie

CZU: 551.4 + 902.2(478) *Daniel1998.CCC@gmail.com*

În primăvara anului 2021 au fost cartate cu ajutorul GPS-ului o serie de amenajări defensive, depistate în pădurea de lângă orașul Rezina. Ulterior, pe baza observațiilor de teren realizate în cadrul proiectului „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică”, s-a constatat că vestigiile acestor structuri defensive pot fi atribuite unei fortificații, probabil, din epoca fierului. Pentru o mai bună înțelegere a relației dintre sistemul de fortificare și condițiile de mediu, datele acumulate în teren au fost integrate în mediu GIS.

Scopul cercetării: integrarea, analiza și interpretarea datelor spațiale cu referire la situl arheologic Rezina „Pădure”, acumulate în primăvara anului 2021. ***Obiectivele cercetării:*** 1**)** Crearea modelului numeric al terenului; 2) Analiza distribuției amenajerilor defensive; 3) Stabilirea legăturii dintre structurile fortificate și elevația formelor de relief.

Sistemele imformațional geografice (*Geographic Information Systems – GIS)* reprezintă un set divers de instrumente de lucru care asigură colectarea, păstrarea, prelucrarea, accesul, redarea și răspândirea informației de tip date spațiale [3, p. 23-28]. Majoritatea cercetărilor de teren sunt axate pe analiza distribuției punctelor care reprezintă structuri arheologice, analiza distribuției acesor puncte pe un plan, redau anumite legități

În cazul locației Rezina „Pădure” imformația a fost colectatătă în teren cu ajutorul unui GPS și a aplicației SW Maps. Prin urmare fiecare anomalie vizuală a fost cartată și a primit o denumire ce o caracterizează vizual. Aceste anomalii vizuale au fost reprezentate pe plan, ca puncte

cu denumiri: șanț, șanț cu turn, bastion, groapă mare, val cetate. Aceste denumiri reprezintă percepția vizuală a realității și trebuie tratate ca atare critic și analizate de la individual la general. Putem analiza distribuția spațială a complexelor după tipurile de puncte marcate și densitatea acestora [1, p. 113].

S-a observat, că cele mai multe fortificații sunt amplasate pe înălțimi dominante, protejate de particularitățile reliefului accidentat și amplificat cu amenajări antropice, combinate armonios cu relieful [2, p. 124]. Totalitatea acestor șanțuri practic înconjoară natural cetatea, iar analiza planigrafică prezintă o legătură între ele prin intersectarea în unele locuri (fig. 1). Șanțurile întrunesc condițiile pentru a fi atribuite complexului defensiv din epoca fierului, datorat faptului că se localizează la înălțime, creând un sistem defensiv în jurul cetății. Nu e exclus posibilitatea că aceste șanțuri să provină din perioda celui de-al doilea război mondial.

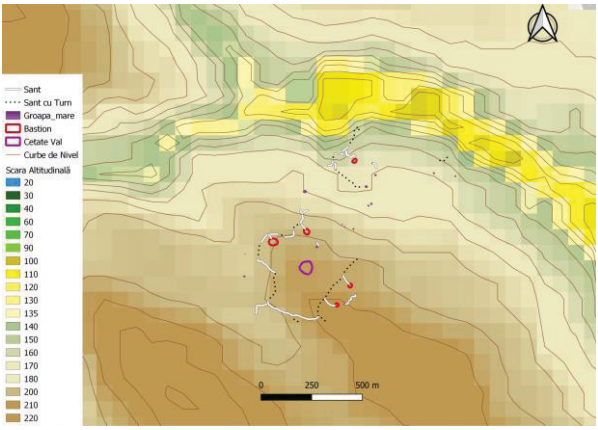

Fig. 1. Planimetria șanțurilor și a anomaliilor combinate cu relieful

Pe planul detaliat al șanțurilor se observă două structuri care sunt separate de o ravenă. Structura principală, ce corespunde valului cetății, se află între două ravene, care limitează accesul asupra văii de tip canion a râului Rezina. Alături de structura principală, în direcția nord-est, este localizată a două structură care este amplasată între ravena ce separă aceste două structure și valea de tip canion a râului Rezina. De asemenea, se observă că maoritatea gropilor de mari dimensiuni sunt amplasate între cele două complexe. Peisajul creează impresia că toate aceste șanțuri de

diferite forme fac parte dintr-un întreg sistem fortificat, însă la moment nu există dovezi vizuale despre unitate.

În concluzie, se observă că elementele defensive antropice amplifică potențialul strategic redat de formele de relief. La nivelul actual al datelor, putem firma că șanțurile descoperite formează un sistem de fortificații și pot fi atribuite epocii fierului. Avem convingerea că viitoarele cercetări invazive (sondaje arheologice și pedologice) și non-invazive (prospecțiuni aeriene UAV) vor clarifica perioada de edificare și funcționare a structurilor defensive descoperite la situl Rezina „Pădure".

Referințe:

1. КОРОБОВ, Д.С. Основы геоинформатики в археологии. М.: Издательство МГУ, 2011.
2. ZANOCI, A. Tipologia și evoluția construcțiilor defensive din spațiul est-carpatic în secolele XII/XI-III a. Chr. În: Tyragetia, serie nouă, vol. V [XX], nr. 1, Arheologie. Istorie Antică. 2011, p. 117-152.
3. ASĂNDULESEI, A. GIS (Geographic Information System) fotogrametrie și geofizică în arheologie. Investigații non-invazive în așezări Cucuteniene din România. Iași: Editura Universității „Al. Ioan Cuza", 2014.

Recomandat
Vitalie SOCHIRCĂ, dr., conf. univ.
Mihai BĂȚ, lector univ.

STAREA FUNCȚIONALĂ A PANCREASULUI ENDOCRIN ȘI A GLANDEI TIROIDE ÎN DIABETUL EXPERIMENTAL LA ADMINISTRAREA BIOPREPARATELOR

Adelina DOBREA,
Facultatea Biologie și Pedologie

CZU: 615.322:616.379-008.64 *adelinadobrea11@gmail.com*

Diabetul zaharat reprezintă o maladie ce se caracterizează prin perturbarea metabolismului glucidic, proteic, lipidic și care se instalează în cazul insuficienței absolute sau relative de insulină în organism. Complicaţiile care survin în decursul progresării diabetului zaharat reprezintă motivul cheie ce duce la aprofundarea investigaţiilor ştiinţifice şi rezolvarea problemelor patogenezei acestei maladii [1].

Unul din mijloacele de tratare a maladiei este axat pe utilizarea preparatelor din plante medicinale.

Astfel scopul acestui studiu este: Evaluarea stării funcționale a pancreasului endocrin și a glandei tiroide în diabetul experimental la administrarearea fitopreparatelor.

Material şi metode. Cercetările au fost desfăşurate în cadrul laboratoarelor „Ecofiziologie Umană şi Animală” şi „Biochimia plantelor” ale Universităţii de Stat din Moldova. Investigaţiile experimentale s-au realizat pe şobolanii albi de laborator, de ambele sexe, cu greutatea corporală cuprinsă între 170 şi 250 g. Cercetările ştiinţifice au fost montate pe 31 de şobolani, care au fost repartizaţi în 6 loturi, un lot fiind de control, iar celelalte 5 – experimentale.

Testarea glucozei în sânge a fost realizată cu ajutorul glucometrului „On Call Plus”.

Testarea hormonilor s-a efectuat prin metoda Imunofermentativă la analizatorul Stat Fax 4700.

Biopreparatul testat este alcătuit din: *Morus alba* (Dud alb), *Achillea millefolium* (Coada șoarecelui), *Hypericum perforatum* (Sunătoare), *Juglans regia* (Nucul), *Vitis vinifera* (Vița de vie). Fitopreparatul a fost obţinut prin macerat la rece.

Aspecte practice. Unele plante medicinale reproduc efectele terapiei chimice datorită proprietăţilor active pe care le conţin şi care au influ-

enţă pozitivă asupra funcţiilor multor glande endocrine, exercitând influenţe poliglandulare. Datele ştiinţifice privind caracterul modificărilor indicilor glucozei şi insulinei, evidenţiază specificul acţiunii extrasului din plante medicinale asupra organismului şi servesc ca statut major în elaborarea unor metode de profilaxie şi ameliorare a simptomelor clinice ale diabetului zaharat experimental. Efectele modulatoare ale extrasului de plante medicinale determină posibilitatea utilizării lui şi pentru ameliorarea dereglărilor tiroidiene care deseori se intersectează cu dereglările metabolismului glucidic [2].

Tabelul 1

Concentraţia triiodotironinei şi tiroxinei în diabetul alloxanic pe fondalul administrării biopreparatului ($P \leq 0,05$)

Hormonul	Martor	Alloxan	Biopreparat	Biopreparat + Alloxan
T_3 (nmol/l)	3,87 ± 0,29	2,63 ± 0,36	4,04 ± 0,19	3,49 ± 0,32
T_4 (nmol/l)	24,07 ± 2,16	12,59 ± 3,55	25,41 ± 1,89	19,93 ± 3,67

Din rezultatele obţinute se observă o reducere a triiodotironinei (T_3) în lotul Alloxanic până la 2.63 nmol/l în comparaţie cu lotul Martor – 3.87 nmol/l, iar în lotul unde s-a administrat biopreparatul constatăm o tendinţă de normalizare, nivelul hormonului atingând cifra de 3.49 nmol/l. Această normalizare are un rol important deoarece T_3 reprezintă în cea mai mare parte forma activă a hormonilor tiroidieni. Referitor la tiroxină (T_4) studiile experimentale remarcă în lotul cu diabet alloxanic o concentraţie redusă – 12,59 nmol/l în comparaţie cu lotul martor – 24.07 nmol/l. Interes prezintă lotul unde biopreparatul a fost administrat pe fondalul diabetului experimental, aici se observă o creştere a nivelului de hormoni până la 19.93 nmol/l, ce se apropie de limita normei, în comparaţie cu nivelul scăzut al lotului Alloxanic.

Concluzii: Administrarea fitopreparatului conduce la ameliorarea glicemiei şi menţinerea nivelului de insulină în limitele normei. Rezultatele cercetărilor evidenţiază efectul tireotrop al fitocomplexului studiat prin tendinţa de normalizare a concentraţiei hormonilor tiroidieni.

Fitopreparatul elaborat conţine substanţe cu un grad înalt de bioaccesibilitate şi asimilar, dă un efect colagog, sedativ şi tonifiant, influenţează

benefic nu numai asupra metabolismului glucidic, ficatului, dar şi măresc capacitatea de rezistență a organismului, ceea ce este foarte important în preîntâmpinarea sau îndepărtarea complicațiilor diabetului zaharat.

***Referinţe**:*

1. Aurelia CRIVOI, Iurie BACALOV, Elena CHIRIŢA, Ana MĂRJINEANU. Statutul funcțional al tiroidei, suprarenalelor și pancreasului endocrin în dereglările ioddeficitare și pe fondalul administrării fitopreparatelor. Studia Universitatis Moldaviae, 2015, Nr.1(81). Seria "Științe reale ale naturii". CEP USM. Chișinău, p. 87-93, ISSN 1814-3237.
2. CRIVOI A., BACALOV IU., CHIRIȚA E., COJOCARU L., GHERMAN I., CROITORI C., PARA I., CASCO D., MATEI V., PRODAN M., GLICICOVSCHI L., DELEU I., YAACOUBI SALEH, BÎLICI C., CALOŞINA A. Pancreasul endocrin în diabetul experimental și fitoterapia. 2012, Academia de Științe a Moldovei, p. 220-226, ISBN-978-9975-62-323-0.

Recomandat
Aurelia CRIVOI, dr. hab., prof. univ.
Iurie BACALOV, dr., conf. univ.

ПОКАЗАТЕЛИ ЭРИТРОЦИТОВ У БЕЛЫХ ЛАБОРАТОРНЫХ КРЫС ПРИ АЛЛОКСАНОВОМ ДИАБЕТЕ НА ФОНЕ ПРИМЕНЕНИЯ МЕСТНЫХ БИОПРЕПАРАТОВ

Iulia POPUȘOI,
Facultatea de Biologie și Pedologie

CZU: 615.322:616.379-008.64 *popusoi.iulia01@gmail.com*

Диабет - серьезное хроническое заболевание, которое развивается, когда поджелудочная железа не вырабатывает достаточное количество инсулина в кровь. В Республике Молдова, согласно предоставленным данным, зарегистрировано более 100 000 человек, больных сахарным диабетом. Проблема сахарного диабета актуальна не только для Республики Молдова, но и для всего остального мира. По данным ВОЗ, за период с 1980 по 2014 г. количество людей, страдающих диабетом, выросло со 108 миллионов до 422 миллионов [2, с.14]. К 2019 году число людей, больных сахарным диабетом увеличилось до 463 миллионов.

Беря во внимание распространенность и опасность заболевания, его лечение является важной и актуальной проблемой в современной физиологии и медицине. Данная проблема подталкивает ученых к поиску решений, изготовлению новых препаратов, в том числе, на натуральной, растительной основе [1, с.5].

Материал и методы исследования. Исследование проводилось в рамках Научно-Исследовательской Лаборатории Экофизиологии человека и животных, а также Биохимии растений Государственного Университета Молдовы. Эксперимент проводился на белых лабораторных крысах обоего пола с массой тела от 170 г до 250 г. Исследование проводилось на 31 крысе, которые были разделены на 6 групп, одна группа была контрольной, а остальные пять – экспериментальными. Модель сахарного диабета получали путем введения аллоксана в виде 5% раствора (200 мг/кг). Для определения гематологических показателей использовали гематологический анализатор Erma PCE 210. Для определения скорости оседания эритроцитов (СОЭ) использовали метод Панченкова.

Для определения уровня глюкозы использовался глюкометр On Call Plus.

В эксперименте были использованы 2 биопрепарата: Экстракт 1, состоящий из таких растений, как: *Agrimonia eupatoria, Epilobium parviflorum, Tanacetum vulgare, Viola tricolor* был получен путем настаивания. Экстракт 2, состоящий из таких растений, как: *Morus alba, Achillea millefolium, Hypericum perforatum, Juglans regia, Vitis vinifera* был изготовлен методом холодного настаивания.

Результаты и обсуждения

Результаты исследований выявили повышение уровня гликемии в группе с аллоксановым диабетом до 13,8 ммоль/л в сравнении с контрольной группой – 4,5 ммоль/л, а в группах, в которых использовались биопрепараты 1 и 2 на фоне действия экспериментального диабета наблюдается снижение уровня глюкозы до 5 и 7,2 ммоль/л соответственно. Также, в группе с аллоксановым диабетом мы заметили тенденцию к повышению скорости оседания эритроцитов до 3 мм/ч, в сравнении с контрольной группой – 2,25 мм/ч, а в группах, в которых использовались биопрепараты 1 и 2 на фоне действия экспериментального диабета наблюдается снижение скорости оседания эритроцитов до 1,5 и 1,6 мм/ч соответственно.

В данном исследовании было замечено и влияние диабета на количество эритроцитов. Так, в группе с аллоксановым диабетом число эритроцитов повысилось до 8,11 $*10^{12}$ е/л в сравнении с контрольной группой – 7,26 $*10^{12}$ е/л, а в группах, в которых использовались биопрепараты 1 и 2 на фоне действия экспериментального диабета наблюдается нормализация показателей эритроцитов до 7,57 $*10^{12}$ и 7,49 $*10^{12}$ е/л соответственно.

Выводы и рекомендации

1. На основании полученных результатов можно с уверенностью сказать, что экстракты 1 и 2 на фоне аллоксанового диабета вызывают нормализацию уровня глюкозы и не оказывают побочных эффектов. Гипогликемическое действие препаратов обусловлено такими биологически активными компонентами, как флавоноиды, сапонины и гликозиды, которые содержатся в исследуемых растениях.

2. Результаты исследований показали, что экстракты 1 и 2 оказывают биостимулирующее действие как на показатели эритроцитов, так и на все виды обмена веществ. Это обусловлено комплексом

витаминов, микроэлементов и аминокислот, а также биологически активными веществами с инсулинотропным, а также антиоксидантным и иммуномодулирующим действием, которые содержат в себе вышеперечисленные растения экстрактов 1 и 2. Таким образом, данные экстракты могут применяться в качестве местных природных препаратов с инсулинотропными и сахароснижающими свойствами при нарушениях углеводного обмена.

Referinţe:

1. BACALOV, Iu., CRIVOI, A. *Fitoterapia dereglărilor metabolismului glucidic*, Îndrumar instructiv – metodic pentru studenţi. Chişinău: CEP USM, 2009, 107 p.
2. CRIVOI, A., BACALOV, Iu., CHIRIŢA, E., et.all. Modelarea şi adaptarea proceselor metabolice prin intermediul substanţelor biologic active. În: *Studia Universitatis*. *Seria „Ştiinţe reale şi ale naturii”*, 2018, nr.1(111), p. 14.

Recomandat
Iurie BACALOV, dr., conf. univ.

IMPACTUL BIOPREPARATELOR ASUPRA SIMPTOMELOR PRIMARE (ACUTE) LA ȘOBOLANUL ALB DE LABORATOR

Andreea REVENCO,
Facultatea de Biologie și Pedologie

CZU: 615.322:616.379-008.64 *revenco_andreea@mail.ru*

Atât pe plan mondial cât și în țara noastră epidemia de diabet capătă o amploare din ce în ce mai mare, ajungându-se în anul 2019 la un număr de 463 de milioane de diabetici în întreaga lume. În Republica Moldova, conform datelor oferite, au fost înregistrați peste 100000 de pacienți cu diabet zaharat [2, p. 14]. Tratamentul acestora este costisitor şi se bazează pe insulina si preparatele orale de origine sintetică. Elaborarea de noi preparate de origine naturală are un rol important şi actual atât pentru medicină cât şi pentru economia țării. Având în vedere că menținerea unui nivel glicemic ridicat presupune apariţia complicaţiilor, ne-am propus ca scop să analizăm efectele biopreparatelor naturale asupra etapelor incipiente ale diabetului experimental. Efectele plantelor medicinale se datorează principiilor active. Introduse în organism sau aplicate pe suprafaţa corpului, aceste principii acţionează asupra celulelor, ţesuturilor, organelor şi sistemelor, inducând efecte în conformitate cu proprietăţile lor. Plantele medicinale au un avantaj faţă de medicamentele sintetice, precum: nu produc obişnuinţă, nu dau reacţii adverse, nu dau efecte nocive secundare, sunt mai ieftine [1, p. 107].

Materiale și metode de studiu

Cercetările date au avut loc în cadrul LCȘ Ecofiziolofie Umană și Animală a Universității de Stat din Moldova. Studiul a fost realizat pe 31 de șobolani albi de laborator care au fost repartizați în 6 loturi , 5 loturi experimentale și unul de control, iar durata experienței a fost de 21 de zile, în care s-au efectuat cercetările și observațiile necesare. Modelul diabetului zaharat s-a obținut prin injectarea alloxanului sub formă de soluție de 5 % .Pentru testarea proteinelor, corpilor cetonici şi glucozei în urină a fost folosită reacţia calitativă pentru precipitare cu ajutorul indicatorilor standard speciali: Mission la analizatorul URYXXON. Testarea glucozei în sânge cu ajutorul glucometrului „On Call Plus”.

În cercetările noastre, sau evaluat două complexe fitoterapeutice, Complexul 1 cu următoarea componenţă: *Agrimonia eupatoria, Epilobium parviflorum, Tanacetum vulgare, Viola tricolor* (metoda de obţinere – infuzia) şi Complexul 2 format din: *Morus alba, Achillea millefolium, Hypericum perforatum, Juglans regia, Vitis vinifera* (metoda de obținere - maceratul la rece).

Rezultate și discuții

Organismul afectat de diabet se află permanent într-o stare de „înfometare", consumând hrana cvadruplă. Astfel, fără secreție insulinică, el apelează în scop energetic la depozitile adipoase din care mobilizează în mod exagerat grăsimi (lipide). Analizând datele obţinute, observăm o pierdere ponderală în lotul alloxanic, aceasta ajungând la 160 g în a 21-a zi de experiment, față de greutatea de la începutul experimentului – 200g. Iar în loturile mixte observăm menţinerea valoarii constante a greutății corporale pe durata cercetîrilor.

Diabetul zaharat se caracterizează prin următoarele semne majore: polidipsie, polifagie și poliurie. Analiza rezultatelor constantă că în a 21-a zi de experiență consumul de apă este mai intensiv în decurs la 24 de ore în lotul alloxanic, acesta constituind 50 ml/24h , comparativ cu 32 ml/24h în lotul martor. În lotul unde s-a adminitrat complexul 1 şi complexul 2 pe fondalul diabetului alloxanic se înregistrează o cantitate de 40 ml/24h şi respectiv 38ml/24h, ceea ce demonstrază efectul bioactiv al acestor biopreparate. De asemenea s-a depistat prezența glucozei, proteinelor și a corpilor cetonici în urina lotului alloxanic, ceea ce denotă dezvoltarea progresivă a bolii, iar în lotul martor aceste valori sunt negative. Referitor la loturile în care s-au administrat biopreparatele pe fondalul diabetului alloxanic se observă tendinţa de normalizare a acestor indici, protejând astfel organismul de dezvoltarea complicaţiilor acute în diabet. Rezultate pozitive a evidenţiat şi analizele glicemiei, astfel în loturile unde sau administrat fitocomplexele nivelurile glicemiei sunt 5,0 mmol/l şi respectiv 7,2 mmol/l, norma fiind de 4,6 mmol/l, iar în lotul cu diabet alloxanic experimental acest nivel este de 13,8 mmol/l.

Concluzii şi recomandări

1. Acţiunea diabetului experimental asupra organismului contribuie la modificări esenţiale ale comportamentului, masei corporale cât și asupra proceselor metabolice. Astfel, analizând rezultatele obținute observăm o creștere esențială a volumului de apă consumat și a glucozuriei, cât și

prezența corpilor cetonici, proteinelor în urină. Loturile în care s-au administrat biopreparatele pe fondalul diabetului alloxanic se caracterizează prin normalizarea glucozuriei, menţinerea masei corporale și absența proteinelor și a corpilor cetonici în urină.

2. Administrând fitopreparatelor pe fondul diabetului alloxanic reduc nivelulde glucoză în sânge de la 13,8 mmol/l (în diabetul alloxanic) până la 5,0 mmol/l şi respectiv 7,2 mmol/l, norma fiind - 5,6 mmol/l. Extrasele cercetate prezintă un efect hipoglicemiant, îndepărtează apariţia dereglărilor acute şi deci pot fi incluse în lista preparatelor de origine vegetală utilizate în tratamentul profilactic al dereglărilor metabolismului glucidic.

Referinţe:

1. BACALOV, Iu., CRIVOI, A. *Fitoterapia dereglărilor metabolismului glucidic*, Îndrumar instructiv – metodic pentru studenţi. Chişinău: CEP USM, 2009, 107 p.
2. CRIVOI, A., BACALOV, Iu., CHIRIŢA, E., et.all. Modelarea şi adaptarea proceselor metabolice prin intermediul substanţelor biologic active. În: *Studia Universitatis*. *Seria „Științe reale şi ale naturii”*, 2018, nr.1(111), p. 14.

Recomandat
Iurie BACALOV, dr., conf. univ

TEHNOLOGII DE PRODUCERE A ETANOLULUI DIN MATERII PRIME AMIDONOASE ȘI CELULOZICE

Ala MARIUS,
Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică

CZU: 661.722 *marius.ala@mail.ru*

Etanolul constituie o materie primă valoroasă în diferite industrii, printre care se enumără cea alimentară, chimică, farmaceutică și energetică. Din această cauză este necesar de a studia procesul de obținere a alcoolui etilic în sensul optimizării tehnologiilor existente. Este pe larg utilizat în calitate de antiseptic, în industria alimentară, în calitate de aditiv alimentar (E1510) și în industria medicamentelor.

În industrie, se deosebesc două tipuri de etanol: tehnic și alimentar (bioetanol). Alcoolul etilic tehnic este obținut în industrie prin hidratarea etilenei, proces ce poate fi realizat în două moduri:

a) prin hidratarea directă, procesul are loc temperatura de 300°C, presiune de 7 Mpa și în prezență de catalizatori H_3PO_4, cărbune activat și azbest. Reacția ce are loc:

$$CH_2{=}CH_2 + H_2O \rightarrow C_2H_5OH$$

b) prin hidratarea indirectă, cu formare a eterului etilic al acidului sulfuric (produs intermediar):

$$CH_2{=}CH_2 + H_2SO_4 \rightarrow CH_3\text{-}CH_2\text{-}OSO_2OH$$

Și hidroliza produsului intermediar:

$$CH_3\text{-}CH_2\text{-}OSO_2OH + H_2O \rightarrow C_2H_5OH + H_2SO_4$$

În general, etanolul este produs prin conversia microbiană a materialelor din biomasă prin fermentare. Etapele procesului de fermentare includ următoarele procese:

1. Formarea soluției zahăruri fermentescibile;
2. Fermentarea acestor zahăruri în bioetanol;
3. Separarea și purificarea etanolului (inițial – 15,0% etanol, în final 95,6%).

Materiile prime pentru obținerea a bioetanolului le constituie materiile prime zaharoase, amidonoase și celulozice. În pofida faptului că materiile prime care conțin niveluri ridicate de zaharuri sunt cele mai ușor de transformat în bioetanol, acestea nu sunt folosite în producție, astfel încât sunt prea scumpe din cauza că sunt folosite în lanțul alimentar.

Producția de bioetanol din materii prime celulozice are la bază trei tipuri de procese: hidroliza acidă sau enzimatică și termochimică. Prcoseul include etapele de de pregătire și mărunțire materiei prime sub formă de rumeguș, hidroliza acidă în prezență de acid sulfuric, neutralizarea acidului cu soluție de hidroxid de calciu, fermentarea alcoolică prin dozarea drojdiilor și rectificarea în coloane. Hidroliza acidă poate fi realizată cu acid diluat (se desfășoară la temperaturi mari și presiune ridicată) sau cu acid diluat (procesul necesită mult timp și sisteme costisitoare de recuperarea a acidului. Procesul de hidroliză enzimatică necesită procese de pretratare pentru a sparge structura cristalină a lignocelulozei. Ele pot fi de natură fizică sau chimică. Procesele termochimice la rândul lor pot fi hibrid termmochimic-biologice (cu adaos de biocatalizatori care provoacă fermentarea în etanol a gazului de sinteză) și pur termochimice (cu prezență de catalizatori ce determină transformarea gazului în etanol).

În **procesul de producție a bioetanolului din materii prime amidonoase,** etapele sunt: pregătirea și mărunțirea materiilor prime amidonoase (grâului, porumbului, cartofului, etc.), descompunerea enzimatică a amidonului până la zaharuri fermentabile, fermentația zaharurilor până la alcool etilic, purificarea și izoloarea produsului. Procesul este cunoscut din cele mai vechi timpuri, astfel încât au fost stabiliți parametri optimali ai bioprocesului: Oxigenul s-a dovedit a fi esențial pentru o bună fermentare, deși biomasa este produsă în condiții aerobe și anaerobe. pH-ul, concentrația ionilor de hidrogen în bioamestec afectează activitatea biocatalizatorului, valorile pH-ului pentru creșterea celor mai multe tulpini de *Saccharomyces cerevisiae* sunt 2.4-8.6, cu un optim de 4.5. Temperatura**,** pentru drojdiile termofile temperatura optimă variază între 40-50^{0}C, temperatura optimă pentru conversia completă a glucozei în etanol este puțin sub această valoare. Producția de etanol prin fermentație cu drojdie se caracterizează prin selectivitate ridicată, acumulare redusă de subproduse, randament ridicat în etanol, toleranță bună la creșterea etanolului

Facînd o analiză a proceselor tehnologice, putem face **concluzii** că: producerea etanolului din materii celulozice are un potențial ridicat da-

torită disponibilității pe scară largă, abundenței și costul relativ scăzut al materialelor celulozice, cu toate acestea, deși multe astfel de procese sunt realizabile din punct de vedere tehnic, procesele nu sunt rentabile din cauza cheltuielilor necesare pentru proiectarea procesului biotehnologic. Biocatalizatorii utilizați sunt bine studiați, inclusiv procesele metabolice ale acestora, ceea ce asigură o manipulare eficientă în vederea obținerii produsului de interes. Biotehnologia etanolului în raport cu tehnologiile bazate pe materii prime celulozice, prezintă un randament înalt în produs și acumulare redusă de subproduse.

Referințe:

1. BAEYENS J., KANG Q., APPELS L., DEWIL R., LV, Y., TAN, T. Challenges and opportunities in improving the production of bio-ethanol. In: *Progress in Energy and Combustion Science*, 2015, Vol. 47, pp. 60-88.
2. BADGER, P. C. *Ethanol from Cellulose: A general Review*. Reprinted from: Trends in new crops and new uses, J. Janick and A. Whipkey (eds.). ASHS Press, Alexandria, 2002.

Recomandat
Vladislav BLONSCHI, dr. lector univ.

ВЛИЯНИЕ АНТРОПОГЕННЫХ ФАКТОРОВ НА КАЧЕСТВО ВОД РЕКИ ДНЕСТР

Арина КЕЛЬБУЦ,
Екатерина КОТВИЦКАЯ,
Татьяна СПИРИДОНОВА,
Факультет Химии и Химической Технологии

CZU:543.3:504.453(282.247.314)

akelbuc@mail.ru,
ecotvitskaia@gmail.com,
sptanya00@gmail.com

Река Днестр является главным водным объектом Республики Молдова и играет важную экономическую и экологическую роль для нашей страны. Химический состав природных вод является характеристикой, которая отражает влияние естественных и антропогенных факторов окружающей среды. Таким образом, становится актуальным изучение химического состава и уровня загрязнения вод Днестра на участках, где осуществляется антропогенное вмешательство. Целью данного исследования является установление влияния антропогенных факторов на качество реки Днестр.

В полевых условиях была определена температура и проведена фиксация растворенного кислорода, а также были отобраны пробы для анализа в лаборатории [1]. В лаборатории определялись макрокомпоненты [2], концентрация растворенного кислорода; химическое потребление кислорода, а также водородный показатель (pH) (Таб. 1-2) [3].

Таблица 1

Полученные данные для осенних проб

Параметр / Место	pH	t, °C	$[O_2]$, мгO_2/л	ХПК, мгО/л	D_{mt}, мг-экв/л	Ca^{2+}, мг/л	Mg^{2+}, мг/л	HCO_3^-, мг/л	SO_4^{2-}, мг/л	Cl^-, мг/л	$Na^+ + K^+$, мг/л	$\sum i$, мг/л
До Дубоссарской ГЭС	7,70	14	14,7	6,8	3,8	51,1	15,9	286,7	44,2	13,7	53,7	465,5

После Дубоссарской ГЭС	8,13	14	14,1	5,2	3,9	57,6	12,5	219,6	43,1	15,6	26,0	374,4
До г. Григориополь	7,27	16	7,7	4,0	4,2	61,7	13,9	176,9	56,5	14,0	6,2	329,3
После г. Григориополь	7,30	16	10,8	5,5	4,1	68,1	9,4	189,1	57,1	13,0	12,2	348,9
До очистных сооружений, г. Бендеры	8,12	15	12,1	6,6	4,5	76,2	8,9	189,1	51,7	13,7	0,8	340,3
После очистных сооружений, г. Бендеры	7,49	15	14,4	4,8	4,3	79,2	4,2	198,2	39,6	13,2	4,8	338,2

Таблица 2

Полученные данные для зимних проб

Параметр / **Место**	**pH**	**t**, °C	**[O_2]**, мг/л	**ХПК**, мгО/л	**D tot**, мг-экв/л	**Ca^{2+}**, мг/л	**Mg^{2+}**, мг/л	**HCO_3^-**, мг/л	**SO_4^{2-}**, мг/л	**Cl^-**, мг/л	**Na^++K^+**, мг/л	**∑i**, мг/л
До Дубоссарской ГЭС	8,70	5,2	12,5	11,6	4,5	64,1	15,9	311,1	7,7	22,4	33,5	454,9
После Дубоссарской ГЭС	7,01	5,2	8,9	8,9	4,6	62,1	18,9	268,4	11,1	21,5	15,2	397,2
До г. Григориополь	7,63	5,8	10,6	13,9	4,6	60,1	19,5	286,7	15,2	15,5	21,5	418,6
После г. Григориополь	7,64	5,9	14,4	8,5	5,1	60,1	25,5	280,6	12,8	20,6	8,8	408,4
До очистных сооружений, г. Бендеры	7,47	9	18,8	11,3	4,9	58,1	25,2	323,3	21,2	13,7	28,7	470,3
После очистных сооружений, г. Бендеры	7,37	9	12,1	8,8	5,2	66,1	23,7	378,2	26,8	17,1	49,5	561,4

Со сменой сезонов происходят изменения в составе вод Днестра: в декабре увеличилось химическое потребление кислорода и содержание растворенного кислорода, т.к. уменьшение температур ведет к увеличению растворимости кислорода. Но было замечено уменьшение содержания растворенного кислорода в городе Дубоссары. В зимнее время наблюдалось увеличение минерализации воды после очистных сооружений в г. Бендеры, после ГЭС в г. Дубоссары, а также в г. Григориополь. Смена типа воды с III на I, с преобладанием гидрокарбонатов ($HCO_3^-)Ca^{2+} + Mg^{2+}HCO_3^-)Ca^{2+} + Mg^{2+}$) была замечена в г. Бендеры и г. Григориополь, но зимой в г. Григориополь, за счет антропогенного вмешательства, воды снова сменили свой тип с I на II.

Таким образом можно сделать вывод что антропогенное влияние на качество вод реки Днестр незначительна. Во всех исследуемых пунктах вода относится к I и II классов.

Библиография:

1. DUCA Gh., GLADCHI V., GOREACEVA N. *Lucrări practice la Chimia apelor naturale.* Chișinău: CEP USM, 2007, 108 p.
2. АЛЕКИН О.А., СЕМЕНОВ А.Д., СКОПИНЦЕВ Б.А. *Руководство по химическому анализу вод суши.* Ленинград: ГИДРОМЕТОИЗДАТ, 1973.
3. ГОРЯЧЕВА Н., ГЛАДКИЙ В., БУНДУКИ Е., БОРОДАЕВ Р., МАРДАРЬ И. Ионный состав и жесткость вод среднего Днестра. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, Nr. 1, 2007. cc. 233-238.

Рекомендовано
Владислав БЛОНСКИ, др., лектор унив.

НАДЗОР ЗА СОБЛЮДЕНИЕМ НОРМ САНИТАРНОГО РЕГЛАМЕНТА ДЛЯ КОСМЕТИЧЕСКОЙ ПРОДУКЦИИ НА ПРИМЕРЕ ФИТО-ДЕЗОДОРАНТ СПРЕЯ «ЧИСТАЯ ЛИНИЯ» С ЭКСТРАКТОМ ХЛОПКА

Валерия ДУДОНУ,
Факультет Химии и Химической Технологии

CZU: 665.582.3:351.77 *dudonu.valeria@gmail.com*

Данная работа посвящена рассмотрению выполнения правил и норм размещения на рынке косметической продукции в целях гарантирования защиты здоровья населения на примере косметического продукта – **Фито-дезодорант спрей «ЧИСТАЯ ЛИНИЯ» с экстрактом хлопка.**

Все ингредиенты косметического средства должны быть оценены на безопасность, а продукт на эффективность. Каждый этап производства строго регламентируется ГОСТами, стандартами и другими нормативными документами.

Описание косметического продукта. Согласно заявлению производителя: Фито-Дезодорант «Защита для нежной кожи» обеспечивает бережный уход за нежной кожей, склонной к раздражениям. Присутствуют ароматические нотки пиона [1].

Согласно Приложению № 1 к Санитарным правилам косметической продукции Республики Молдова (HG1207/2016 din 02.11.2016), категорией данной косметической продукции является «Дезодоранты и антиперспиранты» [2].

Требования к маркировке. На упаковке указана вся требуемая регламентом информация. Присутствуют адреса изготовителя, производителя. Есть наклейка от импортера, однако буквы стерты. Указаны: дата изготовления, объем, масса нетто, дата минимального срока годности, меры предосторожности, номер партии продукта.

Косметический бренд «ЧИСТАЯ ЛИНИЯ» официально получил одобрение от PETA (People For The Ethical Treatment of Animals). «ЧИСТАЯ ЛИНИЯ» не проводит испытания на животных.

Для производства дезодорантов используется либо ГОСТ 31679-

2012, либо собственные тех. условия. Хранение и транспортирование дезодорантов – по ГОСТ 28303 [3-4].

Информация о стабильности косметического продукта основывается на методах: тест на ускоренное старение; испытание на стрессовые температурные условия; тест на микробиологические примеси; тест на фотоустойчивость; тест на совместимость продукта с упаковкой. *Контроль качества косметической продукции:* определение внешнего вида (ГОСТ 29188.0-91, раздел 3); определение цвета (ГОСТ 29188.0-91, раздел 3); определение запаха (гост 29188.0-91, раздел 3); определение водородного показателя (ГОСТ 29188.2); определение массовой доли свинца (ГОСТ 31676); определение массовой доли мышьяка (ГОСТ 31676); определение массовой доли ртути (ГОСТ 31676); определение микробиологических показателей [4-11].

Ароматизаторы Amyl cinnamal и Butylphenyl methylpropional входят в список веществ, которые не должны содержаться в косметических продуктах, за исключением тех, которые подлежат установленным ограничениям (Приложение № 4 Санитарного регламента). В списке запрещенных веществ в косметике (Приложение № 3) значится изобутан и бутан, если они содержат ≥ 0,1% бутадиена, это говорит о том, что производитель должен быть очень внимателен к данному вопросу и строго следить за количественным содержанием.

Библиография:

1. Чистая линия, Дезодорант «Защита для нежной кожи» 150мл. [citat 08.11.2021]. Disponibil: https://www.chistaya-linia.ru/products/dezodoranty/zaschita-dlya-nezhnoy-kozhi/chistaya-liniya-dezodorant-antiperspirant-zashhita-dlya-nezhnoj-kozhi-150-ml.
2. Regulamentul sanitar privind produsele cosmetice, anexe nr. 1, 3, 4, 15. Actualizat: Hotărîre Nr. 1207 din 02-11-2016.
3. ГОСТ 31679-2012 продукция косметическая жидкая. Общие технические условия. Adoptat: ISM, 2013.
4. ГОСТ 28303-89 Изделия парфюмерно-косметические. Упаковка, маркировка, транспортирование и хранение. Adoptat: ISM, 1991;

5. ГОСТ 31677-2012 Продукция парфюмерно-косметическая в аэрозольной упаковке. Общие технические условия. Adoptat: ISM, 2013.
6. ГОСТ 29188.0-91 Изделия парфюмерно-косметические. Правила приемки, отбор проб, методы органолептических испытаний. Adoptat: ISM, 2014.
7. ГОСТ 29188.2-91 Изделия косметические. Метод определения водородного показателя pH. Adoptat: ISM, 1993.
8. ГОСТ 31696-2012 Продукция косметическая гигиеническая моющая. Общие технические условия. Adoptat: ISM, 2013.
9. ГОСТ 26927-86 Сырье и продукты пищевые. Методы определения ртути. Adoptat: ISM, 1989.
10. ГОСТ 26930-86 Сырье и продукты пищевые. Метод определения мышьяка. Adoptat: ISM, 1987.
11. ГОСТ 26932-86 Сырье и продукты пищевые. Методы определения свинца. Adoptat: ISM, 1986.

Recomandat
Elena BUNDUCHI, dr., conf. univ.

FARMACOCINETICA, FARMACODIAMICA ȘI BIODISPONIBILITATEA ANTIBIOTICELOR AMINOGLICOZIDE

Daniela IEPURE,
Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică

CZU: 615.33 *iepuredaniela99@gmail.com*

Aminoglicozidele sunt antibiotice cu proprietăți bactericide puternice, administrate în principal pentru infecții determinate de bacterii aerobe gram negative și micobacterii, formate din două sau mai multe aminoglucide legate prin legături glicozidice cu un aminoalcool ciclic, care poate fi de tip streptidină sau 2-deoxistreptamină. Aceste preparate sunt obținute pe cale biosintetică din *speciile de Streptomyces* și se divizează în 4 clase (Fig.1) [1]:

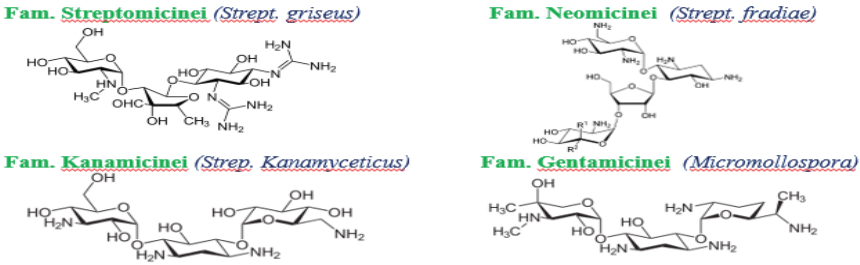
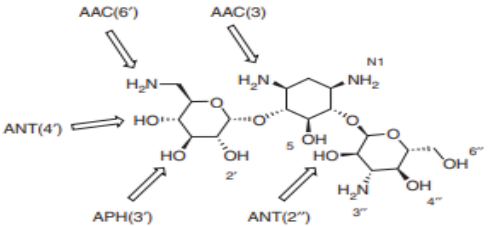

Fig. 1. Clasificarea aminoglicozidelor în conformitate cu speciile din care sunt biosintetizate

Aminoglicozidele posedă o absorbție redusă în tractul gastro-intestinal, pe când absorbția pe calea parenterală este rapidă și completă. Astfel, cea mai aplicată formă farmaceutică a aminoglicozidelor o prezintă perfuziile intravenoase sau injecții intramusculare, asigurând biodisponibilitate de la 75 la 100%. Concentrațiile maxime ale aminoglicozidelor din ser sunt atinse la 30-120 de minute după administrarea parenterală. Aceste preparate mai pot fi administrate și pe cale intrarahidiană, orală, topică sau pulmonară. Distribuția antibioticelor se limitează în lichidele extracelulare, asigurând un grad mic de legare cu albuminele plasmatice (sub 10%), fapt ce demonstrează activitate farmacologică înaltă [2].

Metabolizarea antibioticelor aminoglicozide este determinată de acțiunea enzimelor (AME), ce se clasifică în 3 categorii: **acetiltransferaze (AAC)** – acetilează grupările amine prin implicarea acetil coenzimei A, **aminoglicozid fosforilaze (APH)** – catalizează fosforilarea dependentă de ATP a grupărilor hidroxil și **aminoglicozid nucleotidiltranferaze (ANT)** – acționează prin adăugarea de AMP de la un donor de ATP la grupări hidroxil (Fig. 2) [3].

Aminoglicozidele sunt în principal excretate prin rinichi. Aproximativ 80-90% din doza administrată este excretată în urină, iar cealaltă cantitate se eliminată prin calea biliară. Timpul de înjumătățire plasmatică este de aproximativ 2-3 ore. Administrarea repetată poate duce la acumulare și toxicitate renală [4].

Parametru farmacodinamic este exprimat prin mecanismul acțiunii preparatului. Aminoglicozidele inhibă sinteza proteică prin fixarea la nivelul subunității 30S a ribozomului bacterian. Aceasta este urmată de traducerea greșită a proteinelor. Se produc leziuni ale membranei citoplasmatice, conducând la moarte accelerată (Fig. 3).

Aminoglicozidele reprezintă remedii importante în combaterea celei mai răspândite maladii – tuberculoza. Cele mai aplicate sunt amikacina, kanamicina, streptomicina sau capreomicina. Fiecare dintre acești agenți posedă activitate bactericidă împotriva *M. tuberculosis* [5].

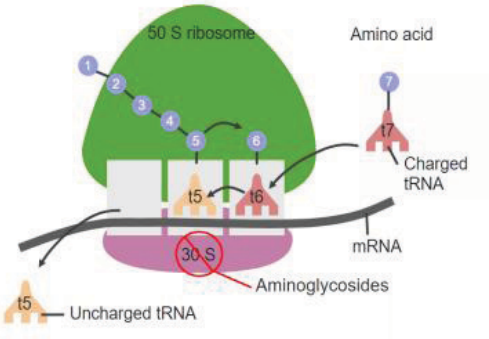

Fig. 3. Atașarea aminoglicozidelor de ARNm.

Așadar, se poate menționa că antibioticele aminoglicozidice reprezintă preparate cu spectru larg de acțiune, însă manifestă reacții adverse

grave; administrarea acestora trebuie să aibă un caracter selectiv; luând în considerație factorul nefrotoxicității administrarea acestor preparate trebuie să se efectueze doar în cazuri de excepție.

Referințe:

1. BLOCK M., BLANCHARD D.L. Aminoglycosides. *Stat Pearls*, 2021.
2. Reflection paper on use of aminoglycosides in animals in the European Union: development of resistance and impact on human and animal health. *European medicines agency*, 2018, pp. 6-7.
3. KRAUSE K., CONNOLLY L. Aminoglycosides: an overwiew. In: Cold Spring Harbor Perspectives in Medicine, 2016, pp. 5-7.
4. BOBU A.M. Ce sunt aminoglicozidele? [citat 02 decembrie 2021]. Disponibil: https://www.romedic.ro/ce-sunt-aminoglicozidele-0P36821.
5. KOHANSKI M., DWYER D., COLLINS J.J. *How Antibiotics Kill Bacteria: From Targets to Networks.* In: NIH, 2010, p. 6.

Recomandat
Maria GONȚA, dr. hab., prof. univ.

ДЕГРАДАЦИЯ И МИНЕРАЛИЗАЦИЯ ПОВЕРХНОСТНО-АКТИВНЫХ ВЕЩЕСТВ С ИСПОЛЬЗОВАНЕМ КАТАЛИТИЧЕСКИХ И ФОТОКАТАЛИТИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ ОКИСЛЕНИЯ

Елизавета ЛЕОНТЬЕВА,
Факультет Химии и Химической Технологии

CZU: 628.316.094 *lizaleon0905@gmail.com*

Начиная с 50-60-х годов прошлого века в технически развитых странах стали в массовом порядке производиться новые химические соединения – синтетические поверхностно-активные вещества (СПАВ). По данным Государственной гидрометеорологической службы, детергенты являются одним из основных загрязнителей природных вод, где они образуют пены, которые накапливаются на поверхности, ограничивая газообмен между водой и атмосферой, тем самым способствуя уничтожению аэробных бактерий. В 2013-2015 годах концентрация СМС в реке Днестр составляла 0,04 миллиграмма СМС на литр воды. В реке Бык – 0,48 миллиграмма на литр воды и концентрация моющих средств в реке Рэут составляет 0,05 мг/л.

СПАВы накапливаются как в природных, так и в сточных водах и каждое ведёт к разным

последствиям. В природных водоемах СПАВ ухудшают кислородный режим и органолептические свойства воды, а из-за медленных процессов окисления они могут долгое время негативно влиять на экосистему. Высокое пенообразование – еще один отрицательный фактор воздействия. По некоторым данным, уже при концентрациях СПАВ 5-15 мг/дм³ у рыб разрушается слизистый покров, а при более высоких концентрациях наблюдается кровотечение жабр. СПАВ, попадающие на городские очистные сооружения, затрудняют работу отстойников, повышают нагрузку на очистные сооружения и снижают общую эффективность очистки хозяйственно-бытовых стоков.

Методы очистки сточных вод от СПАВ условно можно разделить на методы, подходящие для очистки сточных вод с невысоким содержанием веществ (10-100 мг/л) и на методы, подходящие для очистки стоков с высокими концентрациями поверхностных активных веществ (100-1000 мг/л). Для очистки стоков с невысоким содержанием можно применять методы адсорбции на углях; сорбционные методы с использованием ионообменных смол и полимерных адсорбентов; методы обратного осмоса; биохимические методы очистки (биоокисление и биосорбция); флокуляцию; методы электрокоагуляции; метод озонирования.

Для очистки сточных вод с высоким содержанием больше подходят методы коагуляции; флокуляции; экстракции; ионного обмена; а также электрические и комбинированные методы – электрофлотация, электрокоагуляция, гальванокоагуляция, электрофлотокоагуляция.

Озонирование является перспективным методом для очистки сточных вод от СПАВ в невысоких концентрациях. В результате воздействия озона образуются нетоксичные продукты, не оказывающие негативного влияния на экосистемы. Есть предположения, что озонирование можно применять и для очистки более высоконцентрированных стоков (до 200 мг/л).

Кроме непосредственного озонирования, для очистки стоков перспективно использовать **редокс-системы,** в которых озон сочетается с другими окислителями.

Усовершенствованные процессы окисления **основаны на образовании гидроксильных радикалов** в гомогенных процессах, в которых сочетаются озон, УФ-излучение, перекись водорода (H_2O_2) и ионы Fe^{2+}, или в гетерогенных процессах, в которых сочетаются УФ излучение, катализатор и перекись водорода.

Для предотвращения загрязнения поверхностно-активными веществами воды часто используется снижение содержания ПАВ в сточных водах с помощью фотодеградации в условиях УФ/TiO_2/H_2O_2 и УФ/Fe^{2+}/H_2O_2. Процессы фотодеградации проводятся путем воздействия ультрафиолетового света на сточные воды в течение определенного периода времени. В обоих процессах наблюдается зависимость эффективности фотодеградации ПАВ от дозы TiO_2, концентраций Fe(II) и H_2O_2, pH и времени. Концентрацию ПАВ,

оставшегося в сточных водах, определяется спектрофотометрией в УФ/видимой области с использованием метиленового синего в качестве красителя.

Влияние поверхностных агентов многообразно и комплексно, проявляясь, в частности, на внешнем виде и физико-химических свойствах воды, животного и растительного мира. Повсеместная распространенность синтетических поверхностно-активных веществ остро ставит вопрос нахождения наиболее приемлемых и экономически выгодных методов очистки сточных вод от них. **Каталитические и фотокаталитические** процессы окисления СПАВов являются довольно **эффективными и оптимальными методами очистки воды,** так как они воздействуют **на саму структуру детергентов, тем самым минимизируют их содержание в воде.**

Библиография:

1. ВОЛКОВА Г.А., СТОРОЖУК Н.Ю. Методы очистки сточных вод, содержащих синтетические поверхностно-активные вещества. В: *Водохозяйственное строительство, теплоэнергетика и геоэкология*, 2012, N.2, cc. 38-40.
2. GONȚA M., PORUBIN-SCHIMBĂTOR V. Procese de oxidare avansată la mineralizarea surfactanțului cationic bromura de cetil-trimetil-amoniu. În: *Studia Universitatis Moldaviae,* 2021, nr. 6(136), pp. 167-176.
3. ANDRONIC, L.C. *Materiale ceramice nanostructurate cu proprietăți fotocatalitice utilizate pentru distrugerea poluanților din ape*. Cluj-Napoca, 2018, 123 p.

Recomandat
Maria GONȚA, dr. hab., prof. univ.

ПРИМЕНЕНИЕ ПЕРСПЕКТИВНЫХ ОКИСЛИТЕЛЬНЫХ ПРОЦЕССОВ ДЛЯ ОЧИСТКИ СТОЧНЫХ ВОД, СОДЕРЖАЩИХ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИЕ ПРЕПАРАТЫ (АНТИБИОТИКИ)

Иван ПОПАЗ,
Факультет Химии и Химической Технологии

CZU: 628.3:543.645.7 *cun9pa@gmail.com*

Вода считается одним из важнейших компонентов жизни. Опасения по поводу появления загрязняющих веществ, таких как фармацевтические соединения, усилились из-за их негативного воздействия на экосистему [1]. Проблема загрязнения водной среды лекарственными препаратами привлекает к себе повышенное внимание. Особое внимание уделяется антибиотикам, так как они ответственны за эволюцию бактерий и генов антибиотикорезистентности. А также представляет угрозу для здоровья человека [2].

В сточные воды антибиотики попадают наряду со своими метаболитами, поведение, трансформация и токсичность которых в водной среде являются еще менее изученными. Источниками антибиотиков в городских сточных водах являются жилищный сектор, лечебные учреждения, ветеринарные клиники и фармацевтические предприятия.

Традиционные методы очистки, такие как флокуляция, обратный осмос, коагуляция и др., предполагают перевод загрязняющего вещества из одной фазы в другую. С другой стороны, расширенные процессы окисления, такие как прямой и непрямой фотокатализ, процессы Фентона и фотофентона, электрофентон и другие гибридные процессы основанны на образовании **гидроксильных (●OH) радикалов**, которые являются окислителями, способными превращать загрязняющие вещества в нетоксичные конечные продукты, такие как CO_2 и H_2O.

Исследования показывают, что в Молдове чаще всего использовали антибиотики ампициллин, амоксициллин, цефалотин, цефа-

мандол и т. д. Амоксициллин (Рис.1) преимущественно используется как в медицине, так и в ветеринарии [3].

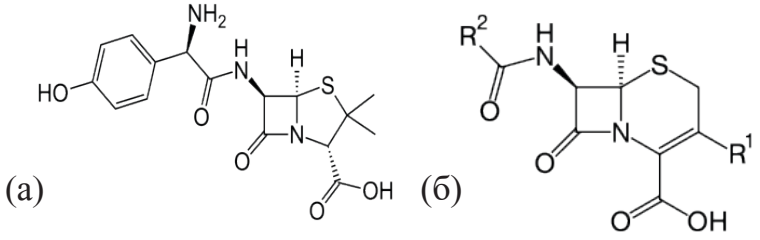

Рис. 1. Амоксициллин(а) и общая структура цефалоспоринов(б).

По данным различных источников в разных регионах мира, в период 2007-2012 гг. в поверхностных водах и питьевой воде (в скобках) были выявлены следующие максимальные концентрации антибиотиков **(нг/л)**: *ципрофлоксацин* – 30 (10), *энрофлоксацин* – 40 (20), *эритромицин* – 40 (10), *линкомицин* – 10 (10), *ломефлоксацин* – 35 (10), *норфлоксацин* – 31 (10), *офлоксацин* – 480 (10), *рокситромицин* – 66 (5).

Окисление загрязнителей реактивом Фентона (1-3) состоит из взаимодействия ионов двухвалентного железа Fe^{2+} с H_2O_2 с образованием ионов Fe^{3+} и гидроксильных радикалов.

$$Fe^{2+} + H_2O_2 \rightarrow Fe^{3+} + HO\bullet + HO- \qquad = 76\ L\ mol^{-1}\ s^{-1} \qquad (1)$$

$$Fe^{3+} + H_2O_2 + H_2O \rightarrow Fe^{2+} + HO_2\bullet + H_3O^+ \qquad k = 0.01\ L\ mol^{-1}\ s^{-1} \qquad (2)$$

$$Fe(OH)_2 + h\nu \rightarrow Fe^{2+} + HO\bullet \qquad (3)$$

Гетерогенный фотокатализ (система TiO /H O /УФ) также является эффективным методом деградации и минерализации антибиотиков [4]. Процесс фотокатализа определяется облучением катализатора УФ-видимыми лучами, и в ответ на поглощение этих излучений могут образовываться различные окислительные частицы.

Фотокатализаторы не принимают непосредственного участия в окислении и минерализации АМХ, но обеспечивают необходимые условия для образования оксидантов.

Деградация амоксициллина в процессе окисления реактивом Фентона и системой TiO /H O /УФ с целью **расщепления**

β-лактамного кольца с последующим превращением субстрата в более простые соединения зависит от нескольких параметров, а именно: от концентрации перекиси водорода, катализаторов, температуры, время реакции и значение pH. Таким образом изучение оптимизации параметров способствует к более эффективной очистке вод от таких загрязнителей как антибиотики и других трудноокисляемых органических соединений, а также поиском других эффективных методов очистки воды.

Библиография:

1. GOZLAN, I., ROTSTEIN, A. AVISAR, D. Amoxicillin-degradation products formed under controlled environmental conditions: Identification and determination in the aquatic environment. În: *Chemosphere*, 2013, 91(7), pp. 985-992.
2. De CARVALHO, J. F., MORAES, J. E. F. Treatment of simulated industrial pharmaceutical wastewater containing amoxicillin antibiotic via advanced oxidation processes. In: *Environmental Technology*, 2020, pp. 1-37.
3. Rezultatele studiului national de prevalenta de moment al infectiilor asociate asistentei medicale si consumul antimicrobienelor in spitale prezentate in cadrul unui atelier. Disponibil: https://ansp.md.
4. ELMOLLA, E.S., CHAUDHARI, M., 2010. Phtocatalytic degradation of amoxicillin, ampicillin and cloxacillin antibiotics in aqueous solution using UV/TiO_2 and UV/H_2O_2/TiO_2 photocatalysis. In: *Desalination*, 2010, 252, pp. 46-52.

Рекомендовано
Мария ГОНЦА, др. хаб., проф. унив.

СИНТЕЗ КООРДИНАЦИОННЫХ СОЕДИНЕНИЙ НЕКОТОРЫХ 3*d* МЕТАЛЛОВ С 4-АЛЛИЛТИОСЕМИКАРБАЗОНОМ 1-(ПИПЕРИДИН-1-ИЛ)ПРОПАН-1,2-ДИОНА

Татьяна БЕСПАЛОВА,
Факультет Химии и Химической Технологии

CZU: 544.142.3:547-304.6 *shinedown246@gmail.com*

Ранее в Лаборатории «Передовые Материалы в биофармацевтике и технике» были получены и описаны комплексы 3*d* металлов с 4-аллилтиосемикарбазоном пировиноградной кислоты [1]. Для этих соединений была изучена противомикробная и противогрибковая активность. Из полученных данных видно, что исходный тиосемикарбазон проявляет только противогрибковую активность, а его координация к различным 3*d* металлам приводит к повышению биологической активности. Также введение гетероароматических аминов во внутреннюю сферу комплексов меди увеличивает их активность. Поэтому представляет интерес изучить, как повлияет введение пиперидинового фрагмента в структуру тиосемикарбазона, на биологическую активность его комплексов.

Целью работы является: изучение состава, строения, физико-химических и биологических свойств координационных соединений некоторых 3*d*-металлов с

4-аллилтиосемикарбазоном (1-пиперидин-1-ил)пропан-1,2-диона (HL) (Рис. 1).

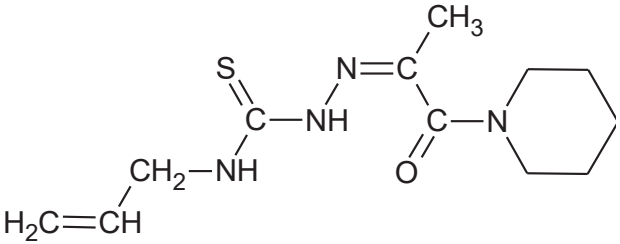

Рис. 1. Строение 4-аллилтиоесмикарбазона (1-пиперидин-1-ил)пропан-1,2-диона (HL).

Для выполнения поставленной цели был синтезирован 4-аллилтиосемикарбазид при взаимодействии аллилизотиоцианата с гидразин гидратом. Амид пировиноградной кислоты был получен реакцией пировиноградной кислоты с оксалилхлоридом и пиперидином. Реакцией конденсации с 4-аллилтиосемикарбазидом был получен 4-аллилтиосемикарбазон.

Чистота и структура синтезированного тиосемикарбазона определена с помощью ЯМР спектроскопии, в спектре ^{1}H присутствуют сигналы атомов водорода аллильного фрагмента, пиперидинового фрагмента, сигналы групп NH и метильной группы. В спектре ^{13}C представлены сигналы sp^3 гибридных атомов углерода, и присутствует характерный сигнал группы C=S при 178 ppm.

Комплексы Cu(L)Cl и Cu(L)Br были синтезированы путем взаимодействия соответствующей соли меди с 4-аллилтиосемикарбазоном (1-пиперидин-1-ил)пропан-1,2-диона в этанольном растворе при нагревании в молярном отношении 1:1. Также был синтезирован комплекс $Ni(HL)_2(NO_3)_2$, реакцией нитрата никеля с тиосемикарбазоном в этанольном растворе в молярном отношении 1:2. Для синтеза аминсодержащего координационного соединения $Cu(o\text{-}Phen)(HL)(NO_3)_2$ проводилось взаимодействие 4-аллилтиосемикарбазона, нитрата меди, и 1, 10-фенантролина в молярном соотношении 1:1:1. Исследование молярной электропроводности показало, что комплексы $Ni(HL)_2(NO_3)_2$ и $Cu(o\text{-}Phen)(HL)(NO_3)_2$ являются электролитами типа 1:2, а комплексы Cu(L)Cl и Cu(L)Br – электролиты типа 1:1.

Для определения способа координации лиганда к центральным атомам был проведен сравнительный анализ ИК спектра HL и синтезированных комплексов. Было установлено, что HL в составе комплексов меди, проявляет себя как трёхдентатный монодепротонированный лиганд с ONS-набором донорных атомов, на что указывает изменение полосы поглощения азометинового азота, исчезновение полосы поглощения C=S и появление полосы C-S, смещение полосы амидной группы C=O. В случае $Ni(HL)_2(NO_3)_2$ и $Cu(o\text{-}Phen)(HL)(NO_3)_2$, лиганд не депротонируется.

Антиоксидантная активность лиганда и его комплексов была измерена с помощью катион радикального $ABTS^{\bullet+}$ метода (Таблица 1).

Таблица 1

Значение антиоксидантной активности лиганда и его комплексов в отношении $ABTS^{\bullet+}$

Соединение	Процент ингибирования радикала, %			IC_{50}, мкМ
	100 мкМ	10 мкМ	1 мкМ	
HL	64,34	14,51	2,81	56,44
Cu(L)Cl	48,47	16,56	1,49	105,9
Cu(L)Br	35,35	13,02	0,66	≥100
Ni(HL) (NO)	79,55	13,19	0,59	38,62
Cu(o-Phen)(HL) (NO)	15,80	8,84	2,93	≥100

Координация тиосемикарбазона к иону меди приводит к снижению антиоксидантной активности. Наибольшую активность проявляет комплекс, полученный из нитрата никеля, активность которого соизмерима с активностью тролокса, применяемого в медицинской практике.

Библиография:

1. ГУЛЯ А.П., ГРАУР В.О., ДЮРИЧ Е.К., УЛЬКИНА Я.И., БОУРОШ П.Н., БЭЛАН Г.Г., БУРДУНЮК О.С., ЦАПКОВ В.И., РУДИК В.Ф. Синтез, строение и биологическая активность координационных соединений меди(II), никеля(II), кобальта(III) и железа(III) с 2-{2-[(проп-2-ен-1-ил) карбамотиоил] гидразинилиден} пропановой кислотой. *Журнал общей химии.* 2020, *90*(11), стр. 1749-1757.

Рекомендовано
Василий ГРАУР, др. химических наук

COMPUȘII COORDINATIVI AI Ni(II) ȘI Co(III) ÎN BAZA *terț*-BUTILTIOSEMICARBAZONELOR 2-FORMIL ȘI 2-ACETILPIRIDINEI

Diana-Andreea CĂTĂLIN,
Facultatea Chimie şi Tehnologie Chimică

CZU: 544.142.3 *didicatalin239@gmail.com*

Tiosemicarbazonele reprezintă un interes în cercetarea științifică, datorită capacității lor de chelare și a activității biochimice pe care o pot manifesta. Tiosemicarbazonele 2-formilpiridinei și derivaților ei, au demonstrat îmbunătățiri clinice a triapinei și a derivaților ei [1]. De asemenea, unii compuși ai Ni(II) și Co(III) și-au găsit aplicații în medicină. De exemplu, complexul de cobalt(III) cu bis(acetilacetonă)etilendiamină (Doxovir), este un puternic agent microbicid, care a finalizat studiile clinice de faza II [2], iar complecși de nichel prezintă interes datorită activității lor antifungice, antimicrobiene și anticancer înalte [3]. Asfel scopul cercetării a fost studiul influenţei naturii atomului central şi al tiosemicarbazonelor asupra compoziţiei, structurii și proprietăților fizico-chimice ale compuşilor coordinativi ai Ni(II) și Co(III) cu *terț*-butiltiosemicarbazonele 2-formil (HL^1) şi 2-acetilpiridinei (HL^2).

Au fost sintetizați 6 compuși coordinativi noi ai Ni(II) și Co(III): în baza la HL^1 $Ni(L^1)_2$ și $[Co(L^1)_2]Cl$, iar în baza la HL^2 $[Ni(L^2)X]$, unde X= CH_3COOH^-, NO_3^- și $[Co(L^2)_2]X$, unde X= NO_3^-, Br^-. Sintezele compușilor coordinativi ai Ni(II) și Co(III) au avut loc la interacțiunea soluțiilor alcoolice ale sărurilor metalelor respective cu soluția alcoolică a tiosemicarbazonei corespunzătoare. Pentru analiza compușilor sintetizați au fost utilizate următoarele metode de cercetare: analiza la metal, analiza la azot, spectroscopia IR, determinarea conductivității, determinarea temperaturii de topire și difracția razelor X pe monocristal. Aceste metode de cercetare au permis confirmarea structurilor compușilor sintetizați. Rezultatele obținute la determinarea conductivității compușilor coordinativi au stabilit că compușii nichelului sunt neelectroliți, iar cei ai cobaltului sunt electroliți de tip 1. În spectrele IR ale compușilor coordinativi, comparativ cu spectrele IR al tiosemicarbazonelor, sugerează coordinarea tiosemicarbazonelor la ionul central. Benzile de absorbție

în domeniul IR caracteristice legăturii C=S la 1260 cm^{-1} dispar, dar apar benzile în jur de 825-895 cm^{-1} caracteristice legăturii C-S, iar în spectrele IR nu este prezentă banda caracteristică legaturii S-H, ceea ce sugerează că tiosemicarbazona trece în formă tiolică și deprotonează. De asemenea apar benzi noi specifice legăturilor M-S, M-N, ceea ce confirmă coordinarea tiosemicarbazonei la ionul central prin setul de atomi $N_{azometinic}$, $N_{piridinic}$ și S_{tiolic}. În tabelul 1 este prezentat rezultatul analizei antioxidative a compușilor coordinativi sintetizați, prin metoda ABTS la concentrația de 100 micromoli, comparativ cu substanța de referință Trolox.

Tabelul 1

Activitatea antioxidativă a compușilor coordinativi (100μM)

Compus	**IC_{50} ± SD (μM)**
HL^1	36,1±1,8
HL^2	39,3±2,9
$Ni(L^1)_2$	11,05±0,51
$[Co(L^2)_2]NO_3$	-
$[NiL^2(NO_3)]$	16,29±0,33
$[NiL^2(CH_3COO)]$	17,46±0,20
$[Co(L^1)_2]Cl$	-
$[Co(L^2)_2]Br$	-
Trolox	33,3±0,88

Concluzii: Au fost sintetizați 6 compuși coordinativi noi ai Ni(II) și Co(III) în baza tiosemicarbazonelor 2-formil și 2-acetilpiridinei. Tiosemicarbazonele 2-formil și 2-acetilpiridinei coordinează la atomul central ca liganzi tridentați, monodeprotonați, prin setul de atomi $N_{azometinic}$, $N_{piridinic}$ și S_{tiolic}. Activitatea antioxidativă este influențată de natura atomului central, compușii coordinativi ai Ni(II) având o activitate mai înaltă decât compușii coordinativi ai Co(III).

Referințe:

1. MOORTHY N. et. al., *Aryl- and Heteroaryl-Thiosemicarbazone Derivatives and Their Metal Complexes: A Pharmacological Template. Recent Patents on Anti-Cancer Drug Discovery*, 2013, pp. 168-182.
2. Jun Gang Deng et. al., Co(III) complexes based on a-N-heterocyclic thiosemicarbazone ligands: DNA binding, DNA cleavage, and topoisomerase I/II inhibitory activity studies. *Journal of Molecular Structure*, 2018, pp. 33-43.
4. Mathiyan M. et. al., Synthesis, X-ray Crystal Structure, DNA/protein binding, DNA Cleavage and Cytotoxicity Studies of N(4) Substituted Thiosemicarbazone Based Copper(II)/Nickel(II) Complexes. *Inorganica Chimica Acta*, 2016.

Recomandat
Aurelian GULEA, Acad. ,dr. hab., prof. univ.

КООРДИНАЦИОННЫЕ СОЕДИНЕНИЯ НЕКОТОРЫХ 3*d*-МЕТАЛЛОВ С 4-АЛЛИЛТИОСЕМИКАРБАЗОНОМ 1-(МОРФОЛИН-4-ИЛ)ПРОПАН-1,2-ДИОНА

Марина ЧЕЛАК,
Факультет Химии и химической Технологии

CZU: 544.142.3 *marina.celac@mail.ru*

Ранее в Лаборатории «Передовые материалы в биоформацевтике и технике» были синтезированы 4-аллилтиосемикарбазон пировиноградной кислоты и его комплексы с различными 3*d* металлами [1]. Координация тиосемикарбазона к ионам 3*d* металлов приводит к изменению биологической активности. Основное влияние на противомикробную активность оказывает природа центрального атома.

Поэтому представляет интерес изучить, как повлияет появление амидного фрагмента в тиосемикарбазоне на биологическую активность его комплексов.

Исходя из этого, целью данной работы является: синтез, исследование состава, структуры, физико-химических и биологических свойств координационных соединений некоторых 3*d*-металлов с 4-аллилтиосемикарбазоном 1-(морфолин-4-ил)пропан-1,2-диона (Рис. 1).

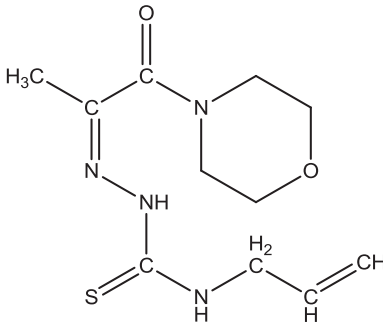

Рис. 1. Структурная формула 4-аллилтиосемикарбазона 1-(морфолин-4-ил)пропан-1,2-диона (HL).

Для достижение поставленной цели был синтезирован 1-(морфолин-4-ил)пропан-1,2-дион и 4-аллилтиосемикарбазон 1-(морфолин-4-ил)пропан-1,2-диона, температура плавления которого $t_{пл}$ = 138-139°C

Были синтезированы координационные соединений некоторых 3*d*-металлов на основе полученного тиосемикарбазона:

$$HL + CuX_2 \cdot nH_2O \rightarrow Cu(L)X + HX + nH_2O$$
$$2HL + Ni(NO_3)_2 \cdot 6H_2O \rightarrow Ni(HL)_2(NO_3)_2 + 6H_2O$$

Рис. 2. Схема синтеза координационных соединений меди(II) и никеля(II).

($X = Cl^-, Br^-, NO_3^-, CH_3COO^-, Cl_2CHCOO^-$, n = 0,1,2,3)

Исследование молярной электропроводности показало, что комплексы меди являются электролитами типа 1:1, а в случае комплекса никеля-1:2

Чистота и структура синтезированного тиосемикарбазона была определена с помощью ЯМР спектроскопии ^1H и ^{13}C:

В результате перекристаллизации из метанола были получены монокристаллы комплекса бромида меди, строение которого было определено методом рентгеноструктурного анализа.

Для всех комплексов была изучена антиоксидантная активность по методу $ABTS^{\bullet+}$ и установлено, что комплекс $Ni(HL)_2(NO_3)_2$ является наиболее активным, превышая действие препарата Тролокс.

Таблица 1

Антиоксидантная активность 4-аллилтиосемикарбазона HL и его координационных соединений в отношении катион-радикалов $ABTS^{\bullet+}$

Вещество	IC_{50},мкмоль/л
HL	94,44

Cu(L)Br	168,45
Cu(L)Cl	128,35
$Cu(L)NO_3$	140,30
$Cu(L)CH_3COO$	≥100
$Cu(L)(Cl_2CHCOO)$	≥100
$Ni(HL)_2(NO_3)_2$	19,61
Тролокс	33

Библиография:

1. ГУЛЯ А.П., ГРАУР В.О., ДЮРИЧ Е.К., УЛЬКИНА Я.И., БОУРОШ П.Н., БЭЛАН Г.Г., БУРДУНЮК О.С., ЦАПКОВ В.И., РУДИК В.Ф. Синтез, строение и биологическая активность координационных соединений меди (II), никеля (II), кобальта (III) и железа (III) с 2-{2-[(проп-2-ен-1-ил) карбамотиоил] гидразинилиден} пропановой кислотой. *Журнал общей химии.* 2020, 90(11), стр. 1749-1757.

Рекомендовано
Василий ГРАУР, др. химических наук

СИНТЕЗ КООРДИНАЦИОННЫХ СОЕДИНЕНИЙ НЕКОТОРЫХ *3d* МЕТАЛЛОВ С 4-(3-МЕТИЛТИОПРОПИЛ)ТИОСЕМИКАРБАЗОНОМ 2-АЦЕТИЛПИРИДИНА

Анастасия ДАНИЛОВА,
Факультет Химии и Химической Технологии

CZU: 544.142.3 + 547-304.6 *6kl_danilova@mail.ru*

Ранее в литературе были описаны замещенные в 4 положении тиосемикарбазоны 2-ацетилпиридина и изучена их противомикробная активность. Заместитель в 4 положении оказывает большое влияние на активность данных соединений [1]. Исходя из этого представляет интерес продолжить модифицирование заместителя в 4 положении тиосемикарбазона. Также известно, что координация тиосемикарбазонов к ионам *3d* металлов часто приводит к изменению их биологических свойств.

Таблица 1

Минимальные подавляющие концентрации N^4-замещенных тиосемикарбазонов 2-ацетилпиридина по отношению к тест-микробам (в мкг/мл)

R	*S. aureus*	*Klebsiella Enterobacter*	*E. colli*
H	>16	128	256
CH_3	>16	128	32
C_2H_5	>16	256	512
C_3H_7	4	512	512
$CH_2CH{=}CH_2$	8	512	512

Целью исследования является нахождение условий синтеза 4-(3-метилтиопропил)тиосемикарбазона 2-ацетилпиридина (HL),

изучение состава, строения, физико-химических и биологических свойств координационных соединений некоторых *3d* металлов с 4-(3-метилтиопропил)тиосемикарбазоном 2-ацетилпиридина.

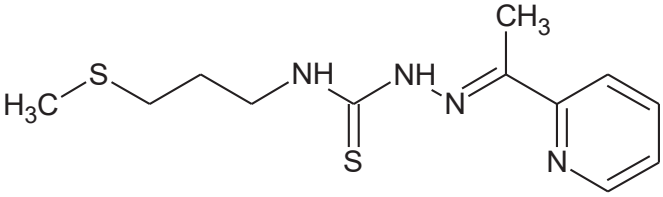

Рис. 1. Строение 4-(3-метилтиопропил)тиосемикарбазона 2-ацетилпиридина (HL).

Для выполнения данной цели в начале был синтезирован 4-(3-метилтиопропил)тиосемикарбазид 2-ацетилпиридина путем взаимодействия 3-метилтиопропилизотиоцианата с четырехкратным избытком гидразин гидрата. Затем реакцией конденсации был получен 4-(3-метилтиопропил)тиосемикарбазон 2-ацетилпиридина.

Координационные соединения меди были получены путем добавления соответствующих солей меди к этанольному раствору 4-(3-метилтиопропил)тиосемикарбазона 2-ацетилпиридина в молярном соотношении 1:1. Комплексы никеля были получены как путем взаимодействия готового тиосемикарбазона с солью никеля в молярном отношении 2:1, так и на матрице. Состав полученных комплексов был установлен на основании анализа на металл, а изучение молярной электропроводности показало, что все синтезированные соединения являются электролитами типа 1:1.

Исследования антиоксидантной активности в отношении катион радикалов $ABTS^{\bullet+}$ показало, что некоординированный тиосемикарбазон проявляет более высокую активность, чем тролокс, применяемый в медицине. Координация лиганда к иону меди(II) приводит к тому, что комплексы полностью теряют свою активность. Наибольшую активность проявляют комплексы никеля, которые являются более активными, чем исходный тиосемикарбазон и тролокс.

Таблица 2

Значение антиоксидантной активности соединений HL и синтезированных комплексов в отношении катион-радикалов $ABTS^{\bullet+}$

Вещество	IC_{50}, мкмоль/л
HL	23,44
$Ni(HL)(L)NO_3$	8,75
Ni(HL)(L)Cl	9,16
$Cu(L)(Cl_2CHCOO)$	>100
$Cu(L)NO_3$	>100
Cu(L)Cl	>100
Cu(L)Br	>100
$Cu(L)CH_3COO$	32,36
Тролокс	33

Литература:

1. DOBEK A.S., KLAYMAN D.L., DICKSON JR E.T., SCOVILL J.P., TRAMONT E.C. Inhibition of clinically significant bacterial organisms in vitro by 2-acetylpyridine thiosemicarbazones. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 18(1)1980, pp. 27-36.

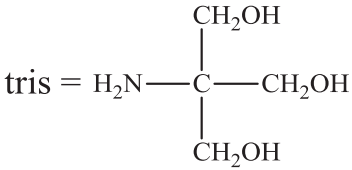
Рекомендовано
Василий ГРАУР, др., лектор унив.

SINTEZA ȘI PROPRIETĂȚILE COMPUȘILOR COORDINATIVI AI METALELOR 3D CU PRODUȘII CONDENSĂRII TRIS(HIDROXIMETIL) AMINOMETANULUI CU ORTO – VANILINA

Irina PLĂMĂDEALĂ,
Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică

CZU: 544.142.3:542.913 *irikaplamadeala@gmail.com*

Din literatura de specialitate s-a constatat, că la condensarea aminoalcoolilor cu aldehidele aromatice se formează baze Schiff. Compușii coordinativi ai acestor baze Schiff manifestă o varietate de proprietăți fizice, chimice, precum și biologice, antifungice, antimicrobiene și chimioterapeutice. Tris(hidroximetil)aminometan (tris) conține în compoziția sa un spectru larg de atomi donori și formează cu ionii metalelor de tranziție compuși coordinativi diverși după compoziție și structură.

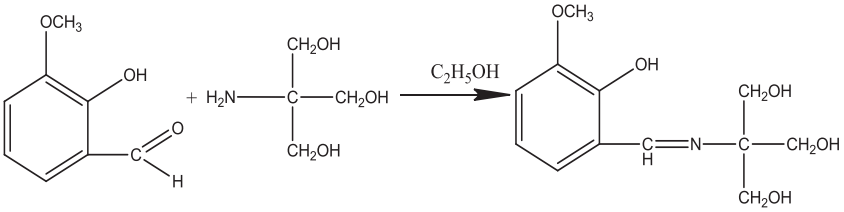

Acest reactiv are în componența sa gruparea amină care este capabilă de a participa în procese de condensare cu aldehidele și cetonele aromatice, mărindu-și numărul de grupe funcționale, modificând și proprietățile fizico-chimice dar și medico-biologice. Produșii condensării tris-ului cu aldehidele salicilice substituite manifestă proprietăți antifungice, care depășesc proprietățile nistatinei, utilizată în medicină pentru profilaxia și tratarea micozelor.

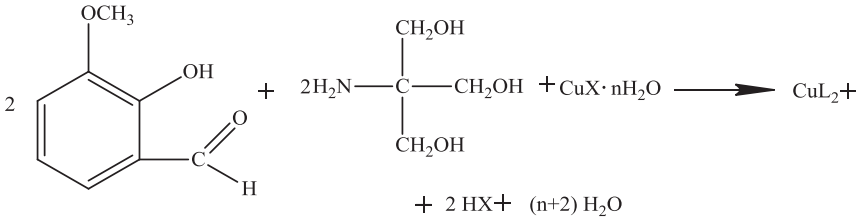
Azometinele date formează cu ionii metalelor de tranziție compuși coordinativi diverși după compoziție și structură care de asemenea manifestă proprietăți antifungice. A fost stabilit, că compoziția și structura dar și proprietățile biologice ale compușilor depind de natura substituenților n inelul benzenic. Din această cauză sinteza și proprietățile compușilor noi cu produșii condensării tris-ului cu aldehidele și cetonele substituite prezintă interes atât teoretic cât și practic. Pentru realizarea scopului pro-

pus am sintetizat HL – produsul condensării. Astfel, în mediul alcoolic au fost încălziți orto – vanilina și tris(hidroximetil)aminometan în raport molar de 1:1. Substanța obținută și uscată este de culoare galbenă cu punctul de topire 184-185°C. Randamentul: 89 %

Sinteza de obținere a (HL) produsului condensării tris-ului cu orto-vanilina are loc conform schemei:

Experimentul a arătat, că HL interacționează cu sărurile de cupru, dar indiferent de raportul molar aplicat 1:1 sau 2:1, se obțin compuși cu compoziția CuL_2, stabilită prin intermediul analizei la metal. Produsul condensării interacționează și cu sărurile de cobalt dar și de nichel în raport molar de 2:1. În cazul compusului cuprului reacția de sinteză poate ave loc și prin metoda template, conform schemei:

Cercetarea spectrelor IR atât a ligandului cât și a compușilor complecși obținuți a arătat, că HL în toți compușii se comportă ca ligand tridentat monodeprotonat. În favoarea acestui fapt ne vorbește și deplasarea benzii de absorbție ν (C=N) – 1639 cm^{-1} cu 15-20 cm^{-1} spre frecvențe mai mici în comparație cu azometina inițială. În spectrele IR se observă scindarea și deplasarea spre frecvențe mai mici cu 10-15 cm^{-1} a benzilor de absorbție caracteristice grupării OH alcoolice, care în produsul de condensare inițial se observă la 3335 cm^{-1} și ν (C-O) alcoolică în domeniul 1064 cm^{-1}.

Concluzii:

1. În rezultatul reacției dintre orto – vanilină și tris(hidroximetil)aminometan se formează ligandul tridentat monodeprotonat HL.

2. Sărurile de cupru, nichel, cobalt interacționează cu HL în raport molar de 2:1 formând compuși coordinativi. Efectuând analiza la metal, au fost stabilite următoarele compoziții: CoL_2Cl, ML_2, M = Cu, Ni.

Recomandat
Maria BÎRCĂ, dr., conf. univ.

COMBINAȚII COORDINATIVE ALE Cu(II) ȘI Ni(II) ÎN BAZA HEXILTIOSEMICARBAZONEI SALICIL ALDEHIDEI CU PROPRIETĂȚI ANTIOXIDATIVE

Cristina ȚURCANU,
facultatea Chimie și Tehnologie Chimică

CZU: 544.142.3 *cristina.turcanu2000@gmail.com*

Analizând datele, care prezintă rata vindecării de bolile create de cancer observăm un procent destul de mic, iar o problemă constă în identificarea și sinteza unor agenți de inhibare și proliferare a celulelor de cancer care ulterior vor avea o toxicitate redusă dar vor fi și maxim eficienți. În urma cercetărilor și analizelor au fost propuse mai multe mecanisme de acțiune antitumorală, antifungică, antimicrobiană și antibacteriană a tiosemicarbazonelor dar și a compușilor coordinativi obținuți în urma coordinării acestora cu sărurile metalele biologic active [1]. Studiind literatura de specialitate am identificat mai multe metode de sinteză a hexiltiosemicarbazonelor salicil aldehidei începând de la diferiți compuși precum: hexilizotiocianatul, hexilditiocarbamatul [2], [3].

Prima etapă de a obține hexiltiosemicarbazona salicil aldehidei este sinteza hexiltiosemicarbazidei prin reacția de adiție nucleofilă a hexilizotiocianatului în soluție etanolică adăugat cu picătura la soluția etanolică de hidrazină sub agitare continuă, obținem o soluție gălbenă, obținem un randament de 87%. Cea de-a doua etapă constă în reacția de condensare a hexiltiosemicarbazidei în soluție etanolică cu salicil aldehida, această reacție poate fi realizată atât în prezența catalizatorul CH_3COOH glacial cât și în absența acestuia, randamentul este de 91%.

O altă sarcină efectuată pentru a atinge scopul propus în urma lucrării a fost sinteza compușilor coordinativi a hexiltiosemicarbazonei salicil aldehidei cu clorurile și nitrații de Cu(II) și Ni(II) proporție 1:1 sub agitare continuă timp de 30 min., astfel obținând următorii compuși: $Cu(HL)NO_3$, Cu(HL)Cl și $Ni(HL)NO_3$, Ni(HL)Cl unde H_2L- hexiltiosemicarbazona salicil aldehidei. Structurile compușilor obținuți au fost determinate cu ajutorul spectrelor de absorție în domeniul IR, analiza la azot, analiza titrimetrică la metal și conductometria în soluție de DMSO-EtOH. În toate cazurile s-a observat legătura ligandului cu metalul prin intermediul atomului de

sulf tionic, atomului de azot azometinic și atomului de oxigen fenolic formând două cicluri din 5 și 6 atomi. În tabelul 1 sunt prezentate activitățile antioxidative a compușilor sintetizați, prin moteda $ABTS^{\cdot+}$ la concentrația de 100 μM în comparație cu substanța de referință Trolox.

Observăm că activitatea antioxidativă a hexiltiosemicarbazonei salicil aldehidei este mai pronunțată comparativ cu compușii coordinativi însă, comparând influiența metalului observăm că compușii nichelului manifestă o activitate mai pronunțată în raport cu compușii coordinativi ai cuprului.

Tabelul 1

Analiza antioxidativă a compușilor coordinativi al Cu(II) și Ni(II)

Compus	**(%) inh. ABTS**	**SD (%)**	**IC_{50} (μM)**	**SD (μM)**
Cu(HL)Cl	24,39	3,65	-	-
$Cu(HL)NO_3$	23,86	1,05	-	-
Ni(HL)Cl	83,77	0,68	19,86	0,47
$Ni(HL)NO_3$	85,92	0,33	21,47	0,53
H_2L	96	0,92	18,9	2,02
Trolox	87,13	0,88	15,86	1,53

Concluzii:

1. A fost sintetizată hexiltiosemicarbazona salicil aldehidei, cu randament înalt.
2. În baza hexiltiosemicarbazonei salicil aldehidei au fost sintetizați 4 compuși coordinativi noi ai Cu(II) și Ni(II).
3. A fost determinată structura compușilor coordinativi cu ajutorul spectrelor de absorție în domeniul IR, analiza la azot, analiza titrimetrică la metal și conductometria în soluție de DMSO-EtOH.
4. Analiza potențialului antioxidant a scos în evidență că hexiltiosemicarbazona salicil aldehidei manifestă cel mai înalt procent de inhibiție a cation radicalului de ABTS.

Referințe:

1. DILOVIC I. et. al., Novel thiosemicarbazones derives as potential antitumor agents: Synthesis, physicochimical and structural properties, DNA interaction and antiproliferative activity, *National Center for Biotechnology Information*, 2008 p. 1.
2. SÎRBU A., Compuși coordinativi ai metalelor de tranziție cu liganzi în baza aldehidei salicilice, *Studia Universitatis Moldaviae*, 2021, pp 96-107.
3. ERHAN T., Sinteza, structura și proprietățile biologice ale N(4)-ariltiosemicarbazidelor ale derivaților lor, 2017.

Recomandat
Aurelian GULEA, Acad. dr. hab., prof. univ.

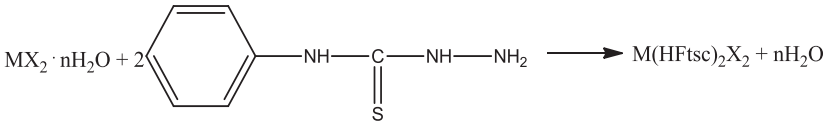
COMPUȘII COORDINATIVI AI METALELOR 3D CU TIOSEMICARBAZIDE N(4)-SUBSTITUITE

Ioana BORTA,
Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică

CZU: 544.142.3:547-304.6 *ionela.borta@gmail.com*

În zilele noastre cercetările asupra tiosemicarbazidelor ca liganzi devin tot mai promițătoare în chimia compușilor coordinativi. Studiile efectuate în literatura de specialitate arată, că în funcție de natura metalului și de condițiile de reacție acești liganzi pot coordina diferit și forma compușilor coordinativi obținuți este diversă. Tiosemicarbazida găsește aplicare practică în chimia analitică, iar derivații tiosemicarbazidei sunt utilizați în medicină și veterinărie. S-a dovedit, că compuși coordinativi ai metalelor de tranziție cu derivații tiosemicarbazidei manifestă și proprietăți antioxidative pronunțate, iar unii complecși de cobalt pot găsi aplicare în apicultură, deoarece sunt stimulatoare a productivității albinelor [1]. Astfel, sinteza și cercetarea proprietăților compușilor coordinativi noi cu tiosemicarbazidele substituite prezintă un interes teoretic, cât și practic [2].

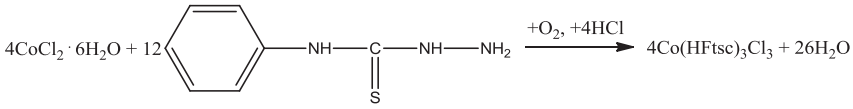
Sinteza compușilor coordinativi în baza *4*-feniltiosemicarbazida (4-HFtsc) a fost realizată în conformitate cu următoarea schemă de reacție:

M = Cu, Ni; X = Cl^-, Br^-; n = 0-6

Experimentul a arătat, că compușii coordinativi de diverse culori se obțin prin amestecarea soluțiilor în alcool etilic a clorurilor și bromurilor de cupru și nichel și a ligandului, luate în raport molar 1:2, la o încălzire și agitare timp de 30-60 min. Pentru compușii obținuți, în baza datelor analizei la metal, a fost stabilită compoziția $[M(HFtsc)_2]X_2$.

În condiții analogice $CoCl_2 \cdot 6H_2O$ cu 4-HFtsc, dar indeferent de raportul molar, formează compusul cu compoziția $[Co(HFtsc)_3]Cl_3$.

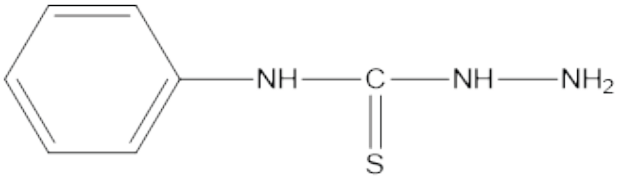

Sinteza a fost efectuată cu ajutorul sării de cobalt în soluție de alcool etilic la o agitare timp de 30-45 min. Randamentul (η=73%) crește, dacă reacția e realizată în prezența unei cantități mici de HCl concentrat.

Pentru determinarea modului de coordinare a liganzilor cu ionii metalici a fost efectuată analiza comparativă a spectrelor IR ale compușilor sintetizați și ligandului. Astfel, s-a stabilit, că tiosemicarbazida HFtsc în compușii complecși se comportă ca ligand bidentat, unindu-se cu ionul central prin intermediul atomilor de sulf în forma tiocarbamidică și atomul de azot hidrazinic, formând un metalociclu din 5 atomi. Cu ajutorul spectroscopiei IR, s-au determinat grupările funcționale la HFtsc, benzile de absobșie a căreea în cazul compușilor coordinativi se deplasează la numere de undă mai mari sau mai mici. Banda de absobție a grupării funcționale $\nu(C=S)/\delta\ (C=S)$ se deplasează spre numere de undă mai mici, la fel are loc și deplasarea în domeniul de frecvențe mai joase a benzei de absobție $\delta(NH_2)$ cu 30-80 cm^{-1}. La 470-485 cm^{-1} în spectrul complecșilor se observă o bandă de absorbție nouă, care conform datelor din literatură se detectează ca ν (Me – S).

Concluzii:

1. Au fost găsite condițiile de sinteză a patru compuși coordinativi ai Co, Cu și Ni cu 4-feniltiosemicarbazida (HFtsc), pentru care în baza datelor analizei la metal a fost stabilită compoziția $[Co(HFtsc)_3]Cl_3$ și $[M(HFtsc)_2]X_2$, (M = Cu, Ni; X = Cl^-, Br^-),

unde HFtsc = .

2. În baza datelor analizei elementale, cercetării spectrelor IR și prin analogie cu datele din literatură au fost presupuse compoziția și structura compușilor coordinativi sintetizați.

Referințe:

1. TODERAȘ I., CEBOTARI V., GULEA A., BUZU I., TODERICI V., BULIMESTRU I., GLIGA O., RAILEAN N., SILITRARI A. Procedeu de hrănire a familiilor de albine Apis mellifera. Br. Inv. MD 850 Z, BOPI nr. 12/2014.
2. GULEA A. et al. In vitro antileukemia, antibacterial and antifungal activities of some 3d metal complexes: Chemical synthesis and structure – activity relationships. *J. Enzyme Inhib. Med. Chem.*, vol. 23, no. 6, pp. 806–818.

Recomandat
Maria BÎRCĂ, dr., conf. univ.

DEZVOLTAREA APLICAȚIEI WEB PENTRU CREAREA ORARULUI

Dan SPÎNU,
Facultatea de Fizică și Inginerie

CZU: 004.77 *danuds98@gmail.com*

Ca urmare a situației epidemice, s-a evidențiat necesitatea digitalizării proceselor educaționale și simplificarea modului de creare a resurselor pentru studii, dar și a celor ce țin de management în cadrul facultăților. Astfel se pune accentul pe economisirea timpului necesar pentru realizarea aspectelor menționate, crearea unei diversități de unelte și sporirea productivității cadrelor manageriale.

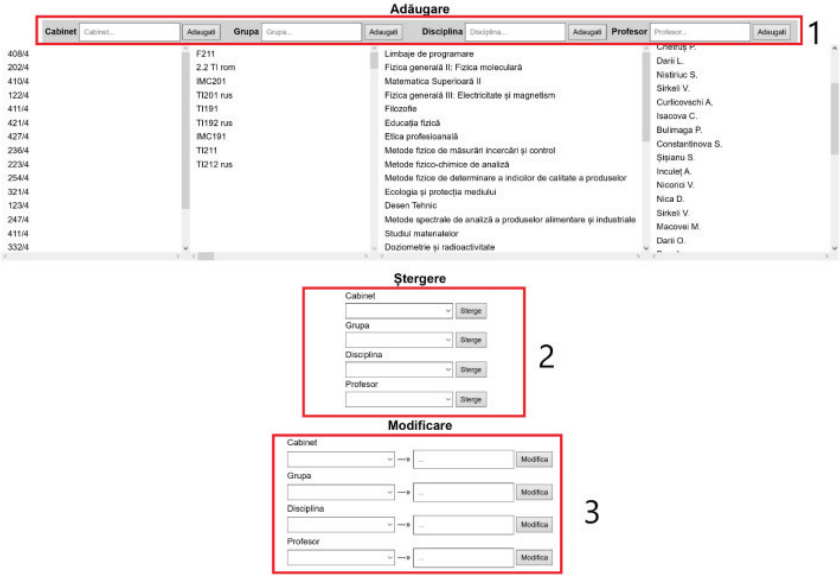

Fig. 1. Pagina destinată gestiunii bazei de date.

În proiect este elaborată o aplicație web pentru crearea orarului care are la bază un tabel dinamic realizat prin intermediul limbajelor de pro-

gramare PHP și JavaScript [1]. Această aplicație oferă posibilitatea păstrării informației, precum: profesorii, cabinetele și disciplinele; într-o bază de date, ceea ce presupune completarea unică a bazei de date și utilizarea multiplă a informației pe parcursul creării orarului.

Pentru realizarea obiectivului dat, a fost creată pagina corespunzătoare gestiunii informației păstrate în baza de date. Astfel, adăugarea, modificarea și ștergerea datelor se face prin intermediul interfeței reprezentate în Fig. 1:

- ***compartimentul 1*** este destinat introducerii: aulei (sală de curs/laborator), grupei, disciplinei sau a profesorului; care după apăsarea butonului „Adaugă" este înscrisă în baza de date;
- ***compartimentul 2*** este menit ștergerii datelor în caz că acestea nu mai sunt actuale și presupunem selectarea elementului ce se dorește a fi șterg și apăsarea butonului „Șterge", ca ulterior acesta să fie șters definitiv din baza de date a aplicației;
- ***compartimentul 3*** este posibilă selectarea elementului ce se dorește a fi schimbat, apoi este introdusă nouă valoare pentru acesta și apăsarea butonului „Modifică" ca schimbările să fie salvate.

Fig. 2. Pagina destinată creării orarului propriu-zis.

Funcționalitatea de bază a aplicației este realizată pe pagina care conține tabelul dinamic și butoanele necesare pentru crearea orarului [2]:

- ***compartimentul 1*** sunt poziționate butoanele care oferă posibilitatea de agăugare a orelor pentru ziua corespunzătoare;
- ***compartimentul 2*** (tabelul) reprezintă partea de bază, care este împărțit în header, unde sunt selectate numele grupelor și corp, care conține următoarele informații: ziua, checkboxul pentru ștergerea orelor și celulele în care sunt selectate disciplinele, cabinetul și profesorii;
- ***compartimentul 3*** conține mai multe butoane cu funcționalități diferite: șterge (pentru ștergerea orelor selectate prin checkbox), adaugă zi (pentru a adăuga o nouă zi, se pot adăuga zile până sâmbătă), verifică profesori și cabinete (pentru a verifica dacă s-au selectat suprapuneri), salvează (pentru a salva informația selectată în baza de date).

Ziua	Ora	F211	2.2 TI rom	IMC201	TI191	TI192 rus	IMC191	TI211	TI212 rus	TI201 rus
Luni	08:00 - 09:30	Limbaje de programare Grigco V. 408/4	Educaţia fizică Vataviu S. 202/4	Matematica Superioară II Banari V. 223/4	Etica profesionalã Darii L. 138/4	Filozofie Darii O. 236/4	Teoria Fiabilităţii Constantinova S. 123/4	Metode fizice de măsurări incercări şi control Bulimaga P. 321/4	Metode fizico-chimice de analiză Buzatu R. 413/4	Studiul materialelor Gurã V. 223/4
Marţi	08:00 - 09:30	Filozofie Grigco V. 408/4	Etica profesionalã Vataviu S. 202/4	Managemetul calităţii Banari V. 223/4	Teoria Fiabilităţii Darii L. 138/4	Dozimetrie şi radioactivitate Darii O. 236/4	Metrologie biomedicală Constantinova S. 123/4	Metrologie biomedicală Bulimaga P. 321/4	Managemetul calităţii Buzatu R. 413/4	Teoria Fiabilităţii Gurã V. 223/4
	09:45 - 11:15	Metode fizico-chimice de analiză Grigco V. 408/4	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Vataviu S. 202/4	Ecologia şi protecţia mediului Banari V. 223/4	Educaţia fizică Darii L. 138/4	Metode spectrale de analiză a produselor alimentare şi industriale Darii O. 236/4	Desen Tehnic Constantinova S. 123/4	Sisteme de operare pentru reţea Bulimaga P. 321/4	Programarea de sistem Buzatu R. 413/4	Metode fizico-chimice de analiză Gurã V. 223/4
Miercuri	08:00 - 09:30	Filozofie Grigco V. 408/4	Etica profesionalã Sprincean V. 408/4	Dozimetrie şi radioactivitate Chetruş P. 223/4	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Ciobu V. 138/4	Metode spectrale de analiză a produselor alimentare şi industriale Isacova C. 236/4	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Gaiu N. 123/4	Etica profesionalã Darii L. 321/4	Studiul materialelor Nistiriuc S. 413/4	Metode fizico-chimice de analiză Gurã V. 223/4
	09:45 - 11:15	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Grigco V. 408/4	Educaţia fizică Vataviu S. 202/4	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Banari V. 223/4	Filozofie Darii L. 138/4	Modul: Elaborarea aplicaţiilor TI (1. SQL)) Darii O. 236/4	Modul: Elaborarea aplicaţiilor TI (2. Visual C++)) Constantinova S. 123/4	Proiectarea bazelor de date Bulimaga P. 321/4	Educaţia fizică Buzatu R. 413/4	Ecologia şi protecţia mediului Gurã V. 223/4
Joi	08:00 - 09:30	Desen Tehnic Vataviu S. 408/4	Metode fizice de măsurări incercări şi control Ciopcic I. 202/4	Ecologia şi protecţia mediului Inculet I. 223/4	Filozofie Sîrbu a. 138/4	Desen Tehnic Grigco V. 236/4	Ecologia şi protecţia mediului Narolschi I. 123/4	Studiul materialelor Boris I. 321/4	Managemetul calităţii Inculet A. 413/4	Metode fizico-chimice de analiză Gaiu N. 223/4
	09:45 - 11:15	Doziometrie şi radioactivitate Grigco V. 408/4	Metode spectrale de analiză a produselor alimentare şi industriale Vataviu S. 202/4	Desen Tehnic Banari V. 223/4	Metode fizice de măsurări incercări şi control Darii L. 138/4	Studiul materialelor Darii O. 236/4	Programarea de sistem Constantinova S. 123/4	BD Web- orientate în Oracle Bulimaga P. 321/4	Programare Web: Back-end Buzatu R. 413/4	Sisteme de operare pentru reţea Gurã V. 223/4
Vineri	08:00 - 09:30	Matematica Superioară II Grigco V. 408/4	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Vataviu S. 202/4	Studiul materialelor Banari V. 223/4	Etica profesionalã Darii L. 138/4	Metode fizice de măsurări incercări şi control Darii O. 236/4	Desen Tehnic Constantinova S. 123/4	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Bulimaga P. 321/4	Metode fizice de măsurări incercări şi control Buzatu R. 413/4	Metode spectrale de analiză a produselor alimentare şi industriale Gurã V. 223/4
	09:45 - 11:15	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Grigco V. 408/4	Ecologia şi protecţia mediului Vataviu S. 202/4	Ecologia şi protecţia mediului Banari V. 223/4	Metode fizice de măsurări incercări şi control Darii L. 138/4	Ecologia şi protecţia mediului Darii O. 236/4	Sisteme de Inteligenţă artificială Constantinova S. 123/4	Proiectarea bazelor de date Bulimaga P. 321/4	Managemetul calităţii Buzatu R. 413/4	Filozofie Gurã V. 223/4

Fig. 3. Pagina de afișare a orarului salvat.

Pentru a vizualiza orarul creat a fost creată o altă pagină unde informația citită din baza de date este prelucrată și afișată conform grupei și orei stabilite pentru disciplina dată (Fig. 3). Iar pentru imprimare este disponibilă pagina special machetată cu header-ul și conținutul conform standardului facultății (Fig. 4), care sunt câmpuri editabile și pot fi modificate după necesitate.

APROBAT

Prorector, dr.hab., prof.univ. _____ O. Dandara

O R A R U L

Facultăţii de Fizică şi Inginerie

Ziua	Ora	F211	2.2 TI rom	IMC201	TI191	TI192 rus	IMC191	TI211	TI212 rus	TI201 rus
Luni	08:00 - 09:30	Limbaje de programare Grigco V. 408/4	Educaţia fizică Vataviu S. 202/4	Matematica Superioară II Banari V. 223/4	Etica profesionalã Darii L. 138/4	Filozofie Darii O. 236/4	Teoria Fiabilităţii Constantinova S. 123/4	Metode fizice de măsurări incercări şi control Bulimaga P. 321/4	Metode fizico-chimice de analiză Buzatu R. 413/4	Studiul materialelor Gurã V. 223/4
Marţi	08:00 - 09:30	Filozofie Grigco V. 408/4	Etica profesionalã Vataviu S. 202/4	Managemetul calităţii Banari V. 223/4	Teoria Fiabilităţii Darii L. 138/4	Dozimetrie şi radioactivitate Darii O. 236/4	Metrologie biomedicală Constantinova S. 123/4	Metrologie biomedicală Bulimaga P. 321/4	Managemetul calităţii Buzatu R. 413/4	Teoria Fiabilităţii Gurã V. 223/4
	09:45 - 11:15	Metode fizico-chimice de analiză Grigco V. 408/4	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Vataviu S. 202/4	Ecologia şi protecţia mediului Banari V. 223/4	Educaţia fizică Darii L. 138/4	Metode spectrale de analiză a produselor alimentare şi industriale Darii O. 236/4	Desen Tehnic Constantinova S. 123/4	Sisteme de operare pentru reţea Bulimaga P. 321/4	Programarea de sistem Buzatu R. 413/4	Metode fizico-chimice de analiză Gurã V. 223/4
Miercuri	08:00 - 09:30	Filozofie Grigco V. 408/4	Etica profesionalã Sprincean V. 408/4	Dozimetrie şi radioactivitate Chetruş P. 223/4	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Ciobu V. 138/4	Metode spectrale de analiză a produselor alimentare şi industriale Isacova C. 236/4	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Gaiu N. 123/4	Etica profesionalã Darii L. 321/4	Studiul materialelor Nistiriuc S. 413/4	Metode fizico-chimice de analiză Gurã V. 223/4
	09:45 - 11:15	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Grigco V. 408/4	Educaţia fizică Vataviu S. 202/4	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Banari V. 223/4	Filozofie Darii L. 138/4	Modul: Elaborarea aplicaţiilor TI (1. SQL)) Darii O. 236/4	Modul: Elaborarea aplicaţiilor TI (2. Visual C++)) Constantinova S. 123/4	Proiectarea bazelor de date Bulimaga P. 321/4	Educaţia fizică Buzatu R. 413/4	Ecologia şi protecţia mediului Gurã V. 223/4
Joi	08:00 - 09:30	Desen Tehnic Vataviu S. 408/4	Metode fizice de măsurări incercări şi control Ciopcic I. 202/4	Ecologia şi protecţia mediului Inculet I. 223/4	Filozofie Sîrbu a. 138/4	Desen Tehnic Grigco V. 236/4	Ecologia şi protecţia mediului Narolschi I. 123/4	Studiul materialelor Boris I. 321/4	Managemetul calităţii Inculet A. 413/4	Metode fizico-chimice de analiză Gaiu N. 223/4
	09:45 - 11:15	Doziometrie şi radioactivitate Grigco V. 408/4	Metode spectrale de analiză a produselor alimentare şi industriale Vataviu S. 202/4	Desen Tehnic Banari V. 223/4	Metode fizice de măsurări incercări şi control Darii L. 138/4	Studiul materialelor Darii O. 236/4	Programarea de sistem Constantinova S. 123/4	BD Web- orientate în Oracle Bulimaga P. 321/4	Programare Web: Back-end Buzatu R. 413/4	Sisteme de operare pentru reţea Gurã V. 223/4
Vineri	08:00 - 09:30	Matematica Superioară II Grigco V. 408/4	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Vataviu S. 202/4	Studiul materialelor Banari V. 223/4	Etica profesionalã Darii L. 138/4	Metode fizice de măsurări incercări şi control Darii O. 236/4	Desen Tehnic Constantinova S. 123/4	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Bulimaga P. 321/4	Metode fizice de măsurări incercări şi control Buzatu R. 413/4	Metode spectrale de analiză a produselor alimentare şi industriale Gurã V. 223/4
	09:45 - 11:15	Metode fizice de determinare a indicilor de calitate a produselor Grigco V. 408/4	Ecologia şi protecţia mediului Vataviu S. 202/4	Ecologia şi protecţia mediului Banari V. 223/4	Metode fizice de măsurări incercări şi control Darii L. 138/4	Ecologia şi protecţia mediului Darii O. 236/4	Sisteme de Inteligenţă artificială Constantinova S. 123/4	Proiectarea bazelor de date Bulimaga P. 321/4	Managemetul calităţii Buzatu R. 413/4	Filozofie Gurã V. 223/4

Decanul Facultăţii de Fizică şi Inginerie _____ dr., conf.univ., Dmitroglo Liliana

Fig. 4. Pagina machetată pentru imprimarea orarului.

Datorită utilizării acestei aplicații, timpul acordat creării orarului pentru facultăți este cu mult mai scurt, iar dezvoltarea continuă a aplicației poate rezuma această activitate până la câteva click-uri, iar

timpul economisit poate fi atribuit altor activități care necesită mai multă implicare.

Referinţe:

1. https://codehasbug.com/javascript/how-to-create-a-dynamic-table-in-html-using-javascript/
2. https://www.viralpatel.net/dynamically-add-remove-rows-in-html-table-using-javascript/

Recomandat
Maria BELDIGA dr., conf. univ.

DEVELOPING AN APPLICATION FOR E-EDUCATION

Oleg ILYUSHCHENKOV,
Vadim SHULGA,
Faculty of Physics and Engineering

CZU: 004.7:37.018.43

iliyuyshchenkovoleg@gmail.com
vadim5608@gmail.com

The idea behind our project is to create a web – application for learning different areas. There is a well-known Duolingo application. It is a free platform for learning the language and crowdsourcing translations. Our idea is to create a similar online platform. But the difference is that on our platform, the user will have the opportunity to choose any area of study, for example: IT Technology, Economics, International Relations, Chemistry, Law. To learn foreign languages is an opportunity too. Of course, this will not mean that the platform will fully prepare a person for work. These are only additional courses that will complement basic knowledge. Firstly, we need to design our platform. For this purpose, UX/UI designer were used. We need to explain how the platform will look like and how it will work. UX (User experience) will make a prototype in order to show where and how everything will work, and UI (User interface) will make a beautiful rendering (Fig. 1). Secondly, after UX/UI design is ready, we need to start front-end development. We can write on pure HTML/CSS/JS, but for convenience we will use the Framework React.js. Why React? Using the React.js library, we get the opportunity to focus on the user interface and application components, paying less attention to code. This library helps us create applications faster, the declarative programming style greatly simplifies debugging of components and the project as a whole. For example, how we will do user registration and authorization. We will use the RestAPI principle, were, we have a client and a server separately. So, to send requests we need to use AJAX requests, and for this we will use the Axios.js library. Also, we can a use the library to validate the form, for this we will use the library validator.js.

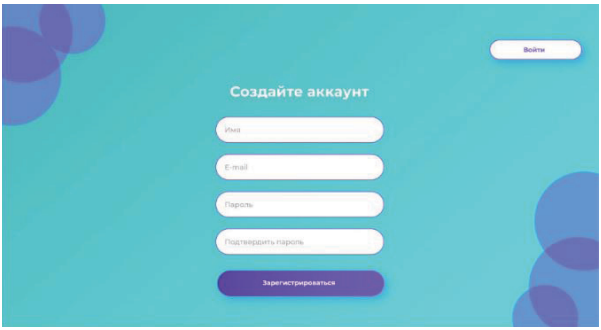

Fig. 1. Registration page.

For our platform, we have chosen the Django Framework – a full-featured server-side web framework that helps develop websites quickly and simply. Every time you develop websites, you need similar components: way to authenticate users (login, logout, registration), panel site management, forms, file upload tools, etc. In this regard, people paid attention to the occurrence of the same type of tasks when web development, they teamed up and created frameworks (Django and others) that offer us ready-made templates for use, which are essential facilitate the development process. For example, (Fig. 2), we will show you how to implement a user registration algorithm on our platform using the Django framework. The data base is used to store information about users, we will use the SQLite database for this project, it should be configured by default in Django.

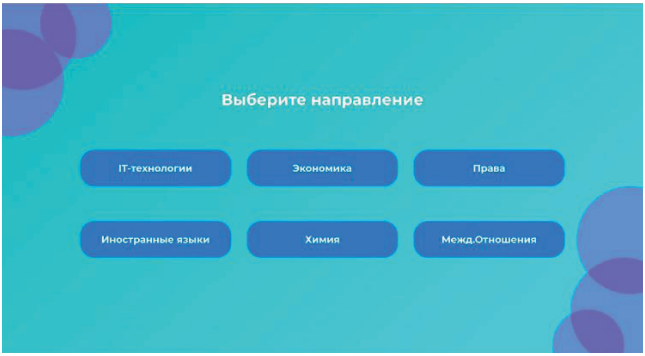

Fig. 2. Web-Application.

In conclusion, with the help of our platform, people can develop themselves, gain additional skills. Fun activities for productivity, ability to study subjects from anywhere in the world.

Bibliography:

1. https://prognote.ru/web-dev/front-end.
2. https://students.njay.ru/article/Registratsiia-v-Django.
3. https://tproger.ru/translations/python-args-and-kwarg.
4. https://students.njay.ru/article/Modeli-i-Bazy-dannykh-v-Django.
5. https://developer.mozilla.org/ru/docs/Learn/Server-side/Django/Authentication

Recommended
Adriana INCULEȚ, lector univ.

INFLUENTA FLUCTUATIILOR GRAVITATIONALE ASUPRA PRECIZIEI MASURARILOR

Vlad MOISEI,
Facultatea Fizica şi Inginerie

CZU: 531.5:006.91 *moiseivlad.mv@gmail.com*

Există așa numite fluctuații gravitationale care variază in funcție de timp, loc și amplitudine. Acest fapt la rândul sau influiențiaza măsurările cu precizie mare. Spre exemplu, balanța Kibble care este cea mai precisă balanță la momentul dat din lume, este folosită pentru determinarea constantei Plank și etalonarea kilogramului. În procesul determinării ea este influențată și folosește in ecuațiile de determinare constanta de gravitație, care la rândul său se schimbă in timp, de ajuns de tare încât să influențeze rezultatul final [1].

În studiul realizat a fost utilizat pendulul Foucault instalat în incinta blocului IV USM. Pendulul prezintă o sferă omogenă cu masa de 153 kg, atârnată de un fir inextensibil din inox cu lungima de 19,547 (m).

Pentru studiul fluctuațiilor variației gravitaționale au fost efectuate măsurări pentru determinarea accelerației căderii libere, a fost măsurată perioada oscilațiilor pe perioada Eclipsei de Soare din 04 decembrie 2021, de la ora 07.29 pina la 11.37.

După prelucrarea datelor, au fost obținute valorile accelerației căderii libere pe perioada eclipsei. Specific pentru această eclipsă, a fost traseul de deplasare în direcția est-vest. În cazul majorităţii eclipselor, deplasarea este de la vest la est. O astfel de deplasare a eclipsei este posibilă doar în regiunile polare.

Din analiza rezultatelor măsurărilor efectuate s-a constatat că Eclipsa totală de Soare, din regiunea polară de sud din 4 decembrie 2021, a avut o influență gravitațională minimă în emisfera de nord (or. Chișinău), cu variația valorilor accelerației căderii libere în limitele erorii măsurărilor.

Pentru evidențierea influienței gravitaționale asupra variației căderii libere, rezultatele obținute în data de 04 decembrie 2021, au fost comparate cu rezulatele înregistrate in Laboratoul Metrologia Mediului

Ambiant și Astronomie pe perioada eclipsei din 18 octombrie 2014, care a avut loc de la 12:27, până la 13:26 (ora Chsinaului). Eclipsa completă fiind observată în regiunile nordice ale Statelor Unite şi în Canada. În cazul acestei eclipse variația accelerației căderii libere, au fost observate variațiile în a treia cifra dupa virgulă, deosebit de fluctuațiile de urnă.

În Fig. 1, este prezentată dependența accelerației căderii libere pe perioada de la ora 18.35 pina la 03.35, ce caractrizează rezultanta forțelor gravitaționale în această perioadă.

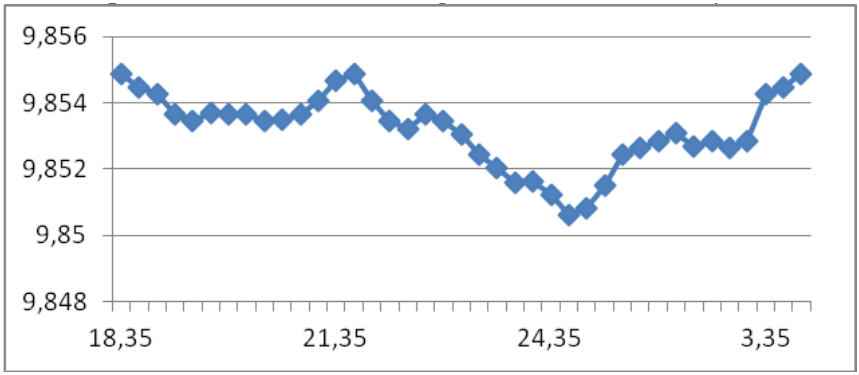

Fig. 1.

Concluzii:

În rezultatul măsurărilor efectuate în faza de eclipsă a lunei au fost calculate valorile accelerației căderii libere, însă rezultatele obținute fiind in limita erorilor, specific eclipselor polare.

Din punct de vedere metrologic valoarea accelerației căderii libere pentru anumite măsurări este luată în considerație în funcție de coordonatele locului în care se efectuează măsurarea. După cum se vede din rezultate, cota erorilor cauzate de fluctuațiile valorii accelerației căderii libere trebuie să se ia în calcul in timpul măsurarilor in mod direct.

Pentru calcularea constantei Plank, etalonarii kilogramului și determinarea altor rezultate cu precizie mare este necesar de dus cont de toate constantetele care totuși pot varia puțin, dar de ajuns pentru a influiența rezultatul final al masurărilor.

Referinte:

1. ROBINSON IAN A. Schlamminger, Stephan (2016). „Echilibrul de watt sau Kibble: O tehnică pentru implementarea noii definiții SI a unității de masă". *Metrologia*, 53 (5): A46–A74. doi: 10.1088/0026-1394/53/5/A46.

Recomandat
Petru LOZOVANU, dr., conf. univ.

PROTOCOALE DE SECURITATE

Gabriel – Cătălin STĂNESCU,
Facultatea de Matematică si Informatică

CZU: 004.056 *darkside_1ro@yahoo.com*

Internetul nu a fost creat cu gândul la securitate. Scopul lui inițial a fost conectarea persoanelor fără a tine cont de barierele fizice. Bineînțeles că nu toți utilizatorii au scopuri oneste, și, de aici, a apărut nevoia securizării datelor transmise prin rețeaua globală.

Cu toții dorim ca atunci când suntem online să fim in siguranță, să putem purta o conversație, să putem partaja informații cu un partener fără ca altcineva să „asculte" sau să intervină.

Cum putem folosi internetul pentru a comunica sigur cu partenerul nostru? O soluție ar fi să cream un canal de comunicare criptat intre sursă și destinație. Cu alte cuvinte, putem folosi infrastructura internetului ca și cum ar fi o conexiune locală.

Tehnologiile VPN pot folosi, pentru a implementa securitatea, una din două tehnologii, sau ambele: Internet Protocol Security denumit IPsec sau Secure Sockets Layer, SSL. Ca o mică paranteză, tehnologia SSL a fost înlocuită de Transport Layer Security (TLS) dar in continuare se folosește denumirea de SSL si uneori cea de SSL/TLS.

Ambele tehnologii asigura Confidențialitatea, Integritatea și Autenticitatea comunicațiilor dar sunt unele diferențe notabile in modul lor de implementare, puncte forte și cazuri de utilizare.

Prima diferență este nivelul in care acestea activează: vorbind in contextul Modelului OSI, IPSec este o suită de protocoale de nivelul 3 (Network) pe când SSL este un protocol de nivel 6 (Presentation). De aici vine și următoarea deosebire: pe când IPsec necesita o aplicație client care sa gestioneze conexiunea, SSL nu are nevoie decât de un browser care suportă aceasta tehnologie. In concluzie, configurarea IPsec este mai complexă pe când SSL, in principiu, pentru un user obișnuit nu trebuie configurat.

Folosind IPsec, din punct de vedere al utilizatorului, el este direct conectat la rețeaua de la birou. In schimb, utilizatorul de SSL accesează doar anumite servicii făcute publice de serverul de la birou, prin browser, deci acțiunile pe care acesta le poate face sunt limitate, in contrast cu utilizatorul de IPsec care are acces total la rețea. Aici pot apărea discuții cu privire la securitate, cum că e mai sigur să dai acces doar la anumite resurse și nu la toată rețeaua. Cu toate acestea, ambele folosesc metode similare de protecție a datelor.

Observând diferențele, deja ne putem da seama de anumite cazuri de utilizare, când poți să folosești o tehnologie sau alta, când una e mai avantajoasă ca cealaltă.

Pentru a conecta două sedii ale unei societăți mai mult ca sigur vei apela la suita de protocoale IPsec. Dacă doar dorești să dai acces angajaților care lucrează „remote" la unele resurse de pe serverele firmei, atunci vei folosi SSL.

Am specificat ca IPsec se foloseste de obicei pentru mediul enterprise, pentru comunicarea diferitelor brach-office intre ele. Aceasta suita de protocoale poate fi folosita si pentru conexiune „host to network" dar poate fi anevoioasa si de cele mai multe ori nu se poate configura. Negocierea tunelului securizat presupune accesul la configurarea ambelor routere care comunica si acest lucru nu este posibil mereu. Pentru routerul de intrare in reteaua societatii nu ar fi o problema, dar pentru accesul la routerul unui hotel unde este cazat angajatul nostru, asta e problematic.

In concluzie, folosirea tehnologiei VPN in combinatie cu protocoalele de securitate amintite, confera posibilitatea comunicarii sigure in mediul online.

Bineinteles ca aceste tehnologii sunt intr-o permanenta modificare si imbunatatire pentru a tine pasul cu inventivitatea hackerilor si exploatarea vulnerabilitatilor.

Chiar daca sunt implementate protocoale de securitate, nu inseamna ca trebuie sa ne bazam strict pe ele, ci trebuie sa fim constienti si de rolul factorului uman in asigurarea confidentialitatii si integritatii datelor.

Referințe:

1. Cisco Networking Academy Builds IT Skills & Education For Future Careers (netacad.com).

2. Domantas G. https://www.hostinger.com/tutorials/what-is-ssl-tls-https.
3. IPsec (Internet Protocol Security) (networklessons.com).

Recomandat
Maria CAPCELEA, dr., conf. univ.

PROBLEME SINGULAR PERTURBATE PENTRU ECUAȚII DIFERENȚIALE DE ORDINUL AL DOILEA

Ecaterina LUNGU,
Facultatea Matematica și Informatica

CZU: 517.956 *katyalungu@gmail.com*

În lucrarea de față este studiată comportarea sistemului guvernat de problema Cauchy

$$\begin{cases} \varepsilon u''(t;\varepsilon,\delta,\gamma) + \delta u'(t;\varepsilon,\delta,\gamma) + \gamma u(t;\varepsilon,\delta,\gamma) = f(t), \ t > 0, \\ u(0;\varepsilon,\delta,\gamma) = u_0, \ u'(0;\varepsilon,\delta,\gamma) = u_1, \end{cases} \#\#\#\#(1)$$

în raport cu sistemul guvernat de problema Cauchy „redusă”

$$\begin{cases} \delta v'(t;\delta,\gamma) + \gamma v(t;\delta,\gamma) = f(t), \ t > 0, \\ v(0;\delta,\gamma) = u_0, \end{cases} \#\#\#(2)$$

în cazul când $\varepsilon \to 0$ și $\delta \geq \delta_0 > 0$; și comportarea sistemului (1) în raport cu sistemul

$$\gamma w(t;\gamma) = f(t), \ t > 0, \ \#\#\#(3)$$

în cazul când $\varepsilon \to 0$ și $\delta \to 0$. Studiul nostru se va referi la cazul când $\Delta = \delta^2 - 4\varepsilon\gamma \geq 0$.

Acest studiul teoretic este invocat de multiple necesități practice. Astfel, multiple procese din fizică, chimie, biologie și din alte domenii, care au evoluții neuniforme în raport cu anumiți parametri, sunt guvernate de ecuații diferențiale cu parametri mici sau mari. Dacă parametrul mic este prezent în partea subordonată a ecuației, atunci, de regulă, avem o problemă regulat perturbată. Una dintre caracteristicile frecvente ale unei probleme singular perturbate este prezența parametrului mic în partea dominantă a ecuației diferențiale.

În cazul problemei singular perturbate, de regulă, există un subdomeniu al domeniului de definiție a soluției, numit *strat limită*, în care soluția are o comportare singulară atunci când parametrii mici tind la zero. Aceste – comportări singulare sunt definite de anumite funcții, numite *funcții de strat limită.*

Vom ilustra cercetarea problemei enunțate urmând următorii pași: Rezolvabilitatea problemelor (1), (2) și (3); Evaluarea diferențelor soluțiilor problemelor perturbate și a celor neperturbate; Comportarea

sistemului perturbat atunci când $\varepsilon \to 0$ și $\delta \to 0$. În cadrul cercetării au -fost utilizate metodele cunoscute din Ecuații Diferențiale [1], [2] și Analiza Matematică [3].

Rezolvabilitatea problemelor (1), (2) și (3).

Propoziția 1. Dacă $\Delta = \delta^2 - 4\varepsilon\gamma > 0$ atunci $\lambda_1 = \frac{-\delta+\sqrt{\Delta}}{2\varepsilon}$, $\lambda_2 = \frac{-\delta-\sqrt{\Delta}}{2\varepsilon}$ și

$$u(t;\varepsilon,\delta,\gamma) = \frac{\varepsilon}{\sqrt{\Delta}}\left[\left(\lambda_1 e^{\lambda_2 t} - \lambda_2 e^{\lambda_1 t}\right)u_0 + \left(e^{\lambda_1 t} - e^{\lambda_2 t}\right)u_1 + \frac{1}{\varepsilon}\int_0^t \left(e^{\lambda_1 (t-\tau)} - e^{\lambda_2 (t-\tau)}\right) f(\tau)\, d\tau\right], \#(4)$$

Dacă $\Delta = 0 \Delta = 0$ atunci

$$u(t;\varepsilon,\delta,\gamma) = e^{\frac{-\delta t}{2\varepsilon}}\left[\left(1 + \frac{\delta t}{2\varepsilon}\right)u_0 + t u_1\right] + \frac{1}{\varepsilon}\int_0^t e^{\frac{-\delta(t-\tau)}{2\varepsilon}}(t-\tau) f(\tau)\, d\tau.$$

Soluția problemei (2) este dată de formula $v(t;\delta,\gamma) = u_0 e^{\frac{-\gamma t}{\delta}} + \frac{1}{\delta}\int_0^t e^{\frac{-\gamma(t-\tau)}{\delta}} f(\tau) d\tau$, iar soluția ecuației (3) de formula $w(t;\gamma) = \gamma^{-1} f(t)$.

Evaluarea diferenței dintre soluțiile sistemelor perturbate și celor neperturbate.

Propoziția 2. Dacă $\Delta = \delta^2 - 4\varepsilon\gamma > 0$ și $f \in C([0,T])$, atunci

$$u(t;\varepsilon,\delta,\gamma) - v(t;\delta,\gamma) = a(t;\varepsilon,\delta,\gamma)u_0 + b(t;\varepsilon,\delta,\gamma)u_1 + \int_0^t k(t-\tau;\varepsilon,\delta,\gamma) f(\tau) d\tau'$$

unde $|a(t;\varepsilon,\delta,\gamma)| \le \frac{2\gamma\varepsilon}{\Delta}$, $|b(t;\varepsilon,\delta,\gamma)| \le \frac{\varepsilon}{\sqrt{\Delta}}$, $t \in [0,T]$,

$$\left|\int_0^t k(t-\tau;\varepsilon,\delta,\gamma) f(\tau) d\tau\right| \le \frac{C(\gamma)\varepsilon}{\Delta} \max_{t\in[0,T]} |f(t)|$$

Propoziția 3. Dacă $f' \in C^1([0,T])$ și $\Delta = 0$, atunci

$$u(t;\gamma,\delta) - w(t;\gamma) = h(t;\gamma,\delta)[\gamma u_0 - f(0)] + b(t;\gamma,\delta)u_1 - \int_0^t h(t-\tau;\delta,\gamma) f'(\tau) d\tau \#,$$

unde

$$h(t;\gamma,\delta) = \frac{1}{\gamma} e^{-2\gamma t/\delta}\left(1 + \frac{2\gamma t}{\delta}\right), \quad |b(t;\delta,\gamma)| \le C(\gamma)\delta, \quad t \in [0,T].$$

Comportarea sistemului perturbat cu $\varepsilon \to 0$ și $\delta \to 0$.

În continuare, bazându-ne pe evaluările obținute, vom analiza comportările sistemelor (1) și (2) în dependență de relațiile dintre parametrii mici ε și δ.

Lema 1. Presupunem că $f \in C([0,T])$ și $\delta \ge \delta_0 > 0$. Atunci

$$\max_{t\in[0,T]} |u(t;\varepsilon,\delta,\gamma) - v(t;\delta,\gamma)| \le C(\gamma,\delta_0)\,\varepsilon\left[|u_0| + |u_1| + \|f\|_{C([0,T])}\right], \# \#(5)$$

adică sistemul (2) este singular perturbat de sistemul (1). Aceasta înseamnă că sistemul (2) este stabil la perturbările generate de sistemul (1).

Lema 2. Dacă $\delta^2 = 4\gamma\varepsilon$ și $f' \in C^1([0,T])$, atunci

$$|u(t;\gamma,\delta) - w(t;\gamma)| \# \\ \leq |h(t;\gamma,\delta)||\gamma u_0 - f(0)| \\ + C(\gamma)\delta\left[|u_1| + \|f\|_{C^1([0,T])}\right], \qquad t \in [0,T],$$

adică sistemul (3) este singular perturbat de sistemele (1) și (2) în $C([0,T])$, deoarece funcția $h(t;\gamma,\delta)$ are o comportare singulară în vecinătatea punctului $t = 0$. Această vecinătate este *strat limită* pentru sistemul (1), iar *funcția de strat limită* este definită de $h(t;\gamma,\delta)$.

Corolarul 1. Dacă în condițiile **Lemei 2** se îndeplinește condiția de concordanță $f(0) = \gamma u_0$, atunci $u(t;\delta,\gamma) \to w(t;\gamma)$, în $C([0,T])$, atunci când $\delta \to 0$.

Corolarul 2. În condițiile **Lemei 2** pentru orice $t_0 > 0$ are loc $u(t;\delta,\gamma) \to w(t;\gamma)$ în $C([t_0,T])$ atunci când $\delta \to 0$.

Referințe:

1. COSTAȘ A., RUSU G. Calcul diferențial și integral, CEP USM, 2018.
2. БИБИКОВ Ю.Н. Курс обыкновенных дифференциальных уравнений, Москва, Высшая школа, 1991.
3. ФИХТЕНГОЛЬЦ Г.М. Курс дифференциального и интегрального исчисления, т.1-3, Москва, Наука, 1970.

Recomandat
Andrei PERJAN, dr. hab., prof. univ.

UTILIZAREA FRAMEWORKURILOR BACK-END ÎN SECURIZAREA APLICAȚIILOR WEB

Olivia DRUCEANU,
Facultatea de Matematică și Informatică

CZU: 004.056 *olivia.druceanu@gmail.com*

Odată cu dezvoltarea intensivă și progresivă a tehnologiilor, a afacerilor și a produselor, în paralel crește și numărul *aplicațiilor web*. Pentru a le crea în timp scurt, corect și pentru ca aplicațiile să fie cât mai securizate, sunt necesare instrumente mai performante, pentru a ușura lucrul dezvoltatorilor web.

Datele statistice arată că:

• 4 100 000 înregistrări de date au fost expuse la nivel global în prima jumătate a anului 2020, e-mailurile și parolele fiind primele pe listă [1, p. 3].

• Indicele de încălcare a securității datelor a arătat că frecvența medie a computerelor piratate este de 39 secunde sau de 2 244 de ori pe zi. Aceste dovezi cuantificabile au rezultat din experimentul în care securitatea slabă a fost configurată pe computere și toate atacurile au fost înregistrate [2].

• 46 000 de persoane au fost supuse atacului de tip „fishing", fiindu-le furate date personale. Se referă la moldovenii ce utilizau *facebook.com*, în primăvara anului 2019 [3].

Framework-urile backend, pe lingă rolul de creare a părții server a aplicațiilor web și de costruire a arhitecturii aplicației, și a bazei de date, asigură suplimentar securizarea acesteia.

Laravel rezpezintă un *framework MVC open source* ce poate fi utilizat pentru construirea, implementarea și rularea aplicațiilor *PHP*. El conține un manager de dependență dedicat și pachete modulare pentru a simplifica toate operațiunile. *Laravel* are capacitatea de a interacționa cu ușurință cu orice bază de date relațională și posedă instrumente de implementare a aplicațiilor. Din acest motiv se poate afirma că *Laravel* este un *framework PHP* utilizat foarte frecvent (Fig 1).

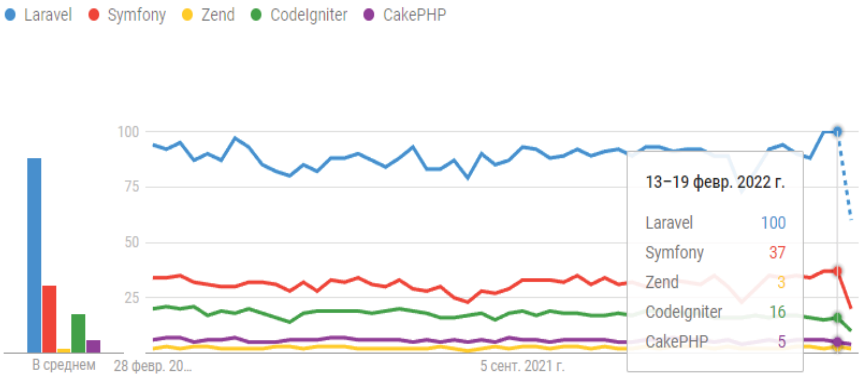

Fig. 1. Dinamica popularității framework-urilor backend bazate pe limbajul PHP [4].

Laravel oferă câteva mecanisme de securitate, pentru a permite dezvoltatorilor să reducă vulnerabilitățile din aplicațiile web:

- Este implementat sistemul de autentificare în *Laravel*;
- Sunt reduse vulnerabilitățile de tip *CSRF* (Cross Site Request Forgery);
- Există protecție împotriva atacurilor *XSS* (Cross Site Scripting);
- Este protecție împotriva injecțiilor SQL;
- Este îmbunătățită securitatea aplicațiilor în *Laravel*;
- Sunt implementate pachete de securitate *Laravel* [5];
- *Cookies* sunt securizate implicit – *Laravel* facilitează crearea, citirea și expirarea modulelor *cookie* cu clasa sa *Cookie*;
- Este utilizat *HTTPS* în procesul schimbului de date sensibile [6].

Poate fi menționat suplimentar, subsistemul robust de autentificare al utilizatorului din *Laravel*, cu codul standard asociat, disponibil în framework. *Laravel* folosește așa-numiții „furnizori” și „gardieni” pentru a facilita procesul de autentificare. Scopul „gardienilor” este autentificarea utilizatorilor pentru fiecare cerere pe care o fac, în timp ce „furnizorii” facilitează recuperarea datelor utilizatorilor din baza de date.

Dezvoltatorul, tot ce trebuie să facă, este configurarea bazei de date, a controlerelor și modelelor. În timpul procesului de dezvoltare, funcțiile de autentificare sunt încorporate în aplicație [5]

Concluzii. Odată cu creșterea numărului de utilizatori ai rețelei globale Internet și a volumului informației, este necesar de a crea sisteme calitative, ținând cont de experiențele avute de utilizatori.

Este important ca produsele web să fie construite cu respectarea standardelor de securitate.

Referințe:

1. Scurgerile de Informații, Raportul ENISA privind situația amenințărilor, Ianuarie 2019-aprilie 2020, Constatări, pag. 3*https://www.enisa.europa.eu/publications/report-files/ETL-translations/ro/etl2020-information-leakage-ebook-en-ro.pdf*
2. Statistici istorice privind încălcarea datelor [Citat: 05/03/2022]. Disponibil: https://www.varonis.com/blog/data-breach-statistics#:~:text=Over%20the%20past%2010%20years,months%20of%202019%20 (Forbes).
3. Moldoveni afectați de scurgeri de date personale din Facebook [Citat: 05/03/2022]. Disponibil: *https://www.mold-street.com/?go=news&n=11929*
4. Dinamica popularității framework-urilor backend bazate pe limbajul PHP [Citat: 05/03/2022]. Disponibil: *https://web.ceiti.md/lesson.php?id=17*
5. Caracteristici de securitate Laravel [Citat: 05/03/2022]. Disponibil: *https://www.cloudways.com/blog/laravel-security/?fbclid=IwAR1e2ogi_umwhz5GRE4lMjf6yQo5dpNYRpm25Kyejthvo07B-ZO51g5HVQc*
6. Caracteristici de securitate Laravel [Citat: 05/03/2022]. Disponibil:*https://www.tutorialspoint.com/laravel/laravel_security.htm*

Recomandat
Natalia PLEȘCA, conducător științific

PROIECTAREA ȘI IMPLIMENTAREA UNEI REȚELE DE SOCIALIZARE

Victor BARAHTEAN,
Facultatea de Matematică și Informatică

CZU: 004.415.2 *victor.barahtean@gmail.com*

Rețelele sociale sunt printre site-urile în trend în ultimii ani. Nu doar că ne ajută să fim mereu în contact cu prietenii și cunoștințele, dar au revoluționat și felul în care facem afaceri prin Internet sau ne găsim un job.

Mișcarea de socializare pe web a luat o amploare deosebită în ultima perioadă(Fig 1)[1] și, conform statisticilor, în următorii ani situația va deveni și mai complicată, pentru că se estimează, că în următorii ani numărul utilizatorilor de Internet va crește considerabil. Scopul formelor eficiente de interacțiune socială online constă în creșterea capacității noastre de a ne conecta cu ceilalți. Principalele funcții ale rețelelor de socializare sunt:

- Comunicarea,
- publicarea,
- găsirea prietenilor sau parteneri de afacere,
- schimbul de informații.

Elementul inovativ constă în faptul că baza acestei lucrări este instrumentul *Django*. Cu *Django*, putem dezvolta aplicațiile web de la concept până la lansare în câteva ore. *Django* se ocupă în mare parte de problemele dezvoltării web, astfel încât să ne putem concentra pe scrierea aplicației fără a fi nevoie să reinventăm roata. Este un soft gratuit și *open source*.

Django este un *framework* de aplicații web gratuit și *open source* scris în *Python*. Un *framework* este un set de componente care ne ajută să dezvoltăm site-uri web rapid și ușor [2].

De fiecare dată când dezvoltăm un site web, avem nevoie de componente similare: o modalitate de autentificare a utilizatorilor (autentificare, deconectare, înregistrare) [3], un panou de control al site-ului, formulare, instrumente de încărcare a fișierelor etc.

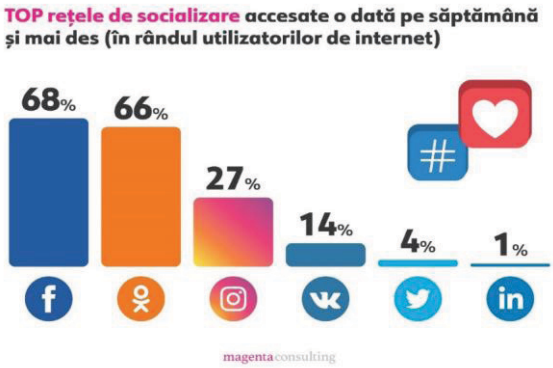

Fig. 1. TOP-ul rețelelor de socializare accesate o dată pe săptămână și mai des [1].

Din fericire pentru noi, alți oameni au observat același tip de probleme în dezvoltarea web, așa că s-au unit și au creat *framework*-uri (*Django* și altele) care ne oferă șabloane gata făcute pe care să le putem utiliza.

Django se ocupă de autentificarea utilizatorilor, administrarea conținutului, hărțile site-ului, fluxurile RSS și multe alte sarcini - imediat din cutie, ia în serios securitatea și îi ajută pe dezvoltatori să evite multe greșeli obișnuite de securitate[4], cum ar fi injecția SQL, *scriptingul* între site-uri, falsificarea cererilor între site-uri și *clickjacking*.

Aspectele generale a aplicației sunt:

- un sistem de autentificare astfel încât utilizatorii să se poată înregistra pe rețeaua de socializare, să se autentifice cu contul creat, să își editeze profilul și să își schimbe parola;
- un sistem de abonament, astfel încât utilizatorii să poată urmări actualizările de la prietenii lor;
- afișarea imaginilor partajate de utilizatori;
- un feedback per utilizator, astfel încât toată lumea să poată vedea actualizările celor pe care îi urmăresc.

Concluzii. Rețelele sociale reprezintă multe avantaje. Cu ajutorul lor poate crește activitatea socială a unui individ și poate crește numărul relațiilor noi.

Folosirea *framework*-ului *Django* este un avantaj foarte bun, deoarece *Django* a fost conceput pentru a ajuta dezvoltatorii să preia aplicațiile de la concept până la finalizare cât mai repede posibil. Sistemul său de

autentificare a utilizatorilor oferă o modalitate sigură de a gestiona conturile de utilizator și parolele.

Din acestea motive am ales *framework*-ul *Django* pentru ca singur să realizez o cercetare în privința faptului cât de stabil va fi *framework*-ul dat pentru o rețea de socializare.

Referințe:

1. Statistica despre rețele de socializare: https://consulting.md/rom/statistici-si-publicatii/infografic-obiceiurile-de-utilizare-ale-internetului-printre-moldoveni
2. Start unui proiect în Django: https://docs.djangoproject.com/en/4.0/intro/tutorial01/
3. Autentificarea Django: https://docs.djangoproject.com/en/4.0/topics/auth/
4. Securitatea Django: https://docs.djangoproject.com/en/4.0/topics/security/

Recomandat
Ludmila NOVAC, dr., conf. univ.

EUGEN RUSSEV (1915-1982), ISTORIC

Andrei ARPENTI,
Facultatea de Istorie și Filozofie

CZU: 94(478)(092) *arpenti2016@gmail.com*

Personalitatății lui Eugen Russev, membru corespondent al Academiei de Științe din Moldova, îi corespunde cu precizie următoarea afirmație a lui Aristotel *"Care este sensul vieții? A servi pe alții și a face bine"*. Anume astfel îl putem caracteriza și pe emeritul Eugen Russev, un adevărat erudit cu o bogată cultură spirituală.

Eugen Russev a fost născut la data de 24 decembrie 1915 în satul Cubei, actualmente raionul Bolgrad, regiunea Odessa, provenind din familia tatălui său Mihail Russev care era învățător, și soția acestuia –Ana. Timp de câțiva ani, tatăl lui Eugen Russev, a ocupat diverse funcții până la începutul anului 1920 care a marcat o perioadă tragică pentru Eugen Russev, cauzată de moartea tatălui acestuia. Spre anul 1934 acesta a aplicat la Universitatea din București, Facultatea de Litere și Filosofie, specialitatea fiind "Istoria Slavilor". În anul 1939 acesta susține teza de licență și ulterior este angajat în calitate de șef al Bibliotecii Catedrei de slavistică a Universității date. În timpul lucrului asupra scrierii tezei de doctor, fiind ghidat de coordonatorul său și renumitul istoric român Petre P. Panaitescu, acesta este chemat în Armata Română, iar după 28 iunie 1940 după ocuparea Basarabiei de către URSS, acesta se întoarce înapoi la Chișinău.

Din 1943 a devenit colaborator științific la Institutul de Istorie, Economie, Limbă și Literatură, din cadrul așa-numitului Comisariat al Învățământului Public („Norodnic") al RSSM unde acesta a avut drept sarcina de a elabora un abecedar pentru adulți care în cele din urmă a fost publicat în anul 1945 în Chișinău. Din anul 1944, la întoarcerea în Chișinău, E.Russev este solicitat ca istoric întru elaborarea lucrării științifice *Istoria Moldovei,* în special ce țin de capitolele dedicate culturii medievale a Țării Moldovei. În anii 1948– 1951, E. Russev este doctorand prin corespondență la Institutul de Istorie al Academiei de

Științe a URSS. Teza sa, „Cronica lui Grigore Ureche – monument al ideologiei feudale din Moldova secolului al XVII-lea" a devenit una din cele mai valoroase cercetări ale epocii, lucrarea științifică aducându-i lui Eugen Russev un adevărat prestigiu printre istoricii din RSSM. Consiliul Științific așadar decide să-i acorde lui titlul de candidat (în prezent, doctor) în științe istorice, ceea ce era și este un nivel științific de onoare.

Eugen Russev însă a fost în 1952 eliberat din institut din cauza unor motive meschine, precum că studierea epocii medievale ar fi fost neimportantă pentru cercetările științifice ale institului. Timp de aproape un an activitatea lui Russev s-a rezumat doar la diferite traduceri pe care le realiza, printre care și valorosul *Dicționar ruso-român,* editat simultan cu ajutorul lui Nicolae Corlăteanu la Moscova.

După 1953, Russev a revenit înapoi la Institutul de Istorie, Limbă și Literatură al Filialei Moldovenești a AȘ a URSS și și-a continuat activitatea sa de cercetător în domeniul culturii medievale a Moldovei. Acesta avut colaborări științifice cu o mulțime de personalități notorii, adepți ai științei și cercetărilor istorico-științifice, printre care academicienii URSS Lev Cerpenin, Dmitri Lihaciov etc., cât și personalități remarcambile din România, cum ar fi Andrei Oțetea, Paul Mihail, Membru de Onoare al Academiei Române și cu alți savanți din alte țări, cum ar fi Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria etc.

Anul 1961 a fost un an important pentru Eugen Russev. La 2 august 1961, odată cu inaugurarea oficială a Academiei de Științe din RSSM, un eveniment major pentru întreaga țară, Eugen Russev este numit în funcție de director al Institutului de Istorie, fiindu-i acordat simultan și titlul de membru corespondent al AȘM. Totodată, în 1961 apare primul volum de documente istorice slavo-române care au făcut parte din prețioasa colecție „Moldova în Epoca Feudalismului", ultima ediție a volumului fiind publicată în anul 2012.

Una din preocupările sale de bază încă de la începutul activității sale științifice a fost studierea lucrărilor renumiților cronicari moldoveni, prin numeroasele studii complexe ale edițiilor cronicarilor Ion Neculce, Grigore Ureche și Miron Costin. Prin publicarea monografiilor: *„Cronicarul Ioan Neculce. Viața și opera"* (1956), în colaborare cu Vasile Coroban, *„Cronografia Moldovei din veacurile XV–XVIII"* (1977) și a altor lucrări, autorul a revizualizat și a adus în vizor importanța studierii ample a cronicilor din perspectivele istorică, filosofică cât și cea literară.

Important de menționat este studiul complex ale savantului emerit, prin scrierea unor lucrări de sinteză valoroase, în care autorul a realizat analiza și valorificarea accentuată a istoriei și culturii medievale din Moldova (capitole din „Istoria Moldovei”, 1951; „Istoria literaturii moldovenești”, vol. I, 1988 etc.).

Așadar, în concluzie aș putea menționa că Eugen Russev a fost un adevărat savant de epocă care s-a dedicat cu pasiune și dragoste istoriei, culturii și literaturii. Prin numeroasele sale lucrări, însemnări, articole acesta a reușit să se impună ca un artist valorificator al istoriei și culturii. Prin analizele și sintezele sale el a pus baza cunoașterii istorice și moral-spirituale ale valorilor națiunii noastre. Fiind dedicat în special cercetării consecvente a culturii evului mediu din Țara Moldovei, el a dat dovadă de o inteligență și erudiție aleasă. Pasiunea lui față de carte și știință a devenit un imbold pentru contemporanii săi de a-i urma calea și activitatea pe care acesta a desfășurat-o de-a lungul anilor. Datorită aportului colosal a lui Russev care a dus la prosperarea Academiei de Științe din Moldova, astăzi avem lăsată moștenire amprenta acestui savant erudit. Începând cu dedicația sa supremă istoriei culturii medievale a Moldovei și continuând cu aporturile aduse comunității științifice prin studiile și cercetările sale ample în întreaga perioada sa de activitate.

Recomandat
Ion Valer XENOFONTOV, dr., lector univ.

SATUL CHIPERCENI, OAMENI ȘI DESTINE DISTRUSE

Adriana CODREANU,
Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 94(478-22) *academcaadu@gmail.com*

Actualitatea temei. Problema deportărilor a fost studiată de mulți istorici din Republica Moldova. În același timp nu toate aspectele acestei teme au fost elucidate. Încă mii de persoane, fiind pe atunci copii, acum ajunși la apusul vieții, mai așteaptă să fie reabilitate public, să li se întoarcă măcar o parte din averea confiscată, să primească o pensie cât de cât decentă pentru munca prestată pentru imperiul sovietic, de-a lungul anilor, în condiții de exil antiuman.

Scopul prezentei comunicări este de a prezenta succint tragedia oamenilor deportați din satul Chiperceni, raionul Orhei. Pentru a realiza obiectivul stabilit am studiat documentele oficiale ale Statului sovietic, referitoare la deportări, informațiile din „Cartea Memoriei", am luat interviuri de la rudele deportaților.

Conform anexei 32 la hotărârea Consiliului de Miniștri al RSSM din 28 iunie 1949 *Cu privire la deportarea din RSS Moldovenească a familiilor de chiaburi, a foștilor moșieri și marilor comercianți*, din raionul Chiperceni urmau a fi ridicate 219 familii.

Conform datelor prezentate în „Cartea memoriei", volumul 3, în perioada represaliilor staliniste din satul Chiperceni au fost deportate 178 de persoane, din ele 40 persoane individuale și 35 familii care includeau 138 persoane. Aceste deportări au distrus destinele acestor oameni nevinovați. Discursul meu va continua cu prezentarea a trei dintre ele. [1]

Una din victimele deportaților din anul 1941, este Sergiu Buiuc, născut în anul 1922, în „Cartea Memoriei" fiind specificat că a fost condamnat la 10 ani privațiune de libertate pentru participarea la activitatea organizației antisovietice „Majadahonda" de la Școala Pedagogică din Orhei. Părinții lui s-au numit Ilarion și Eufrosinia Buiuc, tatăl având profesia de selecționator, mama fiind învățătoare. Sergiu și-a făcut studiile mai întâi în Chiperceni, apoi în Orhei, la liceul de băieți „Vasile Lupu", care în anul 1940 a fost transformat de sovietici în Școală Pedagogică.

Sergiu Buiuc s-a ales cu 10 ani de detenție, însă a reușit să scape cu fuga. In primăvara anului 1944 s-a refugiat în România, unde și-a făcut studiile superioare, devenind medic oftalmolog. In anul 1967 și-a susținut doctoratul la Universitatea de medicină și farmacie din Cluj. În anul 1960 a fondat în Iași o clinică de oftalmologie, fiind la cârma ei până în anul 1996. A fost un medic faimos biografia lui intrând în ediția enciclopedică „Personalități ieșene" îngrijită de Ionel Maftei.

De asemene, în „Cartea Memoriei", este menționat numele Ştefan Popovschi, deportat de trei ori, pentru că era gospodar, avea două case și mult pământ. S-a născut în 1870 în Chiperceni, în familia lui Feodosie Popovschi. A participat la Primul Război Mondial, fiind înrolat în armata Rusiei țariste. A fost luat prizonier de austrieci, reușind să fugă din lagăr, pe timp de iarnă. După un timp este numit pălămar, slujind în locașul Domnului toată viața, cu întreruperi în cele trei rânduri de deportări: prima oară (1940-1945) în Soloveţk, a doua (1949-1953) și a treia oară, după o mică pauză de 6 luni în Siberia (1953-1959). În primul val de deportări i-au fost confiscate casa și toate bunurile din gospodărie, casa fiind dată cârmuirii colhozului. Întors și-a construit altă casă, care în 1949 iarăși i-a fost luată. Chiril Levință colonel de rezervă, Cavaler al Ordinului „Ştefan cel Mare" nepotul acestuia, despre bunicul său: „Despre motivele și greutățile deportărilor nu l-am auzit să vorbească și nu ne permitea nici să-i punem întrebări. Îi citeam bunicului din Psalmi și cu mintea mea de copil intuiam că ascunde ceva. La școală ni se spunea una, iar acasă alta. Tata, de cum ne vedea cu cravata pionerească la gât, se supăra nevoie mare, bunicul nu voia să audă de cele ce învățam noi la școală. Mama plângea că a primit doar câteva ruble sau chiar nimic după o vară de trudă la tutun. Eram bun la matematică și mă tot frământam socotind kilogramele predate. Un popor nenorocit de regimul totalitar. Strămoșii mei așa și n-au înțeles rostul colectivizării și al confiscărilor abuzive. Dumnezeu să-i odihnească în pace".[2]

Asupra acestei teme am discutat și cu fostul primar al comunei Chiperceni, Ion Voloșciuc, care a accentuat că: „De asemenea și Simion Voloșciuc (1902)- o rudă- , în 1946, a fost acuzat de neîndeplinire a obligațiilor de predare a produselor agricole la stat, astfel înainte cu 3 ani de la declanșarea marii tragedii, a fost judecat pe 5 ani. Din comuna Chiperceni și satul Voroteț au fost duși în Siberia familii întregi. Eu toate înțeleg. Au fost deportați maturii, deoarece Rusia Sovietică s-a pomenit

în fața unei probleme grave – lipsa de brațe de muncă sănătoase, voinice, care nu mai rămăsese după război în URSS. Însă cu ce s-au învinovățit copiii, care aveau de la o lună până la 18 ani, fiind alături de părinți și rude între anii 1941-1960. Sigur că aceste deportări au fost niște crime strigătoare la cer. Rana lor ne doare și astăzi, după atâta vreme".

În fața Primăriei comunei Chiperceni a fost inaugurată modesta Cruce-Monument consacrat Deportărilor 1941-1959, care este o tristă amintire despre trecutul tragic al neamului nostru. În fiecare an în zilele de 13 iunie 1941 și 6 iulie 1949 ne adunăm în fața acestui monument pentru ai comemora pe cei ai căror nume sunt încrustate pe el, al rudelor noastre, neamurilor, vecinilor, pur și simplu, al consătenilor, care au trecut prin acest calvar odios.

În încheiere, consider că Statul sovietic a promovat o politică de represiune față de persoanele active ale satului, oameni care aveau opiniile lor față de viață, erau gospodari, dar care nu se încadrau în tiparele ideologice și politice ale regimului comunist de ocupație.

Referințe:

1. *Cartea Memoriei*, v.3, Chișinău, 2003, p. 124-127.
2. Corcodel V.V., *Cristale de memorie*. Chișinău: Cuvîntul-ABC, 2016, 309 p.

Recomandat
Anatol PETRENCU, dr. hab., prof. univ.

RĂZBOIUL SOVIETO-POLONEZ – CAUZELE ȘI URMĂRILE

Ieronim CIOBANU,
Facultatea Istorie și Filosofie

CZU: 355.48(470+438)"1919/1921" *ierikciobanu@gmail.com*

Războiul sovieto-polonez din 1919-1921 este o temă destul de actuală, dat fiind faptul că evenimentul respectiv împlinește 101 ani de la încheierea acestuia și aproape 101 ani de la semnarea Tratatului de la Riga care la rândul său precum și Tratatul de la Versailles a fost ulterior generator al evenimentelor din Europa răsăriteană dar și a relațiilor tensionate polono-ruse.

Istoriografia poloneză a războiului sovieto-polonez 1919– 1921 include sute de articole. Situația în istoriografia rusă este cu totul diferită. În literatura științifică sovietică, războiul a fost interpretat ca una dintre etapele războiului civil, un conflict bazat pe o problemă nerezolvată a confruntării de clasă. Unii din cei mai importanți istoriografi a temei respective sunt: Ecaterina Boltunova care în lucrările sale relatează despre evenimentele din istoria relațiilor polono-ruse și inclusiv conturarează politica promovată de URSS în anii 1920 față de Polonia pe baza materialelor din Biroul Politic al Comitetului Central al VKP. Marek Woźniak evidențiază un alt punct de discuție ce se referă la însăși geneza conflictului și mai precis la problema legată de cine – Polonia sau Rusia sovietică – ar trebui să fie învinuită pentru război, în timp ce Maciej Korkuć relatează în mare parte despre mersul propriu-zis al războiului. Scopul intervenției mele este de a reaminti evenimetul care s-a produs acum puțin mai bine de o sută de ani și de a contura faptul că Rusia, care n-ar fi ea albgardisă sau bolșevică (comunistă) mereu a urmărit aceleași scopuri pe care le puten observa chiar și astăzi în adresa altor state vecine.

În 1919, odată cu sfârșitul Primului Război Mondial, harta lumii, și în special cea a Europei Centrale și de Vest, se schimbase dramatic, Rusia sovietică se afla în plin război civil, multe națiuni din acea regiune au văzut o oportunitate unică de a obține independența pe care era păcat să o piardă. În același timp, sovieticii considerau aceste teritorii ca foste provincii rusești, vitale pentru securitatea Rusiei, dar nu au putut reacționa

rapid, deoarece Imperiul era epuizat de Primul Război Mondial, iar războiul civil era încă nefinisat. Între timp, odată cu succesul revoltei poloneze din 1918, Polonia și-a restabilit statul pentru prima dată de la ultima împărțire din 1795, ceea ce a cauzat 123 de ani de conducere a Poloniei de către cei trei vecini imperiali ai săi. Țara a reapărut sub numele de a Doua Republică Polonă și a procedat la recuperarea și restabilirea granițelor pe care le avea în trecut. Războiul polono-sovietic, ca majoritatea celorlalte conflicte din Europa de Est la acea vreme, a fost mai mult un accident decât un conflict planificat. În timpul haosului care a prevalat în primele luni ale anului 1919, era puțin probabil ca vreun comunist sau cetățean al celei de-a Doua Republici Polone să-și imagineze un război de o asemenea importanță și vastitate.

Operațiunile militare între armatele poloneză și bolșevică s-au desfășurat pe două fronturi: Nord-Est și Sud-Est. Între timp, bolșevicii erau ocupați cu războiul civil – aveau nevoie de timp pentru a-și învinge oponenții interni, dar ori de câte ori se ivea ocazia, încercau să recâștige influența în toate părțile fostului imperiu și să răspândească revoluția în țările occidentale. Dimensiunea insuficientă a armatei de ambele părți, precum și vastitatea spațiului în care s-au desfășurat luptele, au făcut din război unul de manevră. La începutul anilor 1919 și 1920, polonezii au reluat acțiunile ofensive împotriva armatei bolșevice. Din ianuarie până în aprilie 1920, forțele ruse au crescut la 850.000 de soldați ai Armatei Roșii, dintre care 150.000 erau în prima linie. În același timp , armata poloneză a atins numărul de 650.000 de soldați, dintre care capacitatea de luptă era de 140.000. La 10 august 1920, unitățile de cazaci ruși au traversat râul Vistula cu scopul de a cuceri Varșovia dinspre Vest, în timp ce atacul principal a venit dinspre Est. Pe 13 august, un prim atac rusesc a fost respins. Armata 1 poloneză a rezistat unui atac asupra Varșoviei și în urma unor manevre bine-coordonate de către polonezi armatele sovietice au fost zdrobite și s-au retras în total dezordine, divizii întregi au intrat în panică. Înfrângerea Armatei Roșii a fost atât de mare și de neașteptată încât, bătălia de la Varșovia este adesea numită „Miracolul de pe Vistula”.

La 18 octombrie 1920 a intrat în vigoare un armistițiu între Polonia și Rusia Sovietică. Aceasta a fost ultima fază a războiului început în ianuarie 1919, în care era pusă pe hartă independența Republicii. Menținerea independenței și împingerea bolșevicilor spre Est a fost un mare succes pentru comandantul suprem militar și șeful de stat, Józef Piłsudski,

soldații armatei poloneze și întreaga țară. Piłsudski ar fi vrut să continue lupta pentru a elibera Ucraina și Belarus de sub puterea bolșevică pentru a pune în aplicare conceptul federal. Cu toate acestea, atât clasa politică, cât și poporul epuizat de război nu erau pregătite pentru asta.

La 21 martie 1921, la Riga a fost semnat un tratat de pace care a reprezentat primul succes al Poloniei în 220 de ani, semnificativ pe arena internațională, care a permis celei de-a doua Republici Polone să ducă o politică independentă de marile puteri. Pacea de la Riga și ordinea geopolitică introdusă în Europa de Est și care a durat optsprezece ani – până la izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial. Din păcate, din cauza conflagrației cu bolșevicii, Polonia nu a reușit să pună în aplicare conceptul de a crea state prietenoase – sprijin – la granița sa de Est. Însă pe lângă faptul că Tratatul punea capăt războiului, acesta a produs nemulumiri și a creat limite politice majore pentru statul Polon. Stanisław Cat-Mackiewicz, un jurnalist politic conservator, a criticat prevederile Tratatului de la Riga.

„Tratatul de la Riga a fost primul act din partea poloneză care a renunțat legal la drepturile noastre asupra unei vaste suprafețe de teritorii estice. (...) Tratatul de la Riga nu este doar o înfrângere politică pentru Piłsudski, nu este doar o victorie a doctrinei lui Dmowski, nu este o înfrângere a lui Sienkiewicz, care a influențat modelarea conceptul despre Polonia până a existat, ci a încetat să influențeze conceptul despre ceea ce trebuia să fie Polonia în momentul renașterii sale reale de stat”[1].

Potrivit lui Jan Dąbski, nu a fost posibil să se negocieze existența unei Ucraine independente în timpul negocierilor de pace cu bolșevicii. Jan Dąbski era de părere că războiul ar trebui să se încheie cât mai curând posibil, indiferent dacă conceptul federal ar putea fi implementat datorită tratatului de pace. Marian Zdziechowski, un remarcabil filozof născut în apropiere de Minsk, profesor la Universitatea din Vilnius, a scris: *„Ca o dovadă a nobilei abnegații, ca tribut datorat Rusiei sovietice, i-au dat acesteia suprafețe largi de pământ, ai căror fii luptaseră pentru cauza poloneză până în prezent. ultimul moment – au dat Minsk, știind că prada terorii groaznice. Și toate acestea cu o inimă ușoară, fără regret, fără*

[1] Fragment książki „Historia Polski” Stanisława Cata-Mackiewicza na temat traktatu ryskiego.

remuşcări, aproape cu triumf". Wincenty Witos, prim-ministrul de atunci al Republicii Polone, a descris reacția populației poloneze la primele știri despre direcția în care se îndreptau negocierile de la Riga: *„În acelaşi timp, cel mai greu şi cel mai rău a fost cu delegaţii ale populaţiei poloneze care urmau să rămână de partea rusă. Aceste delegaţii au venit din Kamieniec Podolski, Minsk, Berdyczów, furişându-şi riscându-şi viaţa şi cerşind cu lacrimi ca Polonia să nu le dea torţionarilor bolşevici, să le facă de ruşine soţiile şi fiicele, să le distrugă realizările enorme şi cultura poloneză [...]. Mi-a părut rău să-i văd pe aceşti oameni, bărbaţi maturi, plângând şi clătinându-se de epuizare, şi neplăcut să aud plângeri despre delegaţie"*. Pacea de la Riga și prevederile ei au supraviețuit timp de optsprezece ani. A Doua Republică Polonă a fost un stat independent, dar construit pe un sistem geopolitic foarte fragil. Polonia nu a reușit să creeze țări prietene în Est, perspectiva unor relații bune și independente polono-belaruse și polono-ucrainene a fost pierdută, iar un număr mare de polonezi au fost lăsați la soarta lor uciși și persecutați în URSS. Pe tot parcursul perioadei interbelice.

Istoricului britanic A. J. P. Taylor consideră că războiul polono-bolșevic „a determinat în mare măsură cursul istoriei europene pentru următorii 20 de ani sau mai mult. Fără să o recunoască și aproape în mod inconștient, liderii sovietici au abandonat cauza revoluției internaționale".

Referințe:

1. BORZECKI J., Pokój ryski 1921 roku i kształtowanie się międzywojennej Europy Wschodniej. Warszawa 2012.
2. CAT-MACKIEWICZ S., Historia Polski od 11 listopada 1918 do 17 września 1939.
3. RAWSKI W., Wojna polsko-bolszewicka. Sulejówek 2021.
4. PIŁSUDSKI J., Rok 1920, Michaił Tuchaczewski, Pochód za Wisłę. Łódź 1989.

Recomandat
Anatol PETRENCU, dr. hab., prof. univ.

JAPCA – MĂNĂSTIREA REZISTENȚEI

Vadim CRISTEA,
Facultatea Istorie și Filozofie

CZU: 271-523(478) *crist.iov@mail.ru*

Mănăstirea Japca – care n-a fost închisă niciodată –
e ca o corabie într-o mare a tăcerii,
iar viața monahală de aici e ca o minune de la un capăt la altul...
(Nina Neculce)

Mănăstirea „Înălțarea Domnului" din localitatea Japca – veche vatră monahală – se află în județul Soroca, la circa 160 km de orașul Chișinău, într-o mică pădure de pe malul bătrânului râu Nistru. Mitropolitul Visarion Puiu s-a expus asupra contextului geografic și istoric în care erau așezate mânăstirile din Basarabia în felul următor: „*Mănăstirile noastre s-au ascuns în desimea codrilor, în adâncimea văilor, ferindu-se de furia puhoiului păgân, ce venea neîntrerupt în curgerea veacurilor de peste Nistru asupra blândului nostru popor*" [1]. Chiar dacă nu se cunoaște anul exact în care a fost întemeiat, se crede, totuși, că începuturile acestui așezământ monahal au fost puse în secolul XVII.

În perioada primului război mondial, mai multe călugărițe de la mănăstirea Lesna, eparhia Holm, din Polonia, din Ialta, Ponetaevsc ș.a. printre care și monahiile Ecaterina și Nina de viță nobilă care s-au refugiat în Basarabia și au fost repartizate la mănăstirea Japca. După Marea Unire din 1918, o bună parte din obștea venită de la Lesna se transferă cu traiul în Hopovo, Serbia, ca mai apoi să ajungă în Franța[1]. Obștile monahale erau percepute de regimul comunist ca focare de spiritualitate și de rezistență național românească.

În 1940, când URSS a anexat teritoriul Basarabiei, aici funcționau 1090 de biserici și 28 de mănăstiri[2]. Treptat s-a redus numărul mănăstirilor. La mănăstirea Japca, autoritățile sovietice au limitat activitățile economice cât și multe din cele religioase. Rând pe rând au fost închise

[1] În prezent icoana Maicii Domnului „Lesninskaia" se află într-o mică mănăstire de lingă localitate Promond, Paris.

[2] Treptat numarul bisericilor si mănăstirilor scade: în 1944 – 25 de mănăstiri; 1948 – 22; 1949 – 20; 1956 -15; 1960 – 5, 1963 – 1 mănăstire- Japca; și 256 biserici.

toate mănăstirile din Basarabia. Ultimele mănăstiri au fost închise în anii 60, cu o unică excepție – mănăstirea Japca. Au existat mai multe încercări de a închide mănăstirea. S-a întocmit chiar și un plan detaliat vizând închiderea mănăstirii, semnat la data de 28 martie 1963 de către A. Oleinik, șeful Consiliului în Problemele B.O. pentru RSS Moldovenească. Executarea planului era preconizată pentru perioada de până la 1 iulie 1963. Cu toate că sa lucrat minuțios, planul de închidere a mănăstirii nu a funcționat[3]. În toți acești ani tensionați, stareța Serafima a acționat prin diferite scrisori adresate personalului de stat și celui din Biserică, a făcut numeroase drumuri la Chișinău și Moscova, unde sa adresat Patriarhiei și Consiliului care se ocupa de problemele Bisericii explicând situația complicată din mănăstire, care ținea de maicile rusoaice ce au venit din Polonia. Datorită insistenței egumenei, rusoaică și ea de naționalitate, supraviețuitoare a celui de-al II-lea război mondial și care avea o anumită autoritate în fața organelor sovietice, mănăstirea a fost păstrată.

Cercetătorul și istoricul Ion Xenofontov consideră că ”*autoritățile sovietice nu doreau, totuși să facă publică închiderea abuzivă a tuturor mănăstirilor”* și că *„se urmărea afișarea unei imagini „democratice” a statului sovietic*” [2].

Cu toate că mănăstirea a rămas deschisă de-a lungul perioadei comuniste, acest sfânt locaș a fost supus multor încercări. O astfel de încercare a avut loc chiar în noaptea Învierii din anul 1967. Pe parcursul întregii perioade comuniste mănăstirea a fost vizitată de pelerini din întreaga țară, cât și din regiunile Vinița, Cernăuți și Odesa. Uneori, pentru participarea la slujbele mănăstirești veneau credincioși din regiuni îndepărtate ale Ucrainei și Rusiei.

Autoritățile sperau că mănăstirea va dispărea, pur și simplu, în timp. dat fiind faptul că intrarea în obștea monahală era cu desăvârșire interzisă[4]. Totuși, între anii 1983 și 1985 se fac careva excepții și în obște sunt primite două ascultătoare și o monahie [3].

Anul 1988 a fost întâlnit cu multă bucurie de către maicile de la Japca. Asupra acestui fapt s-a expus stareța Alexandra: „*Vreau să vă spun că am așteptat acest moment. Dacă s-ar fi întâmplat asta cu vreo 15-20 de ani*

[3] Relatarea lui Nicolae Verbițchi despre supravetuirea manastirii Japca in perioada comunista, sursă: https://culturaortodoxa.wordpress.com, accesat la 03.01.22.

[4] Numărul maicilor era în 1962 – 89 peroane, 1964 – 83, 1972 – 68, 1983 – 50, în 1988 – 50 persoane.

în urmă. Cât poate dura o viață de om. Păcat că timpurile gorbacioviste au întârziat să vină. Și totuși e bine. Așa să fie" [2].

Deoarece a supraviețuit cu demnitate perioadei comuniste, mănăstirea Japca a fost și este apreciată de către autoritățile civile și bisericești. Este apreciat complexul monahal ca un valoros monument de artă ecleziastă cât și monument istoric. Mănăstirea Japca a fost denumită: *învingătoarea unui imperiu, simbol al trăiniciei credinței strămoșești, loc de paradis, locul cel mai apropiat de Dumnezeu* [4]*, mănăstirea rezistenței calvarului comunist, cetatea credinței, scoală sfinților* [5]*, cetate a românismului de pe malul drept al Nistrului* [6]. Pentru comuniști însă ea a rămas un *bastion al obcorutismului religios* [7].

Politica sovietică de marginalizare și de presiune psihologică, economică și socială asupra vieții religioase și, în special, asupra mediului monahal din Basarabia a dus la închiderea tuturor mănăstirilor, cu excepția mănăstirii Japca. Acțiunile radicale ale statului comunist în vederea lichidării oricăror forme de manifestare religioasă au avut un efect de "bumerang" după descompunerea Uniunii Sovietice, când mănăstirile seculare au fost redeschise și au apărut multe *mănăsti*ri și schituri noi.

Referințe:

1. Sfințirea unei cruci în dealul Măgura, jud. Bălți. *EH*, an III, nr.13-14, 1926, p. 156.
2. XENOFONTOV Ion, *Complexul monahal Japca. Istorie și spiritualitate*. Iași: Lumen, 2015.
3. CIORBĂ V., *Biserica Ortodoxă din Basarabia și Transnistria* (1940-2010). Chișinău, 2011.
4. HADÂRCĂ N., Locul cel mai apropiat de Dumnezeu. *JC*, 28 aprilie 2000, p. 1.
5. LEȘCU I., Un pelerinaj la Sf, Mănăstire Japca – Soroca. *EH*, an XI, nr.11-12, 1937, p. 232.
6. *Biserici și mănăstiri medievale în Basarabia*, monografie, Chișinău, 2000.
7. *Bibliografie radiofonică românească (1941-1944)*. Vol.III, București: Casa Radio, 2003, p. 41.
8. URALSKAIA G., Câte ceva despre mănăstirea Japca. *Cuvântul Comunist al PCM*, nr. 141, 23 noiembrie 1974, p. 4.

9. CIORBĂ V., *Arta bisericească din Basarabia* (1812-1918), Chișinău, 2005.
10. GHIMPU V.*,Mănăstirea rupestră de la Japca din zona Nistrului Mijlociu*, Arhitect Design, Bucureşti, 1997, nr.8, p. 47-50.
11. ILVIȚCHI L., *Mănăstirile şi schiturile din Basarabia*. Chișinău: Luminița, 1999.
12. MELNIC S.M*., Drevneia obiteli nad Dnestrom*. Tiraspol, 2010.
13. ȘEVCIUC, V., *Mănăstirea de maici Înălțarea Domnului, de la înființare până în prezent*. Lucrare de licență, seminarul hovnicesc din Moscova, Lavra Sf. Serghie, 2004. p. 9.

Recomandat:
Octavian Moșin, dr. hab., prof. univ.

DE LA LIBERALISM SPRE PROTECŢIONISM ÎN POLITICA COMERCIAL-VAMALĂ A ŢARISMULUI ÎN BASARABIA (1812-1825)

Anastasia GUȚU,
Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 94:339.543(478)”1812/1825” *medusafelson@gmail.com*

По окончанию общеевропейской конференции, Венского конгресса, с мыслями опасения дипломатической изоляции, имперская администрация России показало стремление связать все страны участников конгресса через выгодную систему договоров, соглашения, которая могла бы исключать нарушение баланса сил в Европе. Чтобы напрямую достичь данной цели, необходимо было путем вынуждения перейти от запретительного таможенного тарифа 1810 года к либерально-фритредеровскому тарифу 1816 и 1819 годов, чей принцип отразил был свободную торговлю, что была установлена Венским конгрессом. Стоит учесть, что смысл и идея продвижения свободной торговли, в общем счете находило прямое отражение и в Бессарабии. После принятия таможенного тарифа 31 марта 1816 года, в Бессарабии было принято новое законодательство, обобщенное постановлением Совета министров от 28 ноября 1816 года, дабы произошла переориентация бессарабской торговли с традиционных европейских рынков на российский внутренний рынок. Попутно выясняется, что-то самое решение уважать политику свободной торговли, принятое на Венском конгрессе европейскими странами, суммарно соблюдено – не было. Пруссия, Австрия, Польша сумели воспользоваться либеральным таможенным тарифом 1819 года. Новый тариф вызвал негативную реакцию российской буржуазии, которая не могла выдержать свободную конкуренцию со стороны европейских торговцев и самих товаров. Упомянув о ситуации, когда российская экономика перестала выдерживать принципы свободной конкуренции, царизм был вынужден переориентировать свою таможенную политику с либерализма на протекционизм. В результате 27 февраля 1822 г.

был принят новый таможенный тариф, на этот раз запретительного характера, который вступил в силу 12 марта того же года. Новый тариф должен был помочь стабилизировать российскую экономику. С введением в 1822 г. запретительного тарифа закончился период относительного либерализма в царской торговой политике. Правящие круги Санкт-Петербурга убеждены, что экономика России не может соблюдать принцип «свободной торговли», частично достигнутый в предыдущие годы.

Во внешней торгово-таможенной политике царизм при всеобщем раскладе, должен был вернуться на позиции протекционизма, который будет вынужден сохраняться во второй четверти девятнадцатого века. Строго говоря, переходя к результатам этой политики, можно упомянуть принятие «Положения о торговле с Бессарабией» от 17 февраля 1825 года, что вызвало ряд изменений в торговле бессарабскими товарами и создало ряд препятствий для расширения торговых отношений со странами Европы. Новый закон прямиком повлиял и на торговые отношения Бессарабии с Австрийской империей, что значительно оказало воздействие на экспорт и импорт этих стран. Регулирование торговли с Бессарабией от 17 февраля 1825 г. больше похоже на таможенный тариф и касается трех основных вопросов: 1. Иностранных товаров, ввозимых в Бессарабию и через Бессарабию в Россию; 2. Товаров, произведенных в Бессарабии и экспортированных в Россию; 3. О российских товарах, ввезенных в Бессарабию.

Анализирую эти три части Положения, можно уверено доказать его нюансный запретительно-протекционистский характер. Следовательно, первый блок регулировал ввоз иностранных товаров в Бессарабию и через Бессарабию в Россию. А для ввоза иностранных товаров через Бессарабию в Россию были созданы две таможни второго класса в Дубоссарах и Мовилау, которые разрешили ввоз всех товаров, разрешенных по таможенному тарифу 1822 года и представленных в бюллетене буквой «А», и Молдавские, и Валашские вина, но упомяну тот факт, что обязательны должны были облагаться таможенной пошлиной. Товары же, которые указаны в бюллетенях не были – отправлялись на таможенный склад.

Товары из Османской империи ввозились в Бессарабию через таможни в Скулень или Рени, а также в Австрийской империи и др. 42 государства – через таможню из Ноуа-Сулицэ. Владелец товара был обязан при прохождении через таможню декларировать конечный пункт назначения товара - Бессарабия или Россия. Где товары предназначались для Бессарабии, облагались таможенными пошлинами в соответствии с тарифом и торговым уставом, и, если владелец этих хотел ввозить товары в Россию, он был обязан российской таможне из Днестра вторично уплатить таможенную пошлину, получив взамен справку, по предъявлению которой правительство области обязалось возместить уплаченный налог Бессарабской таможне. Постановление разрешало ввоз иностранных товаров через Бессарабию в Россию только лицам, имеющим право на внешнюю торговлю. Для ввоза морем через Бессарабию в Россию иностранные товары могут ввозиться только через дунайский порт Рени на тех же основаниях, что и товары, ввозимые через таможни Скулень и Ноуа Сулицэ, и в строгом соответствии с тарифными условиями.

Постановление от 17 февраля 1825 г. создало большие препятствия для транзита товаров из таможен на Пруте и Дунае через таможни на Днестре во внутренние губернии России. Срок перевозки товаров, установленный новым Регламентом, оказался коротким, и торговцы потребовали пересмотра сроков перевозки товаров, которые позже были продлены. Постановление 1825 г. отрицательно повлияло на экспорт, товары из Бессарабии в Россию сильно ударили не только по отрасли торговли, но также повлияли на развитие других отраслей экономики. После предоставления права беспрепятственного ввоза товаров Россия, Бессарабия стала выгодным рынком для товаров российского производства и заводов. Этот Регламент напрямую повлиял на импортную торговлю, существенно сократив импорт промышленных товаров из европейских стран и минимизировав позиции иностранных трейдеров, особенно из Австрии и Молдовы на бессарабском рынке. Постановление о торговле с Бессарабией от 17 февраля 1825 г. - красноречивый аргумент в пользу колониально-торговой политики царизма в Бессарабии.

Библиография:

1. TOMULEŢ, V. Politica comercial-vamală a ţarismului în Basarabia (1812-1830).
2. Documente inedite din arhivele Rusiei, Ucrainei şi Republicii Moldova. Chişinău, 2002, p. 120-127.
3. TOMULEŢ, V. Basarabia în sistemul economic şi politic al Imperiului Rus (1812-1868).

Recomandat
Valentin TOMULET, dr. hab., prof. univ.

STAREA DE SPIRIT A POPULAȚIEI BASARABENE DIN 28 IUNIE 1940

Corina TERESCENCO,
Facultatea de Istorie si Filosofie

CZU: 94(478)"1940" *terescencocorina981@gmail.com*

Ziua de 28 iunie 1940, este de obicei amintită, ca una dureroasă pentru întreaga suflare românească, fiind anexate Basarabia si Nordul Bucovinei de către URSS. Aceasta reprezentând un moment cruciale, ce a schimbă cursul evoluției firești, iar de obicei in asemenea momente un rol important îl dețin mulțimile. Acestea fiind dezinformate, dezorientate și panicate ,,îmbracă caracteristicele de supunere oarbă, intoleranță sălbatică și nevoia de propagare a violenței" [1], precum prezintă Gustav Le Bon in lucrarea sa ,,Psihologia mulțimilor". Aceste trăsături, putem să le atribuim și locuitorilor din Basarabia, care în ziua de 28 iunie 1940, se aflau într-o panică, iar in orașele și satele ocupate se lăsa o tensiune greu de suportat, conform relatărilor din acea perioadă. Arhivele naționale românești, păstrează un șir de documente întocmite de instituțiile civile și militare, mărturii, scrisori, jurnale de zi și documente a diferitor persoane , din relatările cărora putem desprinde cum au fost ultimele ore de apartenență a Basarabiei la Regatul Român interbelic, care a fost starea de spirit a localnicilor după anunțarea cedări și cum au decurs lucrurile până la venirea sovieticilor. Un lucru de remarcat este că în Basarabia, la acel moment deja se crease o stare de agitație din cauza: circulația diferitor zvonuri alarmiste, mobilizarea masivă în rândul armatei române și rechizițiile în masă. Astfel, începând cu toamna anului 1939, zvonurile privind o invadare sovietică imenită în Basarabia deja circulau. Din această cauză ,,în luna octombrie 1939, mai mulți ofițeri din garnizoanele basarabene au început să-și evacueze familiile si mobila peste Prut" [2]. Iar din cauza faptului, că trupele romane s-au retras ,,lăsând la un moment dat în tot Ținutul Nistrului numai un Regiment de Grăniceri completat ulterior cu o Divizie de Cavalerie, în mijlocul populației orășenești s-a produs o panică, iar la sat o mare îngrijorare". Autoritățile, însă încerca să convingă ,,populația din Basarabia că nu există nici un pericol pentru ea, iar Ministru de Interne a dat și o circulară prin care se pedepseau

aspru toți cei care își transportau mobila și familia lor peste Prut" [3]. Dacă în iarna anului 1939/1940, starea de spirit se mai liniștea în Basarabia, atunci în primăvara anului 1940, după expunerile făcute de către Președintele Consiliului Comisarului Poporului al URSS-lui, Veceslav Molotov, la Ședința Sovietului Suprem al URSS, cu privire la pretențiile sovietice asupra Basarabia, a provocat o nouă stare de neliniște si agitare. Stare care va fi menținută până în vara anului 1940, din cauza știrilor emise la mai multe posturi de radio și ziare. Așadar, în ziua înaintări primei note ultimative sovietice către Guvernul României, din 26 iunie 1940, un Buletin contrainformativ al Comandatului Corpul de Jandarmi, consemna că „în această parte a țari (Basarabia) starea de nervozitate și îngrijorare se menține în același stadiu de alarma" [4]. Totodată, în acest Buletin, se afirma că starea de neliniște a populației, era „cu atât mai agitată cu cât observa că pe malul stâng al Nistrului rușii aduc unități noi, iar pe teritoriul român trupele noastre execută în cea mai mare grabă fortificații" [5]. Iar în ziua de 28 iunie 1940, situația era complicată în toate orașele și satele Basarabiei. Din cauza faptului că unii funcționari, nu dețineau ultimele informații privitoare la cedarea Basarabia, se producea o dezinformare a populației. Astfel, în raportul perfectului jud. Cernăuți Ion Iacoban, către Ministru de Interne, menționa că în „ziua de 28 iunie , am ținut pe funcționarii prefecturii până la orele 1 noaptea în vederea instrucțiunilor ce aveam să primesc din București, privitoare la o eventuală evacuare. Primind înainte de orele 1 un comunicat favorabil că situația s-a îmbunătățit, am liniștit spiritele agitate ale funcționarilor si i-am trimis acasă" [6]. Despre un asemenea act de neinformare , relatează și Grigore Cazacliu, care menționa că, oamenii au aflat de acceptarea ultimatumul rus de către Guvernul Român, noutate emisă la posturile de radio Sofia și Belgrad. Din această cauză la casa lui G. Cazacliu, era un adevărat pelerinaj. „Toată lumea cu groază mă întreba dacă știrea e adevărată sau nu. Neavând nici o știre de la guvern, eu am dezmințit categoric această informație care produse o puternică panică și liniștea sa restabilit într-o bună parte din nou" [7]. Însă această liniște nu a fost una de lungă durată, deoarece chiar în dimineața zilei de 28 iunie, au fost auzite primele împușcături și au fost organizate primele manifestări. Astfel, în orașul Chișinău „înainte de orele 10 dimineața, au început împușcăturile manifestanților comuniști, producându-se o extraordinară panică printre populație" [8]. Despre panica matinală anunță si preotul Paul Mihai,

care în jurnalul sau menționa că despre această tragică știre a aflat de la o creștină, ce venise la slujba de dimineață. Menționând, ca această dimineață, era una cu ,,lacrimi multe, disperare, jale și tânguire. Domina o dezordine totală. O stare de nervi cum nu am mai văzut" [9]. Despre o stare la fel de alarmantă mărturisește și Eufrosina Verhovețchi, din comuna Baccelia, care menționa că: ,,starea de spirit a populației era foarte grea, toți evreii erau în străzi cu placarde, au dat jos drapelele românești cu batjocură și au spart portretele familiile Regale aruncând cu pietre" [10]. Este evident că în decursul zilei în cadrul Basarabiei, s-a extins o atmosferă cu mult mai tensionată si mai greu de suportat. Panica însă nu era caracteristică pentru toți, în mare parte , evreii comuniști așteptau cu bucurie venirea sovieticilor. Astfel, Gheorghe Glod, menționa că ,,în după amiaza zilei de 28 iunie 1940, pe străzile Chișinăului se extinde o atmosferă greu de suportat, fantomatică și de groază pentru uni, de bucurie și slobozenie (trecătoare) pentru alți. Străzile erau înțesate de lume, în marea lor majoritate evrei, nespuși de voioși. Începuse să apară placarde și drapele roșii, iar pe măsură ce trece, strada se înroșea tot mai mult" [11]. Panica din rândul populației mai era explicată, că mulți nu puteau accepta gândul evacuări. Astfel, cei ce nu pled pentru evacuare, au asaltat magazinele de alimente si articole de prima necesitate, pentru așI face cât mai multe provizii pentru următoarele zile. Printre cei care au ales să rămână, se enumeră și funcționarii publici. De exemplu Gheorghe Glod, atunci când a luat decizia de a se evacua s-a adresat ,,funcționarilor pe care îi avea în față, unii din ei cu ochii plini de lacrimi, întrebându-i care dorește să plece cu el în seara acelea-și zile, s-au a doua zi de dimineață" [12]. Dintre cei prezenți doi trei au oferit un răspuns afirmativ. Situația din Basarabia se agrava de la oră la oră, astfel după prânz, cete de comuniști, tineri evrei și ucraineni au încercat să oprească circulația în anumite regiuni ale Basarabiei, aceștia au adoptat o atitudine tot mai provocătoare față de populația română. Iar către orele 17, populația pașnică a fost alarmată de zvonurile care circulau în legătură cu arestarea sau împușcarea diferiților polițiști și funcționari români. Panica zilei de 28 iunie 1940, a fost cauzată inițial de zvonurile emise de sovietici privind ocuparea Basarabiei, ulterior această panică a fost întreținută de acțiunile propriu-zis a sovieticilor: notele ultimative, întărirea pozițiilor sovietice pe malul stâng a Nistrului, ocuparea a unor localități înaintea termenului stabilit, dar și înaintarea agresivă a armate sovietice.

Referințe:

1. Gustav Le Bon, Psihologia mulțimilor. 2012.
2. Dezmembrarea României. Exodul din Basarabia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herța: 28 iunie 1940 – 22 iunie 1941, Chișinău: SEREBIA, 2017, Memoriul rezidentului regal al Ținutului Nistru, Grigore Cazacliu, expediat ministrului de Interne general David Popescu, cu explicații privind condițiile în care s-a efectuat evacuarea Ținutului Nistru în ziua de 28 iunie 1940, ANIC, Fond DGP, d.225/1940, f.90-92v.
3. Ibidem.
4. Ibidem, Extras din Buletinul contrainformativ nr.343 din 27 iunie 1940 al Comandantului de Jandarmi, general de Corp de Armată Ioan Bengliu, expediat Direcției Generale a Poliției, cu informații din Basarabia, ANIC, Fond DGP, d. 7/1935, f.19.22.
5. Ibidem.
6. Ibidem, Raportul prefectului jud. Cernăuți Ion Iacoban, către Ministru de Interne cu explicații privind măsurile întreprinse în ziua de 28 iunie 1940 pentru evacuarea județului, ANIC, Fond DGP, d. 225/1940, f. 136 -137.
7. Ibidem, Memoriul rezidentului regal al Ținutului Nistru, Grigore Cazacliu, expediat ministrului de Interne general David Popescu, cu explicații privind condițiile în care s-a efectuat evacuarea Ținutului Nistru în ziua de 28 iunie 1940, ANIC, Fond DGP, d.225/1940, f.90-92v.
8. Ibidem, Raportul prefectului jud. Cernăuți Ion Iacoban, către Ministru de Interne cu explicații privind măsurile întreprinse în ziua de 28 iunie 1940 pentru evacuarea județului, ANIC, Fond DGP, d. 225/1940, f. 136-137.
9. PAUL M., Jurnal 1940-1944. București: Paideia, 1989.
10. Ibidem, Declarați de Eufrosina Verhovețchi din Baccelia jud. Tighina, ANIC, Fond DGP, d. 243/1940, f.299.
11. Ibidem, Gheorghe Glod către Rezidentul Regal al Ținutului Nistru, 1.7.1940, ANIC, Fond DGP, d.225/1940,f.135.
12. Ibidem, Gheorghe Glod către Rezidentul Regal al Ținutului Nistru, 1.7.1940, ANIC, Fond DGP, d.225/1940,f.134.

Recomandat
Anatol PETRENCO, dr. hab., prof. univ.

RELAȚIILE CULTURALE DINTRE REPUBLICA MOLDOVA ȘI JAPONIA (1991-prezent)

Alexandra DRĂGĂNEL,
studentă, Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 94:008(478:520)"1991/2021" *alexdraganel00@gmail.com*

Obținerea independenței Republicii Moldovei a generat semnarea mai multor acorduri bilaterale între state. Un partener important în acest sens devine Japonia. Primul acord de stabilire a relațiilor diplomatice dintre Republica Moldova și Japonia a fost semnat pe 16 martie 1992, la puțin timp după ce Japonia a recunoscut independența Republicii Moldova, în data 28 decembrie 1991.

Relații diplomatice intre aceste două țări au existat și până la debutul Republicii Moldova pe arena internațională în calitate de stat suveran, însă odată cu semnarea acordului din 16 martie 1992, ambele state se angajează să aibă reprezentanți diplomatici în țara-gazdă. Prin urmare, în 2022 se împlinesc 30 de ani de când au fost stabilite relațiile diplomatice dintre Țara Soarelui Răsare și Republica Moldova, ani de-a lungul cărora cele două misiuni diplomatice au contribuit la dezvoltarea intensă și armonioasă a relațiilor politice, economice și culturale.

Astfel, Japonia – unul dintre cele mai dezvoltate state ale lumii, cu o cultură complexă, s-a implicat activ în propagarea culturii sale în Republica Moldova prin organizarea diferitor activități și evenimente.

În anul 2002şi-a demarat activitatea*Fundația Pentru Relații Moldo-Japoneze.*Scopul propus spre realizare de această instituție osteșească chiar de la întemeiere a fost promovarearelațiilor de colaborare şi prietenie între Republica Moldova şi Japonia. Este unica instituţie în Republica Moldova cu statut juridic permisiv în vederea implementării programelor de studiere a limbii, culturii, istoriei şi civilizaţiei Țării Soarelui Răsare.

Fundația Pentru Relații Moldo-Japoneze și-a asumt responsabilitatea în desfășurarea Festivalului japonez *Bunkasai – Spiritul Japoniei*, festival care întrunește un amalgam de activități reprezentative pentru cultura niponă.

O atenție sporită a publicului, dornic să cunoască cultura japoneză, a atras expoziția ce s-a desfășurat în luna martie 2019, sub genericul

Expoziția de Păpuși Japoneze. Ambasadorul Japoniei în Republica Moldova,Excelența Sa Masanobu Yoshii susținea în deschiderea evenimentului, că expoziția de păpuși a fost pregătită în scopul promovării înțelegerii vizuale a culturii și artei japoneze. Potrivit Excelența Sale: „*Păpușile japoneze reflectă tradițiile Japoniei și valorile poporului nipon. Expoziția oferă o nouă privire asupra Japoniei prin intermediul acestei forme de artă*".

În perioada ianuarie-martie 2022, la Muzeul de Artă a Republicii Moldova, a fost prezentată expoziția temporară *Meșteșugul la superlativ din Japonia*, unde s-au prezentat lucrări de artizanat din perioada *Meiji*, dar și din cea contemporană. Vizitatorul a avut posibilitate să cunoască produsul meșteșugarului din era *Meiji* și produsul artiștilor contemporani, care plastic diferă ca viziune și concept.

Sunt vizibile și progreselece se înregistrează și în domeniul educației. La 14 mai 2021, rectorul Universității de Stat din Moldova, conf. univ., dr. Igor Șarov a avut o întrevedere cu Excelența Sa Katayama Yoshihiro. Rezultatul acestei întrevederi a fost semnarea unui acord de colaborare cu Universitatea Tsukuba din Japonia, care prevede organizarea mobilităților academice cu scopul obținerii noilor experiențe culturale de către tineretul studios.

Țara Soarelui Răsare activ își promovează valorile culturale în Republica Moldova, insistând și asupra schimburilor academice.Efort susținut în acest sens atât de misiunea noastră diplomatică de la Tokyo, cât și de mica noastră diasporă din Japonia, care se implică foarte activ în promovarea culturii Republicii Moldova în mediul societății japoneze.

Într-un interviului din 7 februarie 2022, oferit pentru postul *Radio Moldova*, ambasadorul Republicii Moldova în Japonia, Excelența Sa Dumitru Socolan remarca:„*Există deja o comunitate mică, dar activă în Japonia. Conaţionalii noştri sunt angajaţi în diverse domenii de activitate. Aceştia sunt studenţi, oameni de afaceri, profesori, artişti (de exemplu pictori, muzicieni, dansatori). ...Unii din ei , deseori din propria iniţiativă promovează cultura şi tradiţiile noastre aici, mergând în instituţii educaţionale cu lecţii/prezentări despre Moldova*".

Parte componentă a acestei diaspore este și Stela Casian, o artist plastic în domeniul picturii, aflată în Japonia din 2004 și considerată un ambasador în promovarea culturii Republicii Moldova în Japonia. Implicându-se în numeroase activități cu specific cultural, lucrările sale sunt

expuse în diverse muzee din Japonia și prezentate publicului larg la diverse evenimente culturale de rang național și internațional.

O altă practică, aplicată de concetățenii noștri la evenimentele culturale din Țara Soarelui Răsare este purtarea costumului național. Conform spuselor doamnei Stela Casian, „*…japonezii sunt impresionați de cusăturile complicate de pe ie, se uita cu atenție și întotdeauna rămân uimiți!* ”

Interes prezintă și activitatea doamnei Viorica Lozov, stabilită în Japonia de 20 de ani. În calitatea sa de cântăreață de Jazz cooperează cu mai multe personalități din domeniul muzicii din Japonia. Rezultat al acestei colaborări moldo-japoneze a devenit piesa *Papărudă* interpretată de Viorica Lozov împreună cu naista japoneza Fumiko Sakuraoka. Video-ul piesei a fost filmat în zonele orașului Tokyo, unde protagonistele erau îmbrăcate în straie tradiționale moldovenești, create în Republica Moldova.

La împlinirea celor 30 de ani de raporturi diplomatice, relațiilor culturale moldo-japoneze, în pofida distanței exprimate în mii de km, înregistrează progrese considerabile. Ambele misiuni diplomatice depun eforturi substanțiale în promovarea valorilor culturii naționale. Colaborările în domeniul culturii din ultimii ani, indică un grad sporit de implicare în descoperirea culturii sud-est europene pentru Japonia, iar pentru Republica Moldova descoperirea culturii nipone, care prezintă un mister pentru locuitorii țării noastre.

Sursele bibliografice:

a. Interviuri.

1. Interviu cu Stela Casian, artist plastic în domeniul picturii, în prezent activează în Japonia (2 februarie 2022).
2. Interviu cu Viorica Lozov, cântăreață Jazz, în prezent activează în Japonia (21 ianuarie 2022).

b. Surse internet.

1. Acord de colaborare dintre USM și Universitatea Tsukuba din Japonia https://www.ziarulnational.md/acord-de-colaborare-intre-universitatea-de-stat-din-moldova-si-universitatea-tsukuba-din-japonia/, accesat 28.01.2022.
2. Expoziția de păpuși din Japonia la Muzeul de Artă din Chișinău https://radiochisinau.md/papusi-japoneze-din-cele-mai-vechi-

timpuri-expuse-la-muzeul-national-de-arta---81816.html, accesat 09.02.2022.
3. Interviul ambasadorului RM în Japonia, Dumitru Socolan https://japonia.mfa.gov.md/ro/content/ambasadorul-dumitru-socolan-acordat-un-interviu-jurnalistului-anatol-caciuc-moderator-al?fbclid=IwAR2NYa8Zljzm_7KCf-OMwn_LEFUcu7qyoTUmnpLBMzXe3V0tuSZVGY79RDo, accesat 03.02.2022.
4. Fundația pentru Relații moldo-japoneze,http://www.fmjr.md/, accesat 26.01.2022.
5. Relațiile bilaterale Moldova-Japonia, Ministerul Afacerilor externe și Integrării Europene,https://mfa.gov.md/ro/content/japonia-0, (3 februarie 2022).

Recomandat
Igor BERCU, lect. univ.

ÎNTRE LUME ȘI REALITATE SAU JUDECĂȚI DESPRE CE NE ESTE DAT

Artiom ACULOV,
student anul II la Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 111.8 *artiomaculov44@gmail.com*

Pornind de la premisele că ființa este condiția dezvăluirii apariției, adică a manifestării trăsăturilor obiectuale și psiho-fizice a lucrului, și că fundamentele unei înțelegeri durabile a naturii stau ascunse dincolo de sfera perceptibilității ei, respectiv, dincolo de natură însăși, în sfera transcendenței, adică la rădăcinile sale metafizice, lansăm un discurs despre ceea ce ne e dat spre a cunoaște și despre ceea ce ne e dat de a intui.

Începem cu natura psihică a cunoașterii, care reflectă totalitatea datelor percepției sistematizate și depozitate în spațiul mnezic. Vorbind prin aceleași categorii, intuiția denotă instanța ce pătrunde incomplet, dar intuitiv, automat, imediat în esența, în forma și sensul fiindului.

Lămurindu-ne cu acestea, putem continua prin cercetarea felului în care lumea "este" și în care ea e percepută.

Nu ne vom adânci într-o fenomenologie pură, ci dăm curs propunerii de a atinge o abordare puțin mai eclectică, la prima vedere mai naivă. Ea s-ar baza pe intuirea felului aproximativ în care există lumea, înafara subiectului cunoscător, purtător, sau chiar emițător de conștiință și, în care realitatea este colorată de sensibilitățile originare a conștiinței poziționale, capabile de autoidentificare; concretizând – colorată de senzațiile noastre de subiecți cunoscători sau obiecte a cunoașterii.

Pentru atingerea scopului propus nu putem să n-apelăm la filosofia transcendentală, ca metodă; dar ca set categorial, măcar pentru a da start analizei "datului" de la sine înțeles, vom folosi filosofia existenței, bucurându-ne de ajunsurile terminologice pe care ni le propune.În acest context apelăm la termenii "lume" și "realitate", care în limbajul uzual pot fi folosiți pentru desemnarea aceluiași semnificat. Dar aici vom face o distincție convențională, depărtându-i în plan onto-semantic.

Prin lume vom înțelege mediul pur, unitar, simplu, gratuit, în care ființa este ceea ce este, ce poate fi doar intuită. Iar prin realitate – sfera

supusă conștiinței, organelor cunoscătoare, adică ființa pentru sine, redusă la cunoașterea despre ea.

Raportând la tematica abordată, apare ca o evidență că "realitatea" este un dat senzorial și un de la sine înțeles în orice privință. Acest fapt îl accentuează accesibilitatea acestui mediu, maleabilitatea, evidența și pasivitatea sa. Dar dacă am supune realitatea unei analize mai riguroase, vom înțelege că subiectivitatea formelor sale de interpretare senzualistă o face inaccesibilă conștiinței pure, ci doar celei poziționale și empirice. Urmărind în acest mod ceea ce ne este dat ca atere, ajungem să raportăm lumea la o conștiință apriorică, orientată exclusiv în exteriorul său, fără a urma ocolișul interior, al experienței.

La îndemână ne este să spunem că analiza realității vorbește despre noi, despre adâncimile propriei percepții, născătoare de fenomene vulnerabile, aliniate cu celelalte, pe care le recunoaștem prin conștiința faptului că suntem conștienți. Aici subiectivitatea relevă imaginea realității, ci nicidecum realitatea nu ne denotă subiectivismul nostru, precum în cazul lumii. Deoarece ea, lumea, în sine, este înregistrată de unicile noastre cunoștințe apriorice. Îi înregistrăm ființa prin temporalitatea și spațialitatea samanifestă, dat fiind faptul că obiectele în sine, indiferent dacă sunt, sau dacă nu-s, spațiale și temporale, ne sunt prezentate drept tangibile prin această facultate apriorică.

Oprindu-ne aici, putem foarte bine surprinde faptul că inversarea semantică a acestor termeni nu va duce la ruperea firului logic expus, deoarece ei ne sunt necesari numai pentru a aceentua diferențierea ontologică atinsă.

Așadar, judecățile despre ce ne este dat ne-au adus în punctul în care am surprins prăpastia enormă dintre ceea ce suntem în sine – stropi inseparabili de apă în oceanul existenței și ceea ce gândim despre noi – că suntem individualități separate de restul obiectelor unice.

Paradoxal, dar în această lume, care sub orice unghi, în orice chip, e identică cu sine și complet la fel, totuși suntem despărțiți de mediul nostru, de realitatea noastră, de ecranele noastre...

Cărți și publicații monografice:

1. KANT Immanuel. Prolegomene la orice metafizică viitoare. București: Humanitas, 2015

2. HUSSERL Edmund. Filosofia ca știință riguroasă. București: Pandeia, 2011
3. BOBOC Alexandru și ROȘCA Ioan. Filosofii contemporane. București: Etos și Logos.

Recomandat
Alexandru LUPUȘOR,
Master în filosofie, conferențiar universitar

КАК ФИЛЬМЫ УЖАСОВ ВЛИЯЮТ НА ПСИХИКУ ЧЕЛОВЕКА

Nelli ȘVEȚ,
studentă anulIII, Facultatea Istorie și Filosofie

CZU: 791.43:159.9

Почему мы смотрим фильмы ужасов? Что делает их такими захватывающими? Какое влияние они оказывают на аудиторию? Каким образом фильмам ужасов удаётся нас пугать? Этими вопросами задаются многие люди и сегодня я хотела бы попытаться дать на них ответы.

Существуют следующие теории, которые могут объяснить, почему нас так тянет смотреть фильмы ужасов. Первая теория основана на теории бессознательного Фрейда. Согласно ей, фильмы ужасов проявляют вытесненные влечения бессознательного. Вторая теория основана на идеи катарсиса–избавление от эмоций посредством искусства, творчества и т.д. Получается, что переживание негативных эмоций приводит к эмоциональной разрядке и снятию тревоги. Кинг исходит из той же идеи, что и Норберт Элиас –по мере всего развития европейской цивилизации агрессивность постепенно трансформировалась, «утончалась» и «цивилизовалась» и лишь в сновидениях, в творчестве,в спорте можно столкнуться с агрессией, жаждой насилия и другими подобными эмоциями и через эти активностижелательноих выражать. По другому, можно назвать этот механизм сублимацией, которая помогает снимать внутреннее напряжение направляя энергию в творчество. В своей статье *"Понимание привлекательности фильмов ужасов "*, психолог Гленн Д. Уолтерс выделяет три основных фактора, которые привлекают аудиторию к подобному виду кино. Во-первых, это актуальность. Зрители находят в фильме что-то волнующее их. Например, универсальные проблемы – страх смерти, неизвестности или культурные, социальные, религиозные феномены. Еще одна причина, по которой мы смотрим подобные фильмы, заключается в том, что мы можем участвовать в приключениях персонажей без риска для своего здоровья и жизни. Фильмы ужасов могут вызывать самые разнообразные эффек-

ты на психическое здоровье зрителей. Один из самых ярких – бессонница из-за страха или беспокойства после просмотра фильма; ещё один эффект – беспокойство, интенсивность которого варьируется от человека к человеку. Тем не менее, есть положительные эффекты - снижение чувствительности. Например, если человек боялся клоунов, просмотр фильмов ужасов о клоунах может помочь ослабить этот страх, потому что тогда человек поймёт, что его страх не может причинить ему физического вреда. Матиас Класен, датский учёный в области литературы ужасов, утверждает, что такие контролируемые переживания страха, как просмотр фильмов ужасов, могут иметь положительные эффекты, а конкретно, развитие стратегий преодоления стрессовых ситуаций. Еще в 1950-х Мартин Гротьян, профессор медицинской школы Университета Южной Калифорнии и психоаналитик-фрейдист, утверждал, что фильмы ужасов – это “самостоятельная психиатрическая терапия для американских подростков”. Он писал, что «Некоторые детские тревоги никогда не умирают. Страх перед призраками, страх перед ведьмами, страх перед темнотой, зловещим и ужасным — все это остается с подростком. Есть три способа преодолеть их: психоанализ, кошмары и фильмы ужасов, в которых старые детские тревоги активируются, дают жизнь и форму объективной реальности на экране, а затем развеиваются». Другим возможным объяснением положительного эффекта фильмов ужасов является теория Дольфа-Циллмана, почетногодекана и профессора информационных наук, коммуникации и психологии в Университете Алабамы. По сути, эта теория утверждает, что страх, который мы испытываем, подвергаясь воздействию чего-то очень пугающего, например, просмотра фильма ужасов усилит положительные эмоции, которые мы испытываем после. Почему же люди по разному реагируют на один и тот же фильм ужасов?Согласно Марину Цукерману, людям присущи два вида уровня поиска ощущения – высокий и низкий. Люди с низким уровнем поиска ощущений демонстрируют типичное усиление испуга при просмотре напрягающих изображений, видео, которое уменьшаетсяпри просмотре изображений/видео с нейтральным содержанием. Наоборот, люди с высоким уровнем поиска ощущений показываютравные уровни испуга при просмотре как нейтральных, так и угрожающих изображений/видео. В своей книге «*Horror films:*

tales to master terror or shapes of trauma», Баллон и Лешч указали, что хотя типичной реакцией человека на фильм ужасов является страх и беспокойство, некоторые люди выражали ненормально высокие уровни стресса, состояние, которое называется кинематографическим неврозом. Они скорее всего провоцировали ранее существовавшие травмы. Хотя нет никаких доказательств того, что просмотр фильмов ужасов оказывает неблагоприятное или устойчивое воздействие на психическое здоровье у людей, у которых ранее не было проблем с психическим здоровьем, есть доказательства того, что просмотр фильмов ужасов может привести к кратковременной тревоге и нарушению сна.

Библиография:

1. «Horror films: tales to master terror or shapes of trauma», Bruce Ballon et al. Am J Psychother. 2007.
2. The Aesthetics and Psychology Behind Horror Films, Michelle Park, Long Island University
3. (Why) Do You Like Scary Movies? A Review of the Empirical Research on Psychological Responses to Horror Films - G. Neil Martin

Recomandat:
Svetlana COANDĂ, dr.hab., conf.univ.

DE CE BĂRBATUL POFTEȘTE FEMEIA APROAPELUI SĂU

Ana-Maria COJOCARU,
studentă anul 1, Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 178.2 *amylooxx@gmail.com*

În primul rând aș vrea să avertizez că nu voi intra în problema religioasă care stă la baza poruncii, fie pentru că nu sunt competentă în ea, fie pentru că ceea ce aș vrea să fac este în schimb un discurs filosofic. Mă voi concentra pe o întrebare care este foarte departe de întrebarea biblică în sine. Mă voi concentra pe explicația unui cuvânt: „femeia *aproapelui*".

De ce a aproapelui? Cum apare o situație de acest fel, că femeia aparține altora și nu sie însăși?

Aș vrea să intru în întrebare folosind un exemplu extraordinar din Republica lui Platon, în care o poveste este spusă în felul ei excepțional, care guvernează totuși profund întreaga călătorie a acestui text al lui Platon, un text care a refondat societatea umană prin îndepărtarea ei de violență și război și restabilirea ei la pace și dreptate. În cursul acestui mare dialog platonic se povestește o fabulă pe care grecii o cunoșteau foarte bine și despre care avem mai multe versiuni: fabula lui Gyges.

Întrebarea care urmează să fie examinată se referă la etică: cum se comportă bărbatul corect? Iar teza propusă este că nu există bărbați corecți, există doar bărbați violenți. Aceștia s-au modelat corecți prin lege, adică prin forță, dar dacă nu îi vede nimeni revin la starea lor firească de violență. Și din acest motiv se povestește în fabula lui Gyges despre un cioban care s-a trezit într-o zi în fața unei hasme mari și, intrigat, coborâse, dând peste niște lucruri extraordinare: un cal și un cadavru nud cu un inel de aur pe deget. Gyges scoate inelul, iese la fugă și îl pune pe deget, dându-și seama că acest inel îi conferă puterea invizibilității. Respectiv, tânărul se gândește să profite de această virtute magică pentru a pătrunde în palatul reginei cu scopul de a o seduce și împreună cu ea să comploteze o capcană împotriva regelui. În cele din urmă regele este ucis și Gyges îi ia locul.

Așadar, ceea spune această fabulă care guvernează întreaga Republică este că bărbatul trebuie să fie corect chiar și atunci când nimeni nu-l

vede și, chiar dacă ar fi să posede inelul lui Gyges, trebuie să se comporte conform dreptății și nu conform violenței, dorinței, supremației, asupririi.Ce înseamnă toate acestea și de ce regina dă putere bărbatului? Înainte de a încerca să răspund la această întrebare, țin să vă amintesc că numai femeia îi conferă bărbatului titlul de tată. Acesta este unul dintre lucrurile care au marcat soarta condiției feminine. Averea femeii, marea ei putere, demnitatea ei se referă la faptul că ea însăși este cea care mărturisește despre puterea omului, despre fecunditatea lui, despre faptul că bărbatul este om și că copiii pe care i-a generat sunt copii ai acestui om, continuare a sângelui său.

Femeia este cea care generează vizibilul din invizibil, ea este cea care, din peștera uterului ei, scoate la iveală urmașul. Femeia este plină de reverență față de bărbatul care o lasă însărcinată, care lucrează asupra ei magia invizibilă de a trage vizibilul din invizibil într-un act care este el însuși invizibil, adică îndepărtat din vizibilitatea celorlalți.

Ceea ce inevitabil se întâmplă este trecerea umanității de la o considerație sacră a vieții la o considerație care ne vede pe drumul spre promovarea vieții, către predarea ei profană. În momentul în care femeia nu mai este zeitatea mediteraneană, marea zeiță, așa cum a fost numită de mii și mii de ani, ea este o succesoare a bărbatului. Ea este cea care îi garantează omului fertilitatea, continuitatea vieții, dar în același timp este scăzută din reclamă, adică devine „a cuiva". Atât timp cât credem că eternitatea este garantată de sânge și că sângele și spermatozoizii sunt locul pentru celebrarea propriei eternități, atunci va exista doar violență între bărbați, pentru că ei se vor lupta să facă ceea ce porunca încearcă cu înțelepciune să limiteze, să interzică: bărbații nu vor face decât să dorească femeia aproapelui, pentru că aceasta nu va însemna decât putere. Prin urmare, femeia nu este dorită ca femeie, ci este dorită ca cealaltă, căci numai astfel, însușindu-mi-o, mărturisesc puterea mea.

Lumea suveranului, a familiei tradiționale, e încă plină de sacralitate arhaică, primitivă, care încă mai crede în sânge, care investește în dorință, în copiii noștri întrucât atunci când se nasc ne credem veșnici.

În gândurile lui Platon este foarte clar acest semn prin excelență: nu te vei putea elibera de violență dacă nu te eliberezi de proprietate, dar eu nu mă voi putea elibera de ea atât timp cât ceva este al meu. Doar pentru că, vezi tu, dacă e al meu, îl pot lua. Prin urmare, tot ce este al meu este, în acest sens, deja pierdut. Fiecare proprietate este deja în afara mea. De

fapt trebuie sa-l leg cu șireturi, sa-l protejez cu obloane. Trebuie să-mi țin proprietatea închisă pentru că, atât timp cât am ceva, pot să-l pierd și simt de parcă l-aș fi pierdut deja. Dacă sunt ceea ce „am", atunci nu mai „sunt" nimic, pentru că, în proprietatea de a avea, există în mod corelativ și în fiecare clipă pierderea sinelui însăși.

Bibliografie:

1. Platone, *La Repubblica – Libro Secondo*, Edizione Acrobat a cura di Patrizio Sanasi, Italia, 2021, p.18-28. Disponibil: http://www.ousia.it/content/Sezioni/Testi/PlatoneRepubblica.pdf.

Recomandat:
Alexandru LUPUȘOR, asist..univ.

CASA REGALĂ A ROMÂNIEI: ASCENSIUNE ȘI CRIZĂ, DEMOCRAȚIE ȘI DICTATURĂ

Valeria OSADCII,
studenta anul II, Facultatea Istorie şi Filosofie, spec. Istorie (Ș.E.)

CZU: 929.731(498) *valeria.osadcii@gmail.com*

Instituția monarhică a constituit și după Unirea din 1918 elementul cheie al vieții politice. Regele, potrivit Constituției din 1923, păstra puteri considerabile. Putea să-și aleagă miniștrii chiar și din afara Parlamentului și putea să-i demită după bunul plac, dar tradiția îl obliga să ia în considerare dorințele partidului majoritar. Legea Supremăasigura, de asemenea,monarhuluiputeri legislative lărgite. Avea autoritate de a sancționa toate legile, dar acesta nu și-a exercitat niciodată dreptulveto față de o lege trecută prinorganul legislativ. Astfel, în practică, legiferarea reprezenta o prerogativă exclusivă a Parlamentului. Dar șeful Statuluiexercita largi puteri discreționare în interpretarea legilor prin intermediul dreptului său de a emite „regulamente". Aceste regulamente erau menite, în primul rând, să detalieze legile deja în funcție, dând oficialităților instrucțiuni amănunțite cu privire la aplicarea lor. De asemenea, Regele avea autoritate de a negocia și de a încheia tratate de alianță, acestea trebuind obligatoriu ratificate de Parlament. Cu alte cuvinte, România în perioada 1919- 1938 a fost din punct de vedere al regimului politic o monarhie constituțională.În ciuda unor dificultăți cu care s-a confruntat monarhia a ieșit fortificată din război. Realizarea reformelor agrară și electorală, făurirea RomânieiMari, precum și succesele diplomatice obținute la Conferința de pace de la Paris, i-au adus o mare popularitate Regelui Ferdinand, numit acum și „Întregitorul".

Un moment important pentru instituția monarhică l-a reprezentat încoronarea Regelui Ferdinand şi a Reginei Maria. În ziua de 15 octombrie 1922, după serviciul religios desfăşurat în Catedrala de la Alba Iulia, recent construită, numită şi „Catedrala Încoronării*",*Regele Ferdinand şi-a pus pe cap vechea coroană de oţel căreia i s-au adăugat însemnele Bucovinei, Basarabiei şi Transilvaniei. Câteva luni mai târziu, la 29 martie 1923, suveranul a promulgat Constituţia elaborată de guvernul Ion

I. C. Brătianu, fără a lua în considerare apelul insistent al partidelor de opoziţie de a nu o sancţiona.

Ferdinand a avut o încredere deplină în politica promovată de„regele neîncoronat al României", I. I. C. Brătianu, aşa explicându-se menţinerea la putere a Partidului Naţional Liberal în cea mai mare parte a domniei acestuia. O asemenea poziţie a suveranului nu era împărtăşită de principele moştenitor Carol, care în mod ostentativ se pronunţa pentru creşterea prestigiului monarhiei, pentru înlăturarea forţelor „oculte" de la Palat, pentru „eliberarea" regelui de sub tutela luiliderului liberalilor.

Văzând că nu-şi putea atinge obiectivele, socotindu-se marginalizat, principele a decis să renunţe la prerogativele sale şi să se stabilească în străinătate. În februarie 1925, Carol intră într-o nouă complicaţie amoroasă cu Elena Lupescu. La 12 decembrie 1925, principele Carol a trimis o scrisoare Regelui Ferdinand, prin care-l înştiinţa că renunţă „irevocabil" la prerogativele sale de moştenitor al Coroanei. De această dată, suveranul a decis să taie „creanga putredă" din arborele dinastiei şi a cerut convocarea unui Consiliu de Coroană. La 4 ianuarie 1926, Adunarea Naţională Constituantă a modificat Statutul Casei regale luând act de renunţarea lui Carol, proclamându-l ca moştenitor al Coroanei pe Mihai, fiul lui Carol, hotărând instituirea unei Regenţe care să exercite prerogativele monarhului în eventualitatea că Mihai s-ar urca pe Tron înainte de vârsta majoratului (18 ani).

Moartea Regelui Ferdinand, la 20 iulie 1927, a creat o situaţie inedită: pentru prima dată în istoria dinastiei a fost proclamat un rege minor (Mihai avea numai 6 ani), prerogativele monarhului fiind exercitate de Regenţă.Cei 13 ani de domniei a Regelui Ferdinand au marcat importante evoluţii în istoria poporului român: perioada neutralităţii, participarea României la războiul pentru eliberarea Transilvaniei şi Bucovinei, înfrângerile din toamna anului 1916 şi marile izbânzi de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz din vara anului 1917. Deasupra tuturor acestor fapte şi evenimente se află făurirea statului naţional unitar român în 1918. A urmat efortul pentru consolidarea României Mari, lupta pentru reforme politice, economice şi sociale. Dincolo de avatarurile unei vieţi politice, adesea agitate, se impune realitatea că România a cunoscut o evoluţie pozitivă, a parcurs o etapă importantă pe drumul dezvoltării. Ferdinand a fost un rege bun şi iubit de popor.

În perioada Regenţei (iulie 1927 - iunie 1930), monarhia a trecut prin cea mai dificilă etapă din întreaga sa existenţă. Pentru toată lumea era limpede că instituţia monarhică devenise un decor şi că întreaga putere se afla, de fapt, în mâinile lui I. I. C. Brătianu. Patriarhul Miron Cristea şi Gh. Buzdugan – care-şi datorau înalta demnitate de regenţi lui I. I. C. Brătianu – erau covârşiţi de personalitatea acestuia. Încă din momentul morţii Regelui s-a conturat o grupare, reprezentată în primul rând de Partidul Naţional Ţărănesc, care recunoştea Regenţa doar ca un fapt împlinit, supunând-o unor critici virulente, ameninţând cu anularea actului de la 4 ianuarie şi cu aducerea lui Carol în ţară.

De altfel, la 31 iulie Carol şi-a manifestat public – printr-o declaraţie făcută ziarului parizian „Le Matin" – dorinţa de a reveni în ţară pentru a ocupa tronul.Analizând situaţia din ţară, Carol a desprins concluzia că existau condiţii favorabile revenirii lui în ţară, fără sprijinul direct al vreunui partid, dar profitând de divergenţele existente între ele. La 6 iunie 1930 Carol a sosit pe neaşteptate în Bucureşti, fiind bine primit de preşedintele Consiliului de Miniştrii.

La 8 iunie 1930 s-a pus capăt crizei dinastice şi a început o nouă etapă în evoluţia monarhiei. Carol al II-lea era un om cu o solidă pregătire intelectuală, a sprijinit efectiv instituţiile culturale, a manifestat o preocupare statornică pentru modernizarea societăţii româneşti, pentru buna înzestrare şi pregătire a armatei. În plan politic, activitatea a fost consacrată, cu prioritate, luptei pentru preluarea efectivă a puterii în stat, pentru înlocuirea regimului întemeiat pe partidele politice cu unul personal.

În prima perioadă a domniei sale (1930-1934), Carol al II-lea a acţionat pentru a impune guverne de „uniune naţională", care să nu se sprijine pe un partid politic, ci să depindă numai de el. Totodată, Carol a fixat Reginei Maria reşedinţa la castelul Balcic, interzicându-i să mai desfăşoare activităţi politice. S-a stabilit ca mama moştenitorului Tronului să poarte titlul de Majestatea sa, nu însă şi de Regină. Mihai a devenit „Mare Voievod de Alba Iulia". Treptat, Regele Carol al II-lea s-a înconjurat de o camarilă, care a devenit un nou centru de putere politică în România.

În perioada mai 1934 – decembrie 1937, Carol al II-lea a acţionat pentru influenţarea guvernului Gh. Tătărescu şi pentru pregătirea prin intermediul acestuia a terenului pentru instaurarea unui regim al monarhiei autoritare. Printr-un întreg sistem de legi şi măsuri, Tătărescu, la sugestia regelui, a acţionat pentru fortificarea guvernului cu „tineri" liberali,

pentru limitarea activităţii partidelor din opoziţie, pentru consolidarea poziţiei economice a grupării industrial-bancare. Manevrele lui Carol al II-lea vizând distrugerea sistemului politic întemeiat pe partide şi instaurarea unui regim personal au întâmpinat opoziţia hotărâtă a formaţiunilor politice democrate. Pentru apărarea regimului întemeiat pe Constituţia din 1923 s-au pronunţat: Partidul Naţional Ţărănesc, Partidul Radical Ţărănesc, Partidul Poporului, Partidul Conservator, Partidul Social Democrat.

Prin lovitura de stat din 10 februarie 1938 regele l-a demis pe O. Goga şi a constituit un nou guvern sub preşedinţia patriarhului Miron Cristea. În ziua de 11 februarie a fost decretată starea de asediu pe întreg cuprinsul ţării, menţinerea ordinii publice şi siguranţei statului trecând în mâinile autorităţilor militare.

Obiectivul spre care năzuise încă din vremea „exilului" şi care fusese urmărit cu atâta perseverenţă după 8 iunie 1930, era atins: regimul democratic întemeiat pe partidele politice sucombase, iar monarhia juca un rol activ, devenind principala forţă politică în stat. De la 10 februarie 1938 regele domnea, dar şi guverna efectiv. În aceeaşi lună s-a adoptat o nouă Constituţie, iar prin Decretul-lege din 30 martie 1938 a fost interzisă activitatea partidelor politice.

Bibliografie:

1. Mamina Ion, *Monarhia constituţională în România. Enciclopedie politică (1866-1938)*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2000.
2. *Idem, Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947),* vol. I-IV, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2001.
3. Scurtu Ioan, *Contribuţii privind viaţa politică din România. Evoluţia formei de guvernământ în istoria modernă şi contemporană*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988.
4. *Idem, Criza dinastică din România (1925-1930)*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1996.
5. Suciu Dumitru, *Monarhia şi făurirea României Mari 1866-1918*, Editura Albatros, Bucureşti, 1997.
6. Ion Xenofontov,*Încoronarearegelui Ferdinand I şi a reginei Maria ca suverani ai noului stat român, ceremonieorganizată la CatedralaReîntregiriiNeamuluişiÎncoronării de la Alba Iulia 15*

octombrie 1922. În: Calendar Naţional 2022 / BibliotecaNaţională a Republicii Moldova; director general: Elena Pintilei; coord.: Veronica Borş; Ludmila Şimanschi; aut.: Elena Barbos-Balinschi, Natalia-Maria Şveţ, Maria S. Ciobanu [et al.]. Chişinău, Primex-Com, 2021

Coordonator:
Ion XENOFONTOV, doctor,lector universitar

DIDACTICA ORALULUI LA DISCIPLINA ȘCOLARĂ LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Cătălina ANDRONACHE,
studentă anul IV, Facultatea de Litere

CZU: 37.02:[811.135.1+821.135.1]

Se știe că studiile și cercetările efectuate până în prezent au scos în evidentă faptul că didactica oralului a luat un mare asalt odată cu reformele în educație. În studiul de față, îmi propun o abordare a competenței de comunicare și al aspectelor acesteia, dar și despre modelul comunicativ al predării limbii în baza ghidului și curriculumului limbii și literaturii române.

Realizând această comunicare, am constatat că problematica didacticii orale nu este nouă.În accepţiuni şi nuanţări diferite, ea a fost valorizată începândcu cel mai cunoscut model al comunicării care a fost elaborat, în 1963, de lingvistul de origine rusă Roman Jakobson. Schema comunicării lui Jakobson cuprinde şase factori/parametri care intervin în procesul comunicării verbale.

Domeniul comunicării acoperă, prin conţinuturile programelor de limba şi literatura română, pe parcursul celor trei cicluri (primar, gimnazial şi liceal), următoarele aspecte:

• *toţi parametrii implicaţi în comunicare (emiţător, receptor, mesaj, cod, canal, context);*

• *combinarea mijloacelor în comunicarea orală (verbale, nonverbale, paraverbale);*

• *limbaje artistice diverse (literatură, film, teatru, arte plastice, muzică);*

• *comunicarea în mass-media (presă scrisă şi audio-vizuală).*

De exemplu, o bună practică pentru dezvoltarea dicției și nu numai este lectura cu voce tare. *Lectura orală* îi ajută pe elevi să înţeleagărelaţia dintre limbajul oral şi cel scris şi să citească astfel mai uşor în gând. Înţelegerea materialelor citite în gând se îmbunătăţeşte când elevii şi-au însuşit elementele de controlare a vocii şi a intonaţiei.

În continuare, oferim o paralelă între curriculum și ghidul pentru limba și literatura română și exemple sugestive din manualele pentru instruirea în cadrul claselor degimnaziu – clasa a V-a – clasa a IX – a,care vor exemplifica instruirea și evaluarea în procesul educativ de învățare – receptare a informației orale.

Îm Ghidul de implementare a Curriculumului la limba şi literatura românăpentru clasele a V-a – a IX-a este stipulat prin paragraful **3.5.4. Competența specifică Utilizarea limbii ca sistem și a normelor lingvistice (ortografice, ortoepice, lexicale, fonetice, semantice, gramaticale) în realizarea actelor comunicative, demonstrând corectitudine şi autocontrol**, care seaflă în concordanță cu anumite exerciții din manualele școlare.

În concluzie observăm că didactica oralului reprezintă azi o ramură complexă a științelor educației care studiază și fundamentează științific analiza, proiectarea, desfășurarea și evaluarea predării și învățării ca proces de instruire și educare, atât în școli și alte instituții, cât și prin autoinstruire.

Într-un studiu despre didactica oralității, Florentina Samihaian sugera că perspectiva comunicativ-funcţională introdusă în programele de limba şi literatura română are ca obiective majore:

(1) înţelegerea literaturii ca act de comunicare, în care receptorul are un rol activ;

(2) înţelegerea faptului că în orice comunicare predomină anumite funcţii, pe care elevii le pot identifica, acest lucru ajutându-i să înţeleagă mai bine mesajul respectiv;

(3) înţelegerea faptului că orice comunicare trebuie adecvată factorilor care compun la un moment dat o situaţie de comunicare;

(4) perspectiva pragmatică asupra comunicării implică şi dobândirea de către elevi a unor instrumente de receptare care să-i prevină asupra intenţiei de manipulare prin limbaj în diferite scopuri.

Din cele analizate mai sus, conchidem că noua pedagogie a oralității care a început să se impună pe plan mondial la începutul secolului XX a influenţat pozitiv teoria şi practica educaţiei din ţara noastră, prin deschiderea activităţilor didactice către viaţă, prin accentul pus peaplicabilitatea rezultatelor acestor cercetări in instruirea realizată în şcoală. Astfel, elevii sunt motivați să învețe nu doar prin ridicarea și așezarea mânii pe masă, ci prin activități de socializare, implicare, activizare și exprimarea

propriei opinii, ceea ce dezvoltă tocmai competențele necesare unei persoane pentru societatea secolului XXI.

Referințe:

1. COSOVAN, O. Competenţele şi practica raţională şi funcţională a limbii. În: Cuvânt, limbă, comunicare.
2. GUȚU, V.Curriculumuleducaţional2019:demersuriconceptuale, metodologiceşimanageriale. În: EX CATHEDRA.
3. Ghid de implementare a Curriculumului la limbaşiliteraturaromânăpentruclasele a V-a – a IX-a. Chișinău, 2019
4. https://www.youtube.com/watch?v=ZElzwK39lKQ
5. http://ctice.gov.md/manuale-scolare/

Recomandat:
Elena VARZARI, doctor, conferențiar universitar

DESCOPERĂ-ȚI EUL, DESCOPERIND „O MIE ȘI UNA” DE ÎNTRUCHIPĂRI ALE NATURII

Cristina PISTOL,
studentă anul 2, Facultatea de Litere

CZU: 821.09:[502.3:159.923.2] *lady.pistol2020@gmail.com*

V-ați gândit vreodată la cum ne vorbește natura? La modalitățile ei de exprimare? La cât de multe semne ne poate trimite, direct și indirect? Sau, la cât de aproape, dar, totodată, la cât de departe suntem noi de ea? ”Natura”: pare atât de simplu, dar mereu tindem să o complicăm.

Prin această cercetare am urmărit să identific greșeli pe care le săvârșește omul în relația sa cu Natura, să demonstrez, inclusiv prin argumente din opere artistice, că, prin infinitele ei întruchipări, ea ne educă și ne învață să fim oameni. Consider că, de capacitatea de integrare în mediul naturii depinde nu doar calitatea vieții omului în prezent, ci și cea a generațiilor viitoare. Atunci când ne aflăm în fața pericolului unui dezastru ecologic, respectul față de tot ce este viu și protejarea casei noastre comune capătă o importanță majoră.

Operele literare din preromantism și romantism transmit un puternic mesaj educativ despre cine suntem noi, oamenii, și cum ne raportăm la Natură.

Întruchiparea 1: oglindă. Schimbând marele oraș pe mediul naturii și venind să trăiască printre țigani, în stepa basarabeană, Aleco din *„Țiganii”* de A.S. Pușkin și-a dat seama că idealul spre care tindea nu-i este propriu, că: nu contează cât de departe încerci să fugi de cine ești cu adevărat, deoarece, atunci când vei ajunge la un punct, vei fi doar tu și cu tine, măștile nu vor mai avea nicio valoare. Fizic, abandonând ”civilizația”, el a păstrat-o prin atitudini și comportament, nereușind să treacă testul de integritate. Eroul nostru s-a privit în oglindă, privind prin ochii naturii!

Întruchiparea 2: prietenă. Natura este cea care îți înțelege fricile, durerile, nevoile, cea care, deși nu vorbește cu limbajul omenesc, o face prin limbajul ei, cel al fenomenelor și cel al elementelor. Aici îl avem drept exemplu pe Anselmus din „*Urciorul de aur*” de E.T.A. Hoffmann: *„Anselmus se strecură încetișor deoparte și se îndreptă spre malul Elbei*

[...] cu priviri posomorite sufla nori de fum în aer. Își dădu în sfârșit drumul necazului". [1, p. 6-7]

Întruchiparea 3: învățător. Vom preciza două modalități prin care natura ne oferă lecții:

Învățător de tip1 – direct, prin fenomenele ei, precum în „*Balada bătrânului marinar*" de S.T. Coleridge.

Învățător de tip 2 – indirect, prin intermediari, precum "omul artificial" al lui Victor din „*Frankeishtein*" de M. Shelly.

Atunci când aduci haosul în ordinea firească a legilor naturii, finalul nu e niciodată fericit. Protagoniștii, încercând să ia locul lui Dumnezeu, au rămas și nenorociți, și singuri. Doar El are voie să ia viață (lucru pe care l-a făcut marinarul) și să dea viață (lucru pe care l-a făcut Victor). Este necesar să chibzuiești înainte de-a acționa, deoarece, ceea ce faci, nu se răsfrânge doar asupra ta! După ce au văzut că natura a început să se răzbune, marinarii, și nu doar cel care a ucis Albatrosul, au spus că toți au săvârșit acest omor. Din cauza marinarului, au murit toți ceilalți, iar din cauza lui Victor, au murit oamenii lui dragi.

Una din cele mai importante lecții pe care i le oferă natura personajului din „*Balada bătrânului marinar*" este următoarea: pocăința începe drumul spre iertare, dar ea nu șterge, precum un burete, păcatul. Este nevoie să plătești pentru ce-ai săvârșit. Una e să fii iertat, alta e să duci în spate consecințele faptelor tale. Suferința este calea spre mântuire.

Iar din Întruchiparea învățătorului din „*Frankeishtein*" deducem celebra frază dintr-o altă operă literară, "*Micul prinț*" de A. Exupéry: „*Câci tu devii pentru vecie răspunzător de soarta celor pe care îi îmblânzești*" [2, p.49]. Trebuie să fii atent la nevoile, sentimentele, dorințele persoanei, careia i-ai dat viață; s-o pregătești de încercările ei, oferindu-i afecțiune și iubire.

Întruchiparea 4: matricea omului. De unde am pornit? Și cine e cu noi, atunci când nu mai e, propriu-zis, nimeni? Natura! Din ea pornim, la ea revenim. Natura, în comparație cu omul, care e doar una din multele ei părți componente, este veșnică. Cine își mai aduce aminte de noi după mulți ani din ziua când trupul ne este în pământ? Natura!

„Dar nimeni azi...nu îngenunchează", spune M. Lermontov în poemul *"Demonul"* despre ultimul adăpost al Tamarei. În același timp, însă: *„Auzind...De locul minunat și Sfânt,/ Vin norii.../ Să se închine la mormânt."* [3, p. 105].

Metoda prin care am putea să-i răspundem naturii pentru implicarea sa este imperativul categoric al lui Immanuel Kant. Acesta spune: *"Acționează astfel încât maxima voinței tale să poată fi considerată întotdeauna și ca principiu al unei legislații universale"*. Este aceeași pildă religioasă care ne îndeamnă să-i tratăm pe alții (în cazul nostru, natura), așa cum am dori să fim tratați noi. În aceeași ordine de idei, putem menționa dictonul latin: „*Uti, non abuti!*" (Uzează, nu abuza!).

În concluzie, aș vrea să subliniez următoarele: omul și natura formează un tot întreg, sunt opera aceluiași autor, de aici și faptul că nu trebuie să ne considerăm superiori ei, deoarece această luptă este din start sortită înfrîngerii. Să ținem minte că natura e mereu și pretutindeni, fiind atenți la semnele ei și descifrându-le, atingem împlinirea, avem șansa la un viitor mai bun. *Îndemnul meu este să fim romantici în sensul de-a acționa fără a lua în calcul ceea ce nu fac alții; dar nu în cel de-a evada din realitate, neglijând mediul!*

Referințe:

1. Hoffmann, E.T.A. „*Urciorul de aur*".București: Editura Ion Creangă, 1992. 110 p.
2. Exupéry, A. *Micul prinț*. Chișinău: Editura Iulian, 2006. 64 p.
3. Lermontov, M. „*Demonul*" București: Cartea Românească Educațional, 2019. 108 p.

Recomandat
Emilia TARABURCA, dr., conf. univ.

EXPRIMAREA CROMATICII APROXIMATIVE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Natalia MIHALACHI,
studentă anul III, Facultatea de Litere

CZU: 811.135.1`373.72 *ro19mihalachi.natalia@gmail.com*

Spectrul cromatic a intrigat dintotdeauna. Cercetători din diverse domenii s-au arătat interesați de culori. Nici lingviștii nu au rămas indiferenți față de acest subiect.Culorile sunt suportul gândirii simbolice, iar interpretarea lor variază în dependență de conceptul asupra lumii și de nivelul cunoașterii ei [1, p. 86].Câmpul semantic al cromaticii este dinamic şi înregistrează atât dispariţia unor termeni, cât şi asimilarea unui număr important de neologisme. „Foamea” de culoare este destul de pronunțată, fapt demonstrat de apariţia unor noi mijloace lingvistice de exprimare a cromaticii, în acest sens „constituindu-se” şi cele de exprimare aproximativă.În procesul de comunicare apare necesitatea delimitării unor culori văzute diferit de către oameni şi, indiscutabil, necesitatea denumirii unor nuanţe aparte. În acest caz, culoarea se redă „metaforic”, fiind comparată cu un obiect din viaţa reală, careposedă aceeaşi sau aproximativ aceeaşi nuanţă[2, p. 45].

Vorbitorul de limbă română are preferință atât pentru mijloacele sintetice, cât și pentru cele analitice de exprimare a cromaticii aproximative [3, p. 31]. Mijloacele de îmbogățire a terminologiei cromatice aproximative sunt împrumuturile și procedeele interne de îmbogățire a vocabularului – derivarea și compunerea[4, p. 136-137]. Termenii inventariați au fost clasificați în trei grupuri mari,reieșind din modalitatea prin care au pătruns în lexicul cromatic românesc, astfel am identificat: termeni formați prin derivare, termeni formați prin compunere și termeni împrumutați.

Din prima categorie de termeni ai cromaticii aproximative fac parte cei formați prin derivare, pe care i-am clasificat în:1)*Adjective cromatice formate prin sufixarea unui radical adjectival*și2)*Adjective derivate prin sufixare de la un nume.*

1. Adjectivele derivate din rădăcinile altor adjective cromatice prezintă următoarele structuri: ***adjectiv cromatic + sufixul -<u>at</u>***: *azurat, roşcat;* ***adjectiv cromatic + sufixul –<u>ior:</u>*** *albăstrior, albior, roşior*;

adjectiv cromatic + sufixul *–***<u>işor</u>*: *verzişor, negrişor*; ***adjectiv cromatic + sufixul –<u>ui</u> / -<u>iu:</u>*** *albăstrui, verzui / albăstriu, verziu;* ***adjectiv cromatic + sufixul*** *–***<u>ut</u>***:* *albuţ, negruţ*; ***adjectiv cromatic + sufixul –<u>icios</u>:****negricios, albicios*; ***adjectiv cromatic + sufixul –<u>el</u>:*** *rumenel, albăstrel*. Aceste sufixe conferă cuvintelor nou-formate valorice exprimă aproximarea de culoare, o nuanță mai slabă decât a celei de bază de la a cărei denumire s-a format.

2. Adjectivele formate prin sufixarea unui radical substantival prezintă următoarele structuri:***nume + sufixul –iu:*** *ciocolatiu, cenuşiu*; ***nume + sufixul –<u>os</u>:*** *lăptos, văros*; ***nume + sufixul -<u>an</u>, /-<u>ovan</u>:*** *lupan, roşcovan*. Clasa termenilor cromatici formaţi de la numele unui obiect şi sufixele: **-iu**, **-os, -an / -ovan** se definesc prin echivalența cu culoarea caracteristică obiectului respectiv.

Termenii formați prin compunere au fost clasificați în:1)termeni formați prin îmbinarea a ***două adjective cromatice,*** legate cu cratimă*: verde-negru, galben-verde*; 2) termeni constituiți dintr-un***adjectiv cromatic***+ un ***adjectiv participial*** *(deschis, închis, aprins);verde-închis, roşu-aprins*; 3) termeni în a căror structură intră un ***adjectiv cromatic propriu-zis*** + un ***termen cromatic deja derivat prin sufixare****,* care exprimă inexactitatea, aproximația:*verde-gălbui, negru-albăstrui;* 4) termeni formați dintr-un ***adjectiv cromatic***și un alt***adjectiv****,* ce precizează nuanța suplimentară*(*de tipul *intens, profund, adânc*etc.*),* de exemplu: *albastru-lichid, albastru-profund;*5) termeni alcătuiți dintr-un ***adjectiv cromatic***și un***nume***, care servește drept termen de comparație: *negru-cărbune, bleu-petrol, maroniu-lemn, roz-somon, roşu-flacără.*

Din ultima categorie fac parte termenii cromatici care constituie împrumuturi străine. Majoritatea termenilor de culoare au fost împrumutați din limba franceză și păstrează, de obicei, forma din limba de origine sau o formă apropiată de aceasta, având la sfârșit, în cele mai multe cazuri, un sunet care împiedică realizarea flexiunii adjectivului [5, p. 3], așa cum putem observa în exemplele: *turcoaz*, *frez*, *oliv*, *bej*, *crem*, *ecru.*

Observațiile noastre asupra particularităților structurale ale termenilor ce exprimă cromatica aproximativă ne permit să conchidem că lexicul cromatic românesc rămâne în continuare deschis pentru asimilarea unor noi termeni, formați atât prin derivare și compunere, cât și prin împrumut extern, iar penuria studiilor privind acest subiect motivează întreprinderea unor cercetări mai detaliate asupra materialului lexical vizat.

Referințe bibliografice:

1. FONARI, V.*Factorii intelectual și sentimental în opera lui Aureliu Busuioc*. Chișinău: CEP USM, 2003, 216 p.
2. BÎRSANU, A. Unele mijloace lingvistice de exprimare aproximativă a cromaticii. În: *Filologia modernă: realizări și perspective în context european*, Ediția a IV-a, Chișinău, 2010, p. 45-50
3. CODREANU, A., STANȚIERU, S. Nume de culori – nume de plante. În: T*radiție și inovare în cercetarea științifică*. Ediția 6, Volumul I, Chișinău, 2017, p. 25-36
4. RADU-GOLEA, C. Gramatica termenilor cromatici românești. În: *Studia Universitatis Petru Maior. Philologia*, Târgu-Mureș, 2011, p. 126-138
5. CIOBANU, F. Observații asupra unor termeni cromatici românești. În: *Limba română*, Nr. 1, București, 1979, p. 3-12.

Recomandat:
Claudia CEMÂRTAN,
conferențiar universitar, doctor în filologie

COMUNICAREA – O NECESITATE UMANĂ VITALĂ

Liliana COJOCARU,
studentă anul II, Facultatea de Litere

CZU: 316.77 *cojocarulia202@gmail.com*

La baza evoluției omului s-a aflat și comunicarea. Încă de la începutul dezvoltării sale, necesitatea de a primi și a transmite informație, de a înțelege motivul comportamentului celuilalt, a provocat accelerarea dezvoltării ființei umane. Comunicarea i-a extins cunoștințele și percepția realității. Și astăzi, noi, acei care reprezentăm omul contemporan, suntem o consecință a evoluției comunicării de-a lungul istoriei. Comunicarea reprezintă o necesitate umană, fiind indispensabilă pentru buna funcționare a oricărei comunități. Ea asigură apropierea oamenilor, coexistența lor, precum și activitățile lor comune, deoarece omul este și o ființă socială. Comunicarea facilitează descoperirea Celuilalt, dar și descoperirea de sine, deoarece sinele se constituie și se autodefinește mai bine în interacțiune cu Celălalt. Orice ființă umană, chiar și acea care afirmă că preferă singurătatea, are o nevoie instinctivă de a comunica. O viață fără de comunicare ar fi un șir nesfârșit de frustrări și neînțelegeri, deoarece nu am ști cum să ne exprimăm nevoile și nici cum să înțelegem care sunt nevoile celor din jur.

Lectura unei opere artistice este și ea o comunicare: a autorului, prin intermediul cărții sale, cu cititorul: o comunicare care nu doar transmite informație, ci și generează sentimente, emoții, atitudini, gânduri proprii. Este şi o formă de terapie, prin faptul că autorul povesteşte/ se povesteşte.

Tema necesității vitale a omului de a comunica o găsim în mai multe opere din literatura universală. Una dintre acestea este și poemul romantic *Balada bătrânului marinar* de S.T. Coleridge [1]. Aici, povestirea istoriei păcatului său are, pentru personaj, semnificația de act terapeutic, de purificare prin împărtășirea suferinței. După sacrilegiul împotriva naturii, care, în viziunea autorului, coincide cu cel împotriva lui Dumnezeu, și anume, uciderea albatrosului care i-a salvaț dintr-un impas, arătându-le drumul corect, bătrânul marinar a fost pedepsit să povestească permanent cele întâmplate. Povestind, interacționând cu alți oameni, el își ispășește pedeapsa și, totodată, își vindecă durerea din suflet.

Prin povestirea propriei vieți bătrânul se ”re-trăiește”, se înțelege mai bine pe sine. În cazul său, comunicarea e și o depășire a singurătății prin stabilirea unor relații cu alți oameni. Nararea sa este o confesiune, dar, în același timp, și o preîntâmpinare despre cum nu trebuie să procedezi, despre crimă și pedeapsă, despre păcat și pocăință, despre drumul greu spre iertare, despre locul omului în Natură. E ca o predică prin care comunică cu întreaga omenire. Povestea marinarului oferă lecții de viață. Retrăind această experiență împreună cu personajul, înțelegem că atentarea la armonia și echilibrul naturii nu trece fără de consecințe, că omul care este capabil să-și recunoască greșelile este un om curajos, iar cel care e gata să învețe din ele este și înțelept, că asumarea greșelilor reprezintă calea corectă spre mântuire și salvare, o cale lungă și anevoioasă, fiindcă este o luptă cu noi înșine.

În literatura renascentistă, de asemenea, descoperim opere care demonstrează că comunicarea este o necesitate umană vitală, îndeosebi în situații de criză, de mari cataclisme, cum a fost ciuma din 1348, descrisă în opera lui Giovanni Boccaccio “*Decameronul*” [2], carte care este receptată ca un manual al artei de a trăi. Acţiunea are loc la Florența bântuită de ciumă. Într-o zi, şapte tinere doamne şi trei domni care și-au pierdut majoritatea membrilor familiei, dar care iubesc viața, și simt acest lucru și mai acut atunci când înteleg cât de vulnerabilă și fragilă ea este, vin cu ideea de a părăsi orașul scufundat în suferință și a pleca la moșia unuia dintre ei. Acolo petrec după-amiezile povestindu-şi felurite poveşti pe diverse teme. Până atunci, lipsa de comunicare și îndepărtarea de ceilalți, la care i-a condamnat ciuma, i-a condus spre depresie, frică, frustrare. Posibilitatea de a se refugia într-o oază a frumosului și de a comunica cu alți oameni într-o situație atât de dificilă și periculoasă, le-a oferit nu doar confort și siguranță, dar și oportunitatea de a împărtăși experiențe, de a depăși înstrăinarea și singurătatea. Comunicând, ei și-au învins fricile, au devenit mai siguri de sine și de viitorul lor, au început să se simtă mai liberi, să creadă în propriile puteri, au acumulat experiență de viață. Spre sfârșitul ședерii lor la vilă nu se mai tem de ciumă, iubesc viața în toate manifestările ei, vor s-o trăiască activ și din plin, sunt setoși de noi experiențe și de noi cunoștințe.

În concluzie: comunicărea este o condiție a existenței omului. Chiar și în contextul unor situații excepționale, necesitatea umană de a interacționa nu poate fi întreruptă, dimpotrivă, ea generează noi

posibilități de comunicare, în prezent acestea fiind rețelele de socializare, platformele digitale, internetul având nu doar funcția de informare, ci, tot mai mult, și cea de comunicare, chiar dacă, fără prezență fizică. Criza pandemică din ultimii ani a determinat lumea să abandoneze șabloanele de comunicare. Fenomenul „distanțare socială" ar fi putut genera deficitul de comunicare, dar, dacă în trecut îndepărtarea impusă, de regulă, cauza perderea legăturilor cu ceilalți, în prezent aceasta a motivat căutarea noilor mijloace de comunicare. Astăzi, datorită resurselor online, se poate intensifica și comunicarea cu Arta - în toate manifestările ei: muzică, pictură, teatru și, desigur, literatură artistică: cu noi, atât în rolul de "consumator", cât și în cel de creator.

Referințe:

1. Coleridge, S. T. *Balada bătrânului marinar*. Iași: Institutul European, 2005. 108 p.
2. Boccaccio, G. *Decameronul. Vol.1, Vol.2.* București: Adevărul Holding, 2009. 464 p.,400 p.

Recomandat
Emilia TARABURCA, dr., conf. univ.

LES PARTICULARITES DE L'HOMONYMIE LEXICALE

Adriana DURNEA,
étudiante en 4ème année, Faculté de Lettres

CZU: 81`373.423 *adrianad99@mail.ru*

Plusieurs linguistes se sont prononcés sur la typologie des relations lexicales. Ainsi, Aino Niklas-Salminen [3, p.110] constate qu'à l'intérieur du lexique, il y a des mots qui entretiennent entre eux des rapports sémantiques plus ou moins étroits. Certains signes entretiennent entre eux des relations d'identité, d'opposition et d'implication sémantiques (*synonymie, antonymie, hyponymie / hyperonymie*), d'autres offrent plusieurs significations (*polysémie*). On peut également relever des signes qui se ressemblent au niveau formel (*homonymie, paronymie*). Toutes ces relations lexicales se définissent le plus souvent en contexte et en rapport avec la syntaxe.

Le linguiste tchèque Alena Policka [4, p.43] distingue trois types de relations : des relations sémantiques hiérarchiques (*relation d'hyperonymie et d'hyponymie ; relation partie-tout*) ; des relations d'équivalence et d'oppositon (*synonymie, antonymie, co-hyponymie*) ; des relations lexicales sans rapport sémantique (*homonymie, paronymie*).

L'actualité de l'études'explique par l'existence de certaines ambiguités visant le statut de l'homonymie en relation avec la paronymie, la synonymie, l'antonymie et la polysémie.

La nécessité est dictée par l'opinion de plusieurs linguistes concernant l'homonymie et par sa fréquence dans la langue. Il est nécessaire de préciser si l'homonymie est un défaut ou une qualité.

Le but que nous nous sommes proposés à résoudre c'est de définir le phénomène de l'homonymie et de démontrer son importance pour l'enrichissement et l'évolution de la langue.

Pour définir le concept d'homonyme, nous avons recouru à l'origine de ce mot. HOMONYME, n.m. - du grec, littéralement « *même nom* » est un mot du couple/ triple, etc. entretenant une relation homonymique. Les sources théoriques consultées [1,2,3,4] nous ont permis de conclure que les définitions proposées confirment le fait qu'avec l'homonymie il s'agit des relations entre deux ou plusieurs termes ayant le même signifiant, mais des signifiés radicalement différents.

En analysant les homonymes les linguistes relèvent plusieurs types. Le linguiste Otto Ducháček [1, p.70-71] propose de répartir les homonymes en quatre sous-groupes : 1. **Homonymes lexicaux** – sont ceux qui appartiennent à la même espèce de mots et coincident dans toutes les catégories grammaticales. On divise les homonymes lexicaux en **absolus** (s'ils sont des homographes : ex. : *balle* (paquet de marchandise) / *balle* (pelotte) et **partiels** (s'il y a une différence graphique) : ex. : pin/pain. 2. **Homonymes grammaticaux** – ceux qui appartiennent à diverses espèces de mots : ex. : *vers* (nom) / vers (préposition). 3. **Homonymes lexico-grammaticaux** - sont ceux qui se sont formés par la conversion ou transposition : ex. : *pouvoir* (verbe)/*pouvoir* (nom). 4. **Homonymes morphologiques**- ceux qui s'expliquent par l'identité acoustique (et graphique) : ex. : *il finit* (présent) /*il finit* (passé simple). Selon le linguiste J. Lyons [2], les homonymes se divisent traditionnellement en deux catégories selon le degré d'identité entre les deux signifiants: a) **homonymie absolue** (complète) - repose sur l 'identité des formes et de la catégorie syntaxique - p. ex. *le son* (« résidu de la mouture du blé ») vs *le son* (« sensation auditive »); b) **homonymie partielle** - réunit l'homophonie p.ex*sceau* (marque distinctive)*, seau (r*écipient cylindrique*), sot* (qui a peu d'intelligence)*, saut* (mouvement) et l 'homographie - (*le) parent* et (*ils) parent.*

Les sources de l'apparition des homonymes sont diverses. Les mots peuvent devenir des homonymes : 1. **par évolution phonétique** : *laudare*(lat.) > *louer, locare > louer ;* 2. **par double dérivation** : *gril - griller, grille – griller* ; 3. **par emprunt**: latin *summa > somme,* grec-*sagma > somme ; 4.***par attraction** :*fonte* (action de fondre) - *fonte* (poche de cuire), (<it. funda) ; 5. par conversion : *bien* (adverbe) et *le bien* (substantif).

L'homonymie fait partie des relations lexicales sans rapport sémantique. Elle se manifeste sur le plan du signifiant. Les sources théoriques étudiées nous ont permis de tirer des enseignements. L'un est que malgré les apparences, les langues n'admettent pas n'importe quelle homonymie : elles éliminent ou évitent celles qui créeraient des difficultés de communication.

L'autre, encore plus important, est le suivant : l'homonymie n'empêche pas la compréhension parce que, sauf quelques exceptions, les mots ne sont pas employés à l'état isolé. Ils sont insérés dans des phrases où

ils s'éclairent les uns les autres. Le contexte, le sujet traité, mais aussi la situation où se trouvent les interlocuteurs orientent l'interprétation et permettent de supprimer les ambiguités qui pourraient apparaître.

Références bibliographiques:

1. DUCHÁČEK O, Précis de sémantique française, Brno: 1967
2. LYONS J. Sémantique linguistique, Paris, éd. Larousse. 1980
3. NIKLAS-SALMINEN, A. La lexicologie. Armand Colin/Masson, 1997
4. POLICKA Alena, Initiation à la lexicologie française. Brno 2014

Conducător științific:
Lidia MORARU, dr. conf. univ

СЛОВАРИ ЯЗЫКА ПИСАТЕЛЕЙ В ПОМОЩЬ СТУДЕНТУ-ДИПЛОМНИКУ

Елизавета СЕРБИЧАН,
III курс, филологический факультет

CZU: 81`374:030 *serb.elizabeth@gmail.com*

Среди различных типов словарей особое место занимают словари языка писателей. Они объясняют слова, употребляющиеся в сочинениях определенного автора.

Таким словарям на протяжении ряда лет уделялось незаслуженно мало внимания, как в России, так и в Молдове и других странах, хотя национальная лексика во многом формируется именно под влиянием языка писателей. До 90-х годов XX века в русской науке бытовали термины «писательская лексикография», «писательский словарь», тогда как в зарубежной - «авторский словарь» и «авторская лексикография».

Объект и цели описания обусловливают принадлежность словарей писателей и отдельных произведений к различным типам. Они делятся на: ***конкордансы*** (словоуказатели с перечислением контекстов); ***индексы*** (частотные словари); ***глоссарии*** (собрания глосс, т.е. непонятных читателю слов и выражений); ***толковые словари*** (дающие филологическую характеристику употребления слова в идиостиле писателя).

Сегодня востребованы словари по классическим произведениям XIX века. Слово в художественном произведении выполняет роль, памятника об эпохе. Понимание слов – это осознание истории, поэтому ценность авторской лексикографии, велика. С одной стороны, словарь языка писателя отражает особенности жизни, характеризует малоизвестные реалии, специфические для определенной исторической эпохи, а также отражает ее язык. С другой стороны, он показывает самобытность автора, особенности его словоупотребления, так как черты индивидуальной образной системы писателя всегда нуждаются в комментировании.

Особая роль в истории авторской лексикографии принадлежит

«Словарю языка Пушкина» под редакцией В.В. Виноградова, демонстрирующему лексику общенационального языка, отражённую в произведениях А. С. Пушкина.

Заметное место в истории авторской лексикографии занимает «горьковская» («Словарь автобиографической трилогии М. Горького», «Словарь драматургии М. Горького»), выявляющая сущность именно художественной речи автора.

Существует значительное количество словарей поэтического языка. Так, «Словарь языка русской поэзии XX века» (отв.ред. В.П. Григорьев и Л.Л. Шестакова) демонстрирует разнообразие и выразительность языка поэзии (на материале произведений Анненского, Ахматовой, Блока, Есенина, Кузмина, Мандельштама, Маяковского, Пастернака, Хлебникова, Цветаевой). Различные аспекты идиостиля М.И. Цветаевой нашли отражение в четырёхтомном «Словаре поэтического языка Марины Цветаевой» О.Г. Ревзиной и в «Словаре метадефиниций М.И. Цветаевой» О.С. Сало.

В последние годы появились новые экспериментальные издания, например, большой лексикографический проект «Словарь языка Достоевского» (гл. ред. Ю.Н. Караулов), задуманный как серия, включающая несколько типов словарей (идиоглоссарий, частотный, грамматических слов, антропонимов, топонимов, афоризмов и др.). Её открывают базовые толковые словари языка Достоевского, представляющие мир мощной языковой личности – художника слова, публициста, русского человека XIX в. Существенный материал даёт «Статистический словарь языка Достоевского».

Осуществлением крупных лексикографических проектов явились и «Словарь языка М.В. Ломоносова» в пяти выпусках, «Словарь языка М. Шолохова» (гл. ред. Е.И. Диброва), «Словарь языка А.С. Грибоедова»А.Е. Поляковой. Первый опыт контрастивного словаря в писательской лексикографии представлен изданием «Тютчев и Фет» (авторы М.А. Бобунова и А.Т. Хроленко).

Особое место в писательской лексикографии занимают словари авторских неологизмов и окказионализмов (Велимира Хлебникова, Игоря Северянина, В. В. Маяковского, Н.С. Лескова и др.).

Толкования малопонятных современному читателю слов содержат «Словарь к пьесам А.Н. Островского» (авторы Н.С. Ашукин, С.И. Ожегов, В.А. Филиппов), словарь Т.В. Бахваловой и А.Р. Поповой «500 забытых и редких слов из „Записок охотника" И.С. Тургенева», «Словарь народного языка произведений И.А. Бунина» (автор И.М. Курносова) и др.

Результаты большой работы по дистрибутивно-статистическому анализу языка русской прозы представлены в «Частотном словаре русской прозы 1850-1870-х гг.», созданном А.Я. Шайкевичем и т.д. . Опубликованы частотные словари рассказов А. П. Чехова, Л. Н. Андреева, А. И. Куприна, И. А. Бунина и многих-многих других.

Особое место, промежуточное между писательской и диалектной лексикографией, занимают фольклорные словари М.А. Бобуновой и А.Т. Хроленко.

Существует также своеобразное лексикографическое издание – «Новый палиндромический словарь современного русского языка», составленный Е.Б. Кацюбой. Он представляетслова и сочетания слов, одинаково читающиеся слева направо и справа налево {моток – котом) и представляющие собой особый и неожиданный жанр поэзии.

Современное вузовское образование предполагает подготовку не только высококвалифицированного специалиста, но и конкурентоспособной личности с высокой профессиональной культурой. Уровень ее во многом определяется тем, как он умеет пользоваться словарями. К сожалению, лексикографическая грамотность у современных студентов практически отсутствует. Словари языка писателей- недооценённый источник, который может помочь студенту в написании дипломной работы.

Словари языка писателей – редкий вид справочных изданий. Сюда относятся и различного рода справочники по творчеству писателей, снабженные пояснениями и комментариями. Таковые есть и в молдавской лексикографии – упоминания о писателях, которым они посвящены, можно найти в Интернете.

Как уже было сказано, эти словари и справочники оказываются эффективным инструментом различных филологических исследований. Студенты испытывают насущную потребность в семанти-

ческом разъяснении незнакомой им лексики. К тому же, чем глубже осваивается учащимися словарный состав текста, тем лучше они понимают содержание произведения, его идейную направленность и систему образных средств. Студенты также уточняют смысл уже известных им лексем, имеющих особую семантику в данном контексте. А потому использование словарей языка писателей при написании дипломной работы, обогащает и уточняет ее содержание.

Знакомясь с лингвистическими словарями, мы осознаем язык писателя как попытку смоделировать индивидуальную картину мира, получаем возможность изучения творческой манеры писателя.

- *Ссылки на литературу:*

1. Сост. Е.Л.ГИНЗБУРГ, Ю.Н.КАРАУЛОВ, Л.Л.ШЕСТАКОВА; отв. ред. Ю.Н.КАРАУЛОВ. Русская авторская лексикография XIX–XX веков. Антология – М., 2003. – 516 с.
2. В.А.КОЗЫРЕВ, В.Д. ЧЕРНЯК. Современный русский язык. Лексикография: учебное пособие – М. : КНОРУС, 2016. – 300 с.
3. ШЕСТАКОВА Л. Л. Русская авторская лексикография: теория, история, современность. - М. : языки славян. Культур, 2011. - 404 с. - библиогр. : С. 380-435. - (Studia Philologica)

- *Используемые словари:*

1. АШУКИН Н.С., ОЖЕГОВ С.И., ФИЛИППОВ В.А. Словарь к пьесам А.Н. Островского. Репр. изд. М.: Веста, 1993. 247 с.
2. БАХВАЛОВА Т.В., ПОПОВА А.Р. 500 забытых и редких слов из «Записок охотника» И.С. Тургенева. Орёл : Орлов, гос. ун-т, 2007. 180 с.
3. БОБУНОВА М.А., ХРОЛЕНКО А. Т. Тютчев и Фет: опыт контрастивного словаря. Курск: Изд-во Кур. гос. ун-та, 2005. 197 с.
4. НИКУЛЬЦЕВА В.В. Словарь неологизмов Игоря Северянина / Рос. акад. наук, Ин-т рус. яз. им. В. В. Виноградова; под ред. В. В. Лопатина. М.: Азбуковник, 2008. 379 с.
5. сост. И. Ю. БЕЛЯКОВА, И.П. ОЛОВЯННИКОВА, О.Г. РЕВЗИНА; рук. О.Г. РЕВЗИНА.Словарь поэтического языка Ма-

рины Цветаевой: в 4 т. М.: Дом-музей Марины Цветаевой, 1996–2004. Т. 1–4.
6. гл. ред. Ю.Н. КАРАУЛОВ; авт.- сост. Е.Л. ГИНЗБУРГ, М.М. КОРОБОВА, И.В. РУЖИЦКИЙ, Е.А. ЦЫБ.Словарь языка Достоевского: идиоглоссарий / Рос. акад. наук, Ин-т рус. яз. им. В. В. Виноградова
7. отв. ред. В.А. ПЛОТНИКОВА. Словарь языка Пушкина: в 4 т. / Рос. акад. наук, Ин-т рус. яз. им. В.В. Виноградова; 2-е изд., доп. М.: Ин-т рус. яз. Рос. акад. наук: Азбуковник, 2000. Т. 1–4.

Рекомендовано
Н.Ф. ДОНЦУ, докт., конф. унив.

LES ACTIVITÉS DE RÉCEPTION EN CLASSE DE LANGUE: LE CAS DU FLE

Nina EFROS,
studentă anul IV, Facultatea de Litere

CZU: 811.133.1`243:371.33 *ninaefros17@gmail.com*

Pour répondre aux sollicitations du professeur de français et pour agir ultérieurement dans un contexte francophone, un apprenant de FLE doit faire appel à différentes compétences. En Didactique de FLE, ces compétences ont été définies et décrites à partir des années 1980, avec la théorisation de l'Approche communicative et il était admis qu'elles étaient au nombre de quatre : la compréhension orale, la compréhension écrite, la production orale et la Production écrite. Les choses changent en 2001, avec la publication du *Cadre Européen Commun de Référence* pour les langues qui les qualifie comme des « activités langagières » et en 2018, avec la publication du *Volume complémentaire*, qui parle de quatre modes de communication : *la réception, la production, l'interaction et la médiation*. Cette nouvelle modalité de désignation permet d'identifier des outils plus efficaces et précis afin de mieux développer les compétences des élèves.

Dans notre recherche, nous nous sommes proposé de décrire les activités de réception, telles qu'elles sont définies dans le *Volume complémentaire* et de décrire les étapes de travail avec un document sonore en classe de FLE. L'actualité du sujet s'explique par le rôle des activités de réception dans le développement des compétences linguistiques, sociodiscursives, pragmatiques et (pluri/inter)culturelles des apprenants. La variété des documents authentiques que le professeur peut exploiter en classe de langue est colossale et les pages des manuels nationaux proposent des exercices / activités / tâches intéressants pour développer les différents savoirs.

Les recherches effectuées nous ont permis de constater que le terme « réception » est utilisé comme terme générique de toutes les activités de compréhension. Le *Volume complémentaire du Cadre européen* définit **la réception** comme « le fait de *recevoir* et de *traiter des informations*, *d'activer des schémas*susceptibles d'utiliser le sens exprimé et de fai-

re des hypothèses sur l'intention de communication sous-jacente ». Il s'ensuit que comprendre est une activité complexe et que les objectifs de la réception sont de capter l'information, faire des hypothèses sur l'intention communicatives et finalement mobiliser ses connaissances et ses compétences : des connaissances culturelles, factuelles ou contextuelles, l'attention, les conditions physiques de perception et la volonté de comprendre.

Les auteurs du Volume distinguent 3 types de réception :

- la « réception orale » : « l'utilisateur de la langue reçoit et traite une information orale fournie par un ou plusieurs locuteurs » ;
- la « réception écrite » : « l'utilisateur reçoit et traite des textes écrits par un ou plusieurs rédacteurs » ;
- et la « réception audiovisuelle », dans laquelle « l'utilisateur regarde une émission de télévision, une vidéo ou un film et utilise des multimédias ».

La lecture de ce document officiel nous a permis de déduire que l'élément de nouveauté consiste dans l'introduction de la réception audio-visuelle pour laquelle les auteurs présentent des descripteurs. Cet ajout a été considéré et repris dans les Curricula nationaux, qui proposent une liste imposante de produits audio-visuels à intégrer en classe et par les auteurs des nouveaux manuels qui donnent des liens externes vers des documents audio-visuels authentiques.

Dans cet article, nous nous proposons de présenter la synthèse de nos observations sur la réception orale. Selon les auteurs du *Volume complémentaire*, dans la réception orale, « l'utilisateur de la langue reçoit et traite une information orale fournie par un ou plusieurs locuteurs. » Nous avons distinguéquatre activités langagières majeures de la réception orale :*comprendre une conversation entre tierces personnes* ; *comprendre en tant qu'auditeurcomprendre des annonces et des instructions orales* ; *comprendre des émissions de radio et des enregistrements*. Pour toute activité de réception orale travaillée, l'apprenant-auditeur a la tâche d'écouter un texte sonore pour le comprendre.Nous avons identifié 3 étapes pour exploiter un document sonore :

1. Préparer à l'écoute(AVANT l'écoute) : mettre les apprenants en situation d'écoute ACTIVE : proposer une tâche précise à accomplir. *Ex. d'activités* :des activités de remue-méninges,des devinettes, engager une discussion sur la thématique du document etc.

2. Entraîner à l'écoute (PENDANT l'écoute) :compréhension détaillée du texte. *Ex. d'activités* :Remettre en ordre un dialogue, suivre des consignes pour tracer un itinéraire, prendre des notes à propos de mots clés ou des points essentiels etc.

3. Produire/réagir (APRÈS l'écoute) : redonner la parole aux apprenants pour qu'ils puissent réagir au document sonore de manière plus personnelle et créative à l'oral ou à l'écrit. *Ex. d'activités*:exprimer leur réaction, leur point de vue, imaginer les questions qu'ils pourraient poser à la personne interviewée, effectuer une enquête sur la même thématique etc.

Nous pouvons conclure que les activités de réception sont impératives dans le processus d'enseignement-apprentissage, car elles nécessitent une réflexion en terme de valeur ajoutée de la part de chaque enseignant de FLE désireux de les utiliser.

Biblio-sitographie sélective:

1. *Cadre européen commun de référence pour les langues (CECR)* [en ligne]. [Consulté le 03 mars 2022]. Disponible à l'adresse : https://www.coe.int/fr/web/common-european-framework-reference-languages/home
2. Comment utiliser les médias en classe ? | Enseigner le français avec TV5MONDE. [en ligne]. [Consulté le 03 mars 2022]. Disponible à l'adresse : https://enseigner.tv5monde.com/articles-dossiers/articles/comment-utiliser-les-medias-en-classe

Recomandat de
Silvia GUŢU, dr., lector universitar

OMONIMELE BILINGVE – „FALȘII PRIETENI” AI TRĂDUCĂTORULUI

Ionela PANFILII,
studentă anul I, Facultatea de Litere

CZU: 81`25=135.1=111 *oanapanfilii@mail.ru*

Problema traducerii este una dintre cele mai vechi în istoria şi teoria limbii. Cea mai mare dificultate în stabilirea echivalentelor o constituie fenomenele de polisemie, omonimie, sinonimie și cuvintele intraductibile. Prin omonime bilingve, numite și „falși prieteni”, se au în vedere cuvintele, care având rădăcină comună în cele două limbi și fiind, de obicei, de aceeași origine, diferă în ceea ce privește conținutul semantic [1, p.157].

În literatura de specialitate, omonimele bilingve sunt numite şi „omonime interlingvistice” sau „echivalente false”. Lingvista I. Condrea le definește drept cuvinte care coincid „total sau aproape total, ca aspect sonor, cu lexemul din limba-sursă, dar care are alt (sau şi alt) sens decât acesta.”[apud 2].Se pot distinge câteva tipuri de nonechivalenţă sau falsă echivalenţă în cadrul omonimelor bilingve. Cercetătoarea V. Ungureanu exemplifică mai multe, printre care următoarerele: într-o limbă cuvântul are un sens general, iar în cealaltă – un sens particular;monosemie într-o limbă – polisemie în alta: rus. „галантный” înseamnă „curtenitor faţă de femei”, în engl. „galant” are sensul de„curtenitor” sau„viteaz”, „glorios”; fie termen într-o limbă – nontermen în altă limbă: fr. „benzine” este termen chimic;rus. „бензин” semnifică „carburant” (termen uzual)etc. [3, p. 37-38].

Un alt exemplu ce dovedește că polisemia cuvintelor face anevoios procesul de traducere ar fi „mineur”, ce în limba engleză are atât sensul de „muncitor care lucrează în mină”, cât și „militar, specialist în mine”. Același cuvânt „mineur” în limba franceză are semnificația de „lucrător în mină”, dar și „minor, nevârstnic”. Cu toate acestea, limba română a preluat doar sensul de„muncitor calificat care lucrează într-o mină”[3, p. 38-39].

Greşelile apar frecvent și atunci când se traduce dintr-o limbă în alta în situaţii de bilingvism, sensurile cuvintelor fiind deseori confundate.

De exemplu, cuvântul „baton” este folosit de unii vorbitori basarabeni cu sensul de „franzelă”, preluat din limba rusă. [3, p. 36-37]. În DEX însăsensul lexemului „baton” este de „bucată (de vanilie, de ciocolată, de ceară etc.) lunguiaţă sau în formă de bastonaş”[4]. Pentru vorbitorii de limba română, care studiază limba engleză, o confuzie frecventă se referă și la termenul „librărie”. Mulți locutori sunt tentați să îl asocieze cu termenul de „library”, care în engleză are semnificația de „bibliotecă”, pe când în limba română termenul „librărie” face referire la „un magazin din care se pot achiziționa cărți”.Cauza confuziei o constituie originea comună a lexemelor „librărie”,„library”, ambele provenind din latinescul „liber, bri”, ce are și sensul de„carte”.

În ultimii ani, și limba română a adoptat numeroase calcuri şi împrumuturi din limba engleză, acest lucru explicându-se, în special, prin cauze extralingvistice: impactul globalizator al limbii engleze; nevoia de a înlocui termenii consideraţi uzaţi şi neadecvaţi realităţilor noi; permanenta prezenţă a informaţiei în limba engleză în media sau chiar fenomenul snobismului lingvistic [1, p. 157-158]. Printre cele mai frecvente greșeli de traducere, cauzate de omonimele din limbile engleză și română, putem enumera următoarele: engl. „actual” se traduce în română ca „real”, „adevărat”, „efectiv”, ci nu „actual”; engl. „eventually” înseamnă „în cele din urmă”, „în sfârșit”, ci nu „eventual”, iar engl. „sensible” înseamnă „rațional”, „logic”, ci nu „sensibil”.[5, p. 11].

Omonimele bilingve sunt prezente în terminologia diverselor domenii. V. Fiodorov, cercetând terminologia juridică, a evidențiat câteva greșeli de traducere din limba engleză în română, generate de omonimia bilingvă: engl. „evidence” are echivalentul**corect**: „probă” și **greșit**: „evidență”; engl. „to entitle” e **corect**: „a fi în drept”, **greșit**: „a intitula”; engl. „natural person” are ca echivalent **corect**: „persoană fizică” și e **greșit**: „persoană naturală”, iar engl. „interviews” se traduce **corect**: „audieri”, fiind **greșit**: „interviuri”[6, p.64].

În concluzie, menționăm că omonimele bilingve sunt frecvente în procesul de traducere, reprezentând o sursă de greșeli.Două cuvinte pot fi echivalente în dicționarul bilingv, dar nu întotdeauna pot fi folosite ca echivalente și atunci traducătorul trebuie să găsească un echivalent contextual.

***Surse bibliografice*:**

1. NAGY, I. K. Introducere în traductologie sau noţiuni şi concepte fundamentale în teoria şi practica traducerii. Cluj-Napoca: Scientia, 2020. Disponibil: http://real.mtak. hu/ 119146/1/ Nagy Imola-KatalinTraductologie_REAL.pdf
2. SOBOL, A.Conceptul de echivalenţă în teoria traducerii. În: Limba română. Revistă de știință și cultură. Nr.2, a. XXIV, 2014.Disponibil: https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2424
3. UNGUREANU, V. Teoria traducerii. Bălți. 2013. Disponibil: http://tinread.usarb.md:8888/tinread /fulltext/ungureanu/traducere.pdf
4. Dicționarulexplicativ al limbiiromâne (ediția a II-a revăzutășiadăugită). Academia Română, Institutul de Lingvistică, București: EdituraUniversEnciclopedic Gold, 2009. Disponibil: https:// dexonline.ro/definitie/baton
5. Mic ghid de redactare clară. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2010.Disponibil:https://dpsionline.co.uk/wp-content/uploads/2019/04/Mic-ghid-de-redactare-clara-Comisia-Europeana.pdf
6. FIODOROV, V. Particularitățile structural-semantice ale terminologiei juridice a CEDO în limba engleză. Teză de doctor în filologie. Chișinău, 2019. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2019/55140/victoria_fiodorov_thesis.pdf

Recomandat:
Aliona SOBOL, doctor, lector

EFICIENȚA SPORITĂ A CONVINGERII ÎN RAPORT CUCONSTRÂNGEREA, CA MECANISM DE ASIGURARE A ORDINII SOCIALE ȘI DE DREPT

Dumitru STOICA,
student anul 2, Facultatea de Drept

CZU: 342.1:340.134:351.74/.76 *dumitrustoica2@gmail.com*

Ab initio, normele juridice constituie o modalitate a normelor sociale. În literatura de specialitate se întâlnesc multiple definiţii ale normei juridice.În opinia autorului Dumitru Baltag, „norma juridică, ca element constitutiv al dreptului, este o regulă de conduită, instituită de puterea politică sau recunoscută de aceasta, a cărei respectare este asigurată, la nevoie, prin forţa coercitivă a statului” [1, p.336].

În cadrul prezentei lucrării vă invit la schimbarea de accente în cadrul Dreptului Public. Atunci când se vorbește despre dreptul public în general, acesta este perceput ca mecanism de constrângere, sancționare, subordonare, iar societatea civilă, persoanele cu funcție de conducere, pentru a menține și asigura ordinea de drept, ar trebui să apeleze preponderent la convingere, decât, în primă instanță, la constrângere [2, p.252].Organele abilitate de a aplica constrângerea ar trebui să se asigure că au trecut prin toate instanțele: încurajarea, convingerea, susținerea persoanelor, înainte de a apela la forța coercitivă;în asemenea măsură persoanele vor fi antrenate într-un exercițiu practic și vor simți cu adevărat susținerea statului. Infra, voi veni cu exemple clare cu privire la avantajele opțiunii convingerii în raport cu constrângerea. A convinge este una din multiplele tehnici de influență prin care o persoană determină o altă persoană să adopte un anumit comportament.Este necesar metoda de convingere să predomine asupra celei de constrângere. Anume acest fapt caracterizează un stat democratic și de drept, în comparație cu cel totalitar și cu regimul dictatorial represiv.Voi face referire la bugetul public național din ultimii 3 ani, care a crescut estimativ. Consider că atât guvernanții, cât și cetățenii de rând, la nivel local, ar trebui încurajați și

susținuți să contribuie la distribuirea acestui buget pe diverse segmente, inclusiv prin convingerea cetățenilor de a fi încadrați în procese democratice participative.[3, p.102] Odată încadrați în acest proces și cunoscând procedurile, cetățenii vor fi abilitați, inclusiv să contribuie la mărirea bugetului public național. La nivel de administrație publică centrală (dar și la nivel de administrație publică locală), ar trebui să se pună accent pe comunicare, parteneriate, discuții, implicare, măsuri de stimulare (economică inclusiv), pentru a încuraja implicarea societății în proiecte de interes public.Consider că un aport semnificativ în promovarea conceptului de convingere în raport cu constrângerea, în Republica Moldova, îl pot aduce tinerii activi, implicați la nivel local, național și internațional. UNICEF consideră participarea un drept fundamental al omului [4].

Pentru a fi pertinent în exemplificarea afirmațiilor menționate supra, voi face referire la propriul exemplu, de contribuire la promovarea bunei guvernări și a statului de drept în Republica Moldova, prin aplicarea metodei convingerii.ReprezentândCentrul Regional pentru Inițiative Sociale și Dezvoltare Durabilă, alături de o echipă ambițioasă de tineri, am reușit să implementăm diverse proiecte atât la nivel local, cât și național.Un exemplu relevant, în acest sens, ar fi crearea Coaliției Locale la Florești, constituită de cetățeni activi, reprezentanți ai diverselor structuri. Prin intermediul Coaliției a fost implementat procesul de bugetare participativă, care a permis cetățenilor să se implice în luarea deciziilor privind dezvoltarea localității.Primăria a alocat 150.000 lei din bugetul anual, **după care locuitorii au venit cu propuneri** cu privire la ceea ce ar trebui îmbunătățit în anul viitor în localitate.

În lumina celor menționate anterior, aș putea afirma următoarele aspecte: convingerea și încurajarea implicării cetățenilor în procesul decizional, într-o societate democratică, nu pot fi cultivate într-o zi sau o lună și pentru un an sau doi ani. Ea necesită continuitate, deoarece, odată pornit, acest proces devine o necesitate vitală supraviețuirii relațiilor armonioase pentru societate. Un moment foarte important este că anume convingerea, ca **ca mecanism de asigurare a ordinii sociale și de drept**, nu trebuie impusă societății sau realizată prin măsuri de constrângere, deoarece aceasta imediat ar contraveni unor valori democratice în care ea își găsește existența. Atunci când cetățenii, în baza convingerilor, emoțiilor și sentimentelor proprii vor vedea în principiile și normele

juridice niște condiții necesare pentru asigurarea bunăstării personale, vom putea vorbi despre o veritabilă evoluție a societății.

Referințe bibliografice:

1. BALTAG, D. GUȚU, A. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: Academia de Poliție „Ștefan cel Mare", 2002.336 p.
2. NEGRU, A. *Teoria generală a dreptului și statului în definiții, interpretări și scheme*. Chișinău: CEP USM, 2018. 252 p.
3. TELEVCA, O., CUCIURCA, D. *Drept financiar. Note de curs*. Chișinău: CEP USM, 2021.
4. Implicarea tinerilor. UNICEF Moldova [citat 25 aprilie 2022] Disponibil: https://www.unicef.org/moldova/ce-facem/educa%C5%A3ie/implicarea-tinerilor

Recomandat
Natalia CRECIUN, dr. în drept, lector univ.,
Alexandru SOSNA, dr. în drept, conf. univ.

GARANTAREA DREPTURILOR ANIMALELOR – DILEMĂ DE INTERES PUBLIC

Dumitru VRABIE,
student anul 1, Facultatea de Drept

CZU: 341:59:349.6(478) *vrabiedumitru30@gmail.com*

„O țară, o civilizație, poate fi judecată după cum își tratează animalele" (Mahatma Gandhi). Problema drepturilor animalelor în Republica Moldova este o problemă socială și o dilemă de interes public.Suntem în secolul democrației, unde Drepturile si libertățile omului sunt garantateatât de autoritățile statului,cât și de actele normative în vigoare. În acest sens, cred că omitem un subiect esențial, care ar determina viitorul nostru, al societății contemporane. Oamenii s-au îndepărtat tot mai mult de natură, creând, astfel, un dezechilibru structural în societate. Intervențiile, de cele mai multe ori brutale, ale omului au condus la alterarea ireversibilăa mediului, prin poluarea produsă de activitățile umane. Deaceea, este esențial ca omul să-și impună anumite restricții ecologice. Cruzimea față de animalele crescute de oameni trebuie să fie eliminată, iar metodele de vânătoare și pescuitul care cauzeaza suferință extremă trebuie sa fie interzise[1]. Libertatea omului se termină atunci când libertatea altei vieți este îngrădită.

Animalele în Republica Moldova nu beneficiază de justiție, de tratament uman, la fel cum beneficiază animalele din statele occidentale . Spre deosebire de statele din vecinătate, Republica Moldova este unica țară care nu a ratificat Convenția Europeană pentru protecția animalelor de companie și nu deține o lege generală privind protecția animalelor, cum se întâmplă în Romania sau Ucraina, care au ratificat această convenție în 2004 și respectiv 2014 [2].Deși în Republica Moldova de multe ori se evită aceasta problema majoră, majoritatea infracțiunilor comise de către minori, sunt pâna la urmă, efectele educației din familie.Este revoltător faptul că tot mai multe animale se află în stradă și aici pot să afirm cu certitudine că nu animalele sunt vinovate de acest lucru, ci oamenii. Iar în acest sens autoritățile la nivel central nuau întreprins nimic pentru a rezolva această problemă, cum ar fi: prevenirea și sancționarea dură aabandonării animalelor;prevenirea și pedepsirea celor care au o atitudine

violentă față de animale.În 2021 au fost întreprinse unele măsuri în acest sens; pentru garantarea drepturilor animalelor, s-a elaborat un proiect de lege, prezentat de Dna Arina Spataru,privind „întreținerea și protecția animalelor de companie" [3]. Acest proiect vizează și elaborarea unei baze de date electronice naționale a animalelor de companie din toate localitățile din Republica Moldova, astfel încât să disciplinăm deținătorii de animale și să avem posibilitatea ca fiecare animal abandonat sau pierdut să fie întors acasă.Prin acest proiect de lege, deasemenea, vor fi create pârghii și condiții egale pentru toate primăriile din Republica Moldova, indiferent de mărimea lor, ca să se preocupe de monitorizarea animalelor de companie fără adăpost și micșorarea populației acestora prin sterilizare.Pe plan international, motivația etică a preocupărilor în ceea ce privește bunăstarea și protecția animalelor are rădăcini foarte adânci. Legea animalelor este predată în 112 din cele 180 de școli de drept din Statele Unite ale Americii, este discutată în mod obișnuit, în universitățile unde sunt cursuri de filozofie sau etică aplicată[4]. Cred că doar implementarea acestui subiect în școli și universități ar fi o metodă eficientă pentru a educa societatea, în ceea ce privește acest aspect al Drepturilor animalelor.

În final, doresc să accentuez importanța focalizării societății asupra Drepturilor Animalelor,din motiv că, odatăce ridicăm pragul de respectare a acestor drepturi, concomitent se ridică pragul de respectare a Drepturilor Omului.Ideea este că, la fel cum legile guvernează pe toți cei care interacționează în cadrul unei societăți, drepturile trebuie aplicate tuturor ființelor care interacționează în cadrul acelei societăți.

Omul are drepturi și ele trebuie protejate și garantate.

Animalele au drepturi și ele tot trebuie protejate și garantate.

Libertatea omului se termină atunci când libertatea altei Vieți este îngrădită.

Referințe bibliografice:

1. Raportul Național de Dezvoltare Umană. Aspirațiile europene și dezvoltarea umană a Republicii Moldova. [citat 12 februarie 2022]. Disponibil: https://hdr.undp.org/sites/default/files/moldova_2012_nhdr_romanian_version.pdf
2. Convenția Europeană pentru protecția animalelor de companie,

Strasbourg, 23 iunie 2003.[citat 10 februarie 2022]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/51667
3. Proiectul de lege privind întreținerea și protecția animalelor de companie.[citat 10 februarie 2022]. Disponibil: https://multimedia.parlament.md/arina-spataru-a-prezentat-in-cadrul-unui-briefing-proiectul-de-lege-privind-intretinerea-si-protectia-animalelor-de-companie/
4. Drepturile animalelor.[citat 18 februarie 2022]. Disponibil: https://pt.slideshare.net/Laza1Alina/drepturile-animalelor?ref

Recomandat
Natalia CRECIUN, dr. în drept, lector univ.

MOARTEA CA LIMITA TEMPORALĂ A DREPTULUI LA VIAȚĂ

Veronica POZNEACOVA,
studenta anul 3, Facultatea de Drept

CZU: 342.721:612.013 *e-mail: veronicapozneacova@gmail.com*

Actualitatea şi importanţa temei abordate.În prezentstatele nu au ajuns la un consens în elaborarea criteriilor de constatare a morții. În sec. XX a fost făcută o trecere de la criteriul morții biologice la cel al morții cerebrale, ceea ce a determinat redimensionarea conceptului de moarte. În prezent, criterii de constatare a morții rămân a fi un subiect polemizat atât în cadrul medicinii, cât și în cadrul jurisprudenței.

Determinarea momentului survenirii morții este semnificativă mai ales în domeniul transplantologiei. Preluarea organelor vitale este admisă doar după constatarea morții donatorului. Această abordare determină necesitate a stabilirii dacă omului conectat la aparatul de circulație artificială a sângelui este viu sau mort. În plus, determinarea clară a limitelor dreptului la viață duce la stabilirea momentului până la care statul trebuie să-și onoreze obligațiile pozitive și negative pentru respectarea, asigurarea și garantarea acestui drept fundamental.

Scopul. În rezultatul cercetării criteriilor de constatare a morții ne-am pus drept scop definirea morții biologice, clinice și cerebrale, analiza criteriilor de constatare a morții, cât și examinarea prevederilor legislative adoptate de alte state în domeniul respectiv.

Obiectivele.În acest context am trasat următoarele obiective: a defini moartea biologică, clinică și cerebrală; a analiza criteriile de constatare a morții;a determina momentul trecerii de la moartea biologică la cea cerebrală; a examina argumentele în susținerea și combaterea criteriului morții cerebrale;a identifica standardele internaționale în domeniul constatării morții;a examina criteriile de constatare a morții cerebrale și biologice; a determina conceptul adoptat de Republica Moldova la etapa actuală;a stabili limita până la care statul este obligat să protejeze viața ca valoare fundamentală.

Rezultatele cercetării. Moartea din punctul de vedere al medicinii reprezintă o încetare ireversibilă a activității vitale a organismului, sfârșitul

inevitabil natural al existenței oricărei ființe vii [1].Moartea ca fapt juridic generează consecințe juridice numai atunci când este înregistrată și certificată în forma procedurală adecvată.[2]În prezent sunt cunoscute mai multe tipuri de moarte, printre care moarte clinică, moarte biologică (sau adevărată), cât și moartea cerebrală.

Moartea clinică reprezintă o etapă premergătoare morții biologice și se manifestă prin încetării activității cardiace,a respirației și a funcționării sistemului nervos central, care poate să dureze între 2-2,5 minute până la 5-6 minute, iar după încetarea acestei perioade de timp survin modificări patologice ireversibile a creierului. Moartea biologică reprezintă stop respirator ireversibil, care se manifestă prin oprirea palpitații și stop cardiac, care peste 10 minute determină moartea creierului și încetarea funcțiilor organismului uman.

Făcând o abordare comparativă între moartea clinică și ceabiologică, remarcăm faptul că moartea clinică este reversibilă, adică există posibilitatea de a restabili activitatea vitală, dar într-un răstimp strict determinat. Pe când moartea biologică este ireversibilă şi nici o intervenţie de ordin medical nu poate întoarce persoana la viaţă. În cazul morţii clinice individul este subiect de drept. Aceasta înseamnă că medicii sunt obligaţi de a acorda ajutorul medical necesar. Stabilirea "hotarului" dintre moartea biologică şi cea clinică are o importanţă practică, deoarece permite a soluţiona întrebarea privind legalitatea transplantului de organe.

Invocând definiția morții cerebrale, considerăm oportun să citățm cea care se regăsește în Instrucțiunile de constatare a morții unei persoane bazate pe diagnosticarea morții cerebrale adoptate de Federația Rusă (2001). În conformitate cu aceste instrucțiuni"Moartea creierului survine după încetarea completă și ireversibilă a tuturor funcțiilor creierului, înregistrată când inimă inima continuă să bată, iar respirația este menținută prin ventilație artificiale a plămânilor. Moartea cerebrală este echivalentă cu moartea unei persoane". Definiții similare ale morții cerebrale au fost adoptate în majoritatea țărilor lumii.[4]Criteriul morții cerebrale bazat pe înregistrarea disfuncției întregului creier a fost introdus de SUA în 1968, de Federația Rusă în 1992, iar Marea Britanie a adoptat criteriuldisfuncției tulpinii creierului, care răspunde pentru funcționarea sistemului circulator și respirator.

Diferența substanțială între moartea biologică și moartea cerebrală se manifestă prin faptul că în cadrul morții biologice stop cardiac și cel res-

pirator este urmat de moartea creierului. În cadrul morții cerebrale unele regiuni ale creierului continuă să funcționeze, desigur, în condiția în care persoana este conectată la aparatul de respirația asistată sau dispozitivul de circulație artificială a sângelui. În practica activitatea creierului se manifestă prin faptul că se continuă producerea anumitor hormoni, funcționează sistemul circulator, este menținută temperatura normală a corpului. [5]

Adoptarea criteriului morții cerebrale determină apariția problemelor bioetice legate de viața și moartea, dreptul de a trăi și dreptul la moartea decentă, cât și necesitatea clarificării aspectelor ce țin de etica profesională a medicilor, obligația de a întreprinde toate acțiunile pentru prelungirea vieții pacientului sau, din contra, de a nu întreprinde nimic, fiindcă medicina nu mai poate ajuta acestui pacient.

Concluzii. În prezent, medicina a făcut un progres enorm în determinarea începutului și sfârșitului vieții unui om. Cu toate acestea, în cadrul legislației actuale la nivel mondial statele nu au ajuns la un anumit consens în legătura cu determinarea începutului dreptului la viață și sfârșitului vieții constatate prin stabilirea disfuncției anumitor organe. Apărarea și garantarea eficientă a dreptului la viață implică necesitatea stabilirii clare și unanim recunoscute a criteriilor pe baza cărora ființa umană se încadrează în categorie de „persoană", viața căreia este apărată de prevederile legislației naționale și internaționale.

Tindem să menționăm faptul că apărarea dreptului la viață trebuie să fie prioritară pentru state, ceea ce determină inadmisibilitatea elaborării unor criterii restrictive, care ar limita dreptul la viață al anumitor grupuri de persoane. Considerăm că viața trebuie să fie apărată în întreagă diversitatea ei și orice ființă umană, inclusiv copilul nenăscut sau persoana conectată la aparatul de respirație asistată trebuie să se bucure de dreptul la viață, care nu poate fi suprimat în legătura cu starea sănătății sau nivelul de dezvoltare a ființei umane.

Referințe:

1. ИВАНЮШКИН, А. Я. *Эволюция концепции смерти мозга в нашей стране*. Медицинское право и этика, 2003, 1: 43-53. http://www.worklib.ru/laws/ml02/pages/10017451.
2. ЗАПОРОЖЧЕНКО, А. О. *Правовая танатология как но-*

вое научное направление. Актуальні проблеми держави і права, 2014, 72: 435-440. http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4570/62.pdf?sequence=1
3. Приказ Минздрава РФ от 20 декабря 2001 № 460 «Об утверждении инструкции по констатации смерти человека на основании диагноза смерти мозга».
4. ПОПОВА, О. В. *Проблема смерти мозга: этико-философский контекст исследования*. Биоэтика и гуманитарная экспертиза, (5), 38, 2011.https://iphras.ru/uplfile/root/biblio/bioeth/bioeth_5/3.pdf
5. РОГАНОВ, С. В. *Смерть мозга как юридическая фикция* / С. В. Роганов // Отечественные записки. – 2013. – № 5(56). – С. 344-347.https://elibrary.ru/item.asp?id=21218849

Recomandat
Svetlana SLUSARENCO, dr. conf. univ.

ROLUL CONSILIULUI SUPERIOR AL MAGISTRATURII ÎN CARIERA JUDECĂTORILOR

Vasile RUSU,
licență anul 1, Facultatea de Drept

CZU: 347.962:343.162:347.97/.99 *vasilers13@gmail.com*

Consiliul Superior al Magistraturii este organul independent ce organizează funcţionarea sistemului judecătoresc, fiind garantul independenţei autorităţilor judecătoreşti. Actualitatea temei se definește prin faptul că printre competențele CSM-ului intr-ă respectarea disciplinei și eticii magistraților, instruirea inițială și continua a judecătorilor, administrarea intanțelor judecătorești precum și cariera judecătorilor. Conform Legii cu privire la statutul judecătorului "Puterea judecătorească se exercită numai prin instanţa judecătorească în persoana judecătorului, unicul purtător al acestei puteri." Așadar prin prisma CSM-ului se desprind elementele cheie ale unui sistem judiciar, ceeace face referire la bunul simț, o justiție independentă la baza cărora stă transparența în procesul de selecție și carieră a judecătorilor, pentru a asigura „încrederea" cuvenită în sistem.

"Căutarea justiţiei înseamnă căutarea eternă a fericirii umane... Justiţia e fericirea socială, garantată de ordinea socială." – Hans Kelsen

Printre obiectevele urmărite de mine în această comunicare științifică se numără abordareaimportanței CSM-ului în cadrul sistemului de drept al Republicii Moldova, standardeleprivind independența puterii judecătorești precum și reflecţii cu privire la legitimitatea Consiliului Superior al Magistraturii în contextul legislaţiei naţionale.

CSM este organul responsabil de cadrele din sistemul judiciar așadar conform Hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii nr. 741/31 din 15.10.2013 cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de organizare şi desfăşurare a concursului pentru suplinirea funcţiei de judecător, CSM este cea ce aprobă Regulamentul privind modul de organizare și desfăşurare a concursului pentru suplinirea funcţiei de judecător. Concursurile pentru numirea în funcția de judecător, promovarea într-o instanță superioară, transferul la o instanță de același nivel sau la una inferioară, necesită eforturi

logistice considerabile din partea CSM și nu permite potențialilor candidați să-și planifice adecvat cariera.

Selecția are loc sub radicalul unor criterii iar pentru fiecare criteriu este stabilit un punctaj maxim. În considerente cu cele menționate m-ai sus se acordă o mai mare însemnătate vechimii în muncă și nu abilităților sau eficienței candidaților. Punctajul redus acordat pentru rezultatul evaluării performanțelor nu încurajează judecătorii să exceleze în activitatea de zi cu zi.

Punctajul redus acordat pentru studiile de la INJ, sprijinitde abrogarea cerinței pentru cota de 80% de candidați la funcția de judecător din rândul absolvenților INJ, poate duce la reducerea interesului față de INJ și, pe termen lung, la reducerea numărului de candidați cu studii profesioniste în domeniul justiției.

În urma unei analize comparate și anume Principiile de bază ale Organizației Națiunilor Unite (ONU) cu privire la Independența Puterii Judecătorești prevăd că orice metodă de selecție a judecătorilor trebuie să prevină numiri bazate pe motive improprii bazânduse pe factori obiectivi și, în special, pe integritate și experiență.

La nivel European ne interesează recomandările privind selecția și cariera judecătorilor ca Carta Europeană privind Statutul Judecătorului și recomandări ale Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa

Conform Cărții Europene privind statutul judecătorilor "*intervenţia unei instanţe independente de puterea executivă sau de puterea legislativă pentru orice decizie care afectează selecţia, recrutarea, numirea, derularea carierei sau încetarea mandatului de funcţie a unui judecător."* - aici este dislocat cel m-ai bine menirea Consiliului Superior al Magistraturii în instituirea sistemului de garanţii, determinând calităţile inseparabile de independenţă, imparţialitate şi inamovibilitate ale statutului de judecător.

Așadar prin rolul și destinația CSM se identifică asigurarea caracterului apolitic al activităţii instanţelor de toate nivelurile şi monitorizarea calităţii actului decizional, în detrimentul unui sistem legislativ democratic și constituțional.

În concluziepot spune că Consiliului Superior al Magistraturii consumă eforturi logistice considerabile în ceea ce privește cariera judecătorilor, concursurile pentru numirea în funcția de judecător, sau promovarea într-o instanță superioară. De asemenea pot afirma că acesta are un rol

prestigios în cadrul sistemului de drept al Republicii Moldova de garant al independenței justiției prin numirea și supravegherea de desfășurare a activității profesionale ale judecătorilor.

Referințe:

1. Legea privind organizarea judecătorească
2. Legea cu privire la statutul judecătorului
3. Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii
4. *"Revista Naţională de Drept",* - Reflecţii cu privire la legitimitatea Consiliului Superior al Magistraturii în contextul legislaţiei naţionale actuale şi al standardelor europene. - B. Negru, A. Negru
5. „Legea şi viaţa", 2019, - I. Bâcu
6. Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturiinr. 741/31 din 15.10.2013 cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de organizare şi desfăşurare a concursului pentru suplinirea funcţiei de judecător

   Căutarea justiţiei înseamnă căutarea eternă a fericirii umane... Justiţia e fericirea socială, garantată de ordinea socială.

Recomandat
Nătăliţa GAVRILENCO, prof. univ.

INADMISIBILITATEA PROBELOR OBȚINUTE PRIN PROVOCARE

Patricia VALAH,
studentă, anul III, Facultatea Drept

CZU: 343.13/.14:341.64 *valahpatricia01@gmail.com*

Determinarea subiecților care efectuează activitatea specială de investigații de a demonstra vinovăția unei persoane întrece de multe ori câmpul legal, care în cele din urmă duc la o condamnare, acumulându-se numeroase subiecte de sesizări la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO). Reglementările ce vizează provocarea infracțiunii se regăsesc în prevederile art.94 alin.(1) pct.11) CPP, iar conform Legii privind activitatea specială de investigații, nr.59 din 29.03.2012, competența procesuală a investigatorului sub acoperire cunoaște anumite limite, prin care acesta nu trebuie să-și depășească atribuțiile, altfel probele obținute urmează a fi considerate ilegale [1].

Identificarea drepturilor și obligațiilor investigatorului sub acoperire este necesară pentru cunoașterea statutului său procesual atunci când se efectuează măsura specială de investigație. În această ipoteză, remarcăm că investigatorului îi revine sarcina de a culege date şi informaţii referitoare la pregătirea sau începerea executării unei infracţiuni. Cadrul legal ce asigură aceste obligații este caracterizat în prevederile alin.(6) art.136 CPP RM. Există situații când investigatorul sub acoperire se poate transforma într-un agent provocator, acesta nelimitându-se doar la culegerea de date şi informaţii despre infracţiunea comisă, ci şi provoacă persoana la săvârşirea faptei prejudiciabile. În acest sens, subiectul respectiv îşi depăşeşte competenţa procesuală [2].

Jurisprudența CtEDO a elucidat deseori încălcări ale art.6 §1 din Convenție, din cauza lipsei de pasivitate din partea organelor de urmărire penală în investigarea activității criminale, determinând persoanele la săvârșirea unor infracțiuni pe care în mod normal nu le-ar fi comis, cu scopul de a permite stabilirea infracțiunii, inclusiv furnizarea unor probe de a face posibilă acuzarea [3]. În urma examinării aspectelor ce vizează cazurile de provocare la săvârșirea infracțiunii, au fost identificate în cauze precum *Lalas v. Lituania;*[6] *Constantin şi Stoian con-*

tra României;[7] *Ramanauskas v. Lithuania;*[8] *Sandu v. Moldova;*[9] *Teixeira de Castro v. Portugalia;*[10], *etc.* Prin prisma acestor cazuri, operaţiunile sub acoperire necesită a fi executate într-o manieră pasivă, fără nicio presiune care l-ar determina pe acuzat la săvârşirea infracţiunii prin mijloace cum ar fi preluarea iniţiativei de a contacta persoana, reînnoirea ofertei în pofida refuzului iniţial, încurajarea insistentă, promisiunea de avantaje financiare cum ar fi creşterea preţului peste medie sau apelarea la compasiunea persoanei. Firește, admiterea și constatarea admisibilității unor astfel de probe constituie o încălcare a prevederilor Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, mai ales a dreptului la un proces echitabil (art. 6§1). Faţă de standardul european, organul de urmărire penală trebuie doar să-i ofere persoanei o „tentaţie obişnuită", o oportunitate ce nu are caracter excepţional de a încălca legea, în cadrul unui joc de roluri disimulat în vederea „observării pasive" a comportamentului făptuitorului, iar în cazul în care persoana suspectată de implicare în activități infracționale cedează „tentaţiei" şi comite fapta, probele astfel culese nu pot fi apreciate că sunt obţinute prin provocare, activitatea organelor judiciare fiind desfăşurată în scopul exclusiv al culegerii de probe, ci nu în scopul incitării corupte la comiterea unei fapte infracţionale.[4]

Bineînțeles, în procesul penal nu pot fi admise ca probe şi, prin urmare, se exclud din dosar datele care au fost obţinute – *prin provocarea, facilitarea sau încurajarea persoanei la săvârşirea infracţiunii.* Probele lovite de nulitate au impact nu doar asupra actului procedural, dar și asupra soluțiilor adoptate pe o cauză penală și a aplicării pedepsei. Curtea europeană în jurisprudența sa privind art. 6 al Convenției, a reiterat obligația instanțelor interne de a efectua o examinare atentă a materialului de urmărire penală atunci când un acuzat invocă utilizarea mijloacelor de constrângere din partea agenților de poliție.

Totodată, a fost elucidat și modul de examinare a cererilor care au drept obiect aparentele acțiuni de provocare din partea subiecților care efectuează activitatea specială de investigații, o examinare ce are drept scop satisfacerea echitabilă a plângerilor ce vizează cazul provocărilor, inclusiv prin crearea posibilităților de a depune o plângere, deoarece garanțiile art. 6 CEDO vor fi îndeplinite numai dacă solicitantul ar avea o șansă efectivă de a ridica problema provocării în timpul procesului, fie prin înaintarea unei obiecții, fie prin înaintarea unei cereri.

Măsurile speciale de investigaţie trebuie efectuate doar în prezenţa unor temeiuri legale. Agentul statului rămâne a fi supraveghetor. Acesta urmează să monitorizeze comportamentul făptuitorului, însă nu să influenţeze decizia celui din urmă în direcţia realizării intenţiei infracţionale. Orice comportament activ al agentului statului poate transforma activitatea sa din legală în una ilegală. Trecerea acestei limite va constitui provocare. În definitivă, constatăm faptul că provocarea la momentul actual este o problemă de drept procesual-penal, ce vizează în particular admisibilitatea probelor.

Rererinţe bibliografice:

- *Cărţi şi publicaţii monografice:*

1. Suian M. Unele aspecte privind folosirea investigatorilor sub acoperire şi a colaboratorilor. În: *Penalmente,* 2016, nr.2, p.10-34.
2. Udroiu M., Predescu O. Jurisprudenţa Curţii europene a drepturilor omului cu privire la agenţii provocatori. În: *Dreptul*, 2009, nr.1

- *Articole din reviste:*

3. STANISLAV C., Provocarea infracţiunii în contextul măsurilor speciale de investigaţie, În: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2017, pag. 26-32.

- *Siteu-uri:*

4. BRÂNZĂ C. Aspectele de drept penal ale provocării luării de mită sau a dării de mită. În: https://juridicemoldova.md.
5. *Case of Lalas v. Lithuania*. ECHR, 1 march 2011, final 1 june 2011 http://hudoc.echr.coe.int/eng#
6. *Case of Constantin and Stoian v. România*. ECHR, 29 september 2009, final 29 december 2009. http://hudoc.echr.coe.int/eng#
7. *Case of Ramanauskas v. Lituania*. ECHR, 05 february 2008. http://hudoc.echr.coe.int/eng#
8. *Case of Sandu v. The Republic of Moldova*. ECHR, 11 february 2014, final 11 may 2014. http://hudoc.echr.coe.int/eng#
9. *Case of Teixeira de Castro v. Portugal*. ECHR, 09 june 1998. http://hudoc.echr.coe.int/eng#

Recomandat
Tatiana VIZDOAGĂ, dr., conf. univ.

ASIGURAREA ACȚIUNII SUB FORMĂ DE SECHESTRU ÎN CONTEXTUL APLICĂRII ASUPRA UNUI BUN DEȚINUT ÎN CONDIȚIILE UNUI DREPT DE PROPRIETATE PERIODICĂ

Adrian CRAINIC,
student anul III, Facultatea de Drept

CZU: 343.272:347.23 *Adrian.crainic37@gmail.com*

Aspirația justițiabililor de a accede liber la justiție și în special de a obține dreptate prin intermediul soluționării cauzei intentate, poate fi destructurată și debusolată de imposibilitate transpunerii în practică a actului judecătoresc prin intermediul căruia aspiră să-și satisfacă pretențiile. Ineficiența executării Hotărârilor Judecătorești a dus chiar și la condamnarea țării noastre la CtEDO, în cauza Banca Vias contra Moldovei, unde Curtea a constatat violare a art. 6 §1 „Dreptul la un proces echitabil" unde a stabilit că : „ statul are obligația pozitivă să organizeze un sistem de executare al Hotărârii judecătorești care să fie efectiv atât de drept, cât și în practică, precum și să asigure executarea acestora fără întârzieri necuvenite." [1, 579-580] Pentru a fi evitate astfel de situații, legislația procesual civilă conține instituția asigurării acțiunii, prin intermediul căruia, se urmărește scopul de a fi garantată executarea unei hotărâri definitive în raport cu o cauză civilă. Măsura de asigurare prevăzută la art.175 alin.(1) lit.a) (adică de sechestru) CPC, este una dintre cele mai răspândite măsuri de asigurare a acțiunii [2, p.167] Cu atât mai mult, în sensul scopului de îngrădire a atributului dispoziției proprietarului vis-a-vis de propriul bun, această formă a sechestrului este cea mai potrivită. Totuși, la acest capitol, doctrina autohtonă trage anumite semne de alarmă, în condițiile în care în Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova nu se regăsește o definiție expresă a noțiunii de „sechestru". Fapt ce este întâmpinat de autori cu o reticență mai pronunțată, în contextul în care într-o perioadă de timp relativ recentă, am asistat la un eveniment marcant în evoluția legislației civile, și anume, intrarea în vigoare a Codului civil modernizat. [3, p. 356] Aplicând sechestrul în calitate de măsură de asigurare a acţiunii civile, instanţele naţionale, dar şi solicitanţii acestei măsuri au în vedere interdicţia modificării proprietarului bunurilor (une-

ori şi a stării bunurilor), dar nu vizează obligativitatea de a transmite aceste bunuri spre păstrare unor terţe persoane. [4 , p. 82] Cu toate că, dacă analizăm definițiile normative existente, care pot fi identificabile și descifrabile în Codul Civil și Codul de Executare. Totuși, prevederea de la art. 1567 ce se referă la sechestrul convențional este inaplicabilă în situația aplicării sechestrului ca măsură de asigurare, din motive evidente, cum reclamantului de cele mai dese ori îi este indiferent din contul căror active ale pârâtului va urma să-și satisfacă pretenția. Totodată, pe această undă de înțelegere, ține de specificat că nu e indispensabilă nici transmiterea bunului în păstrarea sau administrarea cuiva, fiind suficientă aplicarea interdicției de înstrăinare.

Reieșind din faptul că este admisă o astfel de incertitudine la nivelul reglementărilor procesual civile, unii autori autohtoni punctează relevanța aplicabilității în context, anume a măsurii de asigurare sub formă de : „interzicerea pârâtului de a săvârși anumite acte" prevăzut la art. 175, alin. (1), lit. b) CPC. [5, p. 263]. Totuși, în raport cu astfel de abordări s-ar interpune prevederea de la punctul 19[1] a Hotărârii Plenului CSJ nr. 32 din 24.10.2003, cu cele punctate anterior, din motiv că, Curtea, cu titlul de exemplu specifică acele categorii de acte care ar putea cădea sub incidența acestei măsuri de asigurare așa precum : - interzicerea de a vizita locul de muncă şi de trai al victimei; - obligarea de a părăsi temporar locuinţa comună ori de a sta departe de locuinţa victimei; - obligarea de a nu contacta cu victima şi copiii acesteia etc. Observăm că lista rămâne a fi deschisă, la fel cum și dilema evidențiată.

Pentru depășirea dificultăților conceptuale și practice în doctrina autohtonă de specialitate sunt formulate propuneri de preluare a definiției sechestrului asigurator din Codul de Procedură Civilă a României pentru a fi statuată o veritabilă definiție și în codul analog al RM. [6, p. 358]

Însuși în privința naturii juridice a proprietății periodice sunt încă multe dezbateri în a califica acest drept a fi unul real, de creanță, personal și cum trebuie tratat în funcție de caracteristicile pe care le are. [7] Specificitatea dreptului de proprietate periodică ar consta în faptul că fiecare proprietar exercită prerogativele dreptului său asupra unui bun, nefracţionat în materialitatea sa, pe perioade determinate, care se repetă succesiv şi la intervale regulate. Prin urmare, bunul, în materialitatea sa, face obiectul dreptului de proprietate periodică, iar prerogativele dreptului de proprietate periodică se exercită în anumite perioade de timp. [3, p. 130]

În baza definiției de la art. 455 CC: *„Bunuri sînt toate lucrurile susceptibile apropierii individuale sau colective şi drepturile patrimoniale.”* În context, observăm că dreptul de proprietate se încadrează în definiția de „bun” asupra căruia se poate pus sechestrul, adică indisponibilizarea „dreptului” de a fi vândut. Adică, aplicarea sechestrului asupra unui bun mobil sau imobil (cum reiese din definiție) pare ireal, anume din considerentul că uzual în drept, lucrurile iau numele de bunuri având în vedere avantajele pe care le procură omului. [8, p. 560] Iar prin „bunul mobil/imobil” se specifică anume lucrul în funcție de particularitățile fizice și criteriile legislative care astfel îl individualiează și nu un drept patrimonial ca atare.

În concluzie, printr-o eventuală introducere a unei definiții în CPC, ar fi necesar să se țină cont de acest detaliu pentru ca în contextual dreptului de proprietate periodică să fie clar că interdicția vizează anume dispunerea de dreptul de proprietate periodică asupra bunului în limite temporale.

Surse bibliografice:

- *Cărți și publicații monografice:*

1. PRISAC Alexandru. Comentariul Codului de Procedură Civilă al Republicii Moldova. Chișinău: Cartea Juridică, 2019, pp. 1316
2. FILINCOV Svetlana, BELEI Elena. Asigurarea acțiunii. În: Manualul judecătorului pentru cauzele civile. Coordonatori: M. Poalelungi, E. Belei, I. Sîrcu, Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, pp. 1192
5. BÎCU Adelina. Drept Procesual Civil. Partea Generală, Chișinău: Tipografia Print-Cargo, 2013, pp. 344
9. BĂIEȘU Sergiu. Comentariul Art. 285 (455). În: Comentariul Codului Civil al Republicii Moldova. Coordonatori : Buruiană M., Efrim O., Eșanu N. , Chișinău, Tipografia Centrală, 2006, pp. 816.

- *Articole de reviste:*

4. BOTNARI Veceslav. Varietățile Măsurilor de Asigurare a Acțiuniii civile și efectele acestora. În: Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Științe Sociale”, 2015 nr. 8 (88), pp. 81-19.
6. SVIRESCAIA Aliona. Proprietatea periodică – element definitoriu

al Contractului de time-sharing. În: Revista Națională de Drept. Chișinău, 2010 nr. 9-10, pp. 127-135

- *Materiale/teze de comunicare în congrese, conferințe:*

3. BOTNARI Veceslav. Sechestrul – reglementare insuficientă sau aplicare incorectă în practica judiciară procesual civilă. În: Culegere de rezumate Seria Științe juridice și economice: Conferința științifică cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare", 10-11 noirmebrie 2021. Chișinău, USM 2021 pp. 356-358

- *Site-uri:*

7. Proprietatea periodică – o nouă varietate a proprietății comune [citat 23 februarie 2022] Disponibil: https://www.bizlaw.md/2018/10/30/proprietatea-periodica-o-noua-varietate-a-proprietatii-comune

Consultant științific:
Natalia GAVRILENCO,
magistru în drept, asistent universitar

ARESTUL PREVENTIV SUB ASPECTUL PROBLEMATICII APLICĂRII ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL DIN REPUBLICA MOLDOVA

Valeria RADUCAN,
studentă anul III, Facultatea de Drept

CZU: 343.12/.13(478):341.231.14 *raducanvaleria111@gmail.com*

Aplicarea arestării preventive constituie un subiect polemizat, pe marginea căruia persoanele inițiate în domeniu abordează diverse teorii, propuneri de perfecționare a legislației și metode de înlăturare a problemelor care de obicei apar în practică în contextul aplicării acesteia.

În Republica Moldova, există un spectru larg de probleme care se poziționează în jurul măsurii respective, CtEDO apreciind negativ modul de implementare a reglementărilor pertinente din Convenție, mai cu seamă art. 5 al Convenției, care nemijlocit își găsește reflecția particularizată și în cadrul normativ național.

Măsurile preventive, aduc atingere în mod prioritar, unui drept fundamental al persoanei, inerent ființei umane, de care aceasta nu poate fi privată arbitrar, și anume dreptul la libertate.

CEDO, consacră un articol separat pentru sublinierea importanței acestui drept al persoanei, stabilind, în mod exhaustiv, acele cazuri care sunt de natură să justifice necesitatea privării de libertate a persoanei, pentru a-i conferi caracterul legal al excepției de la regula generală.

În toate cazurile, organele abilitate sunt obligate potrivit prevederilor legale, transpuse în legislația națională, să aprecieze necesitatea reală de aplicare a unei asemenea măsuri, ținând cont și de proporționalitatea acesteia în funcție de mai multe criterii, a căror proveniență poate fi de ordin obiectiv sau subiectiv, în funcție de circumstanțe.

Un alt aspect extrem de important, relaționat de aplicarea arestului în cadrul procesului penal, se materializează prin ceea că aplicarea arestului ca măsură preventivă, se va aplica doar în situația în care potrivit circumstanțelor concrete ale cauzei, nici o altă măsură reglementată de CPP, nu este de natură să asigure desfășurarea activității de urmărire penală în condiții care ar garanta îndeplinirea sarcinilor justiției de către organele competente.

Una dintre problemele cu care procesul penal al Republicii Moldova s-a confruntat de-a lungul anilor, prin prisma aplicării măsurii preventive sub forma arestului, a fost generată de încălcarea exigenței cerute de lege conform căreia, aplicarea arestului trebuie să fie determinată de existența unei bănuieli rezonabile care trebuie să fie apreciată de către procuror și instanța de judecată, în funcție de fiecare caz, potrivit substratului factologic, care se reflectă prin necesitatea vitală de prezentare a probelor ce fundamentează bănuiala rezonabilă în acest sens. Acest aspect al problematicii este dovedit de practica judiciară bogată a CtEDO în care a fost vizată Republica Moldova, aceasta fiind condamnată în repetate rânduri pentru încălcarea art. 5 al Convenției, prin aplicarea defectuoasă a legii de procedură în vederea privării de libertate a persoanelor prin arestarea acestora. (de exemplu cauza Baraboi și Gabura v. Republica Moldova)

Pe lângă problemele legate de motivarea necorespunzătoare a demersurilor de aplicare a arestului preventiv, care este o consecință nemijlocită a lipsei temeiurilor aplicării unei asemenea măsuri, o altă iregularitate se caracterizează prin numărul excesiv al demersurilor de aplicare a arestului, fapt care derogă de la regula aplicării arestului preventiv prin metoda excluderii oportunității unei oricărei alte măsuri preventive prevăzute expres de către CPP al RM.

Amploarea aplicării abuzive a arestării preventive este în continuă creștere, în special, din cauza practicilor repetitive în instanțele judecătorești și în timpul urmăririi penale, incompatibile cu Convenția și jurisprudența CtEDO.

Deși legislația procesual penală conține suficiente reglementări care cuprind esența si condițiile de aplicare a măsurilor preventive a căror respectare se impune cu strictețe de către organele ce au competențe în sfera respectivă, problemele care apar în practică în legătură cu aplicarea, în special a arestului preventiv, continuă să apară, chiar dacă de-a lungul anilor legislația a suferit modificări în sens pozitiv, menite să înlăture deficiențele care, în repetate rânduri, au afectat în mod direct legalitatea procesului penal.

Astfel, deși din punct de vedere teoretic, există compatibilitatea dintre dreptul la libertate și siguranță consacrat de art.5 al CEDO, și prevederile ce reglementează modalitatea de operare cu măsura preventivă sub forma arestului preventiv, problemele ce apar în practică, așa cum

s-a dovedit de-a lungul timpului, sunt generate de atitudinea subiecților procesuali care implicați în aplicarea arestului vizavi de aceste reglementări. În acest sens, pentru eradicarea fenomenului aplicării arestării abuzive de către organele competente și în lipsa justificării bănuielii rezonabile, se propune elaborarea unui sistem eficient, fortificat de asigurare a unor activități menite să asigure instruirea continuă a procurorilor pentru întărirea competențelor vizavi de aspectele practice ale aplicării arestului preventiv precum și familiarizarea mai profundă cu prevederile CEDO și modul lor de abordarea în practică.

Referințe bibliografice:

- *Cărți și publicații monografice:*

1. Bîrsan, C. Covenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole.Vol I. Drepturi și libertăți, - București, 2005.

- *Hotărâri:*

1. Hotărârea Coteț contra Republicii Moldova https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22cotet%22],%22itemid%22:[%22001-187201%22]
2. Hotătârea Secrieru contra Republicii Moldova
3. Hotărârea Petrenco și alții contra Republicii Moldova http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2021/12/PETRENCO-s.a-v.-MDA-traducere-RO.pdf (accesat 10 februarie 2022)
4. Hotărârea Baraboi și Gabura contra Republicii Moldova http://agent.gov.md/baraboi-si-gabura-v-republica-moldova/

- *Site-uri:*

1. Raportul anual al Curții Europene a Drepturilor Omului din 2021 (p. 187, p. 189) https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2021_ENG.pdf?fbclid=IwAR3eq2iNzCbOah4HkMIud1F1BokaXZhFO0hAityNWBrzLBLARQiBOzrWboc (accesat 23 februarie 2022)
2. RAPORT ASUPRA CERCETĂRII PRIVIND APLICAREA ARESTĂRII PREVENTIVE ÎN REPUBLICA MOLDOVA elaborat de Erik Svanidze, în baza contribuțiilor individuale și a datelor colectate de Lilian Apostol, Vasile Cantarji, Ion Chirtoacă,

Radu-Florin, Geamănu Ion Graur, Dumitru Obadă, Sergiu Ursu (https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/03/Raport-cercetare-arestare-preventiva-Ro-final.pdf.pdf?fbclid=IwAR015rahTgGNJ-HvQ5X95UdrEK98ffwV4XpiLjil8bq2Unj24CbHQLZa_D0)
3. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_RON.pdf

Recomandat
Tatiana VIZDOAGĂ, dr., conf. univ.

TEMA – ADMITEREA ÎN PROFESIA DE AVOCAT

Gloria CHEPTEA,
studentă, Anul I, Facultatea de drept

CZU: 347.965:341.231.14 *chepteaglorya@gmail.com*

Cine este un AVOCAT ?

Avocatul își supune activitatea regulii de drept, iar controlul legalității acestei activități revine judecătorului. Fără un sistem judiciar complex și coerent care să impună supunerea avocatului față de lege, avocatul este un negustor ca oricare altul fără specific și fără garanții pentru serviciile sale. Avocatul este un profesionist asigurat care își consiliază clienții și îi reprezintă, pledează în principal în fața instanțelor. El este supus unei deontologii aplicate de un ordin profesional sau de o asociație profesională, sub control jurisdicțional, într-un sistem juridic coerent și efectiv. Profesia de avocat esteliberăşiindependentă, cu organizareşifuncţionareautonomă, încondiţiileprezenteilegişi ale statutuluiprofesiei de avocat. Activitateaavocatului nu esteactivitate de întreprinzător.

PrincipiileAvocaturii

a) asigurareadreptului la apăraregarantat de Constituţie;

b) libertate şiindependenţăînactivitatea de avocat;

c) democratism şicolegialitateînraporturiledintreavocaţi;

d) apartenenţăbenevolă la asociaţiileprofesionale de avocaţi;

e) asigurarealegalităţiişiumanismului

Procesul de admitereînmeseria de avocet

1. Admiterea la stagiu, care implicădepunereaactelorşisusţinereaexamenului de admitere la stagiu

2. Efectuareastagiului, timp de 18 luniîncadrulunuibirouasociatsau cabinet al avocatuluișiparticiparea la orele de instruireobligatoriiorganizate de Centrul de Instruire al Avocaților al UniuniiAvocaților din RM

3. Susținereaexamenului de admitereînprofesie

Cerinţepentruexercitareaprofesiei de avocet

- are cetăţeniaRepublicii Moldova
- înprivințacăreia nu a fostinstituită o măsură de ocrotirejudiciară sub forma tutelei
- are diplomă de licenţiatîndreptsauechivalentulacesteia

- se bucură de o reputaţie ireproşabilă
- a fostadmisăînprofesia de avocat dupăsusţinereaexamenului de calificare.

Actelenecesarepentruadmitereaînprofesia de avocet

a) cererea de primire la examenul de admitere la stagiu;

b) copiabuletinului de identitate;

c) copiadiplomei de licenţiatîndreptsauechivalentulacesteia;

d) copiacarnetului de muncădupăcaz;

e) cazieruljudiciar;

f) certificatul medical;

g) declarația pe proprierăspundere, la care se anexeazăchestionarul de evaluare a buneireputații;

h) avizulavocatului care acceptăsă-i fie îndrumător;

i) copiadiplomei de doctor îndrept, dupăcaz.

Avocatulstagiar

Avocat stagiarpoate fi cetăţeanulRepublicii Moldova, licenţiatîndrept, în privințacăruia nu a fostinstituită o măsură de ocrotirejudiciară sub forma tuteleișI care are o reputaţieireproşabilă, care a promovatexamenul de admitere la stagiuşi care a încheiat cu unuldintreavocaţi contract de efectuare a stagiuluiprofesional. Avocatulstagiaractivează sub supraveghereaavocatuluiîndrumător.Avocatuluistagiari se permitesăacorde, contra plată, asistenţăjuridicăclientuluiîncadruljudecătoriilor, curţilor de apelşiautorităţilorpublice. Avocatulstagiar are dreptulsăasisteavocatulîndrumător, la oricefază a procesului penal, încazulapărăriidrepturilorbănuitului, ale învinuituluisau ale inculpatuluişisăacordeasis tenţăjuridică la toatefazeleprocesului penal celorlaltepărțiparticipante la procesul penal, contravenționalși civil, cu excepțiareprezentăriipărții la fazaprocesuluiîn recurs.

Avocatulstagiaresteobligat:

- săachite taxa pentruefectuareastagiuluiprofesional;
- săţinădosarele de asistenţăjuridică;
- săacordeasistenţăjuridicăclientuluiînbazacontractului de asistenţăjuridică, încheiatînmodulprevăzut la art. 60 alin. (1) şivalidat de avocatulîndrumător;
- săurmezecursuri de formareiniţială. Duratacursurilor de formareiniţială nu poate fi maimicădecît 80 de ore îndecursulstagiuluiprofesional;
- săpăstrezesecretulprofesional.

Concluzii

Profesia de avocat este una veche, fiindpracticatăîncă din timpurileantice. Odată cu scurgereatimpuluiaceastași-a demonstratnecesitateaîn sistemul de drept. Această instituție garantează respectarea drepturilor omului la justiție. Cu toate că profesia de avocat rămâne a fi una din cele maicontraversate, înprezent nu ne putemînchipui un proces de judecatăfără prezențaînsală a apărătorului.

Bibliografie:

1. HotărâreaCurțiiConstituționale din 19.06.2003
2. Legea nr. 1260-XV din 19 iulie 2002 "Cu privire la avocatură" https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129643&lang=ro#

Conducătorștiințific:
Natalia GAVRILENCO,
magistru în drept, lector universitar

NEUTRALITATEA REPUBLICII MOLDOVA- FAPT ÎMPLINIT SAU AMBIȚIE?

Dumitru BURDUJA,
student anul II, Facultatea de Drept

CZU: 341.214:342.3(478) *dumitru.burduja@mail.ru*

Conceptul de neutralitate permanentă în cadrul normativ național pentru prima dată apare odată cu adoptarea Constituției la 29 iulie 1994. Republica Moldova a înscris în Constituția sa statutul de neutralitate, fără a fi cerut însă recunoașterea acestui statut în cadrul Organizației Națiunilor Unite. De fapt, nici un stat nu a recunoscut neutralitatea Republicii Moldova și nu există garanții internaționale ale acestui statut. Totuși acest statut este opozabil tuturor statelor, din motiv că în textul legii fundamentale este expres prevăzută.Neutralitatea reprezintă în sine o prerogativă a suveranității, iar nerespectarea suveranității unui stat atrage după sine încălcarea unui principiu fundamental al dreptului internațional, și anume principiul egalității suverane ale statelor.

Din redacția articolului 11 al Constituției Republicii Moldova, pot fi deduse două caracteristici distinctive ale statutului neutralității permanente a Republicii Moldova. În primul rând, neutralitatea permanentă înseamnă că Republica Moldova ***se angajează să rămână neutră în orice conflict*** din prezent și viitor, însă statul nostru nu este neutru în chestiunile legate de pacea mondială, contribuind efectiv la consolidarea securității internaționale prin misiunile de pacificare sub egida NATO, ONU și OSCE. În al doilea rând, neutralitatea Republicii Moldova înseamnă că Republica Moldova ***nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul său***. Aceasta însă nu împiedică Republica Moldova să se folosească de toate mijloacele pe care le are la dispoziție pentru a se apăra în mod militar împotriva oricărui agresor și pentru a preveni orice act incompatibil cu neutralitatea sa, pe care beligeranții îl pot comite pe teritoriul său. O condiție *sine qua non* pentru un stat neutru este inadmisibilitatea aflării pe teritoriul său a contingentelor militare străine, adică ***statele neutre au dreptul absolut de a nu admite trupe străine pe teritoriul lor, însă statul nostru a fost lipsit de acest drept!***

Trupele străine care staționează deja de 30 de ani pe teritoriul nostru se datorează unui conflict militar, care a determinat soarta Republicii Moldova pe plan internațional. În urma declanșării conflictului de pe Nistru cu așa numita *”Republică Moldovenească Nistreană”,* la 21 iulie 1992 la Moscovaa fost semnat Acordul cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat din zona nistreană a Republicii Moldova între Federația Rusă și Republica Moldova. Potrivit acestui Acord, Federația Rusă urma să-și retragă contingentul militar timp de 7 zile. Duma de Stat însă nu a ratificat acest Acord.

În cadrul Summit-ului OSCE de la Istanbul din 1999, Federația Rusă și-a asumat angajamentul de a retrage contingentul și echipamentul militar din regiunea transnistreană până la sfârșitul anului 2002. Totodată, în cadrul Summit-ului OSCE de la Porto din 2002, Federația Rusă repetat și-a asumat angajamentul de a retrage contingentul și echipamentul militar din regiunea transnistreană până la sfârșitul anului 2003. Apogeul luptei Republicii Moldova pentru a eliberare de ocupația militară a circa 11 % din teritoriul său și de a-și păstra neutralitatea și integritatea teritorială este considerată adoptarea de către Adunarea Generală a ONU a ***Rezoluției din 22 iunie 2018 cu privire la retragerea completă și necondiționată a trupelor militare străine de pe teritoriul Republicii Moldova***, în care 64 de state au votat pro, 15 au votat contra și 83 s-au abținut.

În 2005 a fost instituit **Formatul 5+2** ca o platformă diplomatică de negocieri care vizează găsirea unei soluții pentru diferendul transnistrean dintre Moldova și statul nerecunoscut ”Republica Moldovenească Nistreană”. La acest format participă Republica Moldova și ”Republica Moldovenească Nistreană” desemnate drept ”părți în conflict”, și Rusia, Ucraina și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) în postura de „mediatori” ai negocierilor. Uniunea Europeană (UE) și Statele Unite ale Americii au calitatea de „observatori”. Din păcate, această platformă și-a demonstrat ineficiența, reieșind din raritatea convocării statelor părți la negocieri cu privire la diferendul transnistrean și rezultatele negocierilor, care doar amână soluționarea diferendului.

În conținutul *cazului Ilașcu și alții v. Republica Moldova și Federația Rusă* pot fi găsite mai multe mărturii și evidențe ale martorilor despre luptele din Transnistria și participarea nemijlocită a Armatei a 14-a din cadrul Forțelor Armate ale Federației Ruse în aceste lupte împotriva forțelor guvernamentale, transfer de armament spre separatiști,

staționarea ulterioară a trupelor rusești pentru ”menținerea păcii” în zonă ș.a Totodată, Curtea a stabilit că controlul efectiv asupra zonei secesioniste îl execută Federația Rusă.

În concluzie, forțele armate care staționează ilegal pe teritoriul Republicii Moldova aparțin indubitabil Federației Ruse. Această constatare ajută la stabilirea subiectului căruia îi poate fi aplicată răspunderea internațională. Această staționare ilegală încalcă prevederile constituționale și principiul egalității suverane ale statului și reprezintă produsul încălcării principiului neimixtiunii în afacerile interne ale statului. **Astfel, atâta timp cât nu va fi eliminat ”obstacolul GOTR”, nu poate fi nicidecum vorba despre o veritabilă neutralitate permanentă a statului nostru.**

Bibliografie:

1. Actul Summit-ului OSCE de la Istanbul, 1999. Disponibil:https://www.osce.org/files/f/documents/6/5/39569.pdf
2. Actul Summit-ului OSCE de la Porto, 2002. Disponibil: https://www.osce.org/files/f/documents/b/f/40521.pdf
3. HotărâreaCurții Constituționale din 02.05.2017privindinterpretare aarticolului 11 din Constituție. (Sesizarea nr. 37b/2014). Disponibil: https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/roh1402052017rof1d14.pdf
4. Hotărârea din 8 iulie 2004 a CurțiiEuropene a DrepturilorOmul uiasupracazuluiIlașcușialții c. MoldoveișiRusiei. (Cererea nr. 48787/99). Disponibil: http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/ILASCU%20SI%20ALTII%20(ro).pdf
5. Acordulcu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat din zona nistreană a Republicii Moldova, semnat la Moscova la 21 iulie 1992. Disponibil: https://ro.wikisource.org/wiki/Conven%C8%9Bie_cu_privire_la_principiile_reglement%C4%83rii_pa%C8%99nice_a_conflictului_armat_din_zona_nistrean%C4%83_a_Republicii_Moldova

Recomandat
Olga DORUL, dr., conf. univ.

ANGAJAREA RĂSPUNDERII REPUBLICII MOLDOVA PENTRU ÎNCĂLCAREA ARTICOLULUI 2 DIN CONVENȚIA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

Veronica POZNEACOVA,
studenta anului 3, Facultatea de Drept

CZU: 341.231.14:342.721(478) *e-mail: veronicapozneacova@gmail.com*

Dreptul la viaţă este unul esenţial în sistemul drepturilor şi libertăţilor fundamentale, apărate prin izvoare de drept internaţional şi naţional. [1, p. 32]Viața unei persoane este plasată în vârful ierarhiei valorilor biosociale. Aceasta reprezintă baza tuturor drepturilor fundamentale ale omului, [2, p. 24-27]fără dreptul la viața celelalte drepturi fiind lipsite de esență și conținut.

Dreptul la viță este reglementat de art. 2 din CEDO, [3] fiind unul din drepturile fundamentale prevăzute de Convenție. CtEDO constată încălcarea dreptului la viața sub aspect material, în cazul în care reprezentanții autorităților omoară o persoană. Încălcarea sub aspect procedural se rezumă la neinvestigarea deceselor, care au avut loc în circumstanțele suspecte.

În ultimii ani numărul încălcărilor art. 2 sub aspect material și cel procedural constate de CtEDO în cauzele contra Republicii Moldova (RM) este în creștere, ceea ce arată, pe de o parte nerealizarea deplină a obligațiilor, care decurg din ratificarea Convenției, iar, pe de altă parte, existența unei practici negative, care nu permite respectarea deplină a dreptului la viață.

Începânddin 1997, anul ratificării CEDO de către RM și până în prezent au fost pronunțate 19 hotărâri ca urmare a examinării cererilor reclamanților, care au invocat violarea art. 2. În 15 hotărâri a fost constată încălcarea art. 2 de către RM. Dintre aceste încălcări, în 11 cauze a fost constată violarea dreptului la viața sub aspect procesual, iar în cele 3 cauze încălcarea art. 2 în substanța. În plus, menționăm creșterea numărului hotărârilor de constatare încălcărilor dreptului la viața sub aspect procedural în anul 2021.

Decesul cauzat de acțiunile autorităților, care reprezintă încălcarea art. 2 sub aspect material a fost constatat în cauze *Cantaragiu* nr. 13013/11 din 2020, *Ghimp şi alţii* nr. 32520/09 din 2012, *Timuş şi Ţaruş* din 2014

nr. 70077/11. Printre încălcări se numără: decesul survenit în urma maltratării, vătămări corporale grave cauzate persoanei aflate în custodia statului, soldate cu deces, neinvestigarea eficientă a decesului și achitarea celor trei presupuși asasini (*Ghimp şi alţii*2012c. RM), împușcarea persoanei, care nu a fost bănuită în comiterea infracțiunii de către polițiști, încetarea și reluarea procesului penal de mai multe ori, neprezentarea probelor pentru susţinerea necesităţii utilizării forţei letale, prezența discrepanţelor majore între versiunea evenimentelor prezentată de Guvern şi probele din dosar, neplanificarea riguroasă a acțiunilor de reținere (*Timuş şi Ţaruş*2014c. RM), maltratarea reclamantului și a fratelui acestuia în timpul detenției lor, ceea ce s-a soldat cu decesul fraterluiacestuia, autoritățile responsabile pentru decesul fratelui reclamantului în timpul detenției, în urma violenței la care acesta fusese supus, investigația defectuoasă a decesului, fiind pornit procesul penal pe motivul malpraxisului, starea bună a sănătății în momentul luării în custodie de către poliție, care duce la aplicarea prezumției puternice cu privire la faptul că decesul a rezultat din acțiunile autorităților (*Cantaragiu* 2020c. RM).

Investigarea lipsită de efectivitate a decesului persoanei reprezintă încălcarea art. 2 sub aspect procesual. Aceasta a fost constată în următoarele cauze: *Railean* nr. 23401/04 din 2010, *Iorga*nr. 12219/05 din 2010, *Anuşca* nr. 24034/07 din 2010, *Eduard Popa* nr. 17008/07 din 2013, *Vasîlca*nr. 69527/10 din 2014, *Veronica Ciobanu*nr. 69829/11 din 2021, *Scripnic* nr. 63789/13 din 2021, *Tomac*nr. 4936/12 din 2021, *Ciobanu* nr. 62578/09 din 2015, *Velesco* nr. 53918/11 din 2021, *Lari* nr. 37847/13 din 2015. CtEDO a constat următoarele încălcări: omisiunea autorităților de investigare în termen rezonabil a decesului, reluarea urmăririi penale de mai multe ori, impunitatea ofițerului de poliție, pornirea urmăririi penale peste 9 zile după comiterea accidentului rutier, neidentificarea persoanei vinovate, tergiversarea investigației (*Railean* 2010 c. RM), decesul persoanei în timpul efectuării serviciului militar, lipsa unei investigaţii efective a decesului, refuzul autorităţilor naţionale de a permite victimei accesul la materialele dosarului penal, refuzul de a recunoaşte calitatea procesuală a mamei persoanei decedate, respingerea solicitării exhumării (*Iorga, Anuşca* 2010 c. RM), punerea vieții reclamantului în pericol, acesta după maltratare de către colaboratorii de poliţie fiind lăsat să petreacă două nopţi afară la temperaturi joase, ceea ce a determinat consecinţe grave pentru sănătatea acestuia, urmărirea penală a fost

pornită peste 2 luni de la maltratarea reclamantului, ofiţerii de urmărire penală nu au stabilit dacă colaboratorii de poliție au condus un autoturism de culoare roşie indicat de victima, nu fost identificat șoferul care a condus autoturismul, nu s-a efectuat prezentarea spre recunoaştere a pretinşilor agresori sau confruntarea dintre reclamant şi martori, investigarea ineficientă a maltratărilor, care a pus viața victimei în pericol (*Eduard Popa* 2013 c. RM), neinvestigarea sinuciderii minorului de 17 ani, care a căzut din balcon,neînceperea urmăririi penale pe motiv de lipsă a faptei care face obiectul infracţiunii, reluarea urmăririi penale de mai multe ori, tergiversarea investigaţiei, omisiunea de a examina anumite dovezi invocate de către reclamantă, implicarea foarte limitată a reclamantei în investigaţia cazului, ancheta nu a fost una „efectivă" (*Vasîlca* 2014c. RM), efectuarea urmăririi penale, care nu corespunde exigenţelor Convenţiei, neîndeplinirea de către autorități a acțiunilor pentru elucidarea circumstanţele cauzei şi descoperirea adevărul, reclamanta nu au fost implicată în acţiunile de urmărire penală, nu au fost identificați toţi martorii, procurorul a respins declaraţiile concludente ale martorilor (*Ciobanu* 2015 c. RM), ancheta efectuată de către autorități din cauza morții copilului nou-născut nu a fost una eficientă, medicul a fost obligat să repare prejudiciile cauzate, însă valoarea prejudiciului moral nu a fost una rezonabilă, procedura civilă inițiată de către reclamanți nu a îndeplinit cerința procedurală privind acordarea unei compensații corespunzătoare (*Scripnic* 2021), investigarea insuficientă a decesului violent, fiind prezente vânătăi pe corpul persoanei strangulate, refuzul repetat de inițiere a urmăririi penale, efectuarea măsurilor de investigație incomplete, imposibilitatea contestării deciziei (*Tomac* 2021c. RM), indisponibilitatearemediului civil,investigațiile nu au oferit în termeni concreți o clarificare dacă copii pe plaja au fost supravegheați adecvat, investigație nu a fost una minuțioasă (*Veronica Ciobanu* 2021c. RM), interogarea reclamantei în calitate de martor, fără acordarea drepturilor depline în calitate de reprezentant al victimei, nu s-a stabilit dacă teoria sinuciderii era prioritară față de celelalte teorii, amânările inexplicabile, tergiversarea investigației (*Velesco* 2021c. RM), neinvestigarea decesului fiicei în circumstanţe suspecte, defuncta având semne de abuz sexual, investigaţia pornită după patru luni de la moartea fiicei, nu și-a dovedit eficacitatea, a durat paisprezece ani, cu întreruperi, ancheta fiind superficială şi incompletă, neimplicarea reclamantei în procedurile penale (*Lari* 2015c. RM).

Dreptul la viață este un drept fundamental, garantarea și asigurarea căruia implică necesitatea respectării de către state a obligațiilor pozitive, care se manifestă prin crearea unui sistem al organelor de ocrotire a normelor de drept responsabile pentru investirea promptă și eficientă a cazurilor de deces, cât și a obligațiilor negative care stipulează necesitatea abținerii autorităților statale de la acțiunile, ce pot determina moartea unor persoane.

Tindem să menționăm faptul că apărarea dreptului la viață trebuie să fie prioritară pentru state, însă, cu părere de rău, în prezent în practica judiciară a RM se atestă schimbări negative. În special, subliniem majorarea numărului cazurilor de nerespectare art. 2 sub aspect procedural. Această tendință arată neefectuarea acțiunilor îndreptate spre investigarea promptă a deceselor în cadrul urmăririi penale efective, mai ales în cazul unor decese în circumstanțe suspecte.

Considerăm că colaboratorii organelor de drept trebuie să fie atenționați referitor la necesitatea respectării termenului rezonabil de efectuare a acțiunilor de urmăriri penală

Referințe:

1. POALELUNGI M., SÂRCUD., GRIMALSCHI L. [et al.]. *Convenţia Europeană a drepturilor omului: Comentariu asupra hotărârilor Curţii Europene a drepturilor omului versus Republica Moldova: Concluzii şi recomandări,* Chişinău, 2017 ÎS FEP "Tipografia Centrală" p.32
2. ВАСИЛЬЕВА, М. А. *Право на жизнь и правовой статус эмбриона* / М. А. Васильева. Молодойученый. 2017. № 33 (167). с. 24-27. https://moluch.ru/archive/167/45389/
3. Convenţia europeană a Drepturilor Omului amendată de Protocoalele nr. 11, 14 şi 15, completată de Protocolul adiţional şi de Protocoalele nr. 4, 6, 7, 12, 13 şi 16https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf

Recomandat
Olga DORUL, dr. conf. univ.

RESPONSABILITATEA DE A PROTEJA:OBLIGAȚIE SAU NECESITATE?

Vasile GUZUN,
student anul 2, Facultatea de Drept

CZU: 341.233:341.123 *gv7.cr7@gmail.com*

Unele dintre primele reflecții teoretice asupra acestui principiu în general și asupra intervenției umanitare în particular, aparțin lui John Stuart Mill în lucrarea sa „A Few Words on Non-Intervention”din anul 1859. Acesta afirmă că războiul în spatele căruia se află ambițiile teritoriale sau scopuri imperialiste este ilegal și imoral din toate punctele de vedere, însă totodată identifică și acele cazuri când recurgerea la acțiuni militare este justificată, și anume cand avem de-a face cu popoare barbare: “Singurele legi morale aplicabile in relatille dintre un guvern civilizat și un guvern barbar sunt regulile morale universale dintre om și om.”[1]În cele din urmă, John Mill accentuează că intervenția militară este justificată pentru că presupune o obligație față de umanitate în general, de a nu ramâne indiferent când altul suferă.

În doctrină s-a încercat definirea intervenției umanitare ca fiind amenințarea sau folosirea forței cu încălcarea frontierelor de către un stat (sau un grup de state) cu scopul prevenirii sau încetării violărilor masive ale drepturilor fundamentale ale omului, ale indivizilor alții decât proprii cetățeni, fară permisiunea statului pe teritoriul căruia se exercită folosirea forței.

Carta ONUidentifică în art. 1 alin. (3), printre scopurile organizației, nevoia de a asigura “promovarea și incurajarea respectarii drepturilor omului și a libertăților fundamentale pentru toți.” [2] Mai departe, în Capitolul IX intitulat Cooperarea economică și socială internațională, la articolul 55 lit. c. este înscrisă obligația de a veghea la “respectarea universală și efectivă a drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți.”[2] Importanța acestei obligații este reiterată în articolul 56 care nu lasă loc de interpretare: “Toți membrii se obligă se întreprindă acțiuni în comun și separat, în cooperare cu Organizația, pentru realizarea scopurilor enunțate în Articolul 55”.[2] Obligația față de umanitate de care vorbea Mill, care exista în trecut doar in planul moralității, a fost

transpusă normativ, dobândind astfel forță juridică pentru toate statele membre ONU.

Conceptul „responsabilitatea de a proteja” a fost propus în 2001, de Comisia Internaţională de Intervenţie şi Suveranitate Statală, în locul celui de „intervenţie umanitară”, care evidențiază principiul că ”statele suverane au responsabilitatea de a-și proteja propriii cetățeni de catastrofe care pot fi evitate – crime, viol, foamete – dar că atunci când acestea nu pot sau nu vor să facă acest lucru, această responsabilitate trebuie să revină comunității internaționale.”[3]

Responsabilitatea de a proteja are 3 piloni fundamentali si interdependenti, și anume responsabilitatea de a preveni, responsabilitatea de a reactiona prin a oferi asistenta, de a aplica masuri concrete pentru a stabiliza un potential conflict și responsabilitatea a de a reactiona la momentul potrivit printr-o actiune decisivă.

La Summitul Mileniului din anul 2000 ce a reunit șefii de stat și de guvern din 191 de țări, secretarul general de atunci Kofi Annan a adresat reuniunii urmatoarea întrebare:„în mod sigur niciun principiu juridic – nici chiar suveranitatea – nu poate niciodată să fie un scut în spatele căruia să se ascundă crime împotriva umanității. Acolo unde au loc astfel de crime și mijloacele pașnice de a le pune capăt au fost epuizate, Consiliul de Securitate are o datorie morală de a acționa în numele comunității internaționale.” [4]

În lumina celor expuse supra, lecțiile pe care le-am învățat din evenimentele istorice, cum ar fi genocidul din Rwanda sau Holocaustul sunt inacceptabile şi trebuie prevenite. Acestea au insuflat o idee larg răspândită – ceva trebuie să se facă atunci când explodează o criză în domeniul drepturilor. Responsabilitatea de a proteja este o obligație morală, oobligație față de umanitate în general, deși plină de complexitate, dar mai bine decât a nu face nimic.

Referințe:

1. MARIUS ILIESCU,*,Responsabilitatea de a proteja”*Citat: 22.02.2022]. Disponibil: https://drept.unibuc.ro/dyn_doc/publicatii/revista-stiintifica/Iliescu%20Marius%20-%20Nicolae.pdf
2. Carta O.N.U. din 26 iunie 1945, [Citat: 22.02.2022]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/19362

3. Raportul Comisiei Internaționale pentru Intervenție și Suveranitate Statală, [Citat: 22.02.2022]. Disponibil: https://www.globalr2p.org/resources/the-responsibility-to-protect-report-of-the-international-commission-on-intervention-and-state-sovereignty-2001/
4. LAURA MARIA HERȚA *„Jus in Bello și argumentele solidariste cu privire la intervenția umanitară: o analiză a intervențiilor în Kosovo și Libia”* [Citat: 22.02.2022]. Disponibil: https://euro.ubbcluj.ro/wp-content/uploads/ANALIZA-RELATIILOR-INTERNATIONALE-RISE-R-suport-de-curs.pdf

Recomandat:
Doina CAZACU, dr., conf.univ.

STATUTULUI JURIDIC AL MIŞCĂRII INTERNAŢIONALE DE CRUCE ROŞIE ŞI SEMILUNĂ ROŞIE

Dumitru STOICA,
student anul 2, Facultatea de Drept

CZU: 341.33:614.885 *dumitrustoica2@gmail.com*

"Creierii ţâşnesc din capete zdrobite, membre fracturate sunt strivite, corpurile devin o masă amorfă. Pământul este îmbibat de sânge, iar câmpul este presărat cu resturi de corpuri omeneşti mutilate". Aşa descria omul de afaceri elveţian Henry Dunant lupta de la Solferino, la care a fost martor pe 24 iunie 1859.Mișcarea Internațională de Cruce Roșie și Semilună Roșie s-a născut la inițiativa unui om de afaceri elvețian, Henry Dunant (1828-1910) în anul 1859, după una dintre cele mai sângeroase bătălii ale secolului, Bătălia de la Solferino.Dunant a atras atenția lumii asupra necesității de a înființa societăți de ajutor și de a promova un acord internațional cu privire la ajutorarea răniților și la persoanele care îi îngrijesc[1].

În urma situațiilor oripilante văzute la acea bătălie, Henry Dunant a scris o carte și a publicat-o pe cheltuiala sa, în noiembrie 1862. Cartea propunea două idei care s-au dovedit a avea o importanță crucială:Înființarea, în fiecare țară, a unei societăți de ajutorare a răniților pe timp de război, alcatuită din voluntari, promovarea unui acord internațional care să protejeze soldații răniți pe câmpul de luptă și pe aceia care îi îngrijesc, oferindu-le astfel un statut neutru.

Ab initio, contrar ceea ce se crede, Comitetul Internațional al Crucii Roșii nu este o organizație non guvernamentală în adevăratul sens al cuvântului, dar nici o organizație internațională. Deoarece membrii săi pot fi doar cetățeni Elvețieni, instituția nu desfășoară o politică deschisă indivizilor din alte state. Cuvântul „internațional" din titulatura sa nu se referă la capacitatea unei persoane de a fi membru, ci la scopul de a întreprinde acțiuni internaționale, conform Convențiilor de la Geneva. CICR deține privilegii speciale și imunitate legală în mai multe state, bazate pe legile din statele respective sau pe acorduri între comitet și guvernele naționale. Conform legii Elvețiene, CICR este o asociație privată.

Crucea Roșie Internațională este un termen des utilizat, dar din punct de vedere juridic, folosirea acestui termen este eronată, deoarece nu există o organizație internațională ce ar deține o asemenea denumire.În realitate, Mișcarea Internațională de Cruce Roșie constă în mai multe organizații distincte, independente din punct de vedere legal, însă unite în cadrul aceeași mișcări, pe principii de bază, obiective, simboluri, statute și organe de conducere comune[2].

Mișcarea Internațională de Cruce Roșie și Semilună Roșie are la baza sa următoarele instituții : Comitetul Internațional al Crucii Roșii (CICR), Federația Internațională a Societăților de Cruce Roșie și Semilună Roșie și Societățile Naționale de Cruce Roșie și Semilună Roșie. Comitetul Internațional al Crucii Roșii, dispune de un ansamblu de semne protectoare care au un regim juridic aparte : Crucea Roșie. În calitate de omagiu pentru Elveția, semnul heraldic al crucii roșii pe fond alb, format prin inversarea culorilor federale. Semiluna Roșie, Leul și Soarele Roșii pentru țările care întrebuințează deja ca semn distinctiv, în locul Crucii roșii, Semiluna roșie sau Leul și Soarele roșii pe fond alb, aceste embleme sunt de asemenea admise. Cristalul Roșu, protecția civilă, lucrările și instalațiile care conțin forțe periculoase, steagul alb, scutul pentru protecţia bunurilor culturale de asemenea sunt semne protectoare ale CICR[3].

Pentru a aborda subiectul la contextul național, voi face referire la Societatea de Cruce Roşie din Moldova, fiind o organizaţie non-guvernamentală, apolitică, auxiliară autorităţilor publice în domeniul umanitar, are misiunea de a preveni şi alina suferinţa umană în orice împrejurare, fără nici o discriminare şi cu totală imparţialitate, în strictă concordanţă cu Principiile Fundamentale ale Mişcării Internaţionale de Cruce Roşie şi Semilună Roşie şi Legea Republicii Moldova nr. 139-XV din 10.05.2001 „ Cu privire la Societatea de Cruce Roşie din Moldova”[4]. Astfel, aceasta se implică în diverse activități ce au ca scop asistența umanitară și prevenirea conflicetelor armate.

În lumina celor expuse supra, Mișcarea Internationala de Cruce Rosie și Semiluna Rosie, joacă un rol important în prevenire conflictelor armate. Consider că este necesar ca guvernele statelor să contribuie la asigurarea funcționalității Crucii Roșii pentru a putea contribui la ameliorarea dreptului internațional Umanitar și menținerea păcii în lume.

Bibliografie:

1. Importanța Crucii Roșii. [Citat: 01.02.2022]. Disponibil: https://www.dw.com/ro/importan%C5%A3a-crucii-ro%C5%9Fii/a-15936337
2. CAUIA, A. Drept Internațional Umanitar. Chișinău :CZU 341.3(075.8), 2020, 390-391 p.
3. Mișcarea Internațională de Cruce Roșie și Semilună Roșie. [Citat: 06.02.2022]. Disponibil:http://redcross.md/ro/cine-suntem/miscarea-internationala
4. Legea Republicii Moldova nr. 139-XV din 10.05.2001 „ Cu privire la Societatea de Cruce Roşie din Moldova”**.** Publicat : 22-06-2001 în Monitorul Oficial Nr. 64-66 art. 463

Recomandat:
Nicolae COȘLEȚ,
magistru în drept, asistent universitar

DIFERENDELE INTERSTATALE ÎN LUMINA CONVENȚIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

Alina TAMAZLÎCARU,
studentă, anul III, Facultatea de Drept

CZU: 341.231.14:341.238 *tamazlicaru.alina@usm.md*

Convenția europeană a drepturilor omului a intrat în vigoare în 1953. A fost primul instrument care a concretizat o serie de drepturi enunțate în Declarația universală a drepturilor omului și le-a conferit caracter obligatoriu. În plus, a fost instituit la Strasbourg un mecanism de protecție pentru a examina presupuse încălcări și pentru a asigura respectarea de către statele părți a angajamentelor asumate în temeiul convenției.[1]

Dacă ne referim la articolul 1 din CEDO, acesta statuează obligația de a respecta drepturile omului, astfel încât „Înaltele Părţi Contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicţia lor drepturile şi libertăţile definite în Titlul I al prezentei Convenţii". Așadar, prin sintagma „sub jurisdicţia", articolul 1 are în vedere, printre altele, şi teritoriul (limitele spaţiale) în care este aplicabilă Convenţia. Deşi, la prima vedere, este clar că Convenţia se aplică pe teritoriul statelor-părţi, în realitate Curtea a constatat încălcări ale drepturilor prevăzute în Convenţie, care însă au fost comise pe teritoriul altor state sau chiar şi în afara spaţiului statelor membre ale Consiliului Europei. [2,p.19] Convenţia face o distincţie între două tipuri de cereri: a) cererea individuală depusă de orice persoană, grup de persoane, companie sau ONG cu privire la încălcarea propriilor drepturi și b) cererile inter-statale, depuse de un stat împotriva unui alt stat(Art.33 din CEDO).

Astfel, prin această dispoziție, Convenția Europeană a Drepturilor Omului îi acordă Curții Europene o competență în materie de diferende între state, competență exercitată pe parcursul timpului foarte rar. La acest capitol Convenția Europeană a Drepturilor Omului a suferit o evoluție foarte diferită de cea concepută de autorii săi, care la origini au decis instituirea unui caracter constrângător pentru statele care aveau deficiențe în materia protecției drepturilor omului, impunând prin aceasta obligația de a se supune Curții Europene. „Recursul

interstatal, prevăzut ca un instrument cheie de către autorii Convenției, în scopul de a împiedica un stat membru să admită dictatura, trebuia să constituie mecanismul principal. Protecția drepturilor fundamentale, apărea într–un fel oarecare pe planul doi. Dar n–a fost cazul, recursul interstatal care la origini trebuia să constituie pivotul sistemului a fost de fapt abandonat pe parcurs de zece ani. [3]

Marea majoritate a plângerilor depuse în istoria CtEDO au izvorât din situațiile de criză sau de conflict, printre care plângerea cu referire la metodele de interogare folosite de autoritățile britanice în anii 1971—1975 pe parcursul conflictelor din Irlanda de Nord, operațiunile militare desfășurate de Turcia în Ciprul de Nord în anul 1974, conflictul armat dintre Georgia și Rusia din 2008, dar și evenimentele din Crimeea și Estul Ucrainei din 2014 – 2022.

În cauza Irlanda de Nord c. Marea Britanie, criza tragică şi persistentă pe care o traversa Irlanda de Nord în luna martie 1975, tulburările din ultimii ani în Ulster au cauzat peste 1.100 de morţi şi 11.500 de răniţi cauzând, de asemenea, distrugeri de bunuri care însumau mai mult de 140 milioane de lire: ele au îmbrăcat în acelaşi timp când forma de dezordini, când de acte de terorism, adică de violenţă organizată în scopuri politice. Statul reclamant a invocat violarea art. 3, 5, 6, 14 şi 15. în substanţă, el afirmă că multe persoane care au fost private de libertate în baza puterilor speciale au suferit rele tratamente, că aceste puteri prin ele însele nu sunt compatibile cu Convenţia şi că modul în care acestea au fost aplicate constituie o discriminare fondată pe opinii politice. [4]

În cauza interstatală Cipru c. Turciei, statul reclamant a invocat răspunderea Turciei pentru presupusele acţiuni/inacţiuni ale autorităţilor RTCN. Analizând jurisdicţia Turciei pe teritoriul controlat de RTCN, Curtea a subliniat că răspunderea generală a Turciei prin prisma Convenţiei urmează a fi tratată ca o chestiune de principiu, Turcia fiind responsabilă pentru toate politicile şi acţiunile autorităţilor RTCN. [5]

Concluzionând, putem spune că este foarte important să se ofere mai multă atenție acestor tipuri de cereri interstatale, deoarece astfel de plângeri sunt depuse în special în cazul unor crize profunde, războaie, operațiuni militare etc., acestea cauzând violând drepturile unei colectivități mare de oameni.

Bibliografie:

1. Setul De Materiale Didactice Nr. 2, Casa Istoriei Europene, p.3 [accesat 15 februarie 2022] Disponibil:https://historiaeuropa.ep.eu/sites/default/files/Discover/EducatorsTeachers/Activities-ForYourClassroom/hr-resource-2-ro_0.pdf
2. Convenţia Europeană a drepturilor omului: Comentariu asupra hotărârilor Curţii Europene a drepturilor omului versus Republica Moldova: Concluzii şi recomandări / Mihai Poalelungi, Diana Sârcu, Lilia Grimalschi [et al.]. – Chişinău: S. n., 2017 (ÎS FEP "Tipografia Centrală") p.19
3. BENEȘ O. , Evoluția jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la cererile interstatale" în Revista Studii Juridice Universitare nr.1-2 2019. [accesat 16 februarie 2022]. Disponibil:https://ulim.md/sju/nr-1-2-2019/evolutia-jurisprudentei-curtii-europene-a-drepturilor-omului-cu-privire-la-cererile-interstatale/
4. IRLANDA c. REGATULUI UNIT - Măsuri de excepţie şi tratamente aplicate unor deţinuţi în Irlanda de Nord. [accesat la 16 februarie 2022]. Disponibil: https://jurisprudentacedo.com/IRLANDA-c.-REGATULUI-UNIT-Masuri-de-exceptie-si-tratamente-aplicate-unor-detinuti-in-Irlanda-de-Nord.html
5. Convenţia Europeană a drepturilor omului: Comentariu asupra hotărârilor Curţii Europene a drepturilor omului versus Republica Moldova: Concluzii şi recomandări / Mihai Poalelungi, Diana Sârcu, Lilia Grimalschi [et al.]. – Chişinău: S. n., 2017 (ÎS FEP "Tipografia Centrală") p.19

INSTITUȚIA REJUDECĂRII ÎN PROCESUL CIVIL: ANACRONISM CARE NECESITĂ A FI ÎNLĂTURAT SAU DOAR PERFECȚIONAT

Dionis SMOLEAC,
studentul anul III, Facultatea de Drept USM

CZU: 347.91/.95 *denis.smoleac99@gmail.com*

Rejudecarea de la apella fondesteo instituție procesuală anacronică din considerentul că poate fi exlusă, cu unele excepții, prin simpla reținere spre rejudecare a cauzei în instanța de apel în propria competență ca instanță de fond.Astfel o altă instanța, în mod colegial printr-uncomplet din trei judecători specializați, va soluționa din nou cauza în fond. Instituțiile procesului civil trebuie să asigure un proces rezonabil și prompt. Iar jurisprudența analizată demonstrează caracterul anacronic al normei de rejudecare. În deciziile analizate, instanțele de apel, reieșind din funcția sa de verificare a corectidunii deciziei fondului, au indentificat erorile materiale, procesuale și abuzurile instanțelor de fond. Au prezentat și argumentat, adesea mai bine decât instanța de fond, soluțiile la aceste erori. Însă din cauza prezenței normei rejudecării, instanța de apel este determiantă să trimită înapoi la rejudecare.

Reconsiderarea normei rejudecării urmărește astfel îmbunătățirea condiției justițiabililor.Extinderea atribuțiilor apelului deja a fost realizată în prevederile Codului Administrativ, prin care instanța de apel nu este în drept să trimită cauza spre rejudecare în instanța de fond. (art.240, alin.(2) CA). Apelul în contencios administrativ, precum și în dreptul comun, este o rejudecare a fondului cauzei de către o altă instanță, ierarhic superioară. Diferența este că în dreptul comun apelul este ținut de pretențiile și cercul subiecților implicați în examinarea cauzei civile în fond, iar în contencios administrativ instanța ierarhic superioară se implică la fel de activ în tranșarea fondului la fel cum ar fi trebuit să facă instanța de fond. Aceași practică poate fi aplicată și în cazul apelului prevăzut de Codul de Procedură Civilă, și un pas spre această direcție poate fi revizuirea rejudecării prin limitarea sau excludereaei. Propunem spre discutare premisele doctrinare care fac posibilă reevaluarea rejudecării, fără a afecta poziția justițiabililor și esența apelului.

Apelulpoate fi interpretatîndouăaccepțiuni: ca o rejudecareintegrală a cauzei (novum iudicium) sau ca o examinare a corectitudiniihotărâriiprimeiinstanțe (revisiopriorisinstantiae). Primul model ține de *apeluldeplin*, iar al doilea de *apelulrestrâns*.Încadrulapeluluirestrâns, hotărâreaprimeiinstanțedevineobiectulexaminării de cătreinstanţaierarhicsuperioară. Instanţaierarhicsuperioarăexaminează, pe lângătemeiniciaşilegalitateahotărârii, şiînsuşiprocesul din prima instanţă. Înapel nu se permiteprezentarea de probe noi. Iarinstanţa are dreptulsăcasezehotărâreaprimeiinstanţeşi**sătransmităcauza la rejudecareîn prima instanţă**. Încadrulapeluluideplin, instanța de apelprezintăprin sine defapt o altăinstanță de fondierarhicsuperioară, care reexaminează înîntregimecauza independent de concluziileinstanțeianterioare. Hotărâreaprimeiinstanţeesteignorată, de parcănici nu arexista. Instanţaierarhicsuperioarăexaminează repetatcauzaînfapt. Aici nu existălimite de prezentare a probelornoișia noilorcircumstanțe. Înapeluldeplin**nu se admitetrimitereacauzei la rejudecare.**[1]Dacăinstanţa de apel nu are împuternicirea de a trimitecauza la rejudecareîn prima instanţă, atuncisuntemmartoriiunuiapeluldeplin, iardacăinstanţa de apel are această împuternicire, atunci se presupune a fi un apelrestrâns.[2]Pentrumoment, înRepublica Moldova apelulreprezintă un mix confuzîntreceledouămodele, care inclinămaimultspretipulrestrâns. Rejudecareaestepermisă, element al apeluluirestrâns, însăestecondiționată de lege, a cărorrelevanță la felestediscutabilă. Înparagrafeleceurmează, prinreconsiderareanormeirejudecăriiurmărimcristalizareaacesteiconfuzii, șiînclinareaapeluluiautohtonspreunulmaide plin.

Conform art.385, alin.1, lit. d) instanța poate să admită apelul, să caseze integral hotărîrea primei instanţe şi să trimită cauza spre rejudecare în primă instanţă *doar* în cazul în care s-au încălcat temeiurile prevăzute la art. 388 alin.(1) lit. d) şi i). Conform normei imperative instanța din oficiu trimite cauza la rejudecare dacăinstanţa a soluţionatproblemadrepturilorunorpersoaneneantrenateîn process (lit. d) sau cauza a fostexaminată cu încălcareacompetenţeijurisdicţionale (lit. e). La solicitareaparticipanţilor la proces, instanţa de apelpoatetrimitecauzasprerejudecareîn prima instanțădoar o singurădată, dacăcauza a fostjudecată de instanţăînabsenţaunui participant la procescăruia nu i s-a comunicatlocul, data şi-

[1] СМАГИНА, Е.С. Op.cit., p.64.

[2] БОРИСОВА, Е.А. Op.cit. p.165.

oraşedinţei de judecată (art. 388 alin. (1) lit. b). Văinvitsădiscutămfiecar etemeiînparteșisăanalizămposibilitateaexcluderiiluiprinsimplasoluționare aerororilorfonduluiînlimitacompetențeiapelului, fărătrimitereaînapoi la rejudecare.

Competențeleprocesuale care nu au fostrealizatesau au fostaplicateeronatde către instanța de fond, pot fi transmiseinstanței de apel. Viciile de citare pot fi remediate leger de către instanța de apel. Astfelpersoaneleneatrenate pot fi citate repetatîncadrulnoișendințe de judecatăîndecurusulrejudecăriicauzeiîncadrulapelului. Șicompetențeledupămateriecare au fostutilizatesauneutilizateabuzivșieronatde către instanța de fond pot fi transmiseinstanței de apelspreînlăturareaviciilor. Odatăceinstanța de ape lvarejudecacauzaînpropriecompetențăîncalitate de nouăinstanță de fond atuncipărțile, a cărordrepturi au fostsoluționatefărăantrenarealoranterioară,vorputeaexercita de la bun începutdrepturile sale, inclusivsăprezinte probe la rejudecare. Însăuniiautoriridicăîntrebareaîncălcăriidreptului de acces la justiție, încondițiileîn care persoaneleneatrenateînprocesvor fi admiseabia la rejudecareaînapel, pe cândparteaadversă a fostimplicată de la bun începutîncăînsoluționareafonduluicauzei. O soluțiea dilemeia fost ooferit deCodulAdministrativîn care esteexlusărejudecarea. Înapelul din contenciosadministrativinstanțapoateatrageînapelterțiifacultati vșitrebuiesăatragăînprocesterțiiobligatorii. Elena Beleiși Irina Jimbei, în narticolul *"Persoaneleatraseînexaminareacauzelor de contencios ad ministrative"* cosiderăcăprinatragereaterțului de către instanța de apel, cu oferireaacestuia a tuturordrepturilorpentruapărareapropriilorinterese, hotărâreainstanței de fond nu estecasată, acestfaptsemnificând un singurlucru: o altăinstanțavasoluționa din noucauzaîn fond. Iarcalea de atac care urmeazăestedeja o prerogativă a tuturorparticipanțilorefectivi la proces.Autoriimaiconsiderăcă atragerea de către instanța de apel a terților din oficiu în reexaminarea unei cauze în contencios administrativ nu semnifică altceva decât un alt fond, care va fi substanțial diferit de cel din prima instanță, cu alt cerc de subiecți, alte probe, alte apărări. Practic cauza de contencios administrativ se examinează de către curtea de apel ca instanță de fond, toți subiecții fiind deja în aceleași condiții procesuale. Considerămposibilitateapăstrăriiunuisingurtemeipentrutrimitarea la rejudecare a cazului la fond încazulneimplicării coparticipanții obligatorii și eventual intrevenineții principali, încălcare care viciază fundamental procesul.

Rejudecare din cauza încălcării normei de competență e inutilă. Rejudecarea devine și mai inutilă în cazul dacă aceasta este unicul viciu al hotărârii, sau dacă reexaminare instanței de apel a arătat că încălcarea competenței jurisdicționale nu viciază corectitudinea întregii hotărâri. Însă din cauzasimplei existențe a normei imperative de la lit.i)art.388 din CPC, instanța este impusă să o trimită din oficiu înapoi la rejudecare. Totuși excluderea acestui temei de rejudecare, ridică următoarea întrebare care necesită a fi soluționată: Rejudecarea la care instanță de apel va fi realizată? Casarea și rejudecarea rămâne la curtea de apel, cu competența jurisdicțională *greșită*, moștenită de la fond, mai ales în cazul dacă se demonstrează că competența nu determină schimbarea esenței întregii cauze, sau la curtea de apel din juridicția *corectă?* Sau problema poate fi soluționată prin simpla strămutare în baza art.43, alin.1) lit.b din CPC. Dar iarăși la care curte de apel strămutăm? Să examinăm o speță în cadrul căreia o cauză care trebuie după competența jurisdicțională să fie examinată de către judecătoria Cahul, dar a ajuns sa fie examinată de judecătoria Bălți. Calea de atac se va îndrepta către curtea de apel Cahul care e superioară judecătoriei cu competența greșită. Va putea Curtea de Apel Cahul să trimită la rejudecare la Judecătoria Bălți? Considerăm că nu. Mai mult, situația ridică un conflict de competență care determintă intervenția CSJ care să stabilească cine e competent: Curtea de Apel Cahul sau cea din Bălți. Reieșind din deciziaCSJ se varecurge la rejudecare, fie la Bălți, fie la Cahul. Însăconsiderămcătoatăaceastă epopee nu estejustificată, nefiindîninteresuljustițiabilor, deoreceprejudiciazăcalitateaprocesuluișitermenulrezonabil de soluționare acauzei.Rejudecareaînbazatemeiului de la lit.iva fi inutilămai ales încazuldacăinstanța de apel nu depistează altevicii ale hotărârii date de judecătoriaCahul. Astfelconsiderămmențineresarejudecăriicauzeiîncompetențaapeluluiîncazuldacăcompetențajurisdicțională esteuniculviciu.

Concluzionăm că procesul civil poate decurge și fără necisitatea rejudecării din motivul că temeiurile în baza cărora se poate trimite o caza înapoi la rejudecare la prima instanță pot fi înlăturate prin simpla extindere a atribuțiilor apelului, reținerea rejudecării cauzei la apel și, în calitate de instanță de fond, soluționarea viciilor identificate în limita competenței instanței de apel. Temeiul necitării și conflictului de teritorialitate poate fi exlcus, iar lit.d de la art.388, aln.1, completată cu "*doar încazulneimplicării coparticipanții obligatorii și eventual intervenienților principali.*"

PRECIPUTUL SOȚULUI SUPRAVIEȚUITOR

Gabriel COJOCARU,
student, Facultatea de Drept

CZU:347.61/.64 *gbc.gabi10@gmail.com*

I. Dreptul succesoral moldovenesc și esența dreptuluide preciput:

La ora actuală, prin bogăția și complexitatea sa, materia dreptului succesoral moldovenesc continuă să fie o provocare pentru juriști[1, p.405]. La data de 1 martie 2019, dreptul succesoral al Republicii Moldova, urmare a inspirării din dreptul german, a fost supus unor modificări considerabile. Dreptul de preciput al soțului supraviețuitor constituie una din novațiile aduse Cărții a patra „Moștenirea" a Codului civil al Republicii Moldova(în continuare – CC RM) [2].

Conform Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.13 din 03.10.2005 cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației la examinarea cauzelor despre succesiune: „Succesiunea constituie una din modalităţile de dobândire a dreptului de proprietate prevăzute de alin.(2) art.320 Cod Civil[actualmente alin.(2) art.509 CC RM – *n.a.*], care include transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane fizice, juridice sau stat şi reprezintă una dintre cele mai importante instituţii ale legislaţiei civile. Prin prisma acestui fapt, materia moştenirii necesită a fi analizată în legătură indispensabilă cu dreptul de proprietate."[3]. Fără de a contesta indispensabilitatea coraportului moștenire – drept de proprietate, constatat de Înalta Curte, tindem să menționăm că moștenireaareun rol cu mult mai larg decât cel de transmisiune a patrimoniului *mortis causa*;moștenirea, de asemenea, are și un fundament psihologic.

Dreptul de preciput al soțului supraviețuitor, constituie una din principalele îmbogățiri ale dreptului succesoral al Republicii Moldova din data de 1 martie 2019, iar esența acestui drept constă anume în a asigura titularului dreptului posibilitatea de a beneficia de aceleași condiții de trai în continuare, de a proteja starea emoțională și personalitatea soțului supraviețuitor[4].

II. Caracteristicile principale ale dreptului de preciput:

Dacă legiuitorul român, inspirat de reglementările civile franceze, a mers pe calea de a recunoaște dreptul de preciput ca o instituție juridică la limita dintre donație și legat[5], legiuitorul moldav, fiind inspirat de legislația germană, îi atribuie dreptului de preciput caracterul de legat recunoscut prin lege[4].De asemenea, în dreptul moldovenesc, dreptul de preciput reprezintă un pasiv al masei succesorale conform alin.(2) art.2418 al CC RM, iar conform alin.(1) art.2495 CC al RM acest drept se satisface din masa succesorală [2].

Dreptul la preciput este specific prin faptul că obiectul acestui drept îl constituie doar o anumită categorie restrânsă de bunuri din motiv căacest dreptul nu are o esență economică, ci una psihologică. Prin urmare, pentru ca sentimentele soțului supraviețuitor să fie protejate este nevoie ca acesta să dobândească de la *de cujus* doar bunurilor care întrunesc cumulativ următoarele condiții: 1) să fie de uz casnic, adică să fie utilizate în comun de către soți în condițiile unui trai comun;2) să fie utilizate de către soți în comun în viața lor cotidiană.

III. Condițiile de naștere și de stingere a dreptului de preciput:

Dreptul de preciput se naște în folosul titularului dacă sunt întrunite următoarele condiții:

1) condiția pozitivă – soțul supraviețuitor poate pretinde la preciput doar dacă este chemat la moștenire ca moștenitor legal (alin.(1) art.2186 CC RM);

2) condiția negativă – soțul supraviețuitor să nu fie dezmoștenit și să nu fie desemnat ca succesor testamentar.

În ceea ce privește stingerea dreptului de preciput, menționăm că dreptul de preciput al soțului supraviețuitor se stinge dacă a decăzut de la moștenire conform cauzelor generale de la art.2176 CC RM ori a cauzei speciale aplicabilă doar lui, de la art.2187 CC RM.

IV. Concursul titularului dreptului de preciput cu rudele defunctului:

Concursul titularului dreptului de preciput cu rudele defunctului care vin la moștenire poate fi rezumat la următoarele trei ipoteze reprezentate *infra*:

(1) Lipsa necesității dreptului la preciput – în cazul în care lipsesc moștenitorii de clasa I și de clasa a II-a, soțul supraviețuitor culege întreagă moștenire (alin.(4) art.2185 CC RM);

(2) „Preciputul limitat" – soțul supraviețuitor dobândește preciputul limitat (la obiectele necesare întreținerii gospodăriei) când vine la moștenire în concurs cu moștenitorii de clasa I (alin.(1) art.2186 CC RM);

(3) „Preciputul fără limite" – soțul supraviețuitor dobândește preciputul fără limite atunci când vine la moștenire în concurs cu rudele din clasa II de moștenitori sau cu bunicii (alin.(1) art.2186 CC RM).

V. Concluzii:

(1) Dreptul la preciput al soțului supraviețuitor a fost instituit de către legiuitorul moldav ca un instrument de protejare a stării emoționale și a personalității soțului supraviețuitor.

(2) Prin intermediul dreptului la preciput al soțului supraviețuitor sunt prevenite litigiile minore dintre moștenitori.

(3) Dreptul la preciput al soțului supraviețuitor constituie o tentativă reușită de umanizare a legislației civile de către legiuitorul moldav.

- *Cărți și publicații monografice:*

1. CHIBAC, Gh., BRUMĂ S., ROBU O.[et al.]. *Drept civil. Contracte și succesiuni*. Chișinău: ÎS FEP „Tipografia Centrală", 2019. 472 p.

- *Acte normative:*

2. Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107 din 06.06.2002. În: Republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.66-75 din 1 martie 2019.

- *Jurisprudență:*

3. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.13 din 03.10.2005 cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației la examinarea cauzelor despre succesiune

- *Site-uri:*

4. CAZAC, O. *Dreptul de preciput al soțului supraviețuitor*. Juridice Moldova [citat 14 februarie 2022]. Disponibil: https://juridicemoldova.md/5776/dreptul-de-preciput-al-sotului.html.

5. POPA, I. *Clauza de preciput (I)*. Drept Md [citat 14 februarie 2022]. Disponibil: https://dreptmd.wordpress.com/2015/05/05/clauza-de-preciput-i/.

Conducător științific,
Natalia MARKOVA, lector universitar

ÎNREGISTRĂRILE AUDIO-VIDEO CA MIJLOC DE PROBĂ ÎN PROCESUL CIVIL

Evelina DESCALUI,
studentă, anul III, Facultatea Drept

CZU: 347.94:681.84 *e.descalui@gmail.com*

Acest articol are drept scop analizarea înregistrărilor audio-video ca mijloc de probă în procesul civil. Actualitatea temei este conturată, mai cu seamă, în contextul progresului tehnico-științific, când suntem monitorizați tot mai mult, iar ingerințele în viața privată se atestă a fi tot mai frecvente. În debutul acestui articol, țin să menționez că spre deosebire de Codul de procedură civilă din 1964 [1], actualul Cod prevede la art. 117, alin. (2) [2] printre mijloacele de probă și înregistrările audio-video, ceea ce admite a le cataloga drept relativ noi.

În scopul familiarizării cu noțiunile fundamentale pentru acest subiect, intenționez să relev că *înregistrarea audio* este considerată informația sub formă de sunete sau combinații de sunete, percepute de om cu ajutorul organelor auditive, care este imprimată pe suport material și poate fi reprodusă cu utilizarea mijloacelor tehnice, difuzând informația în modul în care a fost creată [3].

În ceea ce privește *înregistrarea video*, aceasta reprezintă informația vizuală și, totodată, fonograma imprimată pe unul sau pe mai multe suporturi materiale interdependente, având caracteristica posibilității reproducerii lor cu ajutorul mijloacelor tehnice [4, p. 27].

De moment ce au fost clarificate aspectele ce țin de definirea noțiunilor cheie, este oportun de a evidenția trăsăturile înregistrărilor audio-video ca mijloc de probă, după cum urmează: a) informația este inclusă pe un suport material (mijloc de probă) de orice natură care permite stocarea acesteia – art. 146 alin. (1) Cod de procedură civilă (în continuare CPC); b) înregistrările oferă posibilitatea de audiere sau vizualizare a informației stocate [4, p. 27]; c) conține informație care are importanță pentru soluționarea justă a cauzei; d) proba trebuie să fie obținută în mod legal [5, p. 15].

În cele ce urmează, este prielnic de a evidenția că pentru înregistrările audio-video se aplică regulile generale de prezentare, cercetare și apre-

ciere a probelor. În acest context, o atenție deosebită se cere a fi acordată art. 146, alin. (1) CPC, care enumeră trei condiții respectarea cărora este necesară pentru asigurarea veridicității mijloacelor de probă. Prin prisma acestei norme, persoana care prezintă o înregistrare audio-video este obligată să indice cine a efectuat înregistrarea, timpul şi condiţiile înregistrării, toate acestea facându-se în scopul protecției dreptului la viață privată și secretul corespondenței (art. 28, art. 30 Constituția RM [6] + art. 8 CEDO [7]), fiind admisibile doar înregistrările care au fost făcute în mod deschis [5, p. 16]. Cercetarea înregistrărilor audio-video presupune reproducerea acestora cu ajutorul oricărui aparat special, prin audierea înregistrărilor audio și, respectiv, vizionarea înregistrărilor video, ulterior desfășurându-se audierea explicațiilor participanților la proces pe marginea înregistrărilor reproduse în ședința de judecată [8, p. 7].

Un interes sporit îl prezintă înregistrările audio-video ascunse, care sunt intenționat organizate în condiții clandestine, în privința anumitor persoane care au tangență cu procesul [9, p. 365]. Potrivit regulii generale, reflectate la art. 146, alin. (2) CPC: *„Nu poate servi ca probă înregistrarea audio-video ascunsă dacă nu este permisă prin lege."* De la regula enunțată există anumite excepții prin care nu se aduc ingerințe vieții private, cum ar fi: situația în care prin mijloacele secrete sunt făcute înregistrări ce nu prezintă altceva decât ceea ce poate auzi sau vedea orice individ, în locuri publice; ipoteza în care persoana se înregistrează benevol și transmite conștient înregistrările sale la alți oameni [5, p. 16]; înregistrarea efectuată de un detectiv - art. 6, alin. (1), lit. b) din Legea nr. 283/2003 privind activitatea particulară de detectiv și pază [4, p. 28].

Pentru a cimenta partea teoretică expusă anterior, este prielnic de a ilustra cum aceasta se aplică în practică [10]. Facând o incursiune în jurisprudență națională, din dosarul nr. 3a-1893/16, se desprinde că în martie 2015, un colaborator al poliției a solicitat instanței de judecată anularea ordinului de concediere ce a avut ca temei o înregistrare video, prin care acesta a fost înregistrat în secret, primind un favor în sumă de 100 de lei [11]. Cu toate că reclamantul a invocat art. 146 CPC, alin. (2), declarând că înregistrarea video este montată, Instanța însă a ținut cont de această probă și a administrat-o. Un secund exemplu ține de avantajul utilizării camerei video de către bicicliști. Înregistrarile video din spațiile publice sunt legale, deci bicicliștii nu trebuie să își facă griji referitor

la utilizarea zilnică a camerei video. Pentru a putea folosi înregistrarea video ca probă într-un proces, aceasta trebuie să fie însoțită de un certificat doveditor, care demonstrează că aceasta nu a fost modificată sau denaturată [12].

Concluzionând toate cele expuse supra, consider că pentru a garanta respectarea condițiilor prevăzute în art. 146 CPC, ar fi oportun ca cererea de prezentare a înregistrărilor audio-video în instanța de judecată să fie făcută în formă scrisă. Adițional, intenționez să vin cu o propunere de lege ferenda, și anume, includerea martorilor în categoria subiecților care pot face declarații privitor la înregistrările audio-video, deoarece aceștia ar putea relata anumite circumstanțe importante ale cauzei care ar facilita elucidarea unor aspecte. Acest amendament ar putea fi realizat prin suplinirea art. 226 CPC cu alin. (3)[1].

Surse bibliografice:

1. Codul de procedură civilă aprobat prin Legea R.S.S. Moldovenești din 26 decembrie 1964. Publicat în Veștile Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești, 1964, nr. 36, art. 81. Abrogat prin Legea nr. 227 din 05.06.2003 cu privire la punerea în aplicare a Codului de procedură civilă al Republicii Moldova. Publicat: 12.10.2003 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 111- 30 115/453.
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003, Publicat: 03.08.2018 în Monitorul Oficial, nr. 285-294, art. 436, [citat: 16.02.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129218&lang=ro.
3. Комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Российской Федерации. Под. общ. ред. Л. В. Тумановой. Москва: Проспект, 2015, с. 184.
4. PRISAC, A. *Înregistrările audio-video în procesul civil (domeniu, competență, procedură)*, [citat: 19.02.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/26-30_20.pdf
5. CHIFA, F. *Înregistrarile audio-video ca mijloc de proba în procesul civil,* [citat: 20.02.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/16-19_23.pdf
6. Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29.07.1994, Publicat: 29.03.2016 în Monitorul Oficial nr. 78, art. 140, [citat: 20.02.2022].

Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ro
7. Convenția Europeană a Drepturilor Omului semnată la 04.11.1950, în vigoare din 03.09.1953, ratificată de Republica Moldova la 24.07.1997, [citat: 19.02.2022]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf
8. ЧВАНКІН, С., А., *Аудіо-та відеозаписи як різновид електронних доказів у цивільному процесі*, [citat: 21.02.2022]. Disponibil: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1-2_2019/7.pdf
9. Гражданский процесс. Общая часть, учебник под. общ. ред. Беловой Т. А., Колядко И.Н., Юркевича Н.Г., изд. Амалфея, Минск: 2001.
10. https://www.juridice.ro/686114/minuta-de-practica-neunitara-inregistrarea-audio-a-unei-discutii-intre-salariat-si-reprezentantul-angajatorului-fara-acordul-persoanei-inregistrate-poate-fi-mijloc-de-proba.html, [citat: 23.02.2022].
11. http://jurisprudenta.csj.md/db_col_civil.php, [citat: 22.02.2022].
12. https://lexlaw.co.uk/solicitors-london/recorded-conversations-court-admissibility-evidence-confidentiality-disclosure-legal-advice/, [citat: 19.02.2022].

Recomandat
Ilona JOSANU,
magistru în drept, lector universitar

PRELUCRAREA DATELOR CU CARACTER PERSONAL PRIVIND STAREA DE SĂNĂTATE A PERSOANEI FIZICE

Alexandru TEUT,
student, anul II, Facultatea de Drept

CZU: 343.211.3:614:004 *teutalexandru1@gmail.com*

În ultimii ani, țările din Europa au implementat legi noi sau considerabil mai stricte privind protecția datelor . Aceste legi continuă să aibă un impact substanțial asupra sistemelor informaționale în domeniul sănătății și asupra majorității activităților de sănătate publică într-un sens mai larg. În timp ce protecția datelor – sau mai degrabă, dreptul fundamental din spatele conceptului de protecție a datelor – primește o recunoaștere pe scară largă, trebuie remarcat că acest drept nu este absolut, ci trebuie echilibrat cu alte drepturi fundamentale și interese publice, cum ar fi dreptul la sănătate. În 1890, doi avocați americani, Samuel D. Warren și Louis Brandeis, au scris „Dreptul la intimitate" ,un articol care susține că indivizii au „dreptul de a fi lăsați în pace", folosind expresia ca definiție de intimitate , în 1948, a fost adoptată Declarația Universală a Drepturilor Omului, inclusiv a douăsprezecea drept fundamental: dreptul la viața privată.În cauza Bodil Lindqvist , Curtea de justiție a Uniunii Europene a declarat „că precizarea faptului că o persoană s-a rănit la picior și lucrează cu fracțiune de normă pe motive medicale , constituie date cu caracter personal referitoare la starea de sănătate " .[1,p8]. Temeiurile de prelucrare a datelor cu caracter personal privind starea de sănătate intră sub incidența dispozițiilor speciale reglementate prin art. 6 și 7 al Legii 133/2011. Astfel, prelucrarea categoriilor de date cu caracter personal v-a dispune de legalitate în măsura în care operatorul de date își fundamentează operațiunea de prelucrare pe cel puțin unul dintre următoarele temeiuri legale:subiectul datelor cu caracter personal şi-a dat consimţământul,prelucrarea este necesară pentru îndeplinirea obligaţiilor sau drepturilor specifice ale operatorului în domeniul dreptului muncii, cu respectarea garanţiilor prevăzute de lege şi ţinându-se cont de faptul că o eventuală dezvăluire către un terţ a datelor cu caracter personal prelucrate în acest scop poate fi efectuată numai dacă există o obligaţie legală a operatorului în acest sens,prelucrarea este necesară pentru pro-

tecţia vieţii, integrităţii fizice sau a sănătăţii subiectului datelor cu caracter personal, în cazul în care subiectul datelor cu caracter personal se află în incapacitate fizică sau juridică de a-şi da consimţământul,prelucrarea este efectuată în contextul activităţilor legitime de către asociaţii obşteşti, partide şi alte organizaţii social-politice,..., cu condiţia ca prelucrarea să se refere numai la membrii acestora sau la persoanele cu care acestea au contacte permanente în legătură cu scopurile lor şi cu condiţia ca datele să nu fie dezvăluite terţilor fără consimţământul subiecţilor datelor cu caracter personal,prelucrarea este necesară în scopul asigurării securităţii statului, al reducerii riscului de declanșare sau în cazul declanșării urgențelor de sănătate publică, cu condiţia ca aceasta să se efectueze cu respectarea drepturilor subiectului datelor cu caracter personal şi a celorlalte garanţii prevăzute de prezenta lege[2].Respectarea drepturilor și libertăților fundamentale, inclusiv a dreptului la viața privată , trebuie să fie garantat atunci chînd se colectează și prelucrează datele cu caracter personal. În principiu, colectarea și prelucrarea datelor privind starea de sănătate trebuie să fie efectuate de cadrele medicale sau entitățile care actionează în numele acestor specialiști [3,p.374]. În cazul în care datele cu caracter personal sunt colectate direct de la subiectul datelor, operatorul sau persoana împuternicită de operator este obligat să-i furnizeze următoarele date: identitatea operatorului, sau a persoanei împuternicite de operator,scopul prelucrării datelor informații suplimentare, cum ar fi – destinatarii sau categoriile de destinatari a acestor date. Derogări de la prevederile expuse supra, pot fi făcute în următoarele cazuri:în scopuri de medicină preventivă,de administrare a unor îngrijiri sau tratamente pentru subiectul datelor cu caracter personal sau de gestionare a serviciilor de sănătate care acţionează în interesul subiectului datelor cu caracter personal ,pentru protecția sănătății publice.În toate cazurile de către un cadru medical ori persoană supusă secretului profesional.Persoanei vizate trebuie să-i fie garantate dreptul la accesul privind datele sale cu caracter personal,informția trebuie să fie accesibile, dreptul la rectificare,subiectul datelor cu caracter personal poate cere de la operator rectificarea datelor eronate care îl vizează sau/și actualizarea lor,și în caz de refuz, trebuie să aibă posibilitatea de a contesta acțiunile sau inacțiunile acestuia în organul abilitat –Centru Național pentru Protecția Datelor cu caracter personal sau în instanța de judecată.Analizînd toate cele menționate supra putem constata că datele cu caracter personal

referitoare la starea de sănătate a persoanei vizate sunt calificate drept date sensibile și fac obiectul unui regim de prelucrare a datelor mai strict decât în cazul datelor fără caracter sensibil.

Bibliografie:

1. HOTĂRÂREA CURȚII din 6 noiembrie 2003, Cauza C-101/01 Procedură penală împotriva Bodil Lindqvist.
2. Legea nr.133/2011 din 08.07.2011 privind protecţia datelor cu caracter personal, în vigoare din 10.01.2022, accesat 19.02.2022.
3. Manual de legislație europeană privind protecția datelor, Ediția 2018, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și Consiliul Europei, 2020.

Recomandat
Felicia PĂSCĂLUȚĂ,
doctor îndrept, lector universitar

EMBRIONUL IN VITRO: SUBIECT SAU OBIECT?

Evelina DESCALUI,
studentă, Facultatea Drept

CZU: 341.231.14:343.621 *e.descalui@gmail.com*

Dreptul la viață este un drept fundamental, ce obligă fiecare persoană să îl respecte atât din punct de vedere moral, cât și legal. Problema reflectată se referă la determinarea statutului embrionului in vitro și la remarcarea dilemelor care se ivesc de pe urma soluției acceptate.

În scopul familiarizării cu noțiunile-cheie, accentuez că *embrionul* este considerat un organism viu ca produs al concepției, în primele trei luni de viață la om, care se include în perioada embrionară, de la fecundaţie până la 8 săptămâni, fiind urmat de perioada fetală, [1, p. 116]. La această etapă este obligatoriu de reflectat și asupra noțiunii de *fertilizarea in vitro (FIV)* recunoscută ca proces de fertilizare prin combinarea manuală a unui ou și a spermei într-un vas de laborator, cu transferul de embrion în uter [2]. De menționat că fertilizarea nu intervine în complexul genetic al copilului, astfel între fătul creat in vitro și fătul natural nu apar deosebiri [3].

Odată ce au fost clarificate aspectele ce țin de partea introductivă a temei, consider prielnic de a furniza anumite argumente în ceea ce privește statutul legal al embrionului. În scopul fortificării opiniei conform căreia embrionul in vitro nu poate fi catalogat drept grup de celule [4] sau obiect, trebuie de reliefat detaliul că acesta nu este înzestrat cu personalitate juridică, dar totuși este o persoană, aparţinând speciei umane [5]. Suplimentar, embrionul nu poate fi avutul biologic al unei alte persoane, el îşi aparţine sieşi şi nu poate fi deposedat de sine [6]. O opinie interesantă propune a asigura o protecţie graduală, numind embrionul *„fiinţă prenatală”*. Cimentând cele precizate mai sus, este necesar de a face referire la Convenția de la Oviedo, care recunoaște embrionii ca organisme vii și interzice distrugerea lor în scopuri de cercetare [7]. Drept concluzie a viziunilor relevate, se ajunge la un numitor comun în temeiul căruia, embrionul trebuie recunoscut ca *„persoană potențială”*, după cum este sugerat prin Recomandarea Consiliului Europei din 2 februarie 1989 referitoare la utilizarea embrionilor şi fetuşilor umani în cercetarea ştiinţi-

fică [8], care precizează că: „Donarea de embrioni neutilizaţi de către un cuplu în scopul procreării artificiale poate fi permisă cu titlu de *excepţie*"; cumpărarea şi vânzarea embrionilor trebuie *interzisă*"; crearea embrionilor sau fetuşilor în scopul cercetării ştiinţifice trebuie *interzise*".

După cum a fost punctat în debutul lucrării, FIV generează o varietate de dileme etice şi polemici legate atât de ştiinţele biologice, cât și de sociologie, religie şi drept. Prin urmare, se conturează mai multe probleme ce țin de: *a) dezumanizarea şi medicalizarea procesului de sănătatea reproducerii* - dispariţia unirii emoţional-fizice între parteneri [9, p. 25]; *b) orientarea sexuală a părinţilor* - FIV fiind o metodă preferată de homosexuali pentru a avea urmaşi; *c) vârsta mamei* - poate fi aplicat și în cazul femeilor aflate în postmenopauză, permițându-le să aibă copii, răsunător fiind cazul Mariei del Carmen Bousadarea care a născut gemeni la 66 de ani și a decedat la 69 de ani, lăsând copiii în grija unor rude [10].

O atenție deosebită trebuie acordată abordării problemei care ține de soarta şi numărul embrionilor, întrucât în marea majoritate a cazurilor de FIV este necesar un transfer multiplu, ceea ce implică și reducția embrionară ulterioară [9, p. 25]. Soarta embrionilor supranumerari poate fi diferită în dependență de legislația de reglementare: în *Germania* este pedepsită producerea embrionilor destinaţi cercetării medicale; pe de altă parte, *legea austriacă spaniolă, britanică, suedeză şi daneză* reprezintă un compromis între legea germană restrictivă şi cea anglo-saxonă, permisivă, neprevăzând sancţiuni penale pentru cazul exceselor în materie de procreaţie artificială [11, p. 3], în timp ce în *Franța* se permite congelarea embrionilor apăruţi în surplus cu condiţia că acest termen să nu depăşească perioada de cinci ani [12].

O atenție deosebită o merită Decizia CtEDO în cauza Parillo c. Italia, în care Curții i s-a pus în față dilema determinării statutului embrionului in vitro. Cazul se referă la o femeie în vârsta de 48 de ani care a decis împreună cu soțul ei să aibă copii, creând 5 embrioni prin FIV, care au fost congelați pentru implantare ulterioară. În 2003, soțul dnei. Parillo a decedat, iar aceasta și-a abandonat planul de a avea copii. În 2011, nemulțumită de faptul că legea italiană interzice expres distrugerea embrionilor, s-a adresat direct la CtEDO, motivând că i s-a încălcat dreptul de proprietate asupra embrionilor. Finalmente, prin decizia pronunțată, Curtea a lăsat fiecărui stat membru responsabilitatea de a determina când începe protecția legală a dreptului la viață, opinând că totuși embrionul

nu este un bun, dar nu se include nici în categoria persoanelor, fiind doar „o parte constitutivă" a patrimoniului genetic al părintelui [13, p. 3].

Totalizând cele menționate, țin să accentuez că atât în doctrină, cât și în practică, chiar și în jurisprudență nu există o opinie unanimă cu referire la statutul embrionului in vitro, însă cu certitudine este imperativ de reglementat legal aceste aspecte, în scopul protejării embrionului și diminuării lacunelor existente. Țin să atrag atenția asupra faptului că oricare amendament, urmează a fi efectuat ținându-se cont de toate dilemele enumerate, stabilind, după caz, anumite restricții, cu referire la sexul, vârsta și statutul părinților.

Surse bibliografice:

1. PALADI, Gh., CERNEȚCHI, O. *Bazele obstetricii fiziologice*, vol.1, Chișinău, 2006 [citat 20.02.2022]. Disponibil: https://library.usmf.md/sites/default/files/2018-10/23.pdf.
2. https://www.reginamaria.ro/articole-medicale/ce-se-poate-intampla-intr-un-ciclu-fiv [citat 19.02.2022].
3. https://www.lawteacher.net/free-law-essays/medical-law/embryo-and-foetal-rights.php [citat 23.02.2022].
4. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:62010CC0034&from=EN [citat 21.02.2022].
5. MĂGDICI, A. *Embrionul uman, o persoană ce trebuie protejată,* Roman: Serafica, 2019. 234 p.
6. https://www.juridice.ro/402588/hotararea-parrillo-c-italia-unimens-regres-in-pofida-protectiei-embrionului-uman-in-vitro-italian.html [citat 21.02.2022].
7. Convenția Europeană pentru protecţia drepturilor omului şi a demnităţii fiinţei umane faţă de aplicatiile biologiei şi medicine din 04.04.1997 [citat 14.02.2022]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/27007.
8. Recomandarea Consiliului Europei nr. 1100/1989 privind folosirea embrionilor şi fetuşilor umani în cercetările ştiinţifice [citat 19.02.2022].
9. FIRULEASA, I. *Dileme etice ale fertilizării in vitro* [citat 17.02.2022]. Disponibil: http://journal.managementinhealth.com/index.php/rms/article/viewFile/109/263.

10. ASTARASTOAE, V., UNGUREANU, M.C., STOICA, O. *Probleme etice şi legale ale noilor tehnologii reproductive*, Revista Bioetica Vol. 1, nr. 2. [citat 18.02.2022].
11. GHEORGHIȚĂ, N. *Dreptul la viață al ființei umane: este embrionul uman o ființă?* [citat 17.02.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/137-142_25.pdf.
12. Oakley, D., A., *The ethics of IVF, Biddles, Guilford and King"s Lynn, London*, first ed. [21-23], 1995 [citat 23.02.2022].
13. Decizia CtEDO în cauza PARRILLO c. Italia (no 46470/11) [citat 14.02.2022]. Disponibil: http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?library=ECHR&id=001-178811&filename=CASE%20OF%20PARRILLO%20v.%20ITALY%20-%20%5BRomanian%20translation%5D%20by%20the%20SCM%20Romania%20and%20IER.pdf&logEvent=False

Recomandat
Natalia MARCOVA,
magistru în drept, asistent universitar

MEDIUL DIGITAL ȘI RISCUL PENTRU VIAȚA PRIVATĂ A SALARIATULUI

Raluca-Rusanda DONȚU,
studentă, Facultatea de Drept

CZU: 342.721:331.215.2 *donturusanda03@gmail.com*

Această cercetare își propune o expunere sintetică a manierei complexe și nuanțate în care este gestionată din punct de vedere jurisprudențial și legal, la nivel european, coleziunea dintre dreptul la viața privată a salariatului și prerogativa managerială a angajatorului sub aspectul monitorizării utilizării echipamentelor IT(tehnologii informaționale) și cele CT (tehnologii de comunicare) la locul de muncă. Tot aici vom putea regăsi și reglementările conform cărora este prezentat nivelul de protecție asigurat salariatului la nivel european. Cunoaștem că tot mai mult se întâlnesc situații în care mediul digital devine un risc pentru viața privată a salariatului. „ Viața privată" reprezintă conceptul jurisprudențial și legal, care a depășit granițile concepției juridice tradiționale care asimilează în mod obișnuit atît sfera privată vieții de familie, cât și a corespondenței și inviolabilității domiciliului. Unele dintre prerogativele acestui drept este confidenţialitatea informaţiilor şi a convingerilor personale, dreptul de a menţine legături cu membrii familiei, dreptul de a dispune de propria persoană, dreptul de gestionare a propriilor interacţiuni umane, dreptul de acces la informaţiile personale şi altele, care ne însoţesc oriunde neam afla. [9, p.1-2]

Principalele reglementări la nivel internațional ale dreptului la viață privată se regăsesc în :*Declarația Universală a Drepturilor Omului* din 1948-art. 12[13]; *în Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice* din 1966-art.17 [12]; La nivel European fundamental reglementările privind respectul vieții private se regăsește în *Convenția Europeană a Drepturilor Omului* din 1953-art.8 [11]; Iar la nivelul UE regăsim anumite reglementări în *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene*-art.7 [10].

Raportul de muncă, prin conținutul său (drepturile și obligațiile părților) aduce până la o nuanță importantă și anume viața privată a salariatului.

O dificultate de împăcare a vieții private cu raportul de muncă constă în dezvoltarea fără precedent a tehnologiilor informaţionale (IT) şi de comunicare (CT) (internet, e-mail, reţele de socializare). Conform Constituției Republicii Moldova, articolul 28- Viața intimă, familială și privată; ; art. 32 consacră dreptul la libera imagine; art.30 prevede secretul corespondenței [1] . Legea Nr. 133, privind protecţia datelor cu caracter personal- Scopul prezentei legi este asigurarea protecţiei drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale persoanei fizice în ceea ce priveşte prelucrarea datelor cu caracter personal, în special a dreptului la inviolabilitatea vieţii intime, familiale şi private.[6] Codul muncii art. 91face referire la cerințele generale privind prelucrarea datelor personale ale salariatului şi garanţiile referitoare la protecţia lor[3];Art. 177 din Codul Penal al RM incriminează infracțiunea de „violare a vieții private"; Art. 178 incriminează infracțiunea de violarea a corespondenței.[2]

Cazul Bărbulecu contra României din 2017 face referire exacta la tematica cercetată și anume că: Reclamantul, Mihai Bărbulescu a fost prins că se folosește de contul lui privat Yahoo Messenger pentru a răspunde întrebărilor adresate de clienți. Ulterior acesta a aflat că au fost înregistrare anumite comunicări ce priveau chestiuni private, unele având un caracter intim de către angajatorul acestuia. [8,p.2-3]

Examinând cererea Marea Cameră a Curţii Europene a Drepturilor Omului a decis că autorităţile naţionale nu au protejat în mod corespunzător dreptul reclamantului la respectarea vieţii sale private şi a corespondenţei sale şi că, prin urmare, nu au asigurat un echilibru just între interesele aflate în joc, încălcând astfel prevederile art. 8 din Convenţie. [8,p.2-3]

Un alt caz a fost – Cazul Halford contra Regatului Unit, unde Reclamanta Alison Halford a introdus o acțiune pentru descriminare. Ea a pretins că convorbirile ei telefonice fuseseră interceptate cu scopul de a obține informații, care puteau aduce anumite prejudicii ulterioare. Curtea Europeană a constatat că aceste lucruri au încălcat dreptul la viața privată prevăzut de art.8 al Convenției CEDO, deoarece apelurile effectuate de pe telefoanele din biroul doamnei au intrat în sfera de aplicare a vieții private. [8, p.2-3]

Monitorizarea telecomunicaţiilor (e-mail, internet, telefon):în majoritatea statelor membre, ascultarea şi înregistrarea telefoanelor sau a convorbirilor private, precum şi violarea corespondenţei private sunt

strict interzise şi intră sub incidenţa prevederilor penale. Convorbirile sau mail-urile de natură privată (inclusiv cele dintre salariaţi) nu pot fi sub nici o formă ascultate/înregistrate sau citite, nici chiar atunci când au fost interzise în mod expres.

Analizând o parte din jurisprudenţa europeană în materia dreptului la viaţa privată a salariatului, se conturează concluzia că, în dependenţă de statutul angajatorului care prin acţiunile sale a adus atingere dreptului la viaţa privată a angajatului, se determină algoritmul de examinare a cauzei de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Aşadar, atunci când reclamantul invocă că o persoană juridică de drept privat a comis o imixtiune în viaţa sa privată, încălcând astfel prevederile art.8 din Convenţie, Curtea va analiza cazul din perspectiva obligaţiilor pozitive ale statului.

O propunere de lege ferenda ar fi adăugarea unui nou principiu în codul muncii, care ar suna în felul următor, principiul libertății salariatului în mediul digital, deoarece libertatea digitală a salariatului reprezintă o parte a conceptului de viață privată, constituind în principiu o libertate controlată în virtutea raportului de muncă cu caracter de subordonare.

În concluzie aș putea menționa că statul trebuie să asigure un cadru juridic care să reglementeze condițiile în care un angajator poate să adopte o politică de reglementare a supravegherii acelor aspecte care nu au caracter profesional, electronice sau de altă natură, ale angajaților acestuia la locul lor de muncă.

Cărți și publicații monografice:

1. Constituția Republicii Moldova, din 29-07-1994. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 78. Republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 467-479.
2. Cod penal al Republicii Moldova, din 18-04-2002. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.72-74.
3. Codul muncii adoptat prin Legea nr. 154-XV din 28.03.2003, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 159-162/648 din 29.07.2003.
4. Hotărârea Curţii Europene a Drepturilor Omului în cauza Bărbulescu contra României https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Workplace_surveillance_RON.pdf , p.2-3

5. Hotărârea Curţii Europene a Drepturilor Omului în cauza Halford versus regatul Unit.În:http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58039#{«itemid»:[«001-58039»], p.1-2.
6. Legea Republicii Moldova privind protecţia datelor cu caracter personal nr. 133 din 08.07.20122. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 170-175/492 din 14.10.2011
7. Macovei Ttiana PROTECŢIA VIEŢII PRIVATE A SALARIATULUI LA LOCUL DE MUNCĂ,februarie 2022. p.(1-5) http://dspace.aap.gov.md/bitstream/handle/123456789/1206/Macovei_T.pdf?sequence=1&isAllowed=y
8. Pîslaruc Maria, Evoluția dreptului la viață privată a salariatului prin prisma jurisprudenței CtEDO, februarie 2022.p(2-3) https://juridicemoldova.md/8305/evolutia-dreptului-la-viata-privata-a-salariatului-prin-prisma-jurisprudentei-ctedo.html
9. Sâmboan Cristina, VIAȚA PRIVATĂ A SALARIATULUI ÎN ERA DIGITALĂ, februarie 2022. p(1-10) file:///C:/Users/user/Downloads/SSRN-id2664971.pdf
10. CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE, din 2010.
11. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, 1953.
12. Pactul internațional pentru drepturile civile și politice, 1976.
13. Declarația Universală a Drepturilor Omului,1948.

Recomandat
Natalia MARKOVA,
magistru în drept, asistent universitar.

ПОСЛЕДСТВИЯ СМЕРТИ РАТНЫЕ-КРЕДИТОРА И ПОЯВЛЕНИЕ НАСЛЕДНИКОВ

Valeria GORDATI,
studentă, Facultatea de Drept

CZU:347.447:347.65/.68 *gordati@bk.ru*

Определение договора ренты содержится непосредственно в нашем законодательстве. Так, согласно ст. 1222 (1) ГК РМ: «Рента учреждается договором, на основе которого одна сторона (рантье-должник) обязуется безвозмездно или возмездно периодически осуществлять выплаты другой стороне (рантье-кредитору)[1].Однако более точное определение договору ренты даёт российский законодатель. Согласно ч. 1 ст. 583 ГК РФ: «По договору ренты одна сторона (получатель ренты) передаёт другой стороне (плательщику ренты) имущество, а плательщик ренты обязуется в обмен на полученное имущество периодически выплачивать ему ренту в виде определённой денежной суммы либо предоставлять средства на его содержание в иной форме»[2].

Данный договор всегда сопряжён с неким риском, т.е. является алеаторным. Олимпиад Соломонович Иоффе писал, что элемент риска, принимаемого на себя каждой из сторон в договоре ренты, заключается в вероятности того, что либо один, либо другой контрагент фактически получит встречное удовлетворение меньшего объема, чем им самим предоставленное[4, p.152].При заключении договора пожизненной ренты для рантье-должника существуют риски и после смерти рантье-кредитора. На практике существует многочисленное количество случаев, когда появляются наследники умершего или прочие граждане, заявляющие свои права на недвижимость, указанную в качестве предмета договора. Согласно договору пожизненной ренты права на недвижимость переходит к рантье-должнику сразу после смерти рантье-кредитора. Однако наследники имеют возможность заявить о своих правах на имущество путём предъявления доказательств того, что сделка являлась ничтожной.Как правило, наследники оспаривают договор после смерти рентополучателя путём предъявления доказательств о том,

что обязанности, возложенные на рентодателя, были выполнены ненадлежащим образом. В понятие «выплата ренты» входит не только плата денежных средств пожилому человеку, но и оказание определённых услуг.

Согласно положениям ч. 2 ст. 1222 ГК РМ, рента может выплачиваться либо в виде денежной суммы, либо в натуре. Таким образом, при вступлении в данный договор рантье-кредитор может рассчитывать на получение необходимого ухода, помощи в решении каких-либо бытовых вопросов, на оказание медицинской помощи, а также на иные преимущества и помощь, либо на покрытие всех необходимых расходов путём получения соответствующих выплат. На этапе составления договора стороны должны детально обсудить права и обязанности каждого из них, а в случае рентодателя, необходимо чётко изложить в договоре, какие конкретно действия он должен выполнять. В случае рассмотрения спора в суде о ненадлежащем исполнении договора, суд будет толковать условия договора в буквальном смысле[5, p.4].

Немаловажную роль для оспаривания действительности сделки играет такжеустановление факта наличия согласия и выраженной воли обеих сторон. «Согласием является выраженное волеизъявление лица совершить сделку» - ст. 312 (1) ГК РМ. Формулировка «выраженное волеизъявление» подразумевает, что лицо каким бы то ни было способом высказало или выразило свою волю какими-либо внешними проявлениями (словами, договором). Здесь также существует вероятность того, что лицо хотя и выражает свою волю, однако в силу своей недееспособности не способно ясно осознавать характер и последствия своих действий. Согласие является действительным, если оно исходит от лица, находящегося в здравом уме, выражено с намерением создать юридические последствия и не содержит в себе порока воли (ст. 312 (2) ГК РМ).Если рента требует нотариального удостоверения, то согласно ст. 13 (2) Закона РМ о нотариальной процедуре: «Нотариус должен удостовериться в том, что заявитель нотариального акта способен прямо выражать свое согласие, осознавать свои действия и руководить ими, в состоянии оценить юридические последствия запрошенного нотариального акта и своих действий в момент совершения акта»[3]. Так, довольно часто недобросовестные лица предпринимают попытки заключить

договор с недееспособными пожилыми людьми, которые в силу своего возраста утратили способность мыслить ясно.

Есть ещё одна зацепка – признание сделки недействительной в следствие несоблюдения надлежащей формы договора. Однаконаш законодатель прямо указывает на то, что договор требует нотариально удостоверенной формы в случае выплаты ренты в будущем (ст. 1224 ГК РМ). Кроме того, на практике встречаются случаи, когда выясняется, что при жизни рантье-кредитора, он рассчитывал не на тот объем и характер услуг, которые впоследствии оказывались ему плательщиком ренты. Здесь имеет место несоответтвие воли и волеизъявления самого рантье-кредитора, что приводит к несоблюдению другой стороной своих обязанностей.

Таким образом, существуют различные способы для отмены договора ренты, поэтому рантье-должник должен конкретно прописать свои обязанности в договоре, чтобы в последующем иметь возможность защитить свои права в судебной инстанции.

Библиография:

1. Гражданский кодекс Республики Молдова № 1107 от 06-06-2002**.** Опубликован : 22-06-2002 в MonitorulOficial № 82-86 статья № 661. Повторно опубликован на основании Закона Республики Молдова № 133 от 15.11.2018 г.– Официальный монитор Республики Молдова, 2018 г., № 467-479, ст.784. Повторно опубликован Monitorul Oficial al Republicii Moldova №66-75 от 01.03.2019, ст.132.
2. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть вторая)" от 26.01.1996 N 14-ФЗ (ред. от 01.07.2021, с изм. от 08.07.2021) (с изм. и доп., вступ. в силу с 01.01.2022). [Citat 2 februarie 2022]. Disponibil: https://legalacts.ru/kodeks/GK-RF-chast-2/
3. Закон № 246от 15-11-2018о нотариальной процедуре**.** Опубликован: 01-02-2019 вMonitorulOficial al Republicii Moldova № 30-37 статья № 89**.**
4. ИОФФЕ О.С. Обязательственное право. Москва: Юридическая литература, 1975. 466 с. [Citat 22 ianuarie 2022]. Disponibil:https://private-right.ru/wp-content/uploads/Иоффе-О.С.-Обезательственное-право.pdf

5. ПОБЕГАЙЛОВ О.А., доцент кафедры организации строительства Ростовского государственного строительного университета; Стерехова Н. В.,старший препадователь, Майкопский государственный технологический университет. Правовые проблемы ренты недвижимости. [Citat 10 februarie 2022]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/pravovye-problemy-renty-nedvizhimosti

Recomandat
Natalia CHIBAC, dr. în drept, lector univ.

PROTECȚIA DREPTULUI DE AUTOR ÎN MEDIUL ONLINE

Nicoleta ȘALARI,
studentă, Facultatea de Drept

CZU: 347.78:004 *salarinikoleta@gmail.com*

Tendințele accelerate de dezvoltare a societății umane și dispariția acesteia în mediul online, a făcut ca cea mai abordată temă de discuție să devină Internetul, îndeosebi aspectele acestuia care sunt depozitate mult mai adânc, decât ceea ce văd utilizatorii în dimensiunea de suprafață a mediului virtual.

La joncțiunea dintre revoluția tehnologică, revoluția culturală, politică și economică și-a făcut apariția și dreptul de autor, dezvoltarea căruia depinde într-o mare măsură de evoluția societății și de tendințele pe care le generează noile tehnologii. Cercetările au demonstrat o serie de consecințe nefaste generate de rețelele secrete și site-urile inaccesibile, utilizate pentru acțiuni ilegale, care afectează, inclusiv și proprietatea intelectuală.

În prezentul articol, vom pune accent pe pericolele cu care se confruntă titularii proprietății intelectuale în mediul digital, pe mijloacele civile de apărare a dreptului de autor, pe impactul tehnologiilor informaționale asupra autorilor și actele adoptate pentru a asigura protecția acestora.

Pentru început, când se abordează dreptul de autor, se are în vedere o totalitate de prerogative de care dispun autorii care derivă de la operele create de aceștia: literare, științifice și artistice. Literatura juridică mai operează și cu ideea că ”...dreptul de autor reprezintă o formă de adaptare a legii, un răspuns la noile tehnologii care urmăresc reproducerea și distribuirea expresiei umane sau, mai precis, la tendințele sociale, culturale și economice pe care le declanșează aceste tehnologii”. [1. p.18]

Totuși, dificultățile pe care dreptul de autor le întâmpină în mediul online și noile aspirații de dezvoltare a rețelelor informaționale au generat o implicare activă a organelor competente în domeniul dat, din diverse state, care se manifestă prin emiterea tratatelor, legilor și directivelor, precum și prin consolidarea și perfecționarea platformelor web care să ducă evidența utilizatorilor neautorizați și de rea-credință.

Respectiv, în acest sens, au fost adoptate: Tratatul OMPI privind dreptul de autor, intrat în vigoare la data de 6 februarie 2002 [2], Tratatul OMPI privind interpretările, execuțiile și fonogramele, în vigoare din 20 mai 2002 [3], Convenția de la Berna pentru protecția Operelor Literare și Artistice" care datează din 1886 [4], Directiva privind drepturile de autor în mediul digital din 20 martie 2019 [5], Convenția Mondială cu privire la drepturile de autor [6].

Nu a rămas indiferentă la acest subiect, nici legislația națională, deoarece în Republica Moldova protecția dreptului de autor și cadrul juridic al acestuia este asigurat de Legea 139/2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe, care în art. 5 alin. (3) consacră că „ Dreptul de autor se constituie din drepturi patrimoniale şi drepturi morale (personale nepatrimoniale)''. Interpretând acest alineat, se evidențiază ideea că dreptul de autor are un conținut multilateral, deoarece drepturile patrimoniale pe care le are autorul asupra operei sunt: dreptul de distribuire, dreptul de împrumut al operei, dreptul de interpretare și demonstrare publică, precum și dreptul de a importa creația. Ceea ce privește drepturile morale, ele constau din dreptul de a decide dacă opera va fi sau nu divulgată, dreptul de a respecta integritatea operei și de a o proteja de schimonosiri, dreptul de a decide care nume va figura la valorificarea creației și dreptul de a fi recunoscut în calitate de autor al operei. Deci, din articolul dat, se desprinde faptul că, drepturile de autor sunt o categorie de drepturi subiective care pot fi apărate prin aceleași metode ca și alte drepturi civile subiective. Respectiv, în conformitate cu art.15 (1) din Codul civil al Republicii Moldova *„ Apărarea drepturilor civile încălcate se face pe cale judiciară".* Persoanele specificate în art. 55 (2) din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe, pot solicita instanței de judecată,conform art. 63 al aceleiași legi „ *... recunoaşterea drepturilor lor, constatarea încălcării acestora ... precum şi repararea prejudiciului prin stabilirea unor despăgubiri. "* în cazul, în care orice exemplar al obiectelor dreptului de autor a fost plagiat, reprodus, importat, închiriat, distribuit, împrumutat și depozitat în scopuri comerciale, cu încălcarea acestui drept.

La subiectul supus cercetării nu poate fi lăsată în umbră practica Curții Europene a Drepturilor Omului, care deși este redusă, are o semnificație deosebit de importantă. Un caz practic identificat este Neij și Sunde Kolmisoppi împotriva Suediei, cererea nr. 40397/12, 9 februarie 2013. [9]

La final, vreau să menționez că, problema nesiguranței operelor pe In-

ternet este una de nivel global, respectiv, pentru a duce o luptă sănătoasă împotriva infracțiunilor cibernetice este necesară unificarea eforturilor organelor competente din toate țările lumii. Pe lângă aceasta, o pondere destul de mare o va avea și implicarea nemijlocită a persoanelor care se confruntă cu astfel de ilegalități, deoarece conștientizarea lor de a atrage la răspundere făptuitorii ar reduce într-o anumită măsură numărul ,,vânătorilor'' de muncă străină.

O recomandare pe care aș putea să o aduc la acest subiect este educarea utilizatorilor de Internet și promovarea necesității de a folosi sursele web cu bună-credință.

Totuși, este necesar de menționat și faptul că, în Republica Moldova nu există un act normativ special cu privire la protecția drepturilor de autor în resursa deschisă tuturor – Internetul, deci, Republica Moldova, confruntându-se cu această problemă, ar trebui să mai perfecționeze cadrul legislativ în domeniul dat, precum și să îmbunătățească mijloacele tehnice.

- *Acte normative și Site-uri:*

1. DRĂGULEANU A. *Protecția drepturilor de autor pe internet. Tendințe actuale,* p.18-22. Disponibil: *https://www.bizlaw.md/2017/12/15/protectia-drepturilor-de-autor-pe-internet-tendinte-actuale*
2. *Tratatul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale privind dreptul de autor, în vigoare din 6 februarie 2002*. Disponibil: https://www.agepi.gov.md/sites/default/files/law/national/wipo_copyright.pdf
3. *Tratatul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale privind interpretările, execuțiile și fonogramele, în vigoare din 20 mai 2002.* Disponibil: https://wipolex.wipo.int/en/text/295479
4. *Convenția de la Berna pentru protecția Operelor Literare și Artistice* care datează din 1886. Disponibil: https://www.agepi.gov.md/sites/default/files/law/national/berne.pdf
5. *IÎntrebări și răspunsuri referitoare la Directiva privind drepturile de autor în mediul digital din 20 martie 2019*. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/news/ro/press-room/20190111IPR23225/intrebari-si-raspunsuri-directiva-privind-drepturile-de-autor-in-mediul-digital

6. *Convenția Mondială cu privire la drepturile de autor.* Disponibil: *https://www.agepi.gov.md/sites/default/files/law/national/copyright_convention.pdf*
7. LEGE Nr. 139 din 02-07-2010 privind dreptul de autor şi drepturile conexe, Publicat : 01-10-2010 în Monitorul Oficial Nr. 191-193 art. 630; [art. 5, art. 55, art. 63]
8. Codul Civil al Republicii Moldova, Publicat : 22-06-2002 în Monitorul Oficial Nr. 82-86 art. 661, [art. 15]
9. *European Court of Human Rights.* Disponibil: HUDOC - European Court of Human Rights (coe.int)

Recomandat
Natalia MARKOVA,
magistru în drept, asistent universitar.

LEASINGUL DE PERSONAL

Magdalena PETICĂ,
studentă, Facultatea de Drept

CZU:349.2:347.454 *mady.pt01@mail.ru*

Leasingul de personal este un concept răspândit în Europa,inclusiv în România,pe când în Republica Moldova ar putea să fie reglementat în anul 2022. Acest concept constă în livrarea forței de muncă unei companii la cerere,pe o perioadă determinată,în timp ce oamenii rămân a fi angajații agențiilor de recrutare, totodată presupune angajarea unor persoane cu contracte de muncă temporare, între o zi și 3 ani.

În procesul leasing-ului de personal sunt trei participanți: agenția de recrutare,compania beneficiară și angajatul temporar. Aceștia trei nu semnează un contract unic. Agenția de recrutare și compania beneficiară încheie un contract de leasing de personal,iar salariatul semnează un contract individual de muncă cu agenția de recrutare. Persoanele care urmează să activeze în acest sistem vor fi angajați în acte ai companiei de recrutare,dar în practică ei vor presta servicii pentru firma care are nevoie de personal pe o durată prestabilită. Salariile și impozitele aferente angajaților le plătește agenția de recrutare.

Confederația Națională a Sindicatelor din Republica Moldova (CNSM) este de părerea că leasingul de personal este''cea mai modernă formă de sclavie'' și că sunt categoric împotriva reglementării acesteia în legislația națională. CNSM consideră că implementarea acestei instituții în RM înseamnă stabilirea dreptului patronului de a beneficia de munca unui salariat printr-un intermediar fără să-și asume responsabilități. CNSM afirmă într-un comunicat de presă că „Cu alte cuvinte, această formă de angajare sau, mai bine zis, de liberalizare excesivă a relațiilor de muncă are drept scop reducerea costurilor angajatorilor din contul lucrătorilor și anume, prin limitarea drepturilor și garanțiilor legale ale acestuia. Ori, stabilirea în Republica Moldova a instituției leasingului de personal impune o serie de riscuri și dezavantaje pentru lucrători". [1] Desigur însă că există mai multe riscuri referitor la leasingul de personal, de exemplu : instabilitatea locului de muncă,limitarea dreptului la anga-

jare pe o perioadă nedeterminată,aplicarea în mod frecvent a perioadei de probă pentru salariatul temporar etc.

Pe lângă afirmația făcută de CNSM, există Asociația Agențiilor de Recrutare din RM care colaborează cu întreprinderi mici,medii și mari atât la nivel local,cât și la nivel internațional și pune la dispoziție forța de muncă temporară pe care o găsim pe site-ul asociatia.md chiar sub numele de leasing de personal. În prezent însă, aceasta este unica instituție din RM care pune la dispoziție această forță de muncă,nefiind implementat în Codul Muncii un astfel de articol cu privire la leasingul de personal. În 2019, fiind citată de către portalul de știri agora.md, viceministra Sănătății,Muncii și Protecției Sociale,Anastasia Oceretnîi a afirmat că ”A venit o propunere de la mediul de afaceri, de modificare a Codului Muncii, prin care să reglementăm leasingul de personal, dar încă nu a fost analizată. În procesul de analiză a propunerilor vom ajunge și la reglementarea leasigului de personal. Ei au venit cu propuneri concrete, cum ar trebui reglementat în Codul Muncii, dar noi încă nu am ajuns să examinăm propunerea”, viceministra a mai precizat că dacă va mai fi nevoie de reglamentat leasingul de personal atunci, cu un proiect de lege de modificare a Codului Muncii în această direcţie ar putea veni în anul 2020 este bine de menţionat că până în prezent nu sunt modificări la acest capitol. [2]

În concluzie, leasingul de personal are atât avantaje cât și dezavantaje,pe de o parte reprezintă unele riscuri,pe de altă parte este o oportunitate de angajare pentru cei aflați în căutarea unui loc de muncă de calitate. Contractul de leasing ar trebui perceput şi ca o şansă, un început pentru cei care nu reuşesc să-şi găsească un loc de muncă permanent. Avantajele muncii temporare, adică ale leasingului de personal sunt numeroase, şi pot fi analizate atât din punctul de vedere al utilizatorului, cât şi din punct de vedere al angajatului. Evident,sunt păreri împărțite și voci care spun că tocmai criza și dificultățile financiare ar trebui să determine organizațiile să lucreze cu agenți de muncă temporară. Adevărul însă este undeva la mijloc.

Eu sunt de părerea că leasingul de personal este foarte oportun pentru companiile care au nevoie de personal pe un termen restrâns,cu puține riscuri și cheltuieli,în special pentru angajații sezonieri(în agricultură,servicii de desing sezonier,chiar și în construcții). Pentru angajat,acest serviciu nu influențează nici într-un fel contractul de muncă și posibilitatea de a lucra legal,ba din contra,îi oferă siguranță în câmpul muncii.

Bibliografie:

- Site-uri

1. Poziția sindicatelor privitor la propunerea reglementării în legislația națională a leasingului de personal, promovată insistent de mediul de afaceri din Republica Moldova prin intermediul Consiliului Economic pe lângă Prim-ministru, [accesat 12.03.2022]. Disponibil : https://cutt.ly/BA0bwl8
2. Leasingul de personal", sistemul prin care companiile „închiriază" angajați: Cum funcționează și când ar putea fi reglementat în Republica Moldova, [accesat 13.03.2022]. Disponibil: https://agora.md/stiri/60299/leasingul-de-personal--sistemul-prin-care-companiile-inchiriaza-angajati-cum-functioneaza-si-cand-ar-putea-fi-reglementat-in-republica-moldova?fbclid=IwAR3RJ_OH3R5j2-MoAQrattQuMAmAgDRH2Jb9VzNB6cwr4QEWbOfUXq-reE-hA

Recomandat
Natalia MARKOVA,
magistru în drept, lector universitar.

CIRCUL-ZÂMBETUL CARE OMOARĂ

Cornelia POPOV,
licenţiată, Facultatea de Drept

CZU:341:59:349.6 *popov.cornelia2001@gmail.com*

De câte ori a-ţi fost la circ? V-aţi întrebat vreodată ce se întâmplă, de fapt, acolo? Ce a-ţi făcut voi şi ce am făcut noi în general? Din punct de vedere ştiinţific, literar sau social, noţiunea de animal reprezintă o entitate vie, care simte, se hrăneşte şi se deplasează. ,,Din aceeaşi perspectivă, s-a apreciat aproape în unanimitate că animalul manifestă anumite sentimente şi chiar anumite niveluri de inteligenţă. Conform articolului 458 din Codul Civil modernizat al Republicii Moldova, intitulat ,,Animalele''se prevede că: ,,Animalele nu sunt lucruri. Ele sunt ocrotite prin legi speciale. În privinţa animalelor se aplică în mod corespunzător dispoziţiile legale referitoare la lucruri, cu excepţia cazurilor stabilite de lege.'' [1].Este unanim acceptat că animalele *nu sunt lucruri*, acestea fiind ocrotite prin legi speciale. Astfel, la nivel internaţional sunt o serie de declaraţii universale [2, 3], conventii [4], iar la nivel naţional o serie de acte normative [5, 6, 7, 8] menite să ocrotească animalele.''[9. p. 332]

,,Astăzi au murit 11 animale sălbatice, unele specii ameninţate, într-un incediu de la Circul Globus. Întâmplarea a determinat mii de oameni să ceară interzicerea circurilor care folosesc animale sălbatice, cum se întâmplă în ţări ca Austria, Croaţia, Slovenia şi chiar Bulgaria.''[10]

De fapt, primul studiu ştiinţific realizat la nivel mondial pe animalele folosite la circ arată că animalele erau torturate peste tot. Spre exemplu, unui animal îi lua între 6 şi 12 zile să treacă peste chinul provocat de transport, chin pe care cercetătorii l-au măsurat prin hormonii de stres din sânge. Din cele 153 de circuri europene şi americane analizate, media de timp petrecut într-o locaţie era de o săptămână.

Aşa că, întreaga existenţă a animalelor devenea o continuă suferinţă. ,,Probabil este prematur pentru societatea noastră să se meargă mai departe în reglementarea ,,statutului'' animalelor. Este nevoie de timp ca societatea să conştientizeze că animalele nu sunt lucruri, ci fiinţe vii şi să ia o atitudine diversă faţă de ele. Însă nu putem să neglijăm astfel de acte normative internaţionale precum : Declaraţia Universală a Dreptu-

rilor Animalelor, proclamată în mod solemn la Paris în 15 octombrie 1978 la sediul UNESCO sau Declaraţia Universală Privind Bunăstarea Animalelor.''[9. p. 334]

„În habitatul său un leu dispune de circa 400km pătraţi, la circ, acesta trăieşte într-un spaţiu de doar câţiva metri pătraţi. Un leu de mare, care în mediu natural se scufundă până la 250m adâncime, este ţinut la circ într-un bazin minuscul. Multe ţări, precum Austria, Bulgaria, Suedia, SUA sau Israel, au interzis deja sau au restricţionat păstrarea animalelor sălbatice în circuri. Aceste state au demonstrat că numai o asemenea măsură poate pune capăt suferinţei animalelor. Este timpul ca şi Germania să le urmeze exemplul".[12] Și nu doar aceasta, ci toate ţările din lume ar trebui să-l urmeze! Și acum survine o altă întrebare: ***Cine poartă această vină?***

Poate angajații, care permit să fie efectuate aceste acte sau chiar salariații, care, deși cunosc prin ce chinuri trec aceste animale zi de zi, continuă să le efectueze fără remușcări?

Vorbind despre salariați, am putea spune că și ei, de asemenea, sunt supuși riscului fiind alături de diverse animale sălbatice în cadrul circului. Utilizarea animalelor sălbatice în circuri se soldează periodic cu accidente ale căror victime sunt dresorii, angajații circului și publicul.

„Un dresor a fost ucis de patru tigri în sudul Italiei, alimentând cererile de interzicere a folosirii animalelor în spectacolele de circ, Parlamentul având în dezbatere această chestiune.Poliţia a transmis că bărbatul în vârstă de 61 de ani, a fost atacat de tigri în timpul unei sesiuni de antrenamente . Toţi cei opt tigrii aparţinând circului au fost ridicaţi de poliţie, declanşând protestele asociaţiilor pentru protecţia animalelor. Organizaţia care luptă împotriva disecţiei pe viu a animalelor din Italia cere ca tigrii implicaţi în incident să nu fie omorâţi şi solicită Guvernului să grăbească adoptarea legii care interzice utilizarea animalelor în spectacolele de circ.''[13]

Un alt studiu vorbește și *despre riscurile la care se expune publicul* care participă la astfel de evenimente, fiindcă animalele pot transmite boli. Spre exemplu, s-a demonstrat că tuberculoza apare constant la elefanții din circuri și se poate transmite la om. La fel și Salmonalla sau E.coli, care nu se manifestă la animale, dar sunt foarte riscante pentru oameni.

Mai mult de atât, animalele sălbatice din circuri sunt forțate să se comporte în moduri nemaiîntâlnite în natură și, deși unele dintre aces-

te animale au fost crescute în captivitate timp de mai multe generații, ele continuă să prezinte comportamentul tipic al animalelor sălbatice. Calitatea vieții animalelor sălbatice în circuri este întotdeauna grav compromisă. Majoritatea statelor membre consideră că utilizarea animalelor sălbatice în circuri nu are nicio valoare educațională sau culturală și poate avea, de fapt, un impact negativ asupra percepției publicului și asupra respectului față de animalele sălbatice. 23 de state membre au interzis deja total sau parțial utilizarea lor.

„Astfel, Comisia UE intenționează să introducă o interdicție privind utilizarea animalelor sălbatice de circ în UE, pentru a se asigura că expunerea la riscurile comerțului ilegal cu specii sălbatice și la riscurile la adresa sănătății și securității publice sunt atenuate în mod uniform în toate statele membre și în scopul susținerii aplicării restricțiilor naționale pentru majoritatea statelor membre care le aplică deja.”[14]

Să fim mai buni şi să lăsăm animalele să trăiască în habitatul lor natural!

Surse bibliografice:

1. Codul Civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial* nr. 82-86 din 22.02.2002 modificat prin Legea nr.133 din 15.11.2018 privind modernizarea codului civil simodificarea unor acte legislative, *Monitorul Oficial* nr. 467-479 din 14.12.2018, intrat în vigoare la 01.03.2019.
2. *Declarația Universală a Drepturilor Animalelor,* proclamată în mod solemn la Paris în 15 octombrie 1978 la sediul UNESCO. Textul a fost revizuit în anul 1989 de Liga Internațională pentru drepturile Animalelor, înaintată Directorului general UNESCO în anul 1990 când a și fost făcută publică. <http://www.declarationofar.org/textSign.php> 31 august 2019.
3. *Declaraţia Universală privind Bunăstarea Animalelor* https://www.globalanimallaw.org/database/universal.html 31 august 2019.
4. *Convenţia Europeană pentru Protecţia Animalelor de Companie* (Întocmită la Strasbourg la 13 noiembrie 1987 http://www.dreptonline.ro/legislatie/conventie_europeana_animale_companie.php 31 august 2019.

5. Codul Contravenţional al Republicii Moldova nr.218 din 16.01.2009, În *Monitorul Oficial*, nr. 3-6 din 16.01.2009, în vigoare din 31.05.2009.
6. Legea nr.439 din 27.04.1995 regnul animal, În: *Monitorul Oficial,* nr. 62-63 din 09.11.1965.
7. Legea nr.221 din 19.10.2007 privind activitatea sanitar-veterinară, În: *Monitorul Oficial*, nr 51-54 din 14.03.2008.
8. *Legea* nr.231 din 20.07.2006, *privind identificarea şi înregistrarea animalelor*, în Monitorul Oficial nr. 126-130 din 11.08.2006.
9. Tatiana Tabuncic: ,,Analiza comparativă a ,,statutului'' animalelor prin prisma legilor unor state europene şi al Codului Civil modernizat al Republicii Moldova''.https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/332-336_2.pdf
10. Conform Ziarelor de Gardă din Bucureşti, https://www.digi24.ro/opinii/de-ce-ne-putem-astepta-ca-romania-sa-interzica-circul-cu-animale-648692?fbclid=IwAR23CYzQqo_6I8CwWI4epq17TqWJwxKqYAbIKbS6tntVFPcquvV94ey5C5s
11. Thomas Pietsch. Coordonator al campaniei din Germania. https://www.dw.com/ro/animalele-de-la-circ-str%C4%83lucire-%C3%AEn-luminile-rampei-%C5%9Fi-mult%C4%83-suferin%C5%A3%C4%83-%C3%AEn-culise/a-3620789
12. Ziarele din Italia, Ziare.com.https://ziare.com/europa/italia/un-dresor-a-fost-ucis-de-patru-tigri-intr-un-circ-din-sudul-italiei-1568226
13. Parlamentul European: Interzicereaîn UE a utilizăriianimalelorsălbaticeîncircuri. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/O-9-2021-000064_RO.html

Recomandat
Natalia MARKOVA,
magistru în drept, asistent universitar.

„IMPACTUL COVID-19 ASUPRA EXECUTĂRII OBLIGAȚIILOR ÎN CADRUL CONTRACTULUI PRIVIND SERVICII DE CĂLĂTORIE”

Alina TAMAZLÎCARU,
studentă, Facultatea de Drept

CZU: 347.42:338.48:616.98 *tamazlicaru.alina@usm.md*

În lumina evenimentelor mondiale recente, determinate de pandemia de COVID-19, și, mai ales, de carantina generalizată care a pus lacătul pe multe afaceri, agenții economici (fie ei furnizori ori beneficiari), cât și persoanele fizice își pun întrebarea legitimă cu privire la soarta contractelor încheiate, în derulare sau încă neexecutate și dacă acest context epidemic va putea fi invocat drept caz de forța majora[1].

După cum era de așteptat, efectele economice și, implicit, efectele de natură juridică ale pandemiei Covid-19 și ale restricțiilor impuse prin actele autorităților, respectiv prin Ordonanțele Militare nu au întârziat să apară. Acestea constau în principal în suspendarea sau reducerea unor activități economice și conduc, implicit, la reducerea cash-flow-ului pentru unii operatori economici[2].

Regula generală sau finalitatea oricărui tip de contract este executarea acestuia (execuratea corespunzătoare a obligațiilor prevăzute de contract). În cadrul contractului privind pachetele de servicii de călătorie, finalitatea ar rezulta anume în faptul că călătorul beneficiază de prestarea serviciilor de călătorie prevăzute expres în contract și asupra cărora s-a convenit prin acord de voință, iar organizatorul – primește prețul convenit al pachetului.

Există cazuri, când organizatorul nu-şi îndeplineşte corespunzător obligaţiile contractuale sau sunt acordate servicii care nu corespund contractului, cazarea în alt hotel decât cel preconizat, câteodată de nivel inferior, transportul cu altă aeronavă, schimbarea ghidului turistic sau alte încălcări a contractului. În acest caz este vorba despre neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a obligaţiilor contractuale[3]. Pandemia COVID-19 a influențat semnificativ și negativ asupra executării necorespunzătoare sau neexecutării anume și a acestui tip de contract.

Fiind un contract sinalagmatic, contractul respectiv conține un șir de drepturi o obligații reciproce. Identificăm că una dintre obligații ale că-

lătorului este să respecte regulile vamale, regulile de trecere a frontierei de stat și termenul de ședere. Pentru a limita răspândirea coronavirusului, statele au adoptat diverse măsuri care afectează dreptul cetățenilor de a se deplasa în interiorul[4]. Totuși, art.1595, alin.(1), pct.6) prevede faptul că una dintre obligațiile precontractuale obligatorii a fi furnizate sunt - informații generale despre cerințele legate de pașaport și vize, inclusiv termenele aproximative de obținere a vizelor, și informații referitoare la formalitățile legate de sănătate în țara de destinație. La fel, Legea 352/2006 turoperatorii şi agenţiile de turism reglementează acest aspect.

Cu referire la rezoluțiune, menționăm că călătorul are dreptul la rezoluțiune în orice moment înainte de începerea călătoriei, În cazul în care declară rezoluțiunea în temeiul enunțului anterior, călătorul poate fi obligat să plătească organizatorului un comision de rezoluțiune adecvat și justificabil. Prin derogare de la dispozițiile sus-menționate, călătorul are dreptul să declare rezoluțiunea înainte de începerea călătoriei fără a plăti vreun comision de rezoluțiune în cazul unor circumstanțe inevitabile și extraordinare care se produc la locul de destinație sau în vecinătatea imediată a acestuia și care afectează în mod semnificativ executarea pachetului sau transportul pasagerilor la destinație. Codul Civil ar RM statuează că prin circumstanțe inevitabile și extraordinare (inclusiv pandemia COVID-19) se înțelege o situație care nu poate fi controlată de partea care o invocă și ale cărei consecințe nu ar fi putut fi evitate chiar dacă s-ar fi luat toate măsurile rezonabile.

La nivel național, în scopul susținerii agențiilor de turism, pentru atenuarea efectelor negative generate de situația epidemiologică, Parlamentul R. Moldova a votat o lege privind completarea Codului Civil, care prevede că, în cazul rezoluțiunii contractelor încheiate în perioada 01 octombrie 2019 – 17 martie 2020, agențiile de turism sunt obligate să le restituie clienților plățile respective nu mai târziu de 540 de zile de la data rezoluțiunii contractului.

Concluzionând, putem menționa că legislația RM deja conține norme aplicabile în sensul soluționării diferendelor legate de neexecutarea contractelor, în special, contractelor privind serviciile de călătorie. Călătorii ar putea rambursa integral banii, fie să declare rezoluțiunea, astfel călătorul poate accepta un pachet de substituție, atunci cînd acesta este oferit de organizator, dacă este posibil, de o calitate echivalentă sau superioară, iar

în consecință călătorul are dreptul dreptul la o reducere corespunzătoare a prețului, dacă consecință ar putea fi scăderea calității sau a costului pachetului.

Referințe:

1. PREDA V.,Soarta contractelor în derulare în timpul pandemiei. Este sau nu starea de urgență un caz de forță majoră? [citat 18.02.2022]. Disponibil: https://www.juridice.ro/678524/soarta-contractelor-in-derulare-in-timpul-pandemiei-este-sau-nu-starea-de-urgenta-un-caz-de-forta-majora.html
2. CRUȚU R., LIVIȚĂ A., COVID-19. Implicațiile practice în cadrul juridic românesc [citat 19.02.2022]. Disponibil: https://www.juridice.ro/681334/covid-19-implicatiile-practice-in-cadrul-juridic-romanesc.html
3. CHIBAC N., Unele aspecte cu privire la neexecutarea obligațiilor în cadrul contractului privind pachetele de servicii de călătorie prin prisma Codului Civil Modernizat. În Conferința "Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic naţional" Chişinău, Moldova, 1-2 octombrie 2019, p.377
4. Călătoriile în timpul pandemiei – Întrebări și răspunsuri [citat 20 februarie 2022]. Disponibil: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/travel-during-coronavirus-pandemic/travel-during-pandemic-faq_ro

Recomandat
Natalia CHIBAC, dr. în drept, lector univ.

FIDUCIA ÎN CODUL CIVIL MODERNIZAT: QUO VADIS

Veronica POZNEACOVA,
studenta, Facultatea de Drept

CZU:347.447.5:347(478)(094.4) *veronicapozneacova@gmail.com*

Actualitatea şi importanţa temei abordate. Fiducia reprezintă o instituția a dreptului civil care își are rădăcinile în sistemul de drept anglo-saxon, începând din perioada Evului Mediu. În pofida dezvoltării seculare a instituției, aceasta nu a fost reglementată de Codul Civil al Republicii Moldova din 2002. În legislația actuală fiducia a fost introdusă prin Legea Nr. 133 privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative din 15-11-2018 [1]. Dat fiind noutatea reglementării, fiducia nu a fost cercetată pe larg de doctrina. Structura fiduciei și influența acesteia asupra patrimoniului, cât și noutatea acestui raport de drept determină interesul doctrinar fața de subiect și necesitatea efectuării unor cercetări largi în domeniu.

Scop În rezultatul cercetării ne-am pus drept scop analiza reglementărilor în materia fiduciei sub aspect comparat, stabilind coraportul între normele adoptate de legiuitor și modele de reglementare a instituției adoptate de alte state.

Obiectivele: În acest context am trasat următoarele obiective: a analiza definițiile fiduciei în reglementările naționale și internaționale; a determina natura juridică a fiduciei; a examina influența fiduciei asupra patrimoniului; a examina comparativ modelul fiduciei în sistemul de drept romano-germanic și cel anglo-saxon; a stabili modelul de reglementare spre care se apropie prevederile actuale adoptate de Republica Moldova.

Rezultatele cercetării. În prezent instituția fiduciei este reglementată de prevederile art. 2055 din Codul Civil [2], fiind introdusă în 2018. Analiza naturii juridice a contractului de fiducie implica examinarea efectelor contractului respectiv. Efectul obligațional al fiduciei se manifestă prin faptul că acesta generează drepturi și obligații corelative, care apar între părțile contractante. Efectul real al contractului reiese din transmiterea dreptului de proprietate de la constituitul fiduciei la fiduciar, care devine proprietarul efectiv al masei patrimoniale fiduciare. Întru-cât

transferul dreptului de proprietate nu reprezintă scop în sine în raportul de fiducie, efectul obligațional prevalează asupra efectului real. Aceasta a determinat poziționarea reglementării acestui contract în Titlului 4 din Codul Civil[2].

Părțile în contract sunt: a) constituitorul fiduciei, care formează fiducia, transmite bani, bunuri, drepturi, ce formează masa patrimonială fiduciară, stabilește condițiile fiduciei, poate acumula calitatea de constituitor, fiduciar și beneficiar; b) fiduciar, care devine proprietarul și titularul masei patrimoniale fiduciare, fiind și titularul creanțelor, poate cumula și calitatea de beneficiar; c) beneficiar obține avantaje ca urmare a administrării masei fiduciare și are dreptul de a cere executarea obligației; d) asistentul fiduciar este partea neobligatorie a contractului, ce controlează procesul de administrare fiduciară, exercită funcție de cenzor, se instituie pentru prevenirea abuzului fiduciarului.

Efectul fiduciei asupra patrimoniului se manifestă prin izolarea patrimoniului și crearea a două mase patrimoniale distincte: masa patrimonială fiduciară și masa patrimonială personală a fiduciarului. Masa patrimonială fiduciară este constituită din bunurile transmise în fiducie și se caracterizează prin faptul că aceasta nu poate fi urmărită de creditorii constituitorului fiduciei, fiduciarului, beneficiarului. Doar creditorii masei patrimoniale fiduciare pot urmări bunurile fiduciei. Patrimoniul fiduciei include pasive și active, adică drepturile și obligațiile, care formează o universalitate de drept. Subliniem că beneficiarul poate revendica dreptul de a primi avantaje ca urmare a administrării fiduciare.

Fiducia poate fi constituită pentru atingerea diferitor obiective, cum ar fi garantarea obligației contractuale prin crearea unui cont fiduciar gestionat de către banca. Fiducia poate fi formată prin hotărârea judecătorească în cazul litigiilor succesorale, când patrimoniului defunctului este gestionat de fiduciar pe durata procesului. Fiducia mai poate fi constituită cu scopul conservării unei părți din activul patrimonial pentru securizării activelor prin crearea unei părți intangibile, ceea ce determină imposibilitatea urmăririi bunurilor mobile și imobile de creditor.

Considerăm oportună introducerea în reglementarea actuală a posibilității formării fiduciei cu scopul administrării patrimoniului persoanei dispărute sau decedate. Avantajul fiduciei, în comparației cu contractul de administrare fiduciară, se manifestă prin crearea unei mase patrimoniale fiduciare, conform prevederilor generale, care nu poate fi

urmărită de creditorii constituitorului fiduciei, fiduciarului, beneficiarului. În acest context, constituirea fiduciei permite conservarea patrimoniului persoanei dispărute sau decedate și include pasivele și activele acesteia. Menționăm, că creditorii persoanei respective nu vor fi prejudiciate, pornind de la momentul constituirii fiduciei, și anume după luarea datoriei, ceea ce determină inopozabilitatea acestea fața de creditorii persoanei dispărute. În plus, constituirea fiduciei permite securizarea masei patrimoniale, ca aceasta să nu fie urmărită de creditorii beneficiarului, garanția care nu este prevăzut în contractul de administrare fiduciară. Ca beneficiar în cadrul fiduciei poate fi declarată persoana dispărută, în eventualitatea în care aceasta apare, cât și succesorii ei. În acest caz, sunt aparate atât drepturile patrimoniale ale persoanei despătură, cât și cele ale succesorilor acestea, fiind garantată securitatea raporturilor juridice.

Susținem necesitatea introducerii fiduciei cu scopul administrării bunurilor de proveniență infracțională de către fiduciar desemnat de instanța pe durata procesului penal, ceea ce permite valorificarea potențialului economic al bunurilor respective. În eventualitatea în care bunurile respective vor fi expropriate calitatea de beneficiar al fiduciei poate fi atribuită statului, care va beneficia ca urmare a administrării acestor bunuri.

La nivel internațional, conceptul fiduciei este definit în Convenția de la Haga din 1985 astfel: "*Trustul reglementează raporturile juridice create inter vivo sau pentru mortis causa în care o persoană, constituitorul, plasează bunurile sub controlul fiduciarului, care le va gestiona în beneficiul unui beneficiar sau pentru un scop specificat*".[3] Menționăm că, Convenția de la Haga din 1985, nu face parte din dreptul material și se aplică doar dacă legislația internă a statelor reglementează fiducia. Cu toate acesteia Convenția de la Haga poate fi folosită ca izvor de reglementare indirectă a fiduciei în statele în care această instituție nu este reglementată expres, fiind aplicabilă legea aleasă de fondator, de regulă dreptul englez.[4]

Un alt model de reglementare a fiduciei la nivel internaționale se regăsește Proiectul cadrului comun de referință (DCFR), în conformitate cu care "*Trust-ul reprezintă un raport juridic în care un fiduciar este obligat să administreze sau să dispună de unul sau mai multe active (patrimoniul fiduciar) în conformitate cu regulile care guvernează raportul respectiv în beneficiul unui beneficiar sau în interes public*".[5]

Fiducia în dreptul romano-germanic se caracterizează prin următoarele trăsături caracteristice: este parte a dreptului obligațional, se manifestă prin gestionarea patrimoniului limitată în timp, poate desemna cu transfer de proprietate gratuit sau oneros pe o perioada temporară, constituitor fiduciei rămâne proprietarul masei fiduciare, care reprezintă partea izolată a patrimoniului lui, însă fiduciarul în relațiile cu terții apare în calitatea de proprietar, iar dreptul lui este afectat de obligație de a executa anumite prestații fața de beneficiar. În dreptul anglo-saxon fiducia face parte din drepturile reale, patrimoniul transmis se supune regimului gestionării, transferul poate fi atât gratuit cât și oneros, se păstrează distincție între proprietatea legală (de jure) și cea echitabilă. Prin urmare, fiduciarul devine proprietarul de jure și proprietarul beneficiar în dreptul echității, ceea ce determină împărțire a dreptului de proprietate între fiduciar și beneficiar. Prin urmare, diferența substanțială între reglementările, specifice pentru diferite sisteme de drept se manifestă prin faptul că în sistemul romano-germanic fiducia nu reprezintă un drept real, ca urmare a adoptării principiului indivizibilității patrimoniului.[4]

Concluzii. Pornind de la cele expuse mai sus, constatăm că reglementarea fiduciei în legislația Republicii Moldova este profund inspirată de prevederile DCFR, atât in reglementarea naturii juridice a fiduciei, cât și a efectului acesteia asupra patrimoniului. Prevederile actuale adoptate de către Republica Moldova sunt imperative, legiuitorul prin reglementarea fiduciei derogând de la principiul libertății contractuale stipulat în art. 993 din Codul Civil[2]. Menționăm că derogarea de la prevederile imperative în acest caz este posibilă doar dacă stabilirea altor condiții este permisă expres de reglementările în materia fiduciei.

Susținem necesitatea introducerii fiduciei, instituite prin hotărârea judecătorească cu scopul administrării patrimoniului persoanei dispărute sau decedate, cât și cu scopul administrării bunurilor de proveniența infracțională pe durata procesului penal, ceea ce va determina aplicarea mai largă a instituției respective, cât și acoperirea lacunelor în reglementarea acestui domeniu.

În implementarea fiduciei, apar aceleași dificultăți la nivel doctrinar și conceptual manifestate prin perceperea dreptului de proprietate și a patrimoniului, care diferă substanțial de noțiunile adoptate de dreptul anglo-saxon. Cu toate acestea, elaborarea unor reglementări în materia trustului la nivel european determină aplicarea uniformă a fiduciei în statele din

sistemul de drept romano-germanic și ajută la uniformizarea practicii în materia respectivă.

Referințe:

1. Lege Nr. 133 din 15.11.2018 privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative Publicat : 14-12-2018 în Monitorul Oficial Nr. 467-479 art. 784 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=34327&lang=ro
2. Cod Nr. 1107 din 06-06-2002 Codul Civil Al Republicii Moldova Publicat : 22-06-2002 în Monitorul Oficial Nr. 82-86 art. 661 Modificat*LP175 din 11.11.21, MO302-306/10.12.21 art.431; în vigoare 10.01.22*https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129081&lang=ro#
3. Convention on the Law Applicable to Trusts and on Their Recognition (Concluded 1 July 1985) https://assets.hcch.net/docs/8618ed48-e52f-4d5c-93c1-56d58a610cf5.pdf
4. TULEAȘCĂ, Luminița. The concept of the trust in Romanian law. *l Romanian Economic and Business Review, Volume (Year)*, 2011, 6: 150-160.https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID2378285_code1830565.pdf?abstractid=2378285&mirid=1&type=2
5. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR) Edited by Christian von Bar, Eric Clive and Hans Schulte-Nölke and Hugh Beale, Johnny Herre, Jérôme Huet, Matthias Storme, Stephen Swann, Paul Varul, Anna Veneziano and Fryderyk Zoll, p. 4745

Recomandat
Oleg EFRIM, dr. conf. univ.

PREVENIREA HĂRȚUIRII – PRACTICI INTERNAȚIONALE LA NIVEL DE LEGISLAȚII

Dumitru STOICA,
student anul 2, Facultatea de Drept

CZU:343.63:341.231.14 *dumitrustoica2@gmail.com*

Interdicţia hărţuirii şi a instigării la discriminare ca parte din dreptul UE privind nediscriminarea reprezintă evoluţii relativ noi, care au fost introduse pentru a permite o protecţie mai cuprinzătoare. Deşi CEDO nu interzice în mod expres hărţuirea sau instigarea la discriminare, aceasta conţine anumite drepturi concrete care au legătură cu acest domeniu. Astfel, hărţuirea poate intra sub incidenţa dreptului la respect pentru viaţa privată şi familială, protejat la articolul 8 din CEaDO, sau a dreptului de a nu fi supus la tratamente sau pedepse inumane sau degradante, în baza articolului 3, în timp ce instigarea la discriminare poate fi reglementată de alte articole, cum ar fi libertatea de religie sau de întrunire, în baza articolului 9 sau 11, în funcţie de context. Acolo unde aceste acte evidenţiază un motiv discriminatoriu, CEDO va examina pretinsele încălcări ale articolelor relevante în coroborare cu articolul 14, care interzice discriminarea[1].

Republica Moldova nu are un cadru normativ comprehensiv şi clar ce ar reglementa mecanisme de protecție împotriva hărțuirii sexuale. Legislația Republicii Moldova nu prescrie foarte clar atribuțiile instituțiilor abilitate prin lege pentru prevenirea hărțuirii sexuale și asistența victimelor, iar imperfecțiunile cadrului legal sunt compensate uneori doar prin practici instituționale. Totodată, atribuțiile de constatare şi examinare a faptei de hărţuire sexuală sunt adresate concomitent mai multor responsabili. Legiuitorul a considerat că hărțuirea sexuală este o formă de hărțuire într-atât de gravă, încât a reglementat-o separat, a calificat-o drept discriminare bazată pe alte criterii protejate, decât criteriul de sex. Discriminarea, hărțuirea este interzisă sub orice formă, inclusiv de normele Codului Muncii art 1 „orice formă de comportament fizic, verbal sau non-verbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare” [2].La nivel european se disting 3 tipuri de intervenții

guvernamentale pentru prevenirea hărțuirii la locul de muncă, divizate în dependență de complexitatea măsurilor aplicate și impactul acestora: (i) intervenții fragmentate (politici la nivel incipient de dezvoltare), (ii) politici aplicate în mod nesistematic (există cadru legislativ dezvoltat, însă mai puțin se regăsesc politici consolidate specifice locului de muncă), (iii) politici sistematice (politici publice bine consolidate, specifice problemelor de violență și hărțuire, cu efecte pe termen lung). Republica Moldova se plasează în grupul țărilor cu intervenții fragmentate[3]. Deși există cadru legislativ care abordează hărțuirea la locul de muncă, intervențiile poartă un caracter general, politicile în acest sens sunt la nivel incipient de dezvoltare, iar la nivel de întreprindere lipsesc măsuri sau proceduri specifice de prevenire sau remediere a efectelor hărțuirii. Cu cât mai consolidate sunt politicile naționale de prevenire a hărțuirii sexuale, cu atât mai frecvent sunt dezvoltate strategii și proceduri la nivel de companie. Dacă analizăm relația dintre măsurile legislative per țară și politicile aplicate, observăm că țările care au adoptat strategii de prevenire a hărțuirii pe termen lung se caracterizează printr-un număr mare de companii care pun în practică proceduri interne ce vizează hărțuirea și violența la locul de muncă [4].

În lumina celor expuse anterior consider că autoritățile și alte structuri ar trebui să contribuie la ameliorarea hărțuirii, în special la locul de muncă. Ar trebui să fie elaborate proceduri clare de executare judiciară și administrativă (“enforcement”), măsuri de despăgubire sau reabilitare (inclusiv despăgubiri financiare). Ar trebui implementate măsuri de prevenire (adoptarea unor Coduri de practică în cadrul companiilor, care abordează specific hărțuirea la locul de muncă: definițiile, formele/ comportamentele considerate abuzive, drepturile și obligațiile managerilor și angajaților, procedurile de adresare a reclamațiilor, penalitățile etc.; publicarea și diseminarea documentului de politici angajaților și managerilor). La fel ar trebuirevizuite actele normativ-juridice în vigoare în vederea divizării clare a responsabililor şi a atribuţiilor instituțiilor responsabile de prevenirea, investigarea şi combaterea hărţuirii sexuale, în funcție de locul de manifestare a actului (în public, la locul de muncă, în instituţii de învăţământ etc.), dar și oferirea instrumentelor concrete de monitorizare a implementării actelor normative indicate și a efectelor acestora. Exerciţiul dat presupune specificarea clară a atribuţiilor în legile de bază a instituţiilor publice şi excluderea reglementărilor prea

generale. Consider că doar prin politici publice, legi consolidate, putem contribui la ameliorarea fenomenului hărțuirii în Republica Moldova.

Bibliografie:

1. Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene. Manual de drept european privind nediscriminarea. [citat: 06.02.2022]. Disponibil:https://cdn.vedemjust.educatiejuridica.ro/cdn-vedemjust/2020/01/1510-FRA_CASE_LAW_HANDBOOK_RO.pdf
2. Codul Muncii al Republicii Moldova din 28.03.2003. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129889&lang=ro#
3. Cum prevenim și reducem hărțuirea sexuală la locul de muncă și studii. Recomandări de politici – Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare. [citat: 06.02.2022]. Disponibil: https://progen.md/cum-prevenim-si-reducem-hartuirea-sexuala-la-locul-de-munca-si-studii-recomandari-de-politici/
4. Hărțuirea la locul de muncă. [citat: 06.02.2022]. Disponibil:https://muncaprotejata.wordpress.com/2013/02/05/hartuirea-la-locul-de-munca/

Recomandat
Natalia MARKOVA,
magistru în drept, asistent universitar.

DREPTUL LA PROPRIA IMAGINE ÎN CONTEXTUL REALITĂȚII DE ASTĂZI

Daniela DUȚUL,
studentă anul I, Facultatea de Drept

CZU:342.721:347.23 *danieladutul17@gmail.com*

În lumea contemporană, mass-media se confundă cu social-media și cu viața privată a individului în aceeași măsură. Tehnologia avansată și ieftină, etica din ce în ce mai flexibilă a cetățeanului și lipsa de educație juridică sunt premizele potrivite pentru încălcările dreptului la viața privată din societatea contemporană, iar păstrarea secretului vieții private devine tot mai dificilă. În acest context, protecția imaginii personale a fiecăruia dintre noi este un fapt de o actualitate incontestabilă.

Secolul XXI este o lume a imaginilor, în acest sens se mai foloseşte şi sintagma „civilizaţie a imaginii", astfel dreptul la propria imagine este pe locul de vârf al piramidei drepturilor cu risc de a fi încălcate, [1] iar patrimonializarea acestui drept este indiscutabil în contextul realității de astăzi.

Dreptul la propria imagine este un drept inerent al personalității umane și este prevăzut separat în Codul Civil al RM, art.45 care prevede: „în exercitarea dreptului la propria imagine, persoana poate să interzică ori să împiedice reproducerea, în orice mod a înfățișării sale fizice ori a vocii sale sau, după caz, utilizarea unei asemenea reproduceri".

Imaginile aparțin autorului cu drept de proprietate și, de regulă, pot fi utilizate sau folosite doar cu acordul autorului. Imaginea unei persoane îi aparține persoanei care este pe această imagine și, la fel, poate fi utilizată, de regulă, cu acordul ei. Legislația în vigoare stabilește clar că este interzisă obținerea unui venit pe contul imaginilor făcute de persoane terțe fără acordul acestora.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat necesitatea existenţei unui echilibru între dreptul publicului de a fi informat cu privire la viaţa privată a persoanelor publice şi dreptul de protecţie efectivă a vieţii private, astfel încât orice persoană, inclusiv cele cunoscute publicului larg să poată beneficia de o speranţă legitimă a protecţiei şi respectului vieţii sale private. Astfel Curtea stabilește că trebuie să existe ceva mult

mai mult decât libertatea publicului la informare, și anume, ca imaginile să contribuie la o dezbatere de interes general pentru societate. Deci, unei celebrități, nu-i poate fi „retras" dreptul la respectul vieții private sau al propriei imagini, doar sub pretextul că și-a asumat un anumit statut odată devenind celebru.[2]

Este irațional să vorbim despre dreptul la propria imagine fără a atinge și fenomenul rețelelor sociale, care astăzi invadează spațiul public cu o multitudine de imagini,lezând uneori viața privată a individului.Un exemplu concret în domeniul dat este cea mai populară rețeade socializare Facebook-ul și politica sa de confidențialitate a datelor cu caracter personal; să ne imaginăm că cineva fără acordul nostru ne-a fotografiat în spațiul nostru privat și a postat această fotografie pe Facebook. Care sunt acțiunile noastre? În primul rând solicitarea ca utilizatorul să șteargă imaginea, dacă el nu dorește în pagina profilului există așa numită secțiune, raportarea, pe motiv că imaginea încalcă drepturile persoanei vizate. Dacă acțiunile date nu funcționează, ne putem adresa la Centrul Naţional pentru Protecţia Datelor cu Caracter Personal cu o cerere sau la agentul constatator cu o plângere, dacă sunt întrunite elementele unei contravenții.(Art.96 Cod Contravențional).

În urma analizei situațiilor care pot leza dreptul la propria imagine, și se pot întâmpla în mediul online, spațiu care este puțin reglementat de legislația națională, ar fi bine ca imaginile noastre de pe rețelele sociale să fie protejate de o posibilă preluare de către persoane terțe și folosirea lor în publicitate sau în alte scopuri. Preluarea unei imagini de pe Facebook a unei persoane particulare făcută de un terț trebuie să fie efectuată cu acordul prealabil al autorul imaginii și acordul persoanei care este în imagine sau care a făcut imaginea.

Totuși, dreptul la imagine nu este un drept absolut, iar fotografierea și utilizarea imaginii unei persoane sunt permise chiar în lipsa unui consimțământ prealabil atunci când acestea se fac cu bună credință în exercitarea altor drepturi fundamentale cum este, de exemplu, dreptul la libera exprimare. Iar drept de *lege ferenda*, ar fi util să se stabilească prin lege o dispoziție-cadru prin care se interzice preluarea fotografiilor de pe rețelele de socializare de orice natură și folosirea lor în scopuri economice.

Astfel dreptul la propria imagine și-a definitivat calitatea un drept subiectiv civil distinct, cu caractere juridice corespunzătoare, cu un

conținut și limite proprii, precum și susceptibil de apărare prin mijloacele consacrate de legislația civilă.[3]

Dreptul la propria imagine, în niciun caz și sub nici o formă, nu poate fi „dezlipit" de ființa umană, iar respectarea și protecția lui este indispensabilă într-un stat de drept, în secolul XXI.

Referințe:

1. MAFTI R., Dreptul la propria imagine din perspectiva componentei sale patrimoniale.În: *RevistaUniversul Juridic*, 2018, nr.3, pp. 33-38
2. Hotărârea CtEDO din 24 septembrie 2004 (cauza Von Hannover c.Germaniei)
3. TARLAPAN A., Dreptul subiectiv la propria imagine.În:*Revista Justiția a Baroului Dolj*, 2019, nr.1-2, pp. 74-79

Recomandat
Octavian CAZAC, dr., conf. univ.

EUL DIGITAL – ASPECTE LEGALE ALE IDENTITĂȚII VIRTUALE

Gheorghe GHEORGHIȚĂ,
student anul III, Facultatea de drept

CZU: 342.721:004:341.231.14 *gheorghita.georgel@gmail.com*

Progresul tehnologic are un impact mare asupra omenirii, apariția unei rețele de internet accesibilă universal a fost, fără îndoială, una dintre cele mai mari realizări tehnologice din ultimul timp. Cu toate acestea, deși a prezentat numeroase beneficii, a adus și un catalog de probleme care nu fuseseră reglementate până acum. Identitatea digitală este, fără îndoială, una dintre aceste probleme.Apariția internetului a făcut ca crearea propriei identități să treacă în lumea virtuală. Au apărut noi instrumente de creație, care nu au existat până acum în „lumea reală", de exemplu site-uri de rețele sociale, portaluri de afaceri sau motoare de căutare. Ca rezultat, putem crea o identitate digitală care este legată de identitatea noastră reală.

Deși accesul nostru la orice fel de informații de pe Internet (socializare, multimedia etc.) este oferit de cele mai multe ori în mod gratuit, trebuie să realizăm că în schimbul gratuității se află interesele unor mari companii. Realizăm că aceste companii care, aparent, nu ne solicită niciun ban, sunt de fapt o mare afacere[1]. Respectiv apare întrebarea „De ce o companie ne-ar oferi un serviciu gratuit?". Pentru că totul are un preț, bineînțeles, când ne aflăm în mediul virtual, prețul poate fi exprimat printr-o monedă reală, monedă virtuală sau în cele mai multe cazuri, prin date personale. Prin date personale ne referim la numele unei persoane fizice, coduri numerice personale, adresă, sau orice alt tip de identificator specific.

De fiecare dată când apelăm la un motor de căutare pentru a căuta ceva, nu facem decât să furnizăm noi date despre propria persoană sau despre preocupările noastre și astfel contribuim la crearea unei indentități virtuale la care apelează vânzătorii online. Fiecare acțiune efectuată pe Internet este stocată undeva, și conturează activ istoricul unui individ. În timp (ani de zile), aceste date stocate conturează identitatea virtuală a unui individ cu o precizie destul de mare. Mecanismul, deși pare legitim

și securizat (deoarece așa ni se spune), are o serie de implicații foarte serioase asupra vieții private și identității individuale[1].Să ne imaginăm ce ar putea face o persoana dacă deține prea multe date personale despre noi. Ca să ilustrez, să zicem că am o figurină, dacă am suficiente date despre această figurină, pot lua o imprimantă 3D și pot crea o copie exactă a acesteia. Acum imaginați-vă ce aș putea face dacă am suficiente date despre o anumită persoană.Prin urmare, utilizând noile tehnologii, marile companiiajung să ne cunoască mai bine decât ne putem imagina, într-un timp destul de scurt.

Identitatea este formată dintr-un grup de elemente care permit identificarea persoanei, cum ar fi numele, adresa, numărul de identitate etc. Iar datele cu caracter personal sunt informații despe aceste elemente. Respectiv conform art.3 Legea 133/2011, datele cu caracter personal sunt considerate orice informaţie referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă. Persoana identificabilă este persoana care poate fi identificată, direct sau indirect, prin referire la un număr de identificare sau la unul ori mai multe elemente specifice identităţii sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale[2]. Tocmai pentru că datele cu caracter personal reflectă elementele personalității, protecția acestora din urmă nu este posibilă fără instituirea unui anumit regim juridic al prelucrării datelor cu caracter personal. Ca urmare, fără a fi ele însele elemente ale personalității, ci informații despre acestea, datele cu caracter personal sunt indisolubil legate de identitatea persoanei fizice[3].

Instrumentele concepute pentru a garanta protecția identității virtuale a unui individ sunt reglementate atât în norme naționale, cât și cele internaționale.

Noţiunea de viaţă privată cuprinde elemente care se raportează la identitatea unei persoane, precum numele, fotografia etc. Garanţia oferită la art. 8 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului este destinată, în esenţă, pentru a asigura dezvoltarea, fără ingerinţe externe, a personalităţii fiecărui individ în raport cu semenii săi[4]. Respectiv colectarea, stocarea și prelucrarea fără acordul persoanei a datelor cu carcater personal poate aduce atingere acestui drept.

Tendința acreditării unei perspective juridice autonome asupra datelor cu caracter personal a fost preluată și de redactorii Codului civil al RM. Astfel dreptul la protecția datelor cu caracter personal a fost inclus în art.43 Cod Civil, la categoria de drepturi ale personalității. Fără să fie

elementele personalității, datele cu caracter personal nu pot fi desprinse de persoana identificată sau identificabilă pe care o descriu. Astfel se justifică și calificarea dreptului la protecția prelucrării datelor cu caracter personal ca un drept al personalității[3].

Republica Modova adaptându-se după reglementările europene, în 2011 a adoptat noua Lege nr.133 privind protecția datelor cu carcter personal, care are drept scop asigurarea protecţiei drepturilor şi libertăţilor ale persoanei fizice la prelucrarea datelor acesteia cu caracter personal, în special, a protecţiei drepturilor la inviolabilitatea vieţii private, intime şi familiale.Art.4 al Legii nr.133/2011 prevede dreptul persoanei la protecția implicită a datelor. În mod implicit, singurele date care ar trebui prelucrate și stocate o perioadă limitată sunt datele necesare pentru utilizarea platformei. Datele ar trebui să fie accesibile numai unui numar limitat de persone autorizate. Utilizatorul ar trebui să fie cel care decide dacă își va face datele disponibile public. În practică, când se solicită consimțământul, căsuța de bifat cu opțiunea afirmativă și cea negative ar trebui să fie la fel de vizibile, iar opțiunea afirmativă nu ar trebui să fie bifată în mod implicit.Conform art.12, persoana are dreptul de a primi informații clare privind publicarea datelor cu caracter personal. Companiile trebuie să spună ce date prelucrează și în ce scop le prelucrează. Normele companiei privind protecția datelor ar trebui să fie prezentate într-un limbaj clar și ușor de înțeles.Art.13 prevede dreptul persoanei de a solicita acces gratuit la datele cu caracter personal pe care le deține o companie cu privire la ea și de a obține o copie într-un format electronic. Parcurgând acest document, persoana poate stabili dacă este de acord ca respectiva companie să colecteze aceste date despre ea.Iar nu în ultimul rând, persoana are dreptul de a fi uitat, potrivit art.14, în unele situații se poate cere companiei să șteargă datele pe care le păstrează în legătură cu o persoană și să șteargă permanent profilul acesteia.

În concluzie putem afirma că, identitatea virtuală s-a prefigurat în necesitate și reprezintă astăzi principalul mijloc de interacțiune în sfera digitală, utilizat atât pentru facilitarea relațiilor între indivizi, cât și în scopul accesării de servicii. Evoluția tehnologică galopantă s-a transformat într-o furnizare și prelucrare ,,excesivă” de informație, care a adus cu sine și consecința fragilizării dreptului la viață privată. Pentru acest din urmă aspect, apreciem faptul că este necesar ca statele să depună

toate diligențele în sensul asigurării unui echilibru real între prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private și celelalte drepturi fundamentale.

Referințe:

1. COJOCARIU B.T., ROMAN O., Identitatea virtuală, o nouă monedă. Disponibil: https://intelligence.sri.ro/identitatea-virtuala-o-noua-moneda/ (Vizitat: 16.02.2022).
2. Legea nr.133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal. În: *Monitorul Oficial Nr.170-175 art.492.*
3. STOICA V., Ce sunt datele cu caracter personal? Disponibil: https://www.juridice.ro/essentials/2091/ce-sunt-datele-cu-caracter-personal(Vizitat:16.02.2022).
4. STOIAN V., Limita dintre dreptul la viața privată și interesul public observată prin prisma jurisprudenței CEDO. Disponibil: https://www.juridice.ro/455745/limita-dintre-dreptul-la-viata-privata-si-interesul-public-observata-prin-prisma-jurisprudentei-cedo.html (Vizitat: 16.02.2022).

Recomandat
Natalia MARKOVA,
magistru în drept, asistent universitar.

RĂSPUNDEREA PENTRU PREJUDICIUL CAUZAT DE MINORI, ÎN LUMINA LEGISLAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA

Daniela MUNTEANU,
studentă anul II, Facultatea de Drept

CZU: 347.53:343.224.1(478) *danielamunteanu@gmail.com*

Răspunderea juridică constituie obiect de studiu pentru toate ramurile științelor juridice: știința dreptului civil, știința dreptului penal etc. Această instituție este foarte vastă, constituind probabil cea mai fascinantă parte a științei dreptului. După cum am menționat una dintre aceste ramuri este dreptul civil, care reglementează o gamă largă de situații juridice dintre cele mai complexe. În acest context țin să accentuez și actualitatea temei,,Răspunderea pentru prejudiciul cauzat de minori, în lumina legislației Republicii Moldova", subiect care poate fi abordat din mai multe perspective.

Răspunderea civilă este fără îndoială una dintre cele mai importante și frecvente manifestări concrete ale răspunderii juridiceși, în același timp, o categorie și o instituție deosebit de largă și complexă a dreptului civil. În acest sens, prin răspundere civilă înțelegemacel raport juridic de obligații în care o persoană, numită răspunzătoare, este îndatorată să repare prejudiciul injust suferit de către o altă persoană, în cazul nostru prejudiciul cauzat de minori.Reglementarea juridică a acestei situații este prevăzută în art.2008 și respectiv art. 2009 Cod Civil.Astfel, încazulîn care pagubamaterială a fostpricinuită de către un minor căruia nu i se poateincriminavinovăţiadatoritălipseidiscernământului, prejudiciulcauzat se repară deambiipărinți, dacă nu demonstrează că prejudiciul s-a produs nu din vina lor, pentru că se prezumă faptul că copiii au săvârșit aceste fapte fiind sub supraveghere.Alegerea de către legiuitor a unui anumit plafon de vârstă, de la care apare capacitatea delictuală, depinde şi de anumite circumstanţe care vizează dezvoltarea social-psihică a minorilor la un anumit nivel de dezvoltare a societăţii. Stabilirea de către legiuitor a unei vârste de la care se angajează răspunderea poate să nu corespundă posibilităţilor reale ale unui minor privit individual, dar aceasta se va referi la un număr redus de persoane, care

formează excepţia de la regula generală. Din aceste considerente, în legislaţia altor state nu există un plafon de vârstă, minorul putând fi tras la răspundere civilă delictuală dacă se probează că la momentul cauzării prejudiciului a fost în stare să înţeleagă semnificaţia faptelor sale.[1]La prima vederelegiuitorul vine să ne aducă o reglementareclară a acesteisituații, însădacăar fi săanalizămmaidetaliatcomplexitateasituaţiilorimprevizibile care pot apăreaîncursulaplicăriiacesteinorme, atunci sunt necesareunelecercetăripentru a evitaexpunereaunorsoluţiin edreptefață de titularilordreptului la repararеaprejudiciului cauzat de minori. Astfel una dintre aceste situații neprevăzute, este când minorul cauzează un prejudiciu fără a fi supravegheat de cineva. În acest caz, legiuitorul nu oferă o reglementare clară, cine v-a răspunde în acest caz de prejudiciu, spre exemplu în momentul când copilul vine acasă de la lecțiile de engleză, în acel moment nu este supravegheat nici de părinți, nici de profesor sau alte persoane. Înacestsens, potrivitunoropiniidoctrinale, înscopulspoririigaranţiilorcreditorilordreptului de creanţăcerezultă din repararеaprejudiciului, s-aradmiteposibilitateaangajăriirăspunderiicomune pe cote-părţi ale părinţilor (tutorilor) şi ale instituţiilor de învăţământ, cândfaptaprejudiciabilă se comite ca urmare a exercităriisupravegheriineadecvate de către instituţiile respective şieducăriinecorespunzătoare de cătrepărinţisaututori. Ar fi posibilă o asemeneasoluţie, numaicăva fi dificilădemonstrareagradului de vinovăţie a fiecăruisubiectînparte. [2, p 25]. O a doua situație adusă spre analiză este momentul când se află identitatea minorului care a cauzat prejudiciul, acesta deja nefiind minor, ci matur. Un exemplu elocvent ar fi atunci când persoana ce a cauzat un prejudiciu la vârsta de 13 ani, acum deja are o vârstă mai înaintată, de exemplu 45 de ani. Conform Codului Civil, art. 2008 alin. 3, părinții vor fi obligați să răspundă tot ei pentru acea faptă prejudiciabilă, ceea ce pare deplasat, întru-cât copii sunt deja oameni maturi.Astfel, observămcănormaîncauză nu vaaveaaplicabilitate, din cauzaunorîmprejurări de faptşi de dreptce fac imposibilăexecutareaacestorcategorii de obligaţii. Însituaţiasimilară, atuncicândpărinţiiresponsabili de repararеaprejudiciuluicauzat de copilullor, înmomentulcândacesta era minor, sântdecedaţi la momentulconstatăriiprejudiciului , considerămcătitulariidreptului de creanţăasuprareparăriiprejudiciuluivoraveadrept de acţiuneîmpotrivafăptuitoruluiînsuşi, iaracesta nu va executa obligația în nume propriu, ci în numele părinților,

dar pe contul său, odată ce a acceptat moștenirea, datorită caracterului ei universal.[2, p 28]Dacă ar fi să ne referim și la efectele răspunderii prejudiciului cauzat de un minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani, atunci dacă prejudiciul a fost cauzat de un grup de minori, sunt aplicabile dispozițiile art.2023 alin. 1, care normează ipoteza cauzării în comun de mai multe persoane a daunei și care dispune că aceste persoane poartă răspundere solidară. Așadar în cazul când minorii nu au împlinit vârsta de 14 ani, ei nu răspund în virtutea faptului că au capacitate delictuală. În calitatea de debitor în obligația de reparare a prejudiciului apar părinții minorilor, dar aceștia, nefiind autori ai faptei ilicite, nu răspund solidar față de persoana vătămată, ci pe cote părți.

În concluzie, consider că în urma analizei temei date, minorii sunt oarecum feriți de plata despăgubirilor pentru daunele cauzate, cu mici excepții când acesta a împlinit vârsta de 14 ani, iar în locul lor cei care își iau răspunderea pentru aceste acțiuni sunt de cele mai dese ori părinții sau persoanele care trebuiau să fi supravegheat copiii, ceea ce este un lucru corect pentru că la o astfel de vârstă, minorul este în formare și nu poate plăti pentru ceva ce nu a înțeles încă bine dacă e rău sau bine, dar desigur că depinde aici de maturitatea pe care o demonstrează copilul la vârsta respectivă, minorii de până la 14 ani nu pot săvârși fapta cu vinovăție întrucât nu au capacitate delictuală, spre deosebire de cei de 14 ani, care acționează cu discernământ și răspund pentru prejudiciul cauzat din veniturile proprii.

Surse bibliografice:

1. PRUTEAN T. Condițiile necesare pentru angajarea răspunderii pentru prejudiciul cauzat de minori. Chișinău 2016.
2. ARDELEAN G. Particularități ale acțiunii în justiție pentru repararea prejudiciului ecologic cauzat de minori. Chișinău 2015.
3. Codul Civil al Republicii Moldova din 01.03. 2019.
4. BAIEȘ S., MÎȚU G., CAZAC O., CEBOTARI V., BRUMĂ S., ROBU O., CREȚU I., TABUNCIC T., CARA A. Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Chișinău 2015.
5. SÎRBU S., GUGULAN E. Răspundereainstituției de învățământpentruprejudiciulcauzatîntimpuldezordinelor de masă de cătreminorul care se află sub supravegherea acestuia. 2010

6. VERDEȘ E., Tendințe în abordarea teoretică a răspunderii juridice. Privire specială asupra relației dintre răspunderea civilă delictuală și răspunderea penală. București, 2010.

Recomandat
Natalia MARKOVA,
magistru în drept, asistent universitar

INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ DIN PERSPECTIVA DREPTULUI PENAL

Evelina DESCALUI,
studentă, Facultatea Drept

CZU: 343.1:007 *e.descalui@gmail.com*

Inteligența artificială (în continuare IA) deja deține un rol important în comiterea unor categorii de infracțiuni, iar pe viitor acest lucru se poate acutiza. În contextul în care, chestiunea inteligenței artificiale prin profunda sa problematică deja ajunge la cotele în care presupune o abordare multidisciplinară, se ivește momentul prielnic de a cugeta asupra posibilității aplicării răspunderii penale pentru inteligența artificială și analizării oportunității de creare a unui cadru normativ special.

În scopul facilitării procesului de familiariazare cu tema vizată, este oportun de a opera cu faimoasa definiție oferită de John McCarthy, în anul 1955, din care se distinge că *inteligența artificială* reprezintă capacitatea mașinilor de a îndeplini atribuții și sarcini asociate cu inteligența umană, imitând modul în care funcţionează un om [1].

În doctrină apar numeroase contradicții cu referire la statutul legal al IA. Astfel, majoritatea teoreticienilor opinează că, în Republica Moldova, în accepțiunea art. 455, alin. (2) din Codul civil, IA este un lucru de care beneficiază o persoană, care nu poate deveni titular de drepturi și obligații, fiind susceptibil de a face obiectul unei aproprieri individuale sau colective [2]. Adițional, IA poate fi catalogată drept izvor de pericol sporit [3]. Respectiv, în situația unei infracțiuni săvârșite de către un robot, persoana care beneficia de acțiunile acestuia, va răspunde în temeiul art. 2013 din Codul civil [4, p. 105]. O potențială soluționare a dilemei privind statutul IA poate fi sesizată și din art. 59, lit. f) din Proiectul de Raport privind regulile de drept civil în domeniul roboticii al Comisiei pentru afaceri juridice a Parlamentului European, în care este specificat că unui sistem IA îi poate fi atribuit statutul de „persoană electronică”, cu drepturi și obligații specifice, care să se aplice în cazurile în care roboții iau decizii sau interacționează cu terții [5]. Propunerea de acordare a unui asemenea statut nu trebuie tratată ca echivalare a IA cu actorii umani, având scopul de a atrage atenția asupra faptului că IA ar trebui să posede

un statut juridic distinct, care ar permite ca aceștia să răspundă pentru propriile fapte.

În procesul de utilizare a IA, se conturează patru ipoteze care necesită reglementare penală, și anume: a) a fost efectuată o spargere a sistemului IA în urma căreia s-a săvârșit o infracțiune; b) IA a fost creat de către infractori în scopul comiterii infracțiunilor – orientarea, în mod deliberat, a unei drone către o aeronavă civilă, pentru a o distruge; c) la crearea sistemului IA a fost admisă o eroare tehnică ce a dus la realizarea infracțiunii; d) IA a decis să săvârșească o infracțiune [6, p. 73] - un bot, conceput să scrie tweet-uri, a compus o amenințarea cu moartea „Vreau să ucid oameni!" și a publicat-o folosind contul de Twitter al proprietarului său, care a fost tras la răspundere pentru fapta botului [7, p. 17]. În lumina celor enunțate supra, se reliefeaza ideea că inteligența artificială prezintă interes pentru domeniul dreptului penal, întrucât aceasta poate servi și ca mijloc de comitere a infracțiunii, fiind acea entitatea ale cărei calităţi sunt utilizate de către făptuitor pentru săvârşirea încălcării [8]. La această etapă este potrivit de precizat că toate tipurile de IA se caracterizează prin câteva trăsături comune, ce țin de: *autonomie*, *imprevizibilitate și lipsa răspunderii* [9].

La momentul actual, în teorie sunt propuse anumite modele pentru angajarea răspunderii IA, printre care se enumeră: modelul răspunderii penale extinse, cel al răspunderii penale directe și modelul mixt de răspundere. Intenționez să evidențiez modelul răspunderii penale pentru fapta altuia, deoarece la începutul anului 2018, un vehicul fără pilot al companiei Uber Technologies Inc., a lovit o femeie în statul american Arizona, din cauza că aceasta traversa strada neregulamentar, iar sistemul nu a depistat-o. Potrivit lui F. Lusivero, prin prisma acestui model de răspundere, responsabilitatea pentru prejudiciul cauzat de IA îi revine persoanei care a programat-o, sau persoanei responsabile de funcționarea acesteia [10]. IA ar putea juca un rol semnificativ și în organizațiile criminale, cum ar fi cartelurile de droguri, spălarea de bani, fraudele bancare, traficul de droguri pentru a dezinforma și disimula implicărea unor persoane la comiterea infracțiunii [11]. Comparativ, conform doctrinei juridice americane, infracțiunea comisă prin intermediul IA trebuie să fie atribuită unei persoane, adică să constituie un actus reus [6, p. 74].

Totalizând cele enunțate supra, afirm că, la moment, există patru scenarii de acțiune: a) Păstrarea status-quo-ului legislativ, responsabili

pentru acțiunile IA rămânând actorii umani; b) Extinderea minimală a reglementării penale – deconectarea unui sistem, care prin funcționarea lui a săvârșit infracțiune (ca pedeapsă capitală pentru IA) sau introducerea unor pedeapse complementare (interzicerea dreptului pentru persoană de a mai programa AI); c) Realizarea unor modificări legislative moderate – inserarea unor noi forme de răspundere; d) Intervenția legislativă efectivă – introducerea unor instituții noi: personalitatea electronică, răspunderea penală a IA, pedepse pentu IA, temeiuri de liberare de răspundere exclusiv pentru AI. Finalmente, depinde doar de noi cum ne vom asuma evoluția tehnologiei, dar un lucru este cert, pasivitatea în reglementarea riscurilor, înseamnă un consimțământ implicit oferit la niște evenimente tragice.

Surse bibliografice:

1. MCCARTHY, J. *Computer Science Department, Standford University. What is Artificial intelligence?*, [citat 18.02.2022]. Disponibil: www-formal.stanford.edu/jmc/whatisai.pdf/.
2. Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107 din 06.06.2002, republicat în Monitorul Oficial nr. 66-75 din 01.03.2019, [citat 18.02.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122982&lang=ro.
3. Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării legislaţiei ce reglementează repararea daunei cauzate sănătăţii, din 23.02.1998. În: Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, 1998, nr.4, [citat 22.02.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Raspunderea%20pentru%20prejudiciul%20cauzat%20de%20un%20izvor%20de%20pericol%20sporit.pdf.
4. GUZUN, C. *Răspunderea pentru prejudiciul cauzat de un izvor de pericol sporit*. În: Studia Universitatis. Seria „Științele educației", 2013, nr. 2 (63), p. 102-111, [citat 19.02.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Raspunderea%20pentru%20prejudiciul%20cauzat%20de%20un%20izvor%20de%20pericol%20sporit.pdf.
5. Raportul Comisiei Europene privind implicațiile în materie de siguranță și răspundere ale inteligenței artificiale, ale internetului

obiectelor și ale roboticii din 19.02.2020, [citat 19.02.2022]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?qid=1593079180383&uri=CELEX%3A52020DC0064.
6. КАРТАШОВ, И., *И. Искусственный интеллект как субъект уголовной ответственности. Настоящее и перспективы*. Право: история и современность, nr. 2 (15), 2021, [citat 16.02.2022]. Disponibil: http://pravo.tstu.ru/pdf/2021/02/07.pdf.
7. CLAUSSÉN-KARLSSON, M. *Artificial Intelligence and the External Element of the Crime An Analysis of the Liability Problem,* [citat 22.02.2022]. Disponibil: https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1115160/FULLTEXT01.pdf.
8. REŞETNICOV, A. *Obiectul material al infracţiunii şi mijlocul de săvîrşire a infracţiunii în teoria şi practica penală: criterii de delimitare*. În Revista Institutului Naţional al Justiţiei nr.1-2, 2008, [citat 22.02.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/77-80_Obiectul%20materila%20al%20infractiunii%20si%20mijlocul%20de%20savirsire%20a%20infractiunii%20in%20teoria%20si%20practica%20penala.pdf.
9. https://ec.europa.eu/info/events/artificial-intelligence-who-should-be-liable-damage-2020-may-05_en, [citat 19.02.2022].
10. STĂNILĂ, L., M. *Inteligenţa artificială, dreptul penal şi sistemul de justiţie penală. Amintiri despre viitor.* Bucureşti: Universul Juridic, 2020, p. 299.
11. https://blog.carlow.edu/2021/07/27/artificial-intelligence-in-criminal-justice/, [citat 21.02.2022].

Recomandat
Vitalie STATI, dr., conf. univ.

RĂSPÂNDIREA BOLILOR EPIDEMICE ÎN CONTEXTUL EPIDEMIEI GENERATE DE COVID-19

Iana CHETREAN

CZU: 343.347:616.98(478) *ianachetrean12@gmail.com*

Sănătatea publică și drepturile omului sunt de obicei argumente avansate împotriva incriminării comportamentului individual care riscă transmiterea bolilor.

Conceptual, epidemia este extinderea unei boli contagioase într-un timp scurt, prin contaminare, la un număr mare de persoane dintr-o localitate, regiune, etc. Atunci când o epidemie se extinde pe un teritoriu foarte mare, cuprinzând într-un timp relativ scurt toată populația dintr-o țară, din mai multe țări sau chiar din continente întregi, aceasta poartă denumirea de pandemie.

Potrivit exigenţelor legale ale Republicii Moldova, nerespectarea măsurile instituite în vederea prevenirii sau combaterii bolilor epidemice poate atrage, după caz, fie răspunderea contravenţională (art.76[1] CC), fie răspunderea penală (art.215 CP). Comparativ aceste două forme ale răspunderii se aplică în funcție de intensitatea urmărilor prejudiciabile și acțiunile sau incațiunile îndreptate spre prejudicierea sănătății populației.

În contextul situației epidimiologice recente, atât Codul Contravențional cât și Codul Penal au suferit modificări în ceea ce privește sancțiunile prevăzute de norma de incriminare a faptelor date, instituind pedepse mai aspre adaptate pericolului social precum și de fapta prejudiciabilă și de multitudinea modalităților factuale de comitere a acesteia.

La general, componența de infracțiune prevăzută la art.215 CP de-a lungul timpului a suferit o serie de modificări, dobândind din ce în ce mai mult interes în contextul răspândirii virusului SARS-CoV-2 şi implicit a bolii COVID-19.

Din analiza practicii naționale s-a constat că în Republica Moldova, la momentul actual nu a fost înregistrată nicio cauză penală privind incriminarea nerespectării măsurilor de prevenire sau combatere a bolilor epidemice. Comparativ, în România, care la fel au adoptat o serie de modificări, se observă absolut opusul. Potrivit studiilor și analizei fac-

torului criminogen, în România săptămânal Ministerul Afacerilor de Interne raporta întocmirea a o serie de dosare penale pentru „Zădărnicirea combaterii bolilor" faptă prevăzută la art.352 CP României.

În acest context, se pune întrebarea de ce în Republica Moldova, în contextul în care zilnic erau mediatizate o serie de nerespectări a măsurilor de prevenire sau combatere a bolilor epidemice pe banca organelor de urmărire penală nu se află încă niciun dosar penal sub incidența art.215 CP? În viziunea noastră problema rezidă în dispoziția normei care instituie latura obiectivă a faptei.

Așadar, latura obiectivă a faptei infracţionale de la art. 215 din CP al RM include: a) fapta prejudiciabilă care se exprimă atât prin acțiuni active cât și prin inacţiunea de nerespectare a măsurilor de prevenire sau combatere a bolilor epidemice; b) urmările prejudiciabile sub formă de: 1) răspândire a unei asemenea boli sau 2) vătămare gravă sau medie a sănătății sau cu decesul persoanei; c) legătura cauzală între fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Deci, în conjunctura celor invocate mai sus, situația premisă este să existe anumite măsuri care pot fi întreprinse de organele de stat competente să emită acte normative, precum și de organele sanitare ori alte organe de specialitate, cu drept de dispoziţie, cărora le revine sarcina de a preveni și combate bolile epidemice.

Odată cu modificările aduse acestei componențe de infracțiuni, legiuitorul a completat și Codul Contravențional cu un nou articol – art.76[1]. Este vorba despre nerespectarea măsurilor de profilaxie, prevenire sau combatere a bolilor epidemice. De asemenea, cei care vor prezenta date eronate în fișele epidemiologice vor fi sancționați potrivit legii contravenționale. Respectiv, în acest sens, legiuitorul a lăsat în umbră norma prevăzută de Codul penal, fiind pe larg aplicabilă legea contravențională.

Având drept fapt, că această componență (art.215 CP) este una materială, pentru consumarea acesteia legiuitorul indică expres survenirea urmărilor, și anume: a) răspândirea unei boli epidemice; b) vătămarea gravă; c) vătămarea medie a sănătății; d) decesul persoanei. Așadar, atestăm că într-un oarecare fel, este greu de probat că urmarea prejudiciabilă a survenit în urma comportametului deviant al făptuitorului de la normele instituite de autorități în vederea prevenirii și combaterii epidemiei provocate de virusul SARS-CoV-2. Mai mult, în unele cazuri, făptuitorul, poate fi asimptomatic, respectiv contagios pentru ceilalți, fără ca acesta

să cunoască. În acest context, potrivit studiilor, persoanele cu simptome ușoare (oligosimptomatice) sau asimptomatice sunt o componentă-cheie a raspândirii COVID-19.

Într-o altă lumină, legiuitorul prevede în calitate de subiect al infracțiunii și persoana juridică, respectiv, în această ordine de idei identificarea făptuitorului este mai ușoară, decât atunci când în această ipostază avem o persoană fizică. Acest aspect se evidențiază și datorită hotărârilor CNESP unde se indică expres obligațiile persoanelor juridice în vederea prevenirii și atenuării infecției Covid-19. Sub acest aspect, persoanei juridice îi sunt instituite anumite reguli care trebuiesc respectate cu rigoare, în caz contrar, dacă se va atesta că în urma nerespectării acestora s-a soldat cu răspândirea bolii provocate de virusul SARS-CoV-2, va putea surveni răspunderea.

Punând în discuție urmările prejudiciabile instituite de legiuitor, atestăm că nu există impedimente de a stabili urmarea de la alin.(2) art. 215 CP, or, în conținutul acestuia, legiuitorul prevede expres vătămarea gravă sau medie a sănătății, precum și decesul persoanei. *Deși*, potrivit studiilor, virusul este prezent în organismul persoanei în mediu 20 de zile, s-au găsit însă probe la pacienți care arătau că și după 37 de zile virusul mai exista în organism. Deci, consecințele infectării cu virsul SARS-Co-V s-ar califica ca o vătămare a sănătății care este în coraport cu efectele virusului asupra sănătății persoanei (pneumonie, boli cardiace, boli ale sistemului nervos, depresie, tulburare de stres posttraumatic, etc.), urmări ce cad sub incidența alin.(2) art. 215 CP. Respectiv, în acest context ne confruntăm cu incertitudinea aplicării corecte a alin.(1) al art.215 CP, întrucât acesta prevede răspândirea unei asemenea boli care nu este în niciun fel explicată amploarea de transmitere și o eventuală vătămare ușoară a sănătății care durează mai mult de 6 zile, dar nu mai mult de 21 zile (trei săptămâni).

Așadar, legiuitorul introducând urmarea prejudiciabilă „răspândirea unei asemenea boli (epidemică)" (alin.(1) art.215 CP) în conținutul componenței de bază, a făcut imposibilă aplicarea în practică a acesteia.

La general, pentru a defini răspândirea unei boli epidemice trebuie să analizăm treptat fiecare noțiune. Potrivit dicționarului medical boala epidemică reprezintă creșterea prevalenței unei boli în cadrul unei populații[1]. Răspândirea virsului SARS-Co-V-2, din perspectiva oamenilor de știință

[1] https://dictionar.romedic.ro/boala-epidemica

reprezintă transmiterea de la o persoană la alta pe cale respiratorie, prin picături de secreţie, produse când o persoană infectată tuşeşte, strănută, vorbește sau respiră și se află în imediata apropiere a altor persoane, precum și prin contact personal neprotejat cu o persoană infectată (atingere, strângere de mână, etc.) sau indirect prin obiecte contaminate.

Din nefericire legiuitorul nu ne oferă o definiție în acest sens, nefiind efectuată o anumită limită care să poată delimita când fapta prejudiciabilă de nerespectare a măsurilor de prevenire și combatere a infecției COVID-19 este sancționată potrivit Codului Contravențional și când potrivit Codul Penal. Totuși, potrivit, alin.(2) art.14 CP *„Nu constituie infracţiune acţiunea sau inacţiunea care, deşi, formal, conţine semnele unei fapte prevăzute de prezentul cod, dar, fiind lipsită de importanţă, nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracţiuni”.* Anume din acest considerent se explică de ce în contextul situației epidimiologice actuale este inaplicabil art.215 CP, acest fapt fiind guvernat de principiul legalătății, întrucât interpretarea extensivă defavorabilă şi aplicarea prin analogie a legii penale sunt interzise, respectiv este incidentă legea cea mai favorabilă pentru făptuitor, deci sancțiunea prevăzută de art.76[1] Cod Contravențional. Astfel, deosebirea de bază între norma reglementată de Codul Contravențional și cea prevăzută de Codul Penal ține de urmarea prejudiciabilă. Așadar, dacă norma contravențională prevede doar „*nerespectarea prevederilor/măsurilor de profilaxie, prevenire și/sau combatere a bolilor epidemice, precum și a măsurilor de sănătate publică stabilite de autoritățile competente*”, aceasta fiind o dispoziție formală, atunci alin.(1) art.215 CP prescrie urmarea prejudiciabilă sub forma „*răspândirii unei boli epidemice*” în urma neonorării obligațiilor impuse în vederea combaterii acestui virus.

Prin prisma celor analizate, propunem legiuitorului includerea în Cap. XIII din Partea Generală a Codului penal a unei norme care să definească noțiunea de „boală epidemică” și conceptul de „răspândirea unei boli epidemice” stabilind factori și parametri cantitativi și calitativi adaptați potrivit studiilor oamenilor de știință în acest domeniu. În această ordine de idei, propunem legiuitorului introducerea art. 134[21] întitulat *„Răspândirea unei boli epidemice”,* cu următorul conținut:

(1) Prin boală epidemică se înțelege maladia contagioasă care se extinde din cauza unui focar, prin contaminare, extinzându-se pe un teritoriu mare și care cuprinde o populație numerosă într-un timp scurt.

(2) Răspândirea unei boli epidemice reprezintă transmiterea de către o persoană la cel puțin alteia pe cale directă sau indirectă (modalități adaptate fiecărei boli în parte prevăzute de protocoalele și regulamentele Ministerului Sănătății) a unei boli epidemice.

Totodată, într-u funcționarea corectă și activă a acestei componențe sunt necesare implementarea unor modalități speciale de investigații pe care să le aplice organele de drept pentru depistarea faptelor infracționale de acest gen și sancționarea potrivit Codului Penal.

În consecință, susținem remediile invocate mai sus pentru a responsabiliza cetățenii în vederea respectării măsurilor de prevenire și combatere a bolilor epidemice și a pune capăt acestei boli infecțioase care suprimă în continuare sănătatea omenirii.

PROVOCAREA INFRACȚIUNII - REGLEMENTĂRI NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE

Dumitru STOICA

CZU: 343.3/.7(094):341.4(094) *dumitrustoica2@gmail.com*

În calitate de fenomen provocarea la infracțiune are o istorie veche fiind menționată încă din Bibliile creștine și ebraice prin descrierea neascultării primilor oameni. În perioada antică şi medievală provocarea la infracţiune era tratată ca instrument administrativ recomandat conducătorilor de stat pentru aşi menţine puterea. Procedeul dat era indicat conducătorilor de state de Niccolo Machiavelli în lucrarea „Il Principe" ca mijloc de consolidare şi păstrare a puterii [1].

Una dintre problemele acute ale dreptului penal o constituie aceea a răspunderii penale pentru provocarea infracţiunii. Menţionăm că aceasta nu este doar una de drept naţional, dar are şi un caracter internaţional. Diverse organizaţii internaţionale încearcă să determine limitele aplicării metodelor provocatoare la descoperirea infracţiunilor, precum şi elaborează metode de contracarare a provocării infracţiunilor de către organele de ocrotire a dreptului. Această poziţie este reflectată şi de actele normative ale ONU. Legislaţia penală a mai multor ţări străine conţine norme despre provocare, stabilind în legislaţie problematica răspunderii pentru provocarea infracţiunilor. Termenul „provocare" îl putem percepe generalist în legislaţia procesual-penală, mai cu seamă, în Codul de procedură penală al Republicii Moldova [2] şi în Legea Republicii Moldova privind activitatea specială de investigaţii, nr.59 din 29.03.2012 (în continuare – Legea RM nr.59/2012) [3]) . Pe de altă parte, surprindem lipsa unor reglementări în această materie în Codul penal al Republicii Moldova. Totuși, provocarea infracţiunii reprezintă o instituţie cu valenţe de drept penal şi procesual-penal. Despre acest lucru ne vom convinge ***infra***, pe parcursul prezentului demers ştiinţific. Consecinţele ce derivă din activitatea provocatoare pot viza atât comportamentul provocatorului, cât şi al persoanei provocate. În plan subiectiv, comparativ cu infracţiunea săvârşită în lipa provocării, cea comisă sub influenţa unui comportament provocator prezintă diferenţe în planul atitudinii psihice manifestate de persoana provocată faţă de

cele săvârşite. Astfel, în cazul provocării persoana săvârşeşte infracţiunea fiind împinsă la acest gest, la care nu ar fi recurs în lipsa unei provocări. Pentru ca fapta săvârșită să constituie infracțiune este necesar să se constate existența unei legături de cauzalitate psihică între făptuitor și fapta socialmente periculoasă săvârșită de el. Astfel, fiind nevoie deci să se constate că această faptă săvârșită îi este imputabilă nu doar fizic, dar și psihic. În condiţiile practico-legislative actuale sesizăm că provocarea infracţiunii, *de lege lata,* nu constituie cauză care înlătură caracterul penal al faptei, în timp ce, *de facto*, se subscrie perfect trăsăturilor inerente unei cauze menite să excludă caracterul penal al faptei. Practica judiciară (cel puţin cea autohtonă), cât şi practica Curţii de la Strasbourg demonstrează că persoanele provocate la săvârşirea infracţiunii nu răspund penal, în genere [4]. Provocarea infracțiunii este incriminată în cadrului *nomen juris* drept infracţiune distinctă în mai multe legislații penale. Provocarea la săvârşirea coruperii pasive sau a luării de mită, în majoritatea statelor ex-sovietice constituie infracţiune. Astfel, provocarea coruperii pasive sau a luării de mită constituie infracţiune distinctă în corespundere cu art.350 din Codul penal al Armeniei [5], art.417 din Codul penal al Kazahstanului [6]. Provocatorii trebuie să răspundă penal. Aşa cum există hoţi, tâlhari, huligani, aşa există şi provocatori. În sensul normei de incriminare avansate cu titlu *de lege ferenda,* aceste persoane pot fi numite, convenţional, victime ale provocării.

În lumina celor expuse anterior, am constat că reglementările juridico-penale naționale pe partea de provocarea infracțiunii, fie lipsesc, fie sunt foarte vagi. Analizând condiţiile practico-legislative actuale sesizăm că provocarea infracţiunii se subscrie perfect trăsăturilor inerente unei cauze menite să excludă caracterul penal al faptei. Este inadmisibil ca statul să fie cel care „creează" infracţiunea şi tot statul să fie cel ce „loveşte" pe cel ce „săvârşeşte infracţiunea creată". Pentru a ameliora cadrul național, anume în această materie, este necesar să studiem practica externă. Doar prin propuneri de lege ferenda și prin aportul legislatorilor competenți și integri, putem contribui la realizarea principiului legalității și contribuirea la afirmarea unui Stat de DREPT, ci nu un stat de DREPȚI.

Bibliografie:

1. Niccolo Machiavelli., Principele traducere din limba italiană. Instituto di Studi Filosofici Roma - Societatea Română de Filosofie Bucureşti 1944, capitolul XIX, pagina 81
2. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129, republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74.
3. Legea Republicii Moldova privind activitatea specială de investigaţii, nr.59 din 29.03.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.113-118.
4. Provocarea versus instigarea la săvârşirea infracţiunii [citat: 06.04.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/122119
5. *Уголовный кодекс Армении*. [Accesat: 12.02.2022] Disponibil: https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/am/am012ru.pdf
6. *Уголовный кодекс Казахстана*. [Accesat: 11.02.2022] Disponibil: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575252#pos=5495;-36

Recomandat:
Stela BOTNARU,
doctor în drept, conferenţiar universitar

SUBIECTUL INFRACȚIUNII CU ELEMENTE DE EXTRANIETATE

Iulian DICUSARĂ

CZU: 343.22:340.111.5 *iulian.dicusara21072001@gmail.com*

Unul din elementele definitorii a fiecărei componențe de infracțiune este subiectul, care la o primă vedere în procesul de studiu al Părții Generale a Dreptului Penal pare o temă cât se poate de implicită și clară, însă necătând la aceste aparențe, în continuare vom efectua o analiză detaliată a prevederilor doctrinare și legale pentru a identifica trăsăturile specifice acestei teme și de asemenea unele controverse, lacune, neajunsuri.

Pentru început, referitor la acutalitatea cercetării putem menționa că situațiile și informațiile expuse în această prezentare sunt actuale deoarece reprezintă o temă cu importanță definitorie pentru știința Dreptului Penal, și anume a Părții Generale, deoarece facilitează familiarizarea viitorilor juriști cu aspectele teoretice referitoare la una din părțile componente a unei infracțiuni, dar și ajută specialiștii în domeniu la înțelegerea și rezolvarea corectă a unor spețe referitoare la acest aspect. Despre inovația științifică, putem spune că ea este reflectată în acest raport prin caracterul comparat al prevederilor legate de persoanele care pot deveni subiecți ai infracțiunii în diferite țări, dar și condițiile pe care ei trebuie să le întrunească.

O inovație de asemenea ar putea fi considerat faptul că conceptul de subiect al infracțiunii a suferit o serie de schimbări odată cu trecea timpului, din 2002 și până acum, articolul 21 Cod Penal al Republicii Moldova, ceea ce dă dovadă că legea penală este într-o continuă modernizare, iar în acest raport v-om atinge de asemenea și reglementările care au fost la etapa inițială, la adoptarea Codului Penal în 2002 și ulterioarele schimbări ale lui referitoare la tema abordată

Dacă este să vorbim despre scopul și obiectivele cercetării atunci pot afirma că Scopul principal al acestui raport este familiarizarea publicului cu prevederile naționale și internaționale referitoare la subiectul abordat Obiectivele principale la rândul lor le reprezintă observarea diferențierilor dintre prevederile diferitor state și propunerea unanimizării lor

Dar și de asemenea distingerea anumitor categorii de persoane care pot apărea sau nu în calitate de subiect al infracțiunii

Totuși putem începe relatarea referitoare la partea teoretică cu o definiție a subiectului infracțiunii, care spune că prin subiect al infracțiunii distingem persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală și care, în baza faptului că posedă toate semnele prevăzute de lege pentru aceasta categorie de subiect, este pasibilă de răspundere penală.

În continuare vom încerca să analizăm care sunt acele semne care trebuie să le posede o persoană pentru a fi considerată drept subiect al infracțiinii. Respectiv, în calitate de semne ale subiectului general al infracțiunii distingem vârsta, responsabilitatea, și un subiect mai controversat care în viziunea autorilor îl reprezintă caracterul fizic.

În continuare propun să analizăm fiecare din aceste criterii.

Vom începe cu Responsabilitatea, care este starea psihologică a persoanei care are capacitatea de a înţelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum şi capacitatea de a-şi manifesta voinţa şi a-şi dirija acţiunile. Respectiv această stare este caracterizată printr-o faptă (acțiune sau inacțiune) care este comisă de către o persoană care corespundele cerințelor enunțate anterior. Ea este caracterizată prin 2 criterii: Juridic și medical, cel juridic reprezintă în sine capacitatea de a-și da seama de lucrurile pe care le face, iar criteriul medical reprezintă starea psihică a persoanei, care este fără devieri și îi permite să acționeze în deplinătatea capacităților mentale. În acest caz persoana care a săvârșit o infracțiune – va fi considerat subiect al infracțiunii și respectiv va răspunde penal.

Însă o caracteristică diametral opusă responsabilității este iresponsabilitatea care include în sine fapul că persoana suferă de boli psihice cronice, din acest caz se află în imposibilitate de a-și da seama de caracterul faptei săvârșite. Respectiv, în cazul dat nu putem vorbi despre un subiect al infracțiunii, iar perosnaele declarate iresponsabile nu pot răspunde penal.

În ceea ce privește al doilea criteriu definitoriu al temei subiectului infracțiunii, și anume – vârsta, pot menționa că o persoană poate fi subiect al infracțiunii doar în cazul în care a ajuns la o anumită vârstă, această vârstă este relatată în art.21 CP și este de 16 ani. Desigur că, de la orice regulă, există o excepție, în cazul dat, excepția este reprezentată în alin.2 al aceluiași articol care prevede expres că persoana poate fi subiect al infracțiunii și răspunde penal dacă are vâr-

sta de 14 ani, însă doar în cazurile expres prevăzute de acel alineat. De asemenea o altă prevedere referitoare la vârstă este e 18 ani în cazul componenților de infracțiuni in art.208, 209 – despre acest subiect vom discuta ulterior.

În continuare vom relata despre reglementările internaționale referitoare la vârsta începând cu care persoana poate fi subiect al infracțiunii în diferite țări.

Deci analizând prevederile referitoare la tema abordată în legile penale a României, Federației Ruse și a Japoniei observăm o coincidență cu prevederile naționale. Și anume a faptului că vârsta generală este de 16 ani, iar excepția de la vârsta generală – de 14.

Deosebiri observăm însă în Codul Penal Francez stabilește în calitate de regulă generală că persoana fizică va fi trasă la răspundere penală, dacă la momentul săvîrşirii infracţiunii a atins vîrsta de 13 ani, asta fiind doar excepția. Vârsta generală a răsp penale fiind de 18 ani.

O abordare diferită este în codul penal german unde subiect al infracţiunii se consideră persoana fizică care la momentul comiterii faptei a atins vîrsta de 14 ani şi este responsabilă.

Reglementările din Marea Britanie stârnesc o uimire deosebită, deoarece știind că sistemul de drept al acestui stat se bazează pe practica judiciară, în sensul subiectului infracțiunii jurisprudența britanică spune că Vîrsta răspunderii penale în Anglia este de 10 ani la momentul săvîrşirii infracţiunii. în căzui infracţiunii săvîrşite de persoane cu vîrsta de la 10 la 17 ani, cauzele sunt cercetate de judecătorii speciale. Dacă persoana ce n-a atins vîrsta de 21 ani a fost declarată vinovată de săvîrşirea unei infracţiuni, judecata poate emite o hotărîre privind plasarea ei într-un centru preventiv sau trimiterea în închisoarea pentru tineri . Plasarea într-un centru preventoriu constituie un alt tip de pedeapsă aplicat minorilor între 1 4 - 2 1 de ani, care au săvîrşit infracţiuni, pentru care maturii sunt sancţionaţi cu pedeapsa închisorii. Deci putem concluziona că în Anglia vârsta generală a răspunderii penale este de 21 ani, o excepție ar i cazurile minorilor care au atins vârsta de 14, iar în cazuri excepționale și persoanele mai mari de 10 ani pot fi subiecți ai infracțiunii, însă fiind judecate sub o procedură specială.

Între timp am ajuns și la subiectul controversat, și anume la semnul caracterului fizic care trebuie să îl întrunească subiectul infracțiunii. În acest sens, menționăm că de caracter fizic dispune doar persoana fizică,

adică omul, deja ulterior dacă el corespunde și celorlalte semne definitorii cum ar fi vârsta și responsabilitatea – atunci el poate fi considerat subiect al infracțiunii.

La întrebare dacă putem include persoana juridică în lista de subiecți aiinfracțiunii, menționăm că necătând la faptul că Partea Specială a CP RM prevede expres unele infracțiuni în componența cărora PJ este în calitate de subiect, utilizând metoda cercetării și analizei, am luat-o de la începuturile teoretice și doctrinare are Părții Generale ale Dreptului Penal și am observat o următoare ordine de idei: În primul rând regula că Nimeni nu poate răspunde penal pentru fapta care nu întrunește toate semnele componente ale infracțiunii, adică Subiectul, Obiectul, Latura subiectivă și Latura obiectivă. În ceea ce privește partea componentă privitoare la subiect, o analizăm acum, însă atrăgând atenție la un element definitoriu al laturii subiective și anume la „vinovăție", din definiția sa observăm un lucru destul de important, și anume că vinovăția - **atitudinea psihică** (conștientă și volitivă) a făptuitorului față de fapta prejudiciabilă săvârșită și urmările ei. Sintagma atitudine psihică este decisivă în cazul dat, deoarece cunoscând că persoana juridică este o ficțiune, o entitate abstractă, apare intrebarea, cum ceea ce nu există fizic, poate să dispună de o atitudine psihică, și, ulterior să răspundă penal?

Respectiv, în cazul absenței acestei atitudini psihice, adică a vinovăției – absentează și latura subiectivă, ulterior nu putem vorbi nici despre existența subiectului deoarece el nu întrunește toate semnele principale – deci putem constata că PJ nu poate fi subiect fi subiect al răspunderii penale, iar în cazul unei infracțiuni, este necesar să fie trasă la răspundere penală persoana împuternicită cu funcții de conducere, acțiunile căreia constituiau o infracțiune.

De asemenea ca un dezavantaj al recunoașterii PJ ca subiect al infracțiunii ar fi faptul că în cazul cînd se va aplica o pedeapsă persoanei juridice vor avea de suferit și ceilali angajai care nu au nici o legătură cu fapta săvîrită. De exemplu în cazul lichidării PJ, acei angajați fără funcții de răspundere care nu au luat decizii și contribuit la activitatea criminală – vor rămâne fără postul de muncă. Totodată trebuie de menționat faptul că în cazul în care persoana împuternicită cu funcții de conducere este concomitent și fondatorul persoanei juridice, el este supus unei pedepse penale de 2 ori pentru aceeași faptă, încălcându-se principiul *„non bis in idem"*

Cât despre prevederile internaționale la acest aspect, putem menționa că România, Federația Rusă, Franța, Anglia și SUA – persoana juridică este considerată ca și în Republica Moldova drept subiect al infracțiunii. În Japonia însă, doar persoana fizică întrunește toate cerințele pentru a fi subiect al infracțiunii.

Nu putem trece cu vedere de asemenea și instituția subiectului special al infracțiunii care este acea persoană, care pe lângă semnele subiectului general este caracterizată cumulativ în momentul săvârșirii faptei printr-o anumită calitate prevăzută nemijlocit în norma juridică penală. În cazul subiectului special, infracțiunile care pot fi săvârșite se conțin în Partea Specială a Codului Penal.

Aici doar trebuie să menționăm că subiectul special de asemenea poate fi clasificat în mai multe părți, în funcție de valorile personale sau statale împotriva cărora au attentat. Clasificarea se face după mai multe situații și anume după situația juridico-statală unde în calitate de subiecți speciali avem cetățenii unui stat, străini sau apatrizii), după situația demografică – adică femeile sau adolescenții care anume au atins vârsta de 18 ani după legătura de rudenie pot apărea în calitate de subiect special – mama, sau membrii de familie. Iar după obligațiile de serviciu – medicii, militarii, demnitarii de stat și etc.

În concluzie putem afirma că instituția subiectului infracțiunii are o importanță decisivă pentru sistemul de drept în general și Dreptul Penal în special, deoarece este unul din elementele constitutive, necesare pentru existența infracțiunii, și respectiv – răspunderii penale. Iar faptul că această instituție stârnește o serie de controverse și împărțiri de păreri demonstrează existența unor lacune care pot și trebuie să fie înlăturate prin uniformizarea internațională a prevederilor în acest sens.

Coordonator științific:
Dr. Stela Botnaru

RĂSPUNDEREA PENALĂ A MINORILOR DELINCVENȚI ÎN LUMINA REGLEMENTĂRILOR JURIDICO-PENALE A REPUBLICII MOLDOVA ȘI ASPECTE DE DREPT COMPARAT

Cătălina RĂILEANU

CZU: 343.224.1:343(478)(094) + 340.5 *katalinaraileanu@gmail.com*

Criminalitate şi delincvenţa juvenilă au devenit una din problemele prioritare și stringente cu care s-a confruntat şi se confruntă, în continuare societatea la etapa actuală, precum și posibile acțiuni care urmează a fi întreprinse în vederea soluționării acestora. Studierea multiaspectuală a răspunderii penale a minorilor este un precept ce rezidă în trebuința ancorării unui sistem de prevenire cât mai eficace, luându-se în considerare atât personalitatea infractorului minor, cât şi influenţa răspunderii penale asupra sa.

Articolul 21, alin. (1) CP al RM specifică "sunt pasibile de răspundere penală persoanele fizice responsabile, care, în momentul săvârşirii infracţiunii, au împlinit vârsta de 16 ani". În același context, conform art. 67 alin. (4) Codul Penal al RM, „munca neremunerată în folosul comunităţii nu poate fi aplicată militarilor prin contract şi persoanelor care nu au atins vârsta de 16 ani". [1] O astfel de pedeapsă alternativă detenției este determinată de autorităţile administraţiei publice locale. Cu titlu de exemplu, Codul penal al statului Israel invocă că caracterul muncii se indică într-un act emis de instanţa de judecată, numit ordin de muncă, or, legea penală nu reglementează numărul concret de ore şi durata zilnică de prestare a lor, ele fiind determinate, de la caz la caz, în procesul de individualizare a pedepsei penale.[2]

Articolul 71 alin. (3) CP al RM statuează în mod expres că „detenţiunea pe viaţă nu poate fi aplicată femeilor şi minorilor", iar la stabilirea categoriilor de pedeapsă şi a limitelor acestora în Partea generală a Codului penal al Republicii Moldova se face individualizarea pedepsei penale sub forma închisorii. Într-o manieră asemănătoare, art. 70 alin. (3) prevede că la stabilirea pedepsei închisorii pentru persoana care, la data săvârşirii infracţiunii, nu a atins vârsta de 18 ani, termenul închisorii se stabileşte din maximul pedepsei, prevăzute de legea penală pentru

infracţiunea săvârşită, reduse la jumătate. Având în vedere prevederile art. 70 alin. (4), la stabilirea pedepsei definitive în caz de concurs de infracţiuni pedeapsa închisorii nu poate depăşi 25 de ani pentru adulţi, 20 de ani pentru persoanele care au atins vîrsta de 18 ani, dar nu au atins vîrsta de 21 de ani, şi 12 ani şi 6 luni pentru minori, iar în caz de cumul de sentinţe - de 30 ani pentru adulţi, 25 de ani pentru persoanele care au atins vîrsta de 18 ani, dar nu au atins vîrsta de 21 de ani, şi 15 ani pentru minori. Prezintă utilitate Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii nr.39 din 22.11.2004, invocând faptul că cauzele penale privind minorii se judecă de un complet de judecată format din judecători cu experienţă bogată, specializaţi în acest domeniu şi numiţi pentru a judeca asemenea cauze prin ordinul preşedintelui instanţei.

Potrivit Codului penal francez, vârsta răspunderii penale coincide cu vârsta majoratului, dar în anumite cazuri poate fi redusă la 13 ani. Această lege prevede sancțiunile educative care pot fi pronunțate împotriva minorilor între 10 și 18 ani și pedepsele care pot fi pronunțate împotriva minorilor între 13 și 18 ani, ținându-se seama de atenuarea responsabilității de care beneficiază în virtutea vârstei lor”.[3] În conformitate cu abordarea pozitivistă-corecțională, prin urmare Codul Spaniol din anul 1926 - avea ca premisă faptul că infracționalitatea în rândul minorilor presupunea în mod necesar intervenția publică în vederea reabilitării sociale a acestor persoane. În reglementarea penală română, sistemul sancționator aplicabil delincvenților juvenili este exclusiv, constituit din măsuri privative și neprivative de libertate, cu caracter educativ. În acest context, potrivit Codului penal român, minorul sub vârsta de 14 ani beneficiază de prezumția absolută și irefragrabilă că nu are discernământ și, drept urmare, nu poate fi angajată tragerea la răspundere penală. [4, p. 116] După cum se observă, diverse izvoare legislative deslușesc propria perspectivă în coraport cu măsurile de constrângere cu caracter educativ aplicate minorului, la fel, textele legale au facultatea de a contura scăderea infracţionalităţii în rândul minorilor, prevenirea săvârşirii de fapte prejudiciabile şi reeducarea celor care deja au fost în conflict cu legea.

Prin prisma celor enunțate, autoritățile competente trebuie să acorde o atenție deosebită implementării programelor probaționale introduse în legea penală, pentru asigurarea reeducării minorului și reintegrării

sociale a acestuia. Cu toate acestea, nu trebuie să uităm că eficiența acestor deziderate depinde pe deplin de modalitatea de punere a acestora în aplicare. Apreciem că eforturile naționale trebuie să fie concentrate în diverse domenii, îndeosebi prin susținerea financiară și resurse umane potrivite se poate reduce cifra infracţionalităţii în rândul delincvenților juvenili. În calitate de propunere lege ferenda, luând în vedere practica ţărilor menționate mai sus în materia pedepsei stabilite în art. 67 CP al RM, susținem modificarea conţinutului articolului, prin oferirea atribuţiilor de stabilire a caracterului muncii, duratei exacte de prestare a muncii, ș. a. în cazul minorilor - instanţelor de judecată.

Bibliografie:

- *Legi și acte normative:*

1. Codul Penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002, Publicat : 14.04.2009 în Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195.
2. Codul penal al statului Israel din 2005. Законодательство зарубежных стран. - Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2005.
3. Codul penal al Franței https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/ (vizitat: 11.02.2002)

- *Cărți și publicații monografice:*

4. BUTOI, T. Tratat universitar de psihologie judiciară. Bucureşti: Pinguin Book, 2006.

Stela BOTNARU,
doctor în drept, conferențiar universitar.

LATURA SUBIECTIVĂ A INFRACȚIUNII PREVĂZUTE LA ARTICOLUL 213 COD PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA

Valeria BÎRCA

CZU: 343.22:343.2(478)(094.4) *valeria.birca28@gmail.com*

Latura subiectivă a componenței infracțiunii constituie partea interioară a infracțiunii, care determină atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta prejudiciabilă săvârșită și de urmările acesteia, sub raportul conștiinței, voinței și emoțiilor sale[1, p.199].

În această ordine de idei, latura subiectivă cuprinde cele mai subtile semne din componența infracțiunii, fără a căror cunoaștere temeinică, sub toate aspectele, nu poate fi concepută o stabilire științifică a răspunderii penale în nici o cauză concretă și, drept urmare, nici realizarea scopului general al activității organelor judiciare, adică cel de apărare, împotriva infracțiunilor, a ordinii de drept.

În continuare, ținem să determinăm în detaliu latura subiectivă a componenței de infracțiune prevăzută la articolul 213 CP al RM. Deci, încălcarea din neglijență a regulilor și metodelor de acordare a asistenței medicale reprezintă o infracțiune contra sănătății publice, identificată în Capitolul VIII al Codului penal.

În legislația penală a altor state este foarte rar regăsită această componență de infracțiune, dar deseori se atestă prevederea juridico-penală a malpraxisului. Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române, malpraxisul reprezintă tratamentul incorect aplicat de un medic unui pacient, care îi produce acestuia prejudicii de orice natură, în relație cu gradul de afectare a capacității fizice și psihice.[2] În opinia autorului L.Gîrla, malpraxisul medical constituie un comportament profesional neglijent, inadecvat sau incompetent în exercitarea actului medical, inferior unor standarde profesionale de pregătire și pricepere acceptate de comunitatea medicală națională și/sau internațională, ce cauzează riscuri suplimentare pentru pacient ce se materializează prin suferința ce putea fi evitată, vătămare a sănătății ori a integrității corporale sau deces, implicând răspunderea juridică a personalului medical. [3, p.9] Reieșind din acestea, încălcarea din neglijență a regulilor și

metodelor de acordare a asistenţei medicale reprezintă o modalitate de săvârșire a malpraxisului.

Latura subiectivă a infracţiunii prevăzute la art.213 CP RM, conform reglementării penale create de legiuitor și conform literaturii de specialitate juridico-penale autohtone se caracterizează prin vinovăție sub formă de imprudenţă. Se atestă ideea că imprudența este concretizată în neglijenţă, față de fapta prejudiciabilă, dar față de urmările prejudiciabile, imprudența se impune în ambele sale forme, în încredere exagerată sau neglijenţă[4, p.1097].

Considerăm irelevantă aceeastă reglementare, deoarece din cauza acestei formulări se redă conținutul sec al articolului 213 Cod penal și deseori inaplicabil în unele situații din cauza exclusivității imprudenței ca formă de vinovăție, concretizată în neglijență față de fapta prejudiciabilă.

Astfel, susținem părerea că formularea legislativă „încălcarea din neglijenţă" este una incorectă şi lacunară. În viziunea dată, reieşind din clasificarea imprudenţei în sineîncredere exagerată şi neglijenţă şi bazându-ne pe interpretarea legislativă „ad litteram", se subliniază faptul că o astfel de expresie legislativă nu acoperă o altă categorie de malpraxis medical, care poate fi comisă prin încălcarea regulilor şi metodelor de acordare a asistenţei medicale din sineîncredre exagerată[6, p.95]. Deşi, după cum demonstrează practica medico-legală şi cea judiciară, malpraxisul medical comis din imprudență, manifestat în încredere exagerată este caracterizat printr-un pericol social şi grad de prejudiciabilitate sporit, fapt ce nu este prevăzut de conținutul infracțiunii de încălcare din neglijenţă a regulilor şi metodelor de acordare a asistenţei medicale.

Cu atât mai mult, e nevoie de a fi pusă în discuție și ipoteza comiterii intenționate a încălcării regulilor şi metodelor de acordare a asistenţei medicale. Reieșind din existența prevederii legale prevăzute la art. 162 CP RM(neacordarea de ajutor unui bolnav), se prezintă ideea că în cazurile când făptuitorul, având calitatea specială de persoană care, în virtutea legii sau a regulilor speciale, era obligată să acorde ajutorul necesar și nu respectă această obligație, acesta încălcă intenționat prin inacțiune regulile şi metodele de acordare a asistenţei medicale. Infracţiunea prevăzută la art.162 CP RM trebuie delimitată de infracţiunea de încălcare din neglijenţă a regulilor şi metodelor de acordare a asistenţei medicale (art.213 CP RM): făptuitorul refuză tacit sau expres să acorde ajutorul

necesar în cazul art.162 CP RM, iar în cazul art. 213 CP RM - făptuitorul nu refuză să acorde asistenţa medicală, el o acordă, însă o face deficient.

Totuși, se evocă dificultatea exprimării unei soluții optime și legale, privind încadrarea juridico-penală a faptelor prejudiciabile intenționate comise prin acțiune ce evocă încălcarea regulilor şi metodelor de acordare a asistenţei medicale ce au cauzat din imprudență unele consecințe prejudiciabile. Din acest considerent, susținem că este benefic, ținând cont de intenția făptuitorului față de fapta prejudiciabilă și manifestarea imprudenței față de urmările prejudiciabile(vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății sau decesul), în cazurile date să fie aplicabile la calificare infracțiunile prevăzute de art. 149 CP RM(lipsirea de viaţă din imprudenţă) și art. 157 CP RM(vătămarea gravă ori medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii cauzată din imprudenţă).

În plus, componența de infracțiune prevăzută la art. 213 CP RM nu prevede ca urmare prejudiciabilă vătămarea medie a a integrităţii corporale sau a sănătăţii cauzată din imprudenţă, ce reprezintă o omisiune gravă a legiuitorului, fiind expusă ipoteza de nepedepsire a acestei fapte prejudiciabile.

Pe cale de consecinţă, propunem ca sintagma „încălcarea din neglijenţă” să fie substituită, pur și simplu evocându-se fapta prejudiciabilă, fără o detalizare excesivă și să fie adăugată în plus o urmare prejudiciabilă, la lit.a[1]) vătămarea medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii, pentru a nu fi delimitată prin nepedepsire, ipoteza de încălcare a regulilor şi metodelor de acordare a asistenţei medicale prin încredere exagerată, dacă aceasta a cauzat vătămarea medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii.

La rândul său, conchidem, că este oportună și o altă soluție, ce ar simplifica încadrarea juridico-penală a faptelor de încălcare a regulilor şi metodelor de acordare a asistenţei medicale, ci anume abrogarea art.213 CP RM, întrucât are un conţinut vag prin crearea unei noi circumstanțe agravante, ce ar fi inclusă în cadrul componențelor de infracțiune prevăzute de articolele 149 și 157 CP RM pentru a acoperi tot arealul atitudinii psihice a făptuitorului, nefiind lăsat loc de interpretări nefavorabile și eronate.

Prin urmare, considerăm că Codul penal are nevoie de o astfel de reglementare nouă, însă în momentul de față, există o mare probabilitate

că societatea noastră nu va fi pregătită pentru implementarea acestei modificări juridico-penale.

Referințe:

1. Botnaru S., Şavga A., Grosu V., Grama M., Drept penal, Partea generală. – Chişinău: 2005.
2. https://dexonline.ro/
3. Gîrla L. Malpraxis medical: implicații de drept penal. /Suport de curs adnotat cu glosar, practica judiciară, scheme, și acte normative. Chișinău: CEP USM, 2015, p.9.
4. Brînză S., Ulianovschi X., Stati V., Ţurcanu I., Grosu V. Drept penal (Partea Specială). Volumul II. Chişinău: Cartier, 2005. p.1097.
5. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.985-XV din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002. nr.128-129. art.213.
6. Vitalie-Silviu Midrigan, „Riscul profesional al lucrătorilor medicali ca varietate a riscului întemeiat", teză de doctor, Chișinău, 2012.

Recomandat
Dorina GUREV, dr. în drept, lect. univ.

PREZENTAREA CU BUNĂ ȘTIINȚĂ A CONCLUZIEI FALSE DE CĂTRE SPECIALIST SAU EXPERT ÎN CAZURILE DE MALPRAXIS MEDICAL

Corina PÎRȚAC

CZU: 343.347:614.253.83

Viaţa şi sănătatea omului sunt valorile sociale şi juridice supreme ce sunt protejate de către stat, în acest sens art. 36 din Constituţia Republicii Moldova garantează fiecărui cetăţean dreptul la ocrotirea sănătăţii, de asemenea art. 20 al Legii ocrotirii sănătăţii oferă cetăţenilor posibilităţi egale în obţinerea de asistenţă medicală oportună şi calitativă. Astfel, calitatea acordării asistenței medicale calificate și eficiente reprezintă importanța primordială vizavi de sănătatea și viața cetățenilor.

Din motiv că medicina reprezintă o știință foarte amplă și complexă, în procesul acordării asistenţei medicale, medicii se pot confrunta cu o serie de dificultăţi determinate de multitudinea factorilor care se interpun în diverse combinaţii, personalizând fiecare caz. Aceste condiţii explică cauza apariţiei în practica medicală a complicaţiilor neprevăzute şi a consecinţelor nefavorabile. Însă, de rând cu particularităţile individuale ale pacientului şi evolutive ale maladiei, un rol decisiv în dezvoltarea consecinţelor îl pot avea eventualele încălcări admise de personalul medical. Erorile medicale reprezintă o problemă la nivel global. Ele se numără printre primele zece cauze mondiale de dizabilitate și deces, reprezentând aproximativ 15% din cheltuielile de spitalizare din țările OCDE (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică).

Instituţia erorii medicale reprezintă un pilon central al sistemului malpraxisului medical din Republica Moldova. Probarea malpraxisului medical impune diferenţierea erorii faptice de cea de normă a prestatorului de servicii de sănătate. Legiuitorul moldovenesc a definit eroarea medicală ca fiind activitatea sau inactivitatea conștientă a prestatorului de servicii de sănătate, soldată cu moartea sau dauna cauzată sănătăţii pacientului din imprudenţă, neglijenţă sau lipsă de profesionalism. Această definiţie, analizată prin prisma teoriei generale a erorilor profesionale, exclude erorile faptice, neimputabile prestatorului de servicii de sănătate. Totodată, analizată prin prisma doctrinei malpraxisului medical, această

definiţie întruneşte circumstanţele asimilabile greşelii medicale (erorii de normă), și anume: imprudența, neglijența sau lipsa de profesionalism. De asemenea în pofida faptului ca nu este efectuat un raport oficial al numărului de cazuri „malpraxis" constatat în RM, potrivit unelor date ştiinţifice, frecvenţa malpraxisului medical este diferit și variază după diverse surse între 35% și 76%, majoritatea cazurilor fiind înregistrate în specialităţile profilului chirurgical și îndeosebi în chirurgie și obstetrică ginecologie. Totodată, cea mai înaltă frecvenţă a erorilor soldate cu consecinţe grave se înregistrează în unităţile de terapie intensivă, sălile de intervenţii chirurgicale și departamentele de urgenţă. În acest sens, doresc să evidențiez neglijarea nefondată, din motiv a lacunelor existente în efectuarea expertizei medico-legale, a răspunderii penale personalului medical în caz de **infecție nosocomiala**, ce mai ales **în contextul virusului COVID 19**, dar nu numai, este una din motivele cele mai frecvente a decesului pacienților sau a urmărilor deosebit de grave. În comparație cu România, ce în ultimii ani și-a îmbunătățit cadrul legislativ cu privire la creșterea siguranței pacientului și implicit reducerea erorilor medicale, unitățile sanitare sunt acum obligate să aibă o structură de management al calității serviciilor de sănătate. O atenție ridicată a fost acordată anume infecțiilor intraspitalicești (nosocomiale), prin introducerea obligativității raportării acestora. De asemenea, prin adoptarea Legii nr. 3/2021 a României se reglementează activitatea de prevenire, diagnosticare și tratament pentru infecțiile intraspitalicești (nosocomiale), inclusiv cele din centre rezidențiale. La rândul său, excluzând lacunele legislative existente recomand implementarea acestei practici și în Republica Moldova, răspunderea survenind în cazul în care se va stabili că personalul medical a manifestat intenție sau imprudență față de nerespectarea regulilor și metodelor de acordare a asistenței medicale, și imprudență față de urmările prejudiciabile survenite, expertiza medico-legală având rolul decisiv întru constatarea a cauzalității de nerespectarea normelor tehnico-sanitare și infectarea. Potrivit statisticii expertiza medico-legală ocupă, sub aspect cantitativ, locul întâi printre celelalte tipuri de expertiză. Este dovedit că rezultatele expertizei medico-legale sunt decisive în descoperirea infracţiunilor comise împotriva demnităţii umane, sănătăţii, integrităţii corporale şi vieţii persoanei, reprezintă un suport pentru restabilirea drepturilor la viaţa şi sănătate ale victimelor lezate prin acţiuni socialmente periculoase, pentru protejarea intereselor

lor legale, precum şi în vederea tragerii la răspundere a persoanelor care se fac vinovate. În cadrul sistemului malpraxisului medical din Republica Moldova, procesul de expertizare, în funcţie de complexitatea cazului, poate lua forma unei expertize individuale, expertize în comisie, expertize complexe, expertize suplimentare, repetate și a unei contraexpertize. Procesul constatării de către instanţa de judecată a cazului de malpraxis medical presupune întrunirea condiţiilor angajării răspunderii penale a personalului medical. Angajarea răspunderii medicale presupune probarea că îndatoririle prestatorului de servicii de sănătate (personalului medical) trebuiau îndeplinite la un anumit standard. De asemenea, în cazul în care concluziile expertului sunt insuficient de clare sau incomplete, ori în urma unor cercetări incomplete au apărut întrebări suplimentare care au importanţă pentru emiterea hotărârii instanţei pe cazul de malpraxis, se dispune efectuarea unei expertize suplimentare de către același expert sau de un altul. Dacă concluziile expertului nu sunt întemeiate sau **există îndoieli privind veridicitatea**, exactitatea și argumentarea acestora, sau dacă există contradicţii între concluziile mai multor experţi, se dispune efectuarea expertizei repetate de către alt expert sau experţi, numărul acestora nefiind mai mic de trei. De obicei, deși se observă tangențial întrunirea elementelor componenței de infracțiune prevăzute la art.312 **Declaraţia mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă CP RM,** însă nu de fiecare data se atestă prezența semnul laturii subiective „buna știință" specialistului sau expert în cazurile de malpraxis medical față de prezentarea concluziei false. Nu toate victimele (părțile vătămate) solicit o expertiză suplimentară deoarece drept sursă de plată pentru expertizele judiciare, constatările medico-legale și alte lucrări servește partea care a solicitat expertiza sau constatarea. Fapt ce determină victimele acestor infracțiuni de a nu solicita o expertiza internațională ce ar contra raportul expertizei naționale, din riscul suportării cheltuielilor materiale. Vreau să evidențiez faptul că experții nationali într-o practică frecventă sunt solidari cu medicii și efectuând raporturi de expertiza medico-legale acestea sunt în favoarea medicilor. Potrivit al (3) art 389 Cod Contravențional, pentru prezentarea cu bună știință a unor concluzii false, specialistul răspunde în conformitate cu art 312 CP RM, de asemenea, în dispoziția de la art 88 din CPP RM se arată că expertul este obligat să facă în raportul său concluzii obiective și întemeiate asupra întrebărilor ce i se pun, iar pentru prezentarea cu bună știință a unor concluzii false,

specialistul răspunde în conformitate cu art.312 CP RM, în corespundere cu art 210 din CPC RM, președintele ședinței de judecată îl somează pe expert că va purta răspundere penală în cazul depunerii cu bună știință a unui raport de expertiză fals.

În concluzie doresc să menționez faptul că expertiza medico-legală în cazurile de malpraxis are un rol decisiv, fapt ce permite cetățenilor de a fi protejați în efectuarea expertizei calitative, oneste și imaparțiale, depistându-se lacune în aplicabilitatea art. 312 al (1) CP RM pentru infracțiunile de prezentare cu bună știință a concluziei false de către specialist sau expert, iar ca formă agravantă de infracțiune stipulate la al.(2) lit. b): săvârșită din interes material și al.(2) lit. c) însoțită de crearea artificială a probelor acuzatorii. Prin urmare reușita actului justițial și eficacitatea activității organelor de urmărire penală depinde de acesti factori, iar impiedicarea aflării adevărului în cadrul urmăririi penale sau a judecării cauzei poate duce la emiterea unei hotărâri judecătorești neîntemeiate, atunci când o persoană vinovată va fi achitată. Astfel, vin cu sugestia de a exclude sintagma ”sau fără”, iar termenul maximal în loc de ” 2 ani” să fie ”până la 5 ani”, iar pedeapsa noua să sune în felul urmator: se pedepseşte cu **închisoare de pînă la 5 ani**, în toate cazurile cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani, pedeapsa fiind aplicabilă pentru prezentarea cu bună știință a unor concluzii false de catre specialist sau expert în cazurile de malpraxis, deoarece concluzionând cele expuse de mine anterior, această infracțiune prin efectul său presupune in sine un pericol considerabil pentru societate, prin atentarea la valorile supreme ocrotite de legea penala: viața și sănătatea omului, prin debalansarea monitorizării eficacității acordării asistenței medicale, incluzând-o în categoria infracțiunilor mai puțin grave din categoria infracțiunilor ușoare.

PARADOXUL JEVONS – EFICIENȚĂ SAU ONSUMERISM?

Alina COJOCARU,
studentă anul II, Facultatea Ştiinţe Economice

CZU: 366:330.34 *mk20cojocaru.alina@gmail.com*

Actualitatea cercetării constă în mișcarea tot mai pronunțată a omenirii spre o economie verde, tendința puternică a agenților economici de a-și întări și promova imaginea brandului prin adoptarea unor misiuni care să pună în prim-plan dezvoltarea durabilă și progresul tehnico-științific.

Scopul cercetării constă în analiza conceptuală a paradoxului Jevons și a efectelor sale în vederea diminuării acestora în contextul dezvoltării durabile.

Elementul inovativ este reprezentat de identificarea acțiunilor practice de neutralizare parțială sau completă a efectelor negative ale paradoxului Jevons asupra mediului înconjurător.

Metodologia include metode de cercetare precum metoda observaţiei, inducţia şi deducţia, analiza logică şi sinteza, analogia şi comparaţia, gruparea, selectarea, prezentarea sub formă de figuri şi grafice.

Conținuturi teoretice. Din punct de vedere economic, justificareaopiniei conform căreia îmbunătățirile eficienței energetice vor majora mai degrabă decât vor reduce consumul de energie a fost prezentată pentru prima dată de către economistul britanic William Stanley Jevons în 1865[1, p.136]. În cartea sa, el a conchis, formulând paradoxul care-i poartă numele:„*Este o confuzie totală de idei să presupunem că utilizarea mai eficientă a combustibilului este echivalentă cu diminuarea consumului. Adevărul este exact pe dos…Orice îmbunătățire a motorului… nu face decât să accelereze din nou consumul de cărbune*"[2].Dacă ar fi să analizăm grafic cu ajutorul curbei cererii o situație asemănătoare (Figura 1), precum utilizarea mașinilor hibrid, vom observa că reducerea costului

călătoriei de la 4 la 2 dolari, atrage după sine creșterea distanței pe care o parcurge automobilul săptămânal cu 150 de mile.

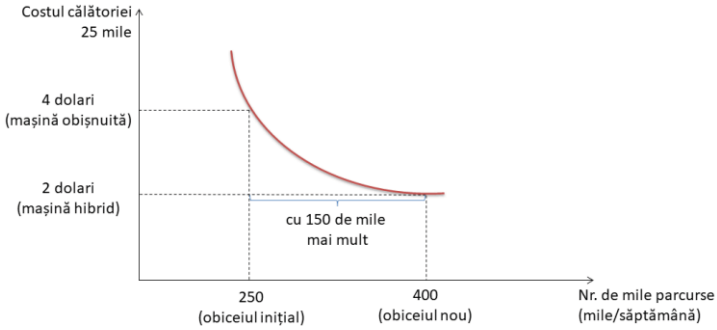

Figura 1. Paradoxul Jevons: exemplul mașinii hibride
Sursa: [3]

Aspecte practice. În noiembrie 2011, Patagonia a difuzat următorul anunț în New York Times:„Nu cumpărați această jachetă". Acesta a încurajat clienții Patagonia să își asume un angajament, Common Threads Initiative, care este în esență o înțelegere între brand și public pentru a consuma bunurile într-un mod mai responsabil[4].O altă soluție vine din partea companiei de asigurări ByMiles din Regatul Unit al Marii Britanii care, conform publicațiilor sale de pe site, optează pentru introducerea unei taxe rutiere per milă pentru a reduce emisiile și a construi un viitor mai ecologic. 36% dintre membrii companiei au spus că au condus mai puțin de când și-au început polița de plată per milă, în timp ce 82% au confirmat că aspectul de plată pe măsură ce conduc i-a influențat să reducă numărul de mile pe care le parcurg[5].

Concluzii și recomandări. Analizând conceptul paradoxului Jevons, conchidem că acesta stabilește premisele existenței consumerismului în contextul dezvoltării durabile. Astfel, pentru a minimiza efectele destructive provocate de acest paradox, stabilim următoarele recomandări pentru consumatorii individuali: conștientizarea populației cu privire la consumul responsabil, promovarea consumului durabil și majorarea duratei ciclului de viață al produsului; iar pentru cei organizaționali:

urmărirea fidelă a valorilor sustenabilității, implicarea consumatorilor în urmărirea acelorași valori și adoptarea unei politici care să pună accent pe reutilizare.

Surse bibliografice:

- *Cărți și publicații monografice:*

1. HERRING, H., SORRELL, S. Energy Efficiency and Sustainable Consumption. The Rebound Effect. Regatul Unit al Marii Britanii: PALGRAVE MACMILLAN, 2009. 282 p.

- *Site-uri:*

2. CRÂNGANU, C. Contributors.ro: Eficiența energetică poate contribui la creșterea încălzirii globale. Despre paradoxul Jevons și efectul de recul. [citat 12 februarie 2022]. Disponibil: https://www.contributors.ro/eficien%C8%9Ba-energetica-poate-contribui-la-cre%C8%99terea-incalzirii-globale-despre-paradoxul-jevons-%C8%99i-efectul-de-recul/
3. PRASAD, N. CFO.University: Jevons Paradox. [citat 13 februarie 2022]. Disponibil: https://cfo.university/library/article/jevons-paradox-jp-nilantha
4. Jing Daily: The Patagonia Paradox & How Luxury Can Learn About Purpose. [citat 11 februarie 2022]. Disponibil: https://jingdaily.com/patagonia-luxury-brand-purpose-sustainability/
5. ByMiles.: Introduce pay-per-mile road tax to cut emissions and build a greener future.[citat 14 februarie 2022]. Disponibil: https://www.bymiles.co.uk/insure/magazine/pay-per-mile-car-tax-would-be-better-for-the-environment/

Recomandat
Maria HĂMURARU,
dr., conf. univ., cond. științific

ROLUL PORTALURILOR DE CAZARE ÎN IDENTIFICAREA NIVELULUI DE CALITATE A SERVICIILOR DE OSPITALITATE

Elena ȚARANU,
studentă anul III, Facultatea de Științe Economice

CZU: 338.48:004.738.52 *elena.taranu00@mail.ru*

Transformările digitale s-au accelerat considerabil în ultima perioadă la nivel global în industria turismului și ospitalității, astfel lansându-se diverse aplicații și site-uri web care facilitează transparența informației, modul de funcționare a întreprinderilor, modul de promovare a produselor/serviciilor, etc.

Ghidul sistemelor de rezervare pentru consumatori esteacea soluție destinată clienților ce doresc să facă rezervare online fie a unei călătorii, a unei camere de la un hotel, etc., direct de pe sistem, urmând anumite criterii de alegere a unui sistem sigur și de încredere.

Scopulacestei cercetări este de a argumenta rolul portalurilor de cazarepentru identificarea nivelului de calitate a serviciilor de ospitalitate și crearea unui ghid destinat beneficiarilor.

În realizarea scopului au fost stabilite următoarele obiective: de a prezenta importanța portalurilor de turism, a analiza unele date statistice cu privire la vânzările de călătorii online, de a identifica criteriile de alegere a unui sistem sigur.

Metodeleaplicate în cercetare au fost: analitică și sintetică, de observare și informare, critică, predictivă, comparativă.

Software-ul portalului de turism este cunoscut în mod obișnuit ca o piață online, care permite utilizatorilor să obțină informații, comparând călătorii-

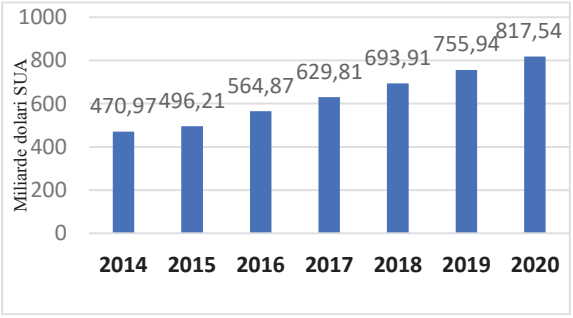

Fig. 1.1. Vînzările de călătorii

le și serviciile mai multor companii într-un singur site.Rolul portalului de turism se evidențiază prin beneficiile pe care le oferă, precumreducerea costurilor de întreținere și a efortuluihard. Prezintă acces în timp real atât pentru clienți, cât și pentru agenții de turism. Automatizarea în asistența clienților, undechat-boții pot oferi asistență clienților 24/7. [4]Iar ca tendințe de dezvoltare a e-tourism-ului putem numi la nivel național portalul turistic de țară https://moldova.travel/, care este resursa online de promovare a Republicii Moldova.La nivel global există o varietate de tendințe,precum: AI (inteligența artificială), mesageria instantanee, vocal search (căutare vocală),VR (realitate virtuală), AR (realitatea augmentată). [2;3]

Potrivit datelor statistice din 2018, cu privire la vânzările de călătorii online la nivel mondial din 2014 până în 2020, s-a estimat că în 2016, vânzările globale de călătorii online au totalizat 564,87 miliarde de dolari SUA. Se estimează că această cifră va crește la 755,94 miliarde de dolari SUA în 2019. (Fig. 1.1)

Vizând companiile lider de pepiața OTA, Booking Holdings și Expedia au fost cele mai mari agenții de turism online după venituri la nivel mondial în 2020, generând aproape șapte miliarde, respectiv peste cinci miliarde de dolari SUA. Cu toate acestea, din cauza impactului pandemiei de coronavirus (COVID-19), veniturile ambelor companii s-au înjumătățit în comparație cu 2019. Booking de la 15 miliarde la 6,8 miliarde dolari SUA, iar Expedia de la 12 la 5,2 miliarde dolari SUA. (Fig.1.2)[1]

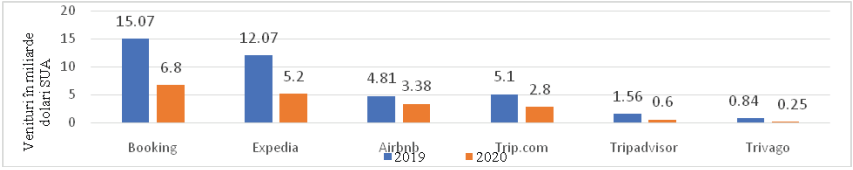

Fig. 1.2. Cele mai importante agenții de turism online (OTA) la nivel mondial în 2019 și 2020 (în miliarde de dolari SUA), după venituri
Sursa: https://www.statista.com/

Tehnologia digitală fiind acel vehicul spre globalizare, oferă posibilitatea de a accesa în timp real o mulțime de informații online, de exemplusistemele de rezervare,precum:booking, expedia, agoda, etc., prezintă tot

necesarul de informație către client.Conform unei analize asupra acestor sisteme se identifică criteriile pe care clientul ar trebui să le ia în considerare atunci când își alege sistemul, acestea sunt: interfață și funcțional, accesibilitate, facilități, prețul și reduceri, poze, feedback, rating.

În concluzie, putem argumenta că agențiile online oferă confortul rezervării de acasă și adesea atrag consumatorii cu oferte de pachete și opțiuni de economisire a prețurilor. Drept urmare, mulți călători au renunțat la agențiile de turism tradiționale în favoarea alternativelor online pentru a-și rezerva călătoriile.Recomandări propuse:reglementarea serviciilor de rezervări electronice prin acte normative cu privire la serviciile de internet și activitatea de comerț electronic, implementareatendințelorglobale de dezvoltare a turismului electronic și în Republica Moldova,focalizarea pe noile tehnologii și aplicarea în practică a noilor idei, pentru atingerea unui nivel maxim de inovare și competitivitate.

Bibliografie:

1. https://www.statista.com/
2. https://apiko.com/blog/booking-app-trends/
3. https://www.revfine.com/tourism-trends/
4. https://adamosoft.com/blog/future-of-travel-portal-development-how-it-makes-tourism-business-shine/

Recomandat
Buzdugan ADRIANA,
dr., conf. univ., cond. științific

ASIGURAREA SUSTENABILITĂȚII FINANȚELOR PUBLICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA LA ETAPA ACTUALĂ

Cătălina VOITIC,
studentă anul III, Facultatea Stiințe Economice

CZU: 336.13:330.34(478) *catalinavoitic@gmail.com*

Actualitatea și importanța temei de cercetare. Sustenabilitatea finanțelor publice nu este un subiect nou, dar rămîne a fi unul actual, în mare parte datorită crizei datoriilor publice în contextul pandemiei mondiale, dar și al conștientizării impactului pe care îl are consumul, atît privat, dar și cel public, asupra resurselor limitate ale mediului.

Scopul cercetării este aprecierea sustenabilității finanțelor publice în Republica Moldova.

Pentru realizarea scopului s-au stabilit următoarele **obiective ale cercetării:**

- Definirea conceptului de sustenabilitate a finanțelor publice;
- Identificareaindicatorilor de analiză ai sustenabilitățiifinanțelorp ublice;
- Aprecieresustenabilitțiibugetul publicnaționalînRepublica Moldova prinprismaindicatoriloridentificați.

Obiectul cercetării: sustenabilitatea finanțelor publice în Republica Moldova.

Noutatea științifică.În acestă lucrare,cercetarea nu se limitează la definiția clasică privind sustenabilitatea finanțelor publice[1, p.97-101], aceasta fiind examinată și prin prisma impactului pe care il are politica bugetar-fiscală asupra economiei, societății și mediului înconjurător.

Deficitul bugetar este un important indicator macroeconomic în care cheltuielile bugetare depășesc veniturile bugetare, contribuind ulterior la formarea datoriei publice naționale.

Tabelul 1. Evoluția deficitului BPN în Republica Moldova

	DEFICITUL BPN	
	suma, mil.lei	**% în PIB**
2017	-1144,8	-0,64

2018	-1613,0	-0,8
2019	-3026,4	-1,4
2020	-10619,8	-5,1
2021	-14391,0	-6,5

Sursa: elaborat de autor în baza datelorMinisterului Finanțelor al Republicii Moldova.

Mărimea deficitului bugetar în Republica Moldova a înregistrat niște valori destul de mari începând cu anul 2020, aceasta se datorează crizei economice actuale ca urmare a crizei pandemice, politica promovată actual trezind niște semne de îngrijorare.

Datoria sectorului public reprezintă totalitatea datoriei de stat, a datoriei unităţilor administrativ-teritoriale, a datoriei Băncii Naţionale a Moldovei, a datoriei ce rezultă din împrumuturile interne şi externe ale întreprinderilor de stat/municipale şi ale societăţilor comerciale cu capital integral sau majoritar public.[2]

Tabelul 2. Evoluția datoriei publice în Republica Moldova pe componente, mil.lei

Soldduldatoriei	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Datoria de stat	51660,3	52012,5	52494,3	67820,7	75578,0
Datoria BNM	4519,4	3733,7	3106,5	2429,2	2066,8
Datoriaîntreprinderilor din sectorul public	1883,0	1805,2	1726,0	3958,7	3811,1
Datoria UAT	1106,6	1013,6	951,2	1245,6	1279,4
Total datoriepublică	59169,3	58565,0	58278,0	72636,3	79937,8

Sursa: Elaborat de autor în baza Rapoartelor privind situația în domeniul datoriei sectorului public, garanțiilor de statși recreditării de stat pe anii 2019-2021.

În ceea ce privește datoria publică observăm că la nivel aceasta nu este una foarte mare ca procent în PIB, dar ne îngrijorează evoluția ei într-un trend ascendent.

Tabelul 3.Cheltuielile BPN pe categorii în perioada 2017-2021

Indicatori	U.M.	Cheltuieli de ordin social	Cheltieli de ordin economic	Cheltuielipentruprotecț iamediului	Alte cheltuieli ale BPN
2017	Suma, mil lei	37346,6	5424,9	146,7	11604,2
	% în total	68,4	9,9	0,4	21,3
2018	Suma, mil lei	40783,2	6615,7	115,4	12094,6
	% în total	68,5	11,1	0,2	20,29
2019	Suma, mil lei	45934,3	7206,5	165,0	12669,8
	% în total	69,6	10,9	0,3	19,20
2020	Suma, mil lei	50338,8	8885,5	253,7	13791,8
	% în total	68,70	12,1	0,3	18,82
2021	Suma, mil lei	57192,2	7632,0	380,7	16100,3
	% în total	70,34	9,4	0,5	19,80

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova.

Referitor la structura cheltuielilor publice, am constatat că cea mai mare parte a bugetului este detinat unui cheltuielilor cu impact pe termen îndelungat, cheltuielile de ordin social, cheltuieli de ordin economic și cheltuieli pentru protecția mediului în sumă reprezentînd 80,24 % din totalul cheltuielilor Bugetului Public Național în anul 2021.

CONCLUZII

Per ansamblu politica bugetar-fiscală în Republica moldova asigură sustenabilitatea finanțelor publice. Impactul pozitiv al acesteia, dar și al evoluției economiei naționale, în Republica Moldova este confirmat și de evoluția pozitivă a IDU din ultima perioadă.

Bibliografie:

1. Covalschi T. Teză de doctor, Planificarea strategică a bugetului de stat din Republica Moldova în contextul integrării europene, Chișinău, 2018, 232 p.
2. Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, https://www.mf.gov.md/ro/datoria-sectorului-public, accesat la data de 08.02.2022

Recomandat
Tatiana COVALSCHI,
dr., lect., univ., cond. științific

ANALIZA RENTABILITĂŢII ÎN CADRU ÎNTREPRINDERII

Carolina COJOCARU,
student anul III, Facultatea Ştiinţe Economice

CZU: 658.155.011.4:657.62 *cojocarucarolina3@gmail.com*

Pentru a supraveţuiîntreprindereatrebuiesă fie rentabilă.Ra=Or*Rvv-formula dependenţei fatoriale

Tabelul 1. Analiza factorială a rentabilităţii activelor totale prin metoda diferenţelor absolute

Indicatori	2019	2020	Abaterea absolută +/-	Inclusiv sub influenţa	
				ΔOr	ΔRvv
Rezultativ					
1. Rata rentabilităţii activelor, %	5,86	4,15	-1,71	+0,22	-1,93
Factoriali					
2. Modificarea nr. de rotaţii aactivelor,coef	3,1589	3,2757	+0,1168	x	x
3. Modificarea profitabilităţii vânzării, %	1,86	1,27	-0,59	x	x
BIF:4,15- 5,86 = +0,22 + (-1,93) -1,71 = -1,71 p.p.					

Sursa: Elaborat de autorîn baza situaţiilorfinanciare“METALFEROS” S.A.

Rentabilitateaactivelor s-a micşorat faţă de anul precedent de la 5,86 la 4,15% sau cu 1,71p.p.Descreşterea a fostcauzată de influenţa negativă a factorului profitabilitatea vânzărilor, astfel descreşterea profitabilităţii vânzărilor de la 1,86% la 1,27% a condus la diminuarearentabilităţiiactivelor cu 1,93 p.p.Totodatăsub influenţapozitivăa factoruluinumărul de rotaţii al activelor totale, care a condus la majorarea rentabilităţii activelor cu 0,22 p.p.Cifra de 1,93 se consideră rezervă internă de majorarea pe viitor a rentabilităţii activelor la entitate.

“METALFEROS” S.A fiind întreprindere de producţie apa-

re necesitatea calculării rentabilităţii mijloacelor de producţie. $Rmp = \frac{Pimp}{VV} : (\frac{1}{F} + \frac{1}{K})$ – formula dependenţei factoriale

Tabelul 2. Calculul influenţei factorilor la modificarea rentabilităţii mijloacelor de producţi

Nr. calc	Nr. subs	Factorii corelaţi			Rvv,%	Calculul influenţei factorilor	Rez. infl. fact +/- p.p.	Den. Fact
		$\frac{Pimp}{VV}$ *100	$\frac{1}{F}$	$\frac{1}{K}$				
1	0	1,86	0,0403	0,256	6,28	-	-	-
2	1	1,27	0,0403	0,256	4,29	4,29 - 6,28	-1,99	$\frac{Pimp}{VV}$
3	2	1,27	0,0336	0,256	4,39	4,39 – 4,29	+0,1	ΔF
4	3	1,27	0,0336	0,253	4,43	4,43 – 4,39	+0,04	ΔK
Total		x	x	x	x	x	-1,85	X
BIF: 4,43 – 6,28 =(-1,99)+ 0,1 + 0,04 -1,85 = -1,85 p.p.								

Sursa: Elaborat de autorîn baza situaţiilorfinanciare“METALFEROS” S.A.

Din calculele efectuate în tabelul2 constatăm că, rentabilitatea mijloacelor de producţie s-a micşorat în dinamică de la 6,28% la 4,43% sau cu 1,85 p.p.Reducerea a fost determinată în exclusivitate de micşorarea profitabilităţii vânzărilor sub influenţa căruia indicatorul rentabilităţii mijloacelor de producţie, s-a redus aproape cu 2,00 p.p.

RCpr =PF x Pf x Ra - formula dependenţei factoriale

Tabelul 3. Calculul influenţei factorilor la modificarea rentabilităţii capitalului propriu

Nr. calc	Nr. subs	Factorii corelaţi			Rcpr%	Calculul influenţei factorilor	Rez.infl. fact +/- p.p.	Den. Fact
		PF	Pf	Ra				
1	0	1,0095	0,8732	5,86	5,17	-	-	-
2	1	1,0057	0,8732	5,86	5,15	5,15 – 5,17	-0,02	ΔPF
3	2	1,0057	0,8788	5,86	5,18	5,18 – 5,15	+0,03	ΔPf
4	3	1,0057	0,8788	4,15	3,67	3,67 – 5,18	-1,51	ΔRa

Total	x	x	x	x	x	-1,5	x
BIF: 3,67 – 5,17 = (-0,02) + 0,03 + (-1,51) -1,5 = -1,5 p.p.							

Sursa: Elaborat de autor în baza situațiilor financiare"METALFEROS" S.A.

Calculele efectuate în tabelul 3 ne atestă că, factorul determinant al reducerii ratei rentabilităţii capitalului propriu este scăderea rentabilităţii activelor, sub influenţa căreia indicatorul rezultativ, s-a micşorat cu 1,51 p.p, ceea ce se consideră ca rezervă internă a entităţii.

Concluzii şi recomandări

1. Analiza dinamicii ratelor de rentabilitate atestă că, actualmente entitatea activează într-o manieră profitabilă, dar totodată a înregistrat reducerea tuturor indicatorilor de profit şi a ratelor rentabilităţii.

2. Factorul determinant care a cauzat scăderea rentabilităţii activelor totale cu 1,93 p.p şi a rentabilităţii mijloacelor de producţie cu 2,00 p.p. este nivelul redus al profitabilităţii vânzărilor. Diminuarea rentabilităţii activelor totale condus și la reducerea rentabilităţii capitalului propriu în cadrul "METALFEROS" S.A. cu 1,51 p.p.

3. Pentru a stopa reducerea în continuare a indicatorilor de profit şi rentabilitate, entitatea trebuie să sporească veniturile din vânzări pe viitor cel puţin cu 5,75% pe seama îmbunătăţirii calităţii produselor şi recuperării urgente a creanţelor.

Bibliografie:

- *Cărți și publicații monografice:*

1. Tcaci Natalia, Tcaci Alexandru, "Diagnostic financiar " , Chişinău, CEP USM 2020,213 p.
2. Țiriulinicova N., Paladi V. „Analiza rapoartelor financiare", Chișinău, ACAP, 2011, 400 p.

- *Site-uri:*

1. "METALFEROS" SA https://www.metalferos.md/

Recomandat
Natalia TCACI, dr. conf. univ., cond. ştiinţific

ANTREPRENORIATUL ÎN SALA OGLINZILOR

Cosmina-Andreea GĂLUŞCĂ,
studentă anul III, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor

CZU: 334.012:334.7 *galuscacosmina53@gmail.com*

Antreprenoriatul joacă un rol important în societate prin prisma valorii pozitive pe care o creează pentru oameni. Fiecare persoană are capacitatea de a contribui la dezvoltarea economiei odată cu deschiderea unei afaceri.La nivel individual, scopul antreprenoriatului este de oferi antreprenorului bunăstarea atât pe plan profesional, cât și personal. Antreprenorul de succes va putea obține profit și va putea aduce un plus de valoare comunității din care face parte. Își poate valorifica pasiunea, visul din copilărie, iar satisfacția va fi pe măsura așteptărilor sale dacă acționează profesionist.

Antreprenoriatul are însă mai multe manifestări:social;politic;verde; netreprenoriat; intraprenoriat.

Antreprenoriatul social dorește să rezolve probleme ale comunității. Actorii principali sunt ONG-urile, dar pot fi și alte formațiuni care au același scop[1, p.35].Astfel, persoanele care desfășoară aceste activități trebuie să nu se abată de la misiunea lor, să fie serioși și responsabili și să caute oportunități și idei inovatoare pentru a se dezvolta și a crește împreună cu societatea.

Antreprenoriatul politic implică rezolvarea problemelor de natură politică, cu ajutorul ideilor noi, fiind similar cu modelul de afaceri. Persoanele din această categorie își asumă integral toate riscurile (de exemplu, personalități precum Gandhi sau Martin Luther King).

Antreprenoriatul verde dorește să protejeze mediul și să întreprindă acțiuni pentru sănătatea oamenilor, animalelor și plantelor. Antreprenoriatul verde are la bază următoarele idei[2, p.736]:

- a crea locuri de muncă și a oferi oportunități de antreprenoriat;
- a spori eficiența energetică, conservând astfel resursele naturale și economisind bani;
- a reduce prejudiciile aduse sănătății muncitorilor;
- a permite firmelor să acceseze noi surse de finanțare locale, naționale și internaționale;

- a profita de preferința consumatorilor pentru bunuri prietenoase față de mediu;
- a conserva resursele naturale limitate de care firma și comunitățile depind pentru afaceri.

Netreprenoriatul s-a dezvoltat la începutul anilor 90. În cadrul acestei forme, antreprenorii înțeleg din timp mediul în care se lansează, internetul, lucrul în echipă sau rețelele și au dorința de a progresa rapid spre exterior (de exemplu, reprezentanții firmelor precum Google și Facebook).

Intraprenoriatul (antreprenoriat intern sau corporativ) este specific companiilor în care angajatul are flexibilitatea de a crea produse sau servicii după propriile reguli, primind sprijin dacă este necesar.Este întâlnit și in instituțiile publice cu o puternică orientare spre inovare, de exemplu universități [3, p. 288].

Avantajele lansării în domeniul antreprenoriatului, cu o afacere de la zero sunt legate de următoarele considerente:autonomie, implementarea propriilor decizii și mulțumirea rezultatelor muncii proprii. Produsul sau serviciul dezvoltatpoate fi unic, special, pentru a atrage atenția.Afacerea de la zero are nevoie de timp pentru a crește și a se dezvolta. De asemenea, trebuie luate în calcul incertitudinile pieței. Mereu trebuie să existe o marjă de siguranță, atât în ceea ce privește stocul, numărul de produse fabricate, dar și în ceea ce privește previziunile realizate.

Dezavantajele inițierii unei afaceri se evidențiază prin riscul asumat, posibilitatea de a da faliment, de a pierde investiția și de a lua decizii nefavorabile, dar și de a fi descurajat. Orice decizie este însoțită de un nivel mai mic sau mai mare de risc, iar deciziile greșite și repetate pot aduce faliment. Odată cu falimentul, se pierde tot ce s-a construit și dezvoltat în cadrul companiei. Nu întotdeauna suntem în măsura de a lua cele mai bune decizii. De aceea, putem apela la specialiști, mai ales când problema care trebuie rezolvată are un impact major asupra firmei.Ne putem documenta, putem căuta, cerceta, întreba și cu siguranță vom găsi o soluție.

A fi antreprenor este o decizie ce necesită o analiză amănunțită, trebuie identificate atât punctele tari, cât și cele slabe. Este indicat a se realiza o previziune pe termen lung pentru a înțelege care este momentul oportun pentru lansarea ideii de afaceri. Nu orice persoană are abilitățile și aptitudinile unui antreprenor deoarece nu sunt necesare numai competențe, ci și pasiune, implicare, motivație, energie și inițiativă.

Deși sunt critici la adresa finanțărilor nerambursabile pentru inițierea afacerilor (argumentul fiind că un antreprenor trebuie să fie auto-motivat), și antreprenoriatul poate fi privit ca un domeniu de învățare - experiențele prin care trecem ca antreprenori, în oricare dintre formele enunțate – pot și trebuie să genereze efecte pozitive pe termen lung pentru toată societatea.

Referințe:

1. ARUȘTEI, C., MANOLESCU, I.T., NECULĂESEI, A. The role of organizations and of good practices within social economy. În:*Jurnal of Social Economy,* 2014, nr. 2, pp. 30-57
2. MARIOTTI, S., GLACKIN, C.Entrepreneurship. Starting and Operating A Small Business, 3rd. ed. Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall, 2012. 736 p.
3. JALENCU, M., NICULIȚĂ, A., PALADI, F. (coord.). Sistemul inovativ al universității: intraprenoriatul mediului universitar. Chișinău: CEP USM, 2015. 288 p.

Recomandat
Irina MANOLESCU,
dr., conf. univ., cond. științific

PROBLEMS REGARDING THE FUNCTIONALITY OF PENSION FUNDS IN POST-SOVIET COUNTRIES

Svetlana GODOROJA,
studentă anul II, Facultatea Științe Economice

CZU: 369:331.25 *svetlanagodoroja26@gmail.com*

Pension system is an important part of every country's economy, with a vast segment of the population relying on its effective functioning for reaching their old-age care-free. The most precise actions that governments should take in order to consolidate their own pension system can be found when analyzing countries originating from the same point - the Soviet Union, but which arrived at contrasting results, because of the actions they took – Georgia, Lithuania and Moldova.

A pension system is an organized system of collecting funds during the working lives of employees in order to support their later retirement from work by drawing regular periodic payments from those funds.

A pension system can be divided into four main tiers, two of which are mandatory. Pillar 0 consists of programmes which offer the first layer of social protection in old age and they often aim to provide some minimum standard of living in retirement. In the first and second pillars the retirement income is linked with past earnings or contributions and they intend to balance the standards of living between the working life and retirement. Finally, the third pillar represents a voluntary funded scheme, which attempts to provide incentives for additional savings for retirement.

The pension system in Lithuania consists of three pillars: State social security system (Pillar 1), funded pension insurance (Pillar 2) and voluntary pension insurance (Pillar 3). The pension system in Georgia consists of a a universal pension (Pillar 0) financed by the budget and a a funded Pillar 2 scheme, based on a 2+2+2 model. The pension system in Moldova consists of the first pillar, which aims at smoothing the levels of consumption after retirement, and of private pension funds (Pillar 3).

The pension systems of Georgia, Lithuania and Moldova have the following common issues: an ageing population, low birth-rate, high old-age dependency ratio (measured as the share of the population aged 65 or older relative to those aged 15–64), mass emigration, unemployment,

high-employment in the informal sector and small contributions that do not soothe consumption.

The issues of the pension system in Lithuania are: the markets of the 2nd and 3rd Pillar insurance are extremely concentrated, the conditions to join the 2nd Pillar are rigid, there are too many reforms in a short period of time (in the past 15 years there were 10 reforms of the social security system).

On the other hand, the pension system in Georgia faces these problems: the universal old-age pension does not manage to cover the entire population, disability benefits convert to an old-age pension at retirement, there is no survivor's benefit law for adults.

The pension system in Moldova has the following problems: there is a significant pension gap between genders (approx. 500 MDL (≈ 25€), with men obtaining, on average, a higher pension pensions are indexed twice a year with no state revenues to support it, there are priviliged pensions for the military and judiciary, the existing optional pension fund (Pillar 3) which can not function (even though there is a legal framework for the 3rd Pillar, the three existing companies cannot function mainly because of the tax regulation of the funds).

To overcome these issues we recommend the following solutions:

- Moldova: reduce the exemptions from social contributions (for the judiciary and military); reduce the pension gap between genders by equalizing income; adjust the taxation mechanism of the 3rd Pillar in order to make it more attractive to investors.
- Georgia: equalize retirement ages between men and women; increase the pension benefits; adopt the survivor's benefit law for adults.
- Lithuania: stronger oversight of pension funds for investing in correct assets; pension funds to be invested in real economic sources with a stable growth of investment projects' size and value (e.g. infrastructure-related, renewable energy sources).

Bibliografie:

- *Cărți și publicații monografice:*

1. International Labour Organization. (2020). *Assessment of the Social Protection System in Georgia*(Final Report). Disponibil: https://www.developmentpathways.co.uk/

- *Articole din colecții:*

2. Verulava, T. (2018). Pension System in the South Caucasus: Challenges and Reform Options. *Bulletin of the georgian national academy of sciences*, *12*(1), 168-174. Disponibil: https://www.researchgate.net/

- *Articole din reviste:*

3. Huitfeldt, H. (2020). Towards Better Adequacy & Sustainability: A Review of Pension Systems & Pension Reforms in Eastern Partnership Countries. *Discussion Paper 131*. doi:10.2765/972935. Disponibil: https://ec.europa.eu/

- *Site-uri:*

4. Lithuania - Old-age pension. European Commission. (n.d.). Disponibil: https://ec.europa.eu/
5. Making the most of emigration. Liller, S. (2018). Disponibil: https://www.md.undp.org/

Recomandat
Svetlana GHERJAVCA, dr., lect. univ., cond. ştiinţific

PROMOVAREA CETĂȚII BENDER PRIN RECLAMA ȘI PUBLICITATE

Anastasia GRECU,
studentă anul III, Facultatea Științe Economice

CZU: 338.48:725.182:659.1 *igorevnaa1999@gmail.com*

În domeniul turismului aplicarea marketingului a început mult mai târziu decât în alte domenii. Acțiunile promoționale în domeniul turismului, la fel că în toate celelalte sectoare, vizează atât atragerea unor noi clienți cât și păstrarea celor vechi.

Ca formă de comunicare folosită pentru a informa, convinge sau reaminti publicului despre bunurile, serviciile, imaginea, implicarea în comunitate a obiectului turistic, promovarea are adesea rolul decisiv în procesul de realizare a obiectivelor stabilite.

În proiectarea conținutului, în alegerea formelor și mijloacelor utilizate în realizarea publicității, trebuie să avem în vedere câteva caracteristici ale publicului, în calitate de receptor de informații publicitare, și anume:

- dorință publicului de a fi tratat că un partener activ și exigent în dialogul cu agenții pieței;
- manifestarea unor disponibilități diferențiate de reacții fata de fenomenul publicitar;
- capacitatea de a-și exprima propriile idei și exigente fata de acest gen de activitate.

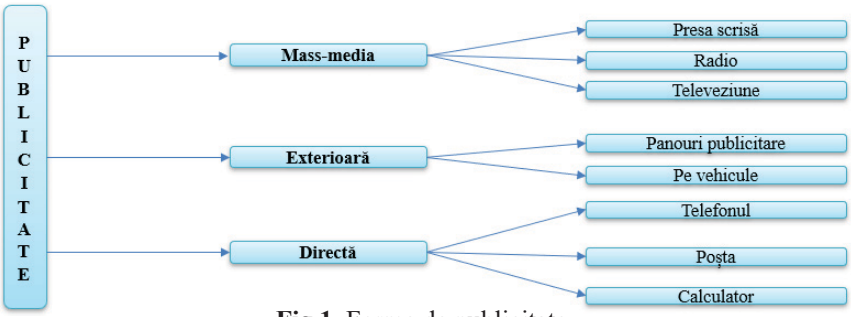

Fig.1. Forme de publicitate

Sursa: Realizat de către autor în baza informațiilor cercetate

Cetatea Bender este o enigmatică fortăreață medievală de pe malul stâng al Nistrului ce rămâne a fi în umbră. La momentul actual pentru impulsionarea vizitării obiectului turistic este necesară valorificarea la maximum a resurselor disponibile prin promovarea și atragerea a unui număr mai mare de turiști atât din țară, cât și de peste hotare.

Conform datelor, în anul 2019 cetatea a fost vizitat de circa 120 mii de turiști, ceea ce constituie un număr relativ mic, cauza principală fiind promovarea insuficientă.

Eficiența campanii publicitare depinde de pregătirea acesteia. Prima etapă a pregătirii unei campanii publicitare este defenirea clară obiectivelor publicității. Obiectivele unei campanii ar putea fi: informarea potențialilor clienți despre existența obiectivului turistic; promovarea unor evenimente sau festivaluri.

O altă etapă este fixarea bugetului pentru alocarea campanii publicitare, care depinde de mai mulți factori, cum ar fi: durata campanii publicitare, mijloacele și instrumentele publicitare alese, bugetul disponibil.

A treia etapă presupune selectarea clientelei țintă, dacă stabilești corect audiența țintă, economisești timp, bani și efort, deoarece se va ajunge doar la clienții care sunt interesați și implicați.

Fiind o forma impersonala de comunicare cu piață turistica, atât pe termen scurt cât și pe termen lung, publicitatea își propune crearea și păstrarea clientelei prin informarea, incitarea, sfătuirea și convingerea ei asupra necesității cumpărării serviciilor turistice ale firmei care o susține, apelându-se la profesioniști plătiți și la mijloace materiale specifice.

Surse bibliografice:

1. https://bendery-fortress.com/
2. https://administrare.info/economie/11528-promovarea-turistica
3. https://www.bzi.ro/importanta-publicitatii-in-promovarea-unui-brand-sau-a-unui-produs-568756
4. https://m.moldovenii.md/md/section/745/content/9960
5. https://ro.wikipedia.org/wiki/Cetatea_Tighina

Recomandat
Natalia ANTOCI, dr., lector univ., cond. ştiinţific

SUSTENABILITATEA PRIN PRISMA CONTABILITĂȚII

Irina HARTEA,
studentă anul I, Facultatea Ştiinţe Economice

CZU: 657.1:005:330.34 *harteairina@gmail.com*

Lumea este într-o continuă schimbare, fapt ce îngreunează evaluarea progresului sustenabil. Mai mult decât atât, demonstrarea unei reale responsabilități sociale și a protejării mediului înconjurător, ar putea fi cea mai dificilă provocare, căreia ar trebui să-i facă față omenirea. Astfel, în contextul globalizării și provocărilor de pe care le prezintă mediul în schimbare, din ce în ce mai multe companii pledează pentru sustenabilitate și încearcă să facă eforturi privind acest proces.

Conform Comisiei Mondiale pentru Mediu şi Dezvoltare, sustenabilitatea a fost definită drept capacitatea de a satisface nevoile prezentului fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi. Aceasta presupune utilizarea și dezvoltarea resurselor naturale fără a conduce la epuizarea acestora sau la degradarea mediului înconjurător. Altfel spus, sustenabilitatea se referă la modul în care ar trebui să trăim în armonie cu lumea naturală din jurul nostru, protejând-o de daune și distrugeri iremediabile.

O dată cu evoluția economiilor naționale, modelele anterioare de administrare a resurselor naturale s-au dovedit a fi ineficiente, generând necesitatea de crearea a unor programe de sustenabilitate. Astfel, la 25 septembrie 2015, Adunarea Generală ONU a adoptat Agenda 2030, esența căreia reprezintă 17 Obiective de Dezvoltare Sustenabilă, care au fost recomadate spre implementare în peste 170 de țări.

Dat fiind faptul că sustenabilitatea joacă un rol tot mai important în funcționarea și dezvoltarea marilor companii, Uniunea Europeană a adoptat Directiva 2014/95, potrivit căreia firmele cu peste 500 de angajați au obligativitatea de a raporta anual o serie de aspecte nonfinanciare și informații privind activitățile de responsabilitate socială și sustenabilitate. Astfel au fost dezvoltate conceptele de Raportarea sustenabilităţii şi Raportarea integrată.

Inițiativa Globală de Raportare susține că Raportarea sustenabiltăţii reprezintă un proces care ajută organizațiile în stabilirea obiectivelor,

măsurarea performanțelor și gestionarea schimbării către o economie sustenabilă - una care îmbină profitabilitatea pe termen lung cu responsabilitate socială și de mediu. Dar pe lângă toate astea, raportarea sustenabilității implică și o serie şi punctele slabe, cum ar fi că de cele mai multe ori raportul de sustenabilitate este deconectat de raportul financiar al unei organizații. Și prezintă, în general, o perspectivă pe termen scurt, bazată pe trecutul activității organizației. Acesta nu reușește să asigure o legătură între elementele de sustenabilitate și strategia de bază a organizației.

Aici intervine raportarea integrată <IR> cu rolul de a asigura conectivitatea raportului financiar și cel de sustenabilitate, evidențiind relația de interdependeță dintre performanța financiară și non-financiară, care include obligatoriu și o strategie de sustenabilitate. Cu alte cuvinte raportarea integrată este un proces în urma căruia rezultă o comunicare periodică, care urmărește valoarea creată de entitate de-a lungul timpului. La baza acestui tip de raportare stă o viziune cuprinzătoare asupra strategiei și performanței entității atît din punct de vedere financiar, cât și într-un plan mai larg cum ar fi activele necorporale, raportarea socială și de mediu, raportarea riscurilor, etc.

La nivel naţional conceptul de raportare integrată este unul nou, un element de inovaţie în domeniul contabilităţii şi al ştiinţelor economice, atât în mediul academic, cât şi în mediul de afaceri. Din nefericire, Republicii Moldova îi lipsesc cercetări, studii empirice şi lucrări publicate în domeniu.

Din cele cercetate, pot concluziona că un rol destul de important în realizarea obiectivelor de dezvoltarea sustenabilă îi revine contabilității, contribuind la dezvoltarea de indicatori de măsurare a performanţei sustenabilităţii pe baza tehnicilor contabile. Consider că raportarea integrată este o noutate în practicile contabile, și chiar dacă aceasta este aprobată la nivel global, tinerii specialiști contabili din Republica Moldova trebuie să cerceteze domeniul, astfel încât să fie suficient de competenți și flexibili în toate domeniile și funcțiile în care entitățile, de la noi, încearcă să-și atingă excelența.

Surse bibliografice:

- *Cărți și publicații monografice :*

1. Caraman Stela. Rolul contabilităţii manageriale în raportarea integrată.

- *Articole:*

1. Brockett M.A., Rezaee Z., Corporate Sustainability-Integrating Performance and Reporting.
2. Elena NECHITA, Audit financiar, XVII, Nr. 3(155)/2019 *Analiza relaţiei contabilitate – dezvoltare sustenabilă. Rolul contabilităţii şi al profesiei contabile asupra dezvoltării sustenabile*
3. Grigoroi Lilia. Raportarea integrată – perspectivă pentru entităţile din Republica Moldova. Audit financiar, XIII, Nr. 2(122)/2015 Informaţiile financiare şi non-financiare între raportare sustenabilă şi raportare integrată.
4. Grosu Veronica. Aportul raportării integrate în asigurarea sustenabilității afacerii.

- *Site-uri:*

1. Adoption of integrated reporting | Integrated Reporting

Recomandat:
Natalia GAVRILAŞ, drd., asist. univ., cond. științific

ROLUL AUDITULUI FINANCIAR ÎN PREVENIREA SPĂLĂRII BANILOR ȘI FINANȚĂRII TERORISMULUI

Alexandra LOPUȘNEAC,
studentă în anul III, Facultatea Științe Economice

CZU: 657.63:343.37 *lopushnyak2000@mail.ru*

Problema prezenței spălării banilor și finanțării terorismului în economia națională a Republicii Moldova, dar și la nivelul economiei mondiale este una dureroasă și înrădăcinată. Din această cauză Republica Moldova are nevoie de un sistem de prevenire și combatere a spălării banilor funcțional și flexibil.

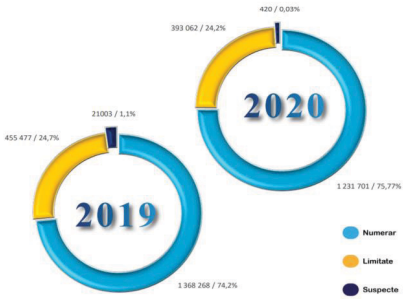
Entitățile de audit fac parte din entitățile raportoare care sunt obligate să prezinte informațiile organelor abilitate, privind acțiunile ilicite depistate la client care au tangențe cu spălarea banilor și finanțarea terorismului.[1] În cazul entităților de audit organul de supraveghere este Centrul Național Anticorupție.

Pe parcursul misiunii de audit, auditorul întreprinde următoarele măsuri de precauție în vederea stabilirii riscului că clientul este implicat în spălarea banilor și finanțarea terorismului: identificarea clientului şi verificarea identităţii pe bază de documente obținute din surse credibile și independente, identificarea beneficiarului real și verificarea identității acestuia, înțelegerea scopului și naturii relației de afaceri a clientului, monitorizarea continuă a relației de afaceri pentru a ne asigurică acestea corespund cu informaţiile privind identitatea clientului.

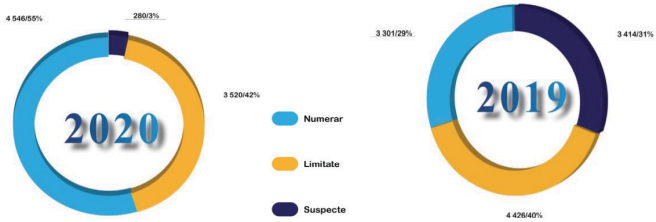
Auditorul este obligat să identifice și să evalueze riscurile de spălare a banilor și de finanțare a terorismului în activitatea clientului, ținând cont de evaluarea acestora la nivel național, precum și de criteriile și factorii stabiliți de organele cu funcții de supraveghere. Rezultatele obținute se aprobă și se actualizează periodic , iar la cerere se prezintă organelor abilitate. [2] Exită 3 tipuri de factori caracteristici acestor activități ilicite: factorii privind clienții, factorii privind produsele, serviciile, tranzacţiile sau canalele de distribuţie și factorii geografici.

Misiunea de audit financiar constă în parcurgerea a 3 etape în care auditorul poate identifica dovezi că entitatea auditată este implicată în activități frauduloase. În etapa planificării misiunii, auditorul poate de-

pista o serie de lucruri suspicioase la client,de exemplu schimbări ale personalului cheie din conducerea executivă sau din structura acționarilor, schimbări bruște ale direcției de afaceri a clientului. În etapa controlului propriu-zis, auditorul poate detecta fraudele în activitatea entității auditate.Aceasta depinde de experiența lui, dar și de frecvența, aria de întindere a manipulării și gradul ierarhic al celor implicați.În etapa finalizării misiunii de audit se revizuiesc toate informațiile referitoare la cunoașterea clientului, la potențielele tranzacții suspecte și care pot genera o posibilă raportare către organele de supraveghere.Procedurile de audit utilizate în misune de către de auditor sunt documentarea, investigarea, procedurile analitice, dar și confirmările primite de la terți.

Imaginea 1„Date statistice privind tranzacțiile suspecte în Sectorul Bancar”. Sursa: Elaborat de autor în baza Raportului Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor pentru anul 2020

Imaginea 2„Date statistice privind tranzacțiile suspecte în Sectorul Nefinanciar”. Sursa: Elaborat de autor în baza Raportului Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor pentru anul 2020

Numărul tranzacțiilor suspecte în anul 2020 în sectorul bancar s-a redus de cca 50 ori în comparație cu anul 2019, de la 21 003 la 420 tranzacții. Numărul acestora în sectorul nefinanciar s-a diminuat de cca 12 ori în anul 2020 față de anul 2019, de la 3 414 la 280 tranzacții. De asemenea, observăm că ponderea acestora în sectorul nefinanciar s-a micșorat cu 28 p.p. în anul 2020 comparativ cu anul 2019. Aceasta demonstrează că entitățile implicate în prevenirea și combaterea spălării banilor au funcționat eficient.

Pentru prevenirea, dar și combaterea activității ilicite a entităților, un rol important îi revine auditorului financiar, inclusiv pentru evaluarea riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului. Legislația națională care vizează acest subiect stabilește cerințe și norme clare, bazate pe standardele internaționale. Auditorii finaciari, în urma evaluării clienților, pot să stabilească din ce categorie de risc fac parte aceștia și pot alege procedurile necesare pentru efectuarea misiunii de audit. O importanță deosebită îi revine experienței auditorului și raționamentului său profesional, ce reprezintă un avantaj în procesul de detectare a fraudelor în activitatea clientului.

[1] - art. 4 al. (1) pct. k) din *Legea nr. 308 cu privire la prevenirea șicombaterea spălării banilorși finanțării terorismului*;

[2] - art. 6 al. (1) din *Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului*.

Bibliografie;

- *Acte legislative:*

1. Legea Nr. 271 din 15-12-2017 privind auditul situațiilor financiare. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110387&lang=ro
2. Legea Nr. 308 din 22-12-2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125309&lang=ro
3. Codul Penal al Republicii Moldova.Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129474&lang=ro#

- *Cărți și publicații monografice:*

1. MANUAL DE INSTRUIRE PRIVIND COMBATEREA SPALARII BANILOR SI A FINANTARII TERORISMULUI, supervi-

zat şi editat de către Dl. Giuseppe Lombardo, Lider de Proiect al Statului Membru și de căre Dl. Massimo Nardo, Manager al UIC, cu ajutorul D-nei Valeria Roversi (UIC), 120 pagini. Disponibil: http://www.onpcsb.ro/pdf/MANUAL%20INSTRUIRE%20%20ROMANA.pdf?fbclid=IwAR0hILp5lxvNJD8mh5s1iZamWNeClB7YLkUrsbyrq4ah_tXbayWM_p2TdIk

- *Articole din reviste:*

1. Laura Vorniceanu. Prevenirea spălării banilor şi finanţarea terorismului, în lumina noilor reglementări – noi obligaţii în activitatea profesioniştilor. În: *Revista Practici de Audit, Nr. 3(31)/2019, pp. 16-22*.

- *Materiale de comunicare:*

1. Raportul Serviciului Prevenirea Și Combaterea Spălării Banilor pentru anul 2020. Disponibil: http://spcsb.gov.md/ro/reports

Recomandat
Elena PETREANU, drd., asist. univ., cond. ştiinţific

IMPACTUL DOMENIULUI FISCAL ASUPRA STABILITĂȚII ECONOMICO-FINANICARE A STATULUI

Andriana ONEA,
studentă anul III, Facultatea Ştiinţe Economice

CZU: 336.221.22::330.342 *oneaandriana@gmail.com*

În prezent, stabilitatea economico-financiară reprezintă una dintre problemele cele mai discutate în literatura economică actuală. Stabilitatea financiară, fiind recunoscută pentru prima dată în timpul crizelor financiare internaționale de la sfârșitul anilor 1990, întărite și de criza financiară și economică apărută în 2007, a devenit,pe parcursul ultimelor decenii, un obiectiv primordial al procesului decizional al fiecărui stat,constituind, la moment actual, una din esențialele provocări cu care se confruntă și cărora trebuie să le facă față economiile contemporane.

Funcționarea eficientă a unei economii naționale este direct influențată de gradul de stabilitate economico-financiară a statului, care, la rândul său, este determinată de o multitudine de factori și instrumente economico-financiare.Generalizând diferite teorii privind conceptul de ***stabilitate financiară,*** este de menționat că aceasta reflectăstarea în care se aflăsistemul financiar, atunci când este capabil să îndeplinească simultan funcțiile sale specifice, șianume să aloce în mod eficient resursele și să absoarbă șocurile, evitând ca acestea să aibă un efectdistructiv asupra economiei reale sau al altor sisteme.[3,p.3] Printre activitățile care promovează menținerea unui nivel necesar de stabilitate financiară putem enumera: reglementarea riscurilor actuale și potențiale, implementarea unor instrumente macroprudențiale pentru a nu admite acumularea riscurilor sistemice, precum și asigurarea încrederii populației în sistemul financiar național. [4]

Însă, stabilitatea nu presupune un caracter neschimbat sau constant, ci o stare care permite dezvoltarea atât a sistemului financiar, cât şi a economiei în ansamblul.[3,p.2] Pentru a aprecia impactului real și potențial al domeniului fiscal asupra stabilității economico-financiare a statului, și anume influența politicilor fiscale adoptate și promovate, este necesar să fie analizate unele aspecte specifice ale Cadrului Bugetar pe termen mediu pentru anii 2021-2023. Acest document a fost elaborat pe fundalul im-

pactului pandemiei COVID-19 și al calamităților naturale asupra economiei naționale, acutizând vulnerabilitățile deja existente. Circumstanțele agravante au influențat adaptarea conținutului standard al documentului la condițiile actuale. [1, p.1] Însă, cu toate acestea, obiectivul principal al Guvernului pe termen mediu, în continuare, rămâne a fi consolidarea poziției fiscale și gestionarea responsabilă a finanțelor publice.

Atingerea acestui obiectiv devine posibilă datorită implementării de către organele abilitate în domeniul fiscal a unui set de măsuri eficiente, menite să stabilizeze și să mențină sfera economico-financiară, printre acestea enumerăm:

- ✓ reeșalonarea termenului de achitare a impozitelor pe venit și a taxelor locale;
- ✓ instituirea programului de rambursare a TVA;
- ✓ subvenționarea impozitelor salariale achitate pe perioada stării de urgență;
- ✓ prelungirea termenului de aplicare a cotei TVA de 6% pentru sectorul HORECA până la data de 15 martie 2022.[1]

Având în vedere toate măsurile aplicate de către stat în vederea ameliorării situației create, soldul bugetar pe parcursul ultimilor ani, în orice caz, rămâne a fi unul deficitar, afectând astfel stabilitatea economiei și provocând sistarea activității eficiente a sectorului financiar.

Tabelul 1.1. Dinamica soldului BPN și componentelor acestuia pentru anii 2018-2021

	2018, mil.lei	2019, mil.lei	2020, mil.lei	2021, mil.lei	2019-18, %	2020-19 %	2021-20 %
Venituri	57995,9	62949,2	62655,3	77373,1	+8,54 %	-0,47 %	+23,49 %
Cheltuieli și active nefin.	59608,9	65971,9	73274,9	82013,6	+10,67 %	+11,07 %	+11,93 %
Sold bugetar	-1613,0	-3022,7	-10619,6	-4640,5	+87,4 %	+251,33%	-56,30 %

Sursa: Elaborat de autor în baza sursei [2]

Datorită implementării unor măsuri eficiente de ameliorare a condițiilor provocate de pandemie prevăzute în CBTM 2021-2023, în

Tabelul 1.1.putem observa o dinamică pozitivă a soldului bugetar, care, pe parcursul anului 2021, s-a micșorat cu 56.30 % în comparație cu anul 2020, orientându-se spre echilibrarea veniturilor acumulate cu cheltuielile suportate pe parcursul anului.

Generalizând cele expuse anterior, este de menționat că conform rezultatelor evaluării relațiilor dintre domeniul fiscal și stabilitatea economico-financiară a statului, rezultă că politici fiscale adoptate în cadrul unei țări au un impact direct asupra tendințelor înregistrate în stabilizarea economiei naționale. Însă, condițiile crizei pandemice, în ultimii ani, și-au făcut propriile ajustări ce țin de dezvoltarea durabilă a economiei țării noastre.Evoluția pandemiei și implicațiile sale sociale și economice continuă să reprezinte cea mai semnificativă sursă de riscuri pentru perspectiva globală pe termen scurt. Pe măsură ce peisajul pandemiei de COVID-19 continuă să evolueze, politica fiscală trebuie să rămână agilă și să se adapteze la condițiile în schimbare rapidă.

Conform practicii internaționale, sporirea productivității și creșterea economică a statului necesită simultan și extinderea investițiilor de înaltă calitate, redirecționare a transferurilor fiscale către politici care sprijină recalificarea și realocarea forței de muncăetc. Pe lângă consolidarea plaselor de siguranță socială, acest lucru ar favoriza creșterea incluzivă, dezvoltarea durabilă și ar întări nivelul de stabilitate economică financiară a economiei naționale.

Bibliografie;

1. Cadrului bugetar pe termen mediu (2021-2023) aprobat prin HotărâreaNr. 776 din 28.10.2020.
2. Raport privind executarea BPN pentru anii 2018-2021;
3. PERCIUN Rodica, Stabilitatea financiară a statului: Semnificația, definiții, măsuri de asigurare, Institutul Național de Cercetări Economice, Chișinău;
4. Site-ul oficial al BNM.https://www.bnm.md/

Recomandat
Ina BRUMA, dr., conf. universitar, cond. științific

IMPACTUL TEHNOLOGIILOR INFORMAȚIONALE ASUPRA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI UNIVERSITAR ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI COVID-19

Andrei RABEI,
student anul II, Facultatea Științe Economice

CZU: 004:378:616.98 *rabeia2002@gmail.com*

Încă în 1973, sociologul Daniel Bell, a fost printre primii care a folosit conceptul de societate postindutrială în opera sa "Comingul societății post-industriale: o activitate in domeniul prognozării sociale" acesta spunea:„O societate postindustrială se bazează pe servicii. Ceea ce contează nu este mușchiul crud putere sau energie, ceea ce contează este informația. Persoana centrală în această societate este profesionistul, pentru că este dotat cu educație și instruire pentru a oferi tipuri de abilități pe care societatea postindustrială le cere."[1]

O caracteristică de baza a societătii postindustriale este: "Cunoașterea este cel mai prețios bun." Educația devine universală, iar un procent din ce în ce mai mare de populație are acces la învățământul superior.[1] Sub influența progresului științific și tehnologic în economia mondială modernă, au loc următoarele schimbări. În primul rând, creșterea informatizării și intelectualizării muncii. Tehnologia informației și comunicării (TIC) devine scopul principal al secolului 21 pentru a fi social, economic și cultural integrat.[4]

Dar, nimeni nu a prevăzut ce urma să se întâmple. Începând cu luna martie 2020, criza COVID-19 a determinat instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova, Europa și întreaga lume să își închidă ușile și să treacă rapid la predarea la distanță / online. În câteva săptămâni, peisajul educațional din RM și din întreaga lume s-a schimbat fundamental. Profesorii, dar și studenții s-au adaptat rapid și au continuat să învețe, dând dovadă de hotărâre și perseverență. Astfel,tehnologiile informaționale au fost cele, care au salvat situația. Universitatea de Stat din Moldova a început să petreacă perechile pe platforma *"Moodle"*, la fel ca și Universitatea Rovira i Virgili din Tarragona, Spania, UTM-ul si Universitatea Politehnica din București pe platforma *"Teams"*, iar Universitatea Nanterre din Paris și Universitatea Cergy-Paris pe platforma *"Zoom"*.

Tehnologia a ajutat studenții să-și îmbunătățească foarte mult învățarea și le-a oferit o cale de a exersa și de a aplica abilitățile pe care le-au învățat. Tehnologia afectează studentii si succesul lor prin diferite moduri[3]:

1. În primul rând, **studenții pot înregistra și reda cursuri online**.
2. În al doilea rând, **pot lucra și învăța cu alți studenți din întreaga lume**.
3. În al treilea rând,**studenții trebuie sa fie creativi cu sarcini și proiecte**.
4. În al patrulea rând, **cursurile online sunt destul de interesante pentru studenți**.
5. Nu în ultimul rând, **subiectele complexe pot fi simplificate cu ușurință.**

Aportul TI s-a facut resimțit și la nivel de management universitar și administrație,prin automatizarea și anonimizarea datelor (catalog electronic, rapoarte online, înregistrarea prezențelor/absențelor, comunicare in format digital, evidența progresului, anonimizarea datelor).

Totodată, Pandemia COVID-19 a determinat conștientizarea lacunelor și deficiențelor semnificative în ceea ce privește abilitățile digitale, conectivitatea și utilizarea tehnologiilor în educație. Mai mult, criza COVID-19 a atras atenția atât asupra oportunităților și riscurilor vieții online, cât și a necesității unui mediu digital mai bun și mai sigur pentru toți participanții.

Principalele priorități în continuarea procesului de digitalizare în învățământul superior asupra cărora trebuie de atras atenția sunt: **accesibilitate** [1,p.3] ,**conectivitate** [1,p.3] ,**ecosistem educațional digital** [1,p.3] , **inovare** [1,p.3] ,**sustenabilitate** [1,p.3].

În concluzie, pot afirma că pe parcursul crizei pandemice, tehnologia este utilizată la cel mai ridicat nivel în domeniul educației și formării. Criza „COVID-19" a reconfigurat practicile educaționale de la interacțiunea „față-în-față" la mediul online. Astfel, impactul tehnologiilor în învățământul universitar este foarte evident si cu o mulțime de aspecte pozitive, însă tehnologia ar trebui folosită ca instrument de îmbunătățire a învățării și nu de a înlocui total metodele tradiționale de învățare. Evident este faptul că, criza COVID-19 marchează un punct de la care nu se mai poate reveni la situația anterioară în ceea ce privește

modalitățile de utilizare a tehnologiei în domeniul educației și formării. Combinarea metodelor online cu cele tradiționale de învățare este modalitatea cea mai eficientă în societatea tehnologiilor. Astfel recomandările mele pentru instituțiile de învățământ superior sunt:

- petrecerea studiilor în format mixt, prelegirele online, iar seminarele/laboratoarele în format fizic;
- introducerea în curricula de studii a unui curs obligatoriu de tehnologie a informației și comunicării, indiferent de profesie;
- dezvoltarea la studenți a competențelor de procesare a informației si abilitaților de soluționare a problemelor într-un timp mai scurt și printr-o modalitate modernă:
- dezvoltarea competențelor și relațiilor dintre studenți și profesorii privind comunicarea la distanță și participare interactivă, inclusiv prin utilizarea medodei feedback-ului în formare.

Tabel 1. Descifrarea priorităților în continuarea procesului de digitalizare în învățământul superior, realizat de autor

Prioritatea	Semnificatia
Accesibilitate	Asigurarea infrastructurii digitale și a tehnologiilor emergente pentru acces la o educație incluzivă și de calitate;
Conectivitate	Dezvoltarea competențelor digitale pentru tranziția digitală către o societate competitivă, centrată pe dezvoltare durabilă și echitate socială; alfabetizarea digitală și combaterea dezinformării; utilizarea resurselor educaționale deschise;
Comunitate	Consultarea și implicarea stakeholderilor;
Ecosistem educațional digital	Crearea unui mediu educațional digital de înaltă performanță respectând etica digitală, protecția datelor personale, securitatea cibernetică ș.a.;
Inovare	Utilizarea tuturor resurselor și a tehnologiilor digitale / emergente, stimularea creativității și a spiritului antreprenorial;
Sustenabilitate	Asigurarea predictibilității pe termen mediu și lung, prin cooperare inter-sectorială, pentru educație de calitate și o economie verde și digital;

Surse bibliografice:

- **site-uri:**

1. Bell, D. (1976). Bine ați venit la societatea post-indulturală.Fizica Astăzi, 46-49. Adus de la: musclecturer.com.;
2. Societatea post-industrială. (N.d). în Wikipedia. Adus pe 31 mai 2018, de la en.wikipedia.org.;
3. Impactul-tehnologiei-asupra-angajarii-si-succesului-studentilor/ geekmindset.net/ro;

- **lucrări științifice:**

4. Impactul educației prin intermediul tehnologiei asupra dezvoltării individului, Ana-Maria Aprotosoaie

Conducătorului științific:
Oxana COSTEȚCHI-JUSCA, asistent universitar

MOODBOARDUL: O PERSPECTIVĂ COMUNICAȚIONALĂ

Gabriela STRATU,
licență anul II, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 659.443 *c204stratugabriela@gmail.com*

În esența sa, un moodboard este o colecție de materiale, care ulterior au misiunea de a exprima o anumită idee din punct de vedere vizual, astfel încât aceasta să fie înțeles cât mai ușor. Moodboard-urile au fost utilizate de-a lungul timpului în diverse cazuri, de persoane din diferite domenii pentru ca aceștia să își poată monitoriza și realiza activitatea conform obiectivelor propuse. Etimologic vorbind termenul moodboard provine de la englezescul *mood*(o perioadă extinsă) care înseamnă „stare de spirit"și *board* cu sensul de „tablă". Iar un punct de vedere subiectiv în acest sens se referă la faptul că produsul în sine de moodboard este la fel ca și termenii care îl definesc, separat nu exprimă multe, dar combinate conferă un nou sens misiunii lor originale. Un sistem, un întreg care funcționează în conținutul elementelor sale. Magia moodboard-ului.

Așa cum ne spune John Berger, aceste board-uri sunt „panouri [..] unde prind cu bolduri diverse bucățele de hârtie: scrisori, instantanee, reproduceri de picturi, tăieturi din ziare, desene orginale, cărți poștale. Pe fiecare dintre aceste panouri, toate imaginile aparțin aceluiași limbaj și toate sunt mai mult sau mai puțin egale înăuntrul lui, fiindcă au fost selectate printr-un proces extrem de personal în așa fel încât să exprime și să se potrivească cu experiența celui care ocupă respectiva încăpere"[1].

În acest sens, aș vedea oportun să dezvolt ideea lui John Berger raportând-o la munca specialistului în comunicare. Deseori suntem nevoiți să vedem în perspectivă, să analizăm și să creăm strategii și posibile scenarii pentru ulterioara activitate. În sine, procesul dat este amplu, și așa cum analiza SWOT sau analiza PEST sunt considerate esențiale, așa de utilă poate deveni și o formă bine elaborată și conturată a unui moodboard. Prin „proces extrem de personal" Berger face referire nemijlocită

la ceea ce în mod normal face o persoană când își concentrează atenția și eforturile în ceva ce este *despre și pentru sine*. Cred că moodboard-urile pot fi și o versiune a ceea ce noi cunoaștem ca modalități de organizare a ideilor: tradiționalul „păianjen", „carte mentale" sau „mind map", doar că într-un format concentrat pe material vizual.

În sine, crearea unei „carte mentale" presupune un proces creativ care permite transpunerea vizuală a procesului individual de reflecție. Asocierea cu Picasso[2], pe care o propune John Berger și perspectiva pe care ne-o oferă nu este întâmplătoare, ci ne apropie și mai mult de felul în care-și croiesc munca zi de zi meseriașii angajați în realitatea comunicării și a PR-ului. În aceeași cheie de idei, Alex Mucchielli în lucrarea sa „Arta de a influența"[3] ne vorbește despre contextualizarea sensului și despre felul în care sensuri independente de alți factori situaționali nu prea pot exista. Autorul francez ne spune că știința comunicărilor a preluat pe cont propriu datoria de a oferi o idee despre sens, iar aceasta se bazează esențial pe faptul că „sensul ia naștere din realizarea unei relaționări între comunicare și situația în care se face comunicarea".

Astfel, putem spune că moodboard-ul deține una dintre funcțiile principale ale comunicării, cea referențială, funcția fatică, deoarece el impune „o miză psihologică sau socială oarecare", menită să ofere sens formei din care se constituie acest „tablou" variat, care devine „clar" doar printr-o puternică legătură a elementelor prezente și ulterioara corelare a acestora.

Ca un exemplu în acest sens este board-ul realizat de mine pentru lucrul individual la cursul „Teoria Imaginii". După ce am plasat pe tablă toate cele 68 de elemente am exclamat: „Nu am idee ce am aici!", dar treptat am legat piesele și totul a început a avea sens. Se poate spune că am experimentat în mod practic teoriile lui Mucchielli cu privire la psihologia formei și contextualitatea comunicațională. Ca să exprim și mai clar la ce mă refer, voi spune că imaginile în sine sunt diferite: unele sunt fotografii realizate de mine în contextul vieții cotidiene, altele sunt imagini din anime-uri, o parte sunt selectate din spațiul mediatic, iar altele fac trimitere directă la cărți și lumi literare. Aparent nu prea au legătură între ele, dar unite într-un „tablou" comun, au exprimat ideea că eu sunt o persoană care pune accent pe emoții și relații interumane, iar multitudinea „personalităților" care pot fi identificate în moodboard-ul meu fac transmitere la crezul meu feminist.

A doua delimitare se referă la comunicatorii care lucrează în domeniul imaginii publice a unor instituții, în mod special: Social Media. Un spațiu complicat, care impune rigori de activitate și de manifestare. Iar comunicatorii au transpus în mediul online moodboard-ul dându-i o nouă formă, la fel de originală și importantă. Nișa unei instituții, paleta de culori și fiecare postare în parte sunt un start pentru un moodboard instituțional menit să vorbească despre cine este compania, care sunt valorile acesteia și cui sunt adresate. Mai mult de atât, încercările de a construi un anumit *aesthetic (termenul **estetică** își are originea în termenul grecesc aistheton însemnând ceva capabil de a fi perceput prin intermediul simțurilor),* sunt menite să bucure ochiul privitorului și să insufle o anumită conștiință de brand asupra publicului țintă. Aceste exemple pot fi observate cu ușurință, deoarece spațiul virtual ne-a oferit posibilitatea accesului la board-uri variate și unice prin rețele sociale precum: Instagram (versiunea primară lansată), Tumblr, Pinterest.

Consider că o astfel de metodologie ar trebui să se bucure de atenția specialiștilor din domeniul comunicării, deoarece reliefează numeroase avantaje. Implică în practica sa: cercetare, analiză, comprehensiune, capacități inedite de scriere și transmitere ulterioară a mesajelor într-o formă cât mai clară, pură și nealterată (imaginile care creează moodboard-ul).

Bibliografie:

Cărți:

1. BERGER, John. Feluri de a vedea. București: Vellant, 2018. ISBN 978-606-980-011-9.
2. MUCCHIELLI, Alex. Arta de a influența: analiza tehnicilor de manipulare. Iași: Polirom, 2016. ISBN 978-973-46-5279-2.
3. F. De Simone. *Psychostyling.* în FRANCESETTI, Gianni. La creativita come identita terapeutica. Atti del II convegno della Societa Italiana Psicoterapia Gestalt. Milano: FrancoAngeli, 2011. Disponibil: *https://books.google.md/books?id=HiczowyFToC&pg=PA250&lpg=PA250&dq=john+berger+mood+board&source=bl&ots=fyTH4Vmx1K&sig=ACfU3U1GgnOxeKe8zDfggm9PreUDL1ej9A&hl=ro&sa=X#v=onepage&q=john%20berger%20mood%20board&f=false*

Site-uri:
4. Qu'est-ce qu'une carte mentale ? Disponibil: https://lucidspark.com/fr/blog/qu-est-ce-qu-une-carte-mentale
5. Carte mentale : 10 cas où elle est indispensable + modèles Disponibil: https://www.canva.com/fr_fr/decouvrir/carte-mentale-mindmapping/
6. Mood board Disponibil: https://en.wikipedia.org/wiki/Mood_board
7. How to Make a Moodboard on Tumblr Disponibil: https://www.theme-junkie.com/how-to-make-a-moodboard-tumblr/
8. Video: John Berger / Ways of Seeing , Episode 4 (1972) Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=5jTUebm73IY

Recomandat
Andrei PERCIUN, dr., lector univ

TELEVIZIUNEA FJȘC – PRIMA TELEVIZIUNE ONLINE PENTRU STUDENȚI. APARIȚIE, STRATEGII DE DEZVOLTARE, TENDINȚE ȘI NOI PERSPECTIVE

Zinaida CAPAȚINA,
studentă în anul III la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070:654.1:004 *capatinazinaida.1999@gmail.com*

Televiziunea online constituie un element nou în mass-media, care permite dezvoltarea jurnalismului televizual într-o nouă sferă de activitate, cea a rețelei globale *World Wide Web (www)*. Internetul oferind posibilitatea oamenilor să acceseze oricând și de oriunde materialele jurnalistice concepute și difuzate de televiziunea respectivă. Dacă până a apărea posibilitatea de distribuire pe online, oamenii așteptau orele la care un post de televiziune difuzează o emisiune anume sau un jurnal de știri, în prezent aceștia pot să vizualizeze toate aceste materiale la distanța unui singur click. Oamenii s-au adaptat ușor la trecerea de la*jurnalismul tradițional* către cel online, deoarece abilitățile lor de navigare pe internet existau deja de câțiva ani.

În anul 2020 a fost creată *Televiziunea FJȘC*, care este prima televiziune online pentru studenții din Republica Moldova și a fost fondată de Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM. Scopul acesteia fiind ca studenții să pună în practică tot ceea ce învață teoretic în cadrul disciplinelor de la facultate. Astfel că, aceast ajuta să înțelegem cât de utilă poate fi o televiziune online pentru studenți, cât de calitative sunt produsele pe care le creează, dar și cum acestea influențează asupra gândirii celor care privesc.

Dacă în trecut auzeam de presă tipărită și presă audiovizuală, astăzi se discută tot mai mult de presa online. În prezent, toate canalele mediatice tradiționale, precum ziarul, radioul și televiziunea și-au trecut activitatea în mediul online. Acest fapt se datorează evoluției tehnologice, care permite creatorilor de conținut mediatic să-și promoveze mult mai ușor lucrările pe internet.Cercetătorul Mihail Guzun în lucrarea *New media în contextul jurnalismului modern* punctează faptul că jurnalismul online este o formă de interacțiune mai accesibilă și

utilă atât publicului, cât și jurnalistului. Astfel, autorul susține faptul că pe online cititorul poate să reacționeze prompt la mesajul văzut, adică *„... apare elementul de interactivitate imediată. Pentru a-ți exprima acordul sau dezacordul cu mesajul expus de autor e suficient să accesezi adresa electronică a adresatului și peste câteva clipe opinia unui consumator atent la informație se află pe ecranul jurnalistului [2, pag. 45]”.* În context, considerăm că, aceste reacții ale publicului sunt necesare, deoarece ele scot în evidență necesitățile și preferințele celor care urmăresc. Or, jurnalismul de televiziune online oferă posibilitatea creatorilor de conținut media să afle mult mai ușor subiectele de interes public și să le transforme în materiale jurnalistice.

Cercetătorii George Minea, Nicolae Stanciu și Petre Varlam susțin în lucrarea *Televiziunea în era digitală*că *„...În era digitală, videojurnaliștii beneficiază de o nouă tehnologie care le ușurează munca, îi ajută să fie mai creativi, mai eficienți, permițându-le să transmită operativ lumii întregi, în timp real, evenimente din orice punct de pe globul pământesc [1, p. 283]”.* Autorii extind conceptul de televiziune online și scot în evidență faptul că această realitate mediatică a dus la apariția unor noi modalități de creare a materialelor jurnalistice, poate chiar mai ușoare. Extindem, la rândul nostru, acest concept, specificând că televiziunea evoluează în timp, schimbându-și atât forma, cât și conținutul. Modificările sunt necesare pentru a putea fi în continuare utile pentru publicul nostru.

*Televiziunea FJȘC*a fost lansată, la data de 5 septembrie 2020, sub forma unui canal de YouTube, care în momentul analizei are peste 332 de urmăritori (23.02.2022). Aici sunt încărcate și distribuite materialele jurnalistice realizate exclusiv de către studenții Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării din cadrul Universității de Stat din Moldova, fiind coordonați de lectorii și profesorii de la FJȘC. În mare parte, produsele jurnalistice sunt realizate cu telefonul mobil, fapt care permite reporterilor, adică studenților, să beneficieze de o flexibilitate mai bună și să demonstreze rapiditate în realizarea și montarea unui material mediatic. Dar, în cazul unor emisiuni, rubrici, dar și alte materiale complexe, se optează pentru modul convergent de lucru, care presupune utilizarea atât a telefonului mobil, cât și a unei camere de filmat, împreună cu celălalt echipament necesar. Astfel că, televiziunea le oferă

studenților oportunitatea de a-și dezvolta abilitățile și de a le pune în practică prin realizarea produselor jurnalistice.*(vezi Anexa 1)*

Recent, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării din cadrul USM a câștigat un grant, de peste 30 mii de euro, urmare a unei colaborări cu Departamentul pentru Relații cu Republica Moldova, Guvernul României. Din acești bani a fost renovat studioul Televiziunii FJȘC și a fost procurat echipament și tehnică necesară pentru studenții facultății. Produsele jurnalistice realizate de studenții de la FJȘC se bucură de vizibilitate semnificativă pe piața media din Republica Moldova. În context putem puncta: conținutul livrat de noua televiziune a ajuns în materialele mai multor portaluri online, cum ar fi moldova9.com, zugo.md, diez.md, ea.md, ziuadeazi.md, regional.md, dar și la postul public de televiziune Moldova 1, și posturile regionale de televiziune ELITA TV și ORIZON TV.

După un an și cinci luni de la fondare, (24.01.2022), pe canalul de YouTube al televiziunii sunt distribuite 387 de materiale video. Dintre acestea cele mai multe au fost știrile, reportajele și stand-up-uri. 76 de reportaje, 65 de știri și 12 stand-up-uri pe subiecte din domeniul social și cultural și doar unele din domeniul economic. În această ordine de idei, putem enumera câteva emisiuni concepute de către studenți: OAMENI și POVEȘTI, UNItalk, #REPORTERSPECIAL, #CURIOS, VOX POPULI.

În societatea contemporană oamenii se informează, se distrează și se culturalizează prin intermediul televiziunii online. Așadar, trecerea de la televiziunea tradițională la cea online este un proces necesar și util pentru societate, atât pe plan național, cât și internațional. Într-o lume în care evenimentele se desfășoară într-un flux continuu și mereu apar noi subiecte de interes public, televiziunea în mediul online reprezintă o sursă de informare la îndemâna oricărei persoane. Până în prezent, nu există niciun alt mediu mai operativ și care să ofere informații atât de variate, decât mediul online.

Anexa 1. Canalul de YouTube al Televiziunii FJȘC (UNDA LIBERĂ)

Cărți și publicații monografice:

1. MINEA G., STANCIU N., VARLAM P. *Televiziunea în era digitală*. Oltenița: Media Expres, 2007. 384 p.
2. GUZUN M. *Mass-media din Republica Moldova: tradiție locală și orizonturi europene*. Chișinău: CEP USM, 2012. 318 p.
3. DUMBRĂVEANU A., PARFENTIEV B., ȚURCANU D. *Televiziunea de actualități: Referințe didactice.* Chișinău: CEP USM, 2009. 158 p.
4. DRULĂ G., ROȘCA L., BOICU R. *The Role of New Media in Journalism.* Editura Universității din București, 2011. 346 p.

Surse electronice:

5. Televiziunea UNDA LIBERĂ. Analizat [24 ianuarie 2022]Disponibil: https://www.youtube.com/channel/UCy3nbHLCtXBBX87L2vfYGDw.

EUTANASIA- O DISPUTĂ ÎNTRE SUSȚINĂTORII "CULTURII MORȚII" ȘI SUSȚINĂTORII "CULTURII VIEȚII"

Demetria BOLBOȘENCO,
studenta anului 1, Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării

CZU: 070:[343.61 + 614.253] c214bolbosenco.demetria@gmail.com

Dreptul la alegerea finalului vieții este un subiect controversat, ce trezește diverse emoții și polemici atât pe criterii morale și religioase, cât și pe criterii sociale și juridice, reprezintând o problemă din ce în ce mai discutată şi controversată în majoritatea ţărilor lumii.

Sinuciderea asistată sau eutanasia reprezintă o crimă înfăptuită în numele compasiunii, semnificând provocarea morţii unei persoane cu acordul acesteia.

Acești doi termeni pot fi deosebiți doar prin prisma persoanei care îndeplinește actul final fără de care nu ar surveni moartea. Astfel, dacă moartea este indusă de altă persoană decât pacientul, avem de a face cu eutanasia. Pe de alta parte, dacă persoana care urmează să moară își administrează, de exemplu o doză letală de medicamente prescrise de doctor în acest scop, vorbim despre sinucidere asistată.

Percepția în spațiul public asupra eutanasiei poate fi rezumată ca o dispută între cei care susţin „cultura morţii" şi cei care susţin „cultura vieţii".

O mică curiozitate ar fi faptul ca în anii '90 ai sec. al XX-lea a fost obţinută pentru prima oară legalitatea eutanasiei voluntare pe teritoriul nordic al Australiei. În 1997 însă, în urma contestaţiilor făcute de opozanţii eutanasiei, Parlamentul Australiei a decretat-o ilegală.

În urma analizei surselor am putut stabili numeroase motive pentru care eutanasia este inacceptabilă în multe state: este inadmisibilă din punct de vedere legal, e prea radicală, este greu de pus în practică, este condamnată de biserică și nu în ultimul rând există riscul de-a fi scăpată de sub control.

În acest context, în cazul RM eutanasia este inadmisibilă din punct de vedere juridic. Conform Codului Penal al Republicii Moldova, cap. 2, art. 148 este prevăzută infracțiunea Lipsirea de viaţă la dorinţa persoanei (eutanasia) ca o formă atenuantă a omorului, unde e menționat faptul că: „Lipsi-

rea de viaţă a persoanei […] se pedepseşte cu închisoare de pînă la 6 ani.”.

Și din punct de vedere social, eutanasia pare a fi percepută drept ceva foarte radical, deoarece agravează o problemă, în loc să o diminueze, iar prin întreruperea vieții, pacientul este privat de speranţă şi de orice posibilitate de a regreta sau de a se răzgândi la asemenea acțiuni.

În cazul durerilor intolerabile, eutanasia distruge întregul sistem nervos în loc să distrugă doar locul de percepţie a durerii. Un exemplu recent preluat din una din edițiile prezentate de jurnalistul Dorin Galben, mi-a demonstrat că sinuciderea asistată/ eutanasia deși este ilegală, este practicată în marea majoritate din instituțiile medicale ale țării noastre.

Din perspectivă medicală eutanasia este greu de pus în practică, pentru că medicina este o ştiinţă orientată în beneficiul omului, fapt relevat încă de la Hippocrate, Etica şi deontologia medicală au obligaţia să emită un punct de vedere privind stările terminale, de frontieră între viaţă şi moarte. Medicii caută mereu să rămână fideli **Jurământului lui Hippocrate**, ca **prim-cod al deontologiei**.

Deoarece este condamnată de biserică, problema eutanasiei ridică, în egală măsură, întrebări de natură religioasă şi etică. Din punct de vedere teologic, eutanasia este interzisă, astfel considerând că are un caracter anticreştin, care contravine poruncii Dumnezeieşti „Să nu ucizi”. A propune eutanasia cuiva înseamnă a considera că viaţa acelei persoane nu merită trăită, astfel un preot de la biserica „Înălţarea Crucii Domnului” din Moscova, Aleksandr Ptiţân, susține că: „Prin suferinţe, omul se curăţă de păcate.”

Faptul că ar fi posibilă pierderea de sub control al fenomenului dat demonstrează că societatea nu este pregătită pentru o astfel de „moarte rapidă”. Deși destinată pacienților cu boli în fază terminală, eutanasia ar fi mai devreme sau mai târziu folosită şi pentru alte grupuri de pacienți cum ar fi persoanele în vârstă, pacienții cu handicap, pacienții cu probleme affective și cei cu infirmități. Mai mult ca atât, pentru statele cu un sistem de justiție corupt și inechitabil cum este în cazul dat Republica Moldova, o astfel de lege ar crea abuzuri foarte mari cât și ar putea stimula apariția crimelor în instituțiile medicale din motive politice sau personale.

În concluzie, eutanasia este departe de a satisface cerințele rigurozității reglementării unor situații limită de genul celor referitoare la bolnavii în stare terminală, la hrănirea şi hidratarea artificială, la situațiile de întrerupere a procedurilor de resuscitare sau de efectuarea a anumitor terapii care asigură supraviețuirea.

În acest context, medicul este determinat şi obligat să aplice un tratament sau o procedură medicală, în caz contrar va răspunde penal. Niciodată nu ar trebui să ne dezicem de ceea ce a creat Dumnezeu! Eutanasia va fi un subiect actual atâta timp, cât vor predomina acei factori care au generat-o în actualitate.

Surse bibliografice:

1. A.B. Trif, V. Astarastoae, L. Cocora. *Euthanasia, Suicidul Asistat. Eugenia.* [online], [citat 28.11.21] Disponibil: https://ru.scribd.com/doc/124801613/A-B-Trif-V-Astarastoae-L-Cocora-Euthanasia-Suicidul-Asistat-Eugenia
2. N. PRIŞCEPA. LEGALIZAREA EUTANASIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA – ARGUMENTE PRO ŞI CONTRA. În: Ştiinţe socioumane, ediţia a XI-a, nr.2. [online] [citat 28.11.21] Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/26.Legalizarea%20eutanasiei%20in%20RM.pdf
3. L. STĂNILĂ. *Obsesia terapeutică. Pro şi contra eutanasiei – noi provocări ale legislaţiei româneşti.,* [online], [citat 29.11.21] Disponibil: https://drept.uvt.ro/administrare/files/1481047525-lect.-univ.-dr.-laura-sta--nila--.pdf
4. D. GALBEN. *A fost nevoită să nască la 16 ani, pentru că fostul soț voia să scape de pușcărie* Monolog. În: Fara Protocol. 2021 [online], [citat 01.12.21] Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=frL8FwKCV6U&t=1449s&ab_channel=GALBEN
5. Art. 148 din CODUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA, privind Lipsirea de viaţă la dorinţa persoanei (eutanasia). În: Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195. [online] [citat 01.12.21] Disponibil : https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128659&lang=ro#
6. S. BEJENARI, *Lipsa dreptului la moarte in Republica Moldova*. În: Gazeta de Chișinău. 21.06.2021. [online] [citat 02.12.21] Disponibil: https://gazetadechisinau.md/2020/06/21/lipsa-dreptului-la-moarte-in-republica-moldova/

Recomandat,
Tatiana POTÎNG, dr. conf. univ.

FENOMENUL FAKE NEWS ÎN MASS-MEDIA: IMPACT ȘI EFECTE

Alisa TANAS,
studentă anul II, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070.16 *j201tanasalisa@gmail.com*

Creșterea constantă a canalelor de informare a generat, printre alte consecințe și fenomenul știrilor false, știri parțial false sau complet nefundamentate, care se răspândesc rapid și au efecte (de ordin afectiv, cognitiv și comportamental) imediate.

Fake news-ul pornește nemijlocit de la dezinformare, și aceasta este, de fapt, o poveste veche, revitalizată de noile tehnologii.

În Roma Antică, de exemplu, atunci când Marc Antoniu a întâlnit-o pe Cleopatra, adversarul său politic Octavian a lansat o campanie de denigrare împotriva lui cu „sloganuri scurte, penetrante, scrise pe bani în stilul unor mesaje antice de pe Twitter. Astfel, atacatorul a devenit primul împărat roman, iar „știrile false i-au permis lui Octavian să pirateze sistemul republican o dată pentru totdeauna" [1, p.16].

Vladimir Volkoff, în cartea sa„Dezinformarea, armă de război", publicată în 1986, definea termenul de dezinformare, precum: *„... o ramură a operațiunilor speciale, care constă în înșelarea adversarului prin furnizarea de informații false pe care acesta le va folosi pentru a trage concluziile dorite de inițiator. În funcție de conținut, operațiunile speciale pot avea o tentă politică, militară, sau științifică"* [2, p.17].

În prezent, cercetătorii definesc termenul de *fake news* ca un tip de propagandă care, constă în răspândirea de informaţii false atât prin massmedia tradiţională, cât și prin intermediul noilor media. Aceste ştiri, cu caracter neîntrerupt şi atotcuprinzător, care prezintă un adevăr distorsionat, au, de obicei, ca scop influenţarea maselor.

Secolul XXI, însă, a adus folosirea informațiilor drept arme la un nivel fără precedent. Noile tehnologii, au făcut ca manipularea și fabricarea de conținut să fie simplă, iar rețelele de socializare amplifică dramatic falsurile lansate de națiuni, politicieni și corporații, deoarece sunt redifuzate mai departe de un public lipsit de simț critic[3, p.4].

În acest sens, criza pandemică a condus la apariția unui nou fenomen numit *infodemie*, context în care fluxul de știri false a crescut simțitor. Diverse organizații internaționale, din variate domenii, inclusiv și din cel mediatic, care luptă cu știrile false au prezentat în anul 2021 topuri ale știrilor false în contextul pandemiei de Covid-19. Printre cele mai virale s-au enumerat:

- ✓ Vaccinul Pfizer-BioNTech provoacă infertilitate;
- ✓ Noua tulpină de coronavirus Delta este răspândită de vaccinuri;
- ✓ „Elita globală" a planificat apariția noilor tulpini de Covid-19 până în anul 2023 [4].

Pentru a dezminți falsurile este nevoie de analiză critică și spirit de observație, care pot fi antrenate.

Exemplu 1: Diverse persoane pe Internet, care susţin a fi *experți*, și numeroase portaluri, au afirmat în repetate rânduri că noile vaccinuri cu ARNm modifică ADN-ul uman. Acest lucru este fals. Vaccinurile cu ARNm nu intră în nucleul celulei - numai acolo ar putea teoretic să modifice ADN-ul. Această minciună a fost publicată de portalul *flux.md* și a fost accesată de aproape 800 de persoane [5].

Exemplul 2: Pe rețelele sociale este viral un videoclip cu un „experiment" care ar demonstra că testele rapide pentru depistarea COVID-19 nu sunt sigure. Persoanele din imagine au scurs o portocală în orificiul testului rapid, iar peste câteva minute pe test apare rezultatul POZITIV. Testul rapid antigen SARS-CoV-2 nu a fost făcut corect, așa cum spune instrucțiunea, iar rezultatul a fost o eroare[6].

Exemplul 3: O presupusă doborâre a unui avion pakistanez de către luptători ai rezistenței în Valea Punjir, care a fost difuzată pe Twitter și care ar fi trebuit să dovedească implicarea Pakistanului în aparentele lupte din Afganistan, s-a dovedit a fi falsă, fiind, de fapt, o secvență video din jocul de calculator "Arma 3" [7].

Republica Moldova se confruntă cu un număr mare de portaluri web care difuzează constant știri false. În acest sens, Serviciul de Informații și Securitate a blocat peste 70 de portaluri manipulatorii de la începutul pandemiei până în prezent.[8]

În concluzie, menționăm faptul că: rapiditatea cu care se răspândescfalsurile și fluxul de informații fac ca fenomenul fake news să fie foarte periculos.Republica Moldova, la fel ca și majoritatea statelor nu a rămas imună la infoedemia de fake news. Știrile false pe timpul pandemiei și

nu doar, au diminuat și mai mult încrederea cetățenilor în instituțiile publice și în mass-media, au creat confuzie și panică în rândul cetățenilor și instituțiilor, deoarece răspândeau informație cu un conținut contradictoriu, persoana fiind nesigură care dintre decizii/informațiisunt false și care sunt corecte, au zădărnicit respectarea legilor și regulilor impuse pe timpul stării de urgență și după.

Fenomenul știrilor false poate fi diminuat cu suportul și prin efortul comun al instituțiilor statului, al mediului științific, al celui mediatic și al societății civile. În acest sens, facem referire și la o serie de recomandări:

1. Elaborarea de sisteme informatice de securitate bazate pe algoritmi, care să fie eficienți la nivel național și internațional și care ar stopa acest fenomen.

2. Standardele profesionale pentru jurnalismul etic și responsabil sunt o apărare importantă împotriva dezinformării cu scop strategic și a informării greșite. Așadar, instituțiile media, în goana după audiență, trebuie să fie mai atente la sursele de informare, la imagini, care adesea sunt trucate.

3. Esențial pentru consumatori este să aibă o informare încrucișată, din mai multe instituții de presă credibile și, totodată, să evalueze critic orice informație.

Bibliografie:

1. Jurnalism, 'Fake News' & Dezinformare; Seria UNESCO pentru învățământul jurnalistic; UNESCO/Universitatea din București, 2021
2. „Dezinformarea, armă de război", Vladimir Volkoff, 1986
3. FAKE NEWS ÎN SECOLUL AL XXI-LEA, Antonia Teodora MARIȘ, București
4. Masa Rotundă: Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19, Chișinău, 2020

Webografie:

5. Știre falsă – exemplul 1: https://flux.md/stiri/social/cele-trei-vaccinuri-covid-existente-contin-adn-nu-doar-arn-si-prin-urmare-sunt-agenti-de-razboi-biologic

6. Știre falsă – exemplul 2: https://www.facebook.com/100000193426852/videos/1358385384622307/
7. Știre falsă – exemplul 3: https://shorturl.at/wFMY6
8. Serviciul de Informații și Securitateal Republicii Moldova, https://sis.md/ro
9. Fake News 2021 - https://www.dw.com/ro/fake-news-2021/a-60237538

Recomandat
Mariana TACU, dr., conf. univ.

PORTALURILE INFORMATIVE GENERALISTE ÎN CONTEXTUL MEDIATIC CONTEMPORAN

Iulia PASCARI,
studentă anul III, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070:654.1:004 *j192pascariiulia@gmail.com*

Progresul tehnologic, apariția și dezvoltarea într-un ritm alert a noilor tehnologii informaționale au determinat migrația instituțiilor media tradiționale, presa scrisă, radio,televiziune și agenții de știri în spațiul virtual. Totodată, digitalizarea a provocat apariția și crearea formelor native de comunicare ale acestui spațiu, platforme informative, site-uri, bloguri, vloguri, rețele sociale. Noile media vin să ofere subiecte de actualitate în timp real, acestea fiind considerate elemente de bază într-o societate modernă, conectate mereu la evenimente, acțiuni ce se produc în lume, impunând un ritm rapid de circulație și asimilare a informațiilor. Acestea au venit cu noi reguli în procesul de creație a jurnalismului, de la colectarea informației, până la modul de ambalare și transmitere a noutății cătrepublicul larg.

Noutatea temei este confirmată de evoluția rapidă a noilor tehnologii și încrederea publicului în sursele de informare digitale. Datele prezentate de Barometrul Opinie Publice din Republica Moldova din iunie 2021, indică că, 71,3% din respondenți au menționat că folosesc zilnic internetul, iar 23,2% din populația țării consideră internetul cea mai importantă sursă de informare, a doua după televiziune – 51,1%. Totodată, respondenții plasează rețelele sociale pe locul trei, cu 12,6% și pe locul 4, cu 12,5% internetul, în lista surselor de informare în care au cea mai mare încredere [4].

Cercetătorul francez, Francis Balle definește noile media ca tehnici ce au permis în 1970, demasificarea și demultiplicarea radioului și televiziunii [1]. Iar, savantul australian în media și comunicare, Terry Flew notează că, media digitală reprezintă o formă de media care, combină și integrează informații, text, sunet și imagini de toate tipurile, stocate în formate digitale și ditribuite prin network: fibre optice, sateliți și sisteme de transmitere" [2].

Noile media reprezentate și de platformele informative generaliste dispun de caracteristici, datorită cărora câștigă teren față de media tradițională:

✓ publicul devine martor a oricărui eveniment, este pus instantaneu în contact cu evenimente ce au loc în orice colț al lumii, reducându-se barierele spațiale și temporale;

✓ accesul liber și direct la orice publicație, știre sau un alt material jurnalistic;

✓ interactive, prin varietatea modalităților de exprimare, design, evoluția interacțiunii dintre furnizorul de informații și consumtor și nu în ultimul rând prin, actualizarea permanentă a funcționalității și motoarelor de căutare;

✓ mesajele media pot fi stocate în memorie, preluate, replicate și editate înainte de a fi trimise, acestea oferă oportunitatea de a procesa un volum nelimitat de informații, stocată în spații fizice mici;

✓ calitate superioară a imaginilor și sunetelor;

✓ informare rapidă în detrimentul necesităților și intereselor publicului.

Noile media au reușit să modifice percepția societății față de mijloacele de informare, au apropiat și mai multpublicul de conținutul media, noile mijloace de informare vin cu noi forme de prezentare a realității, dar și gestionare a instituțiilor media, acestea oferă utilizatorilor posibilitatea să aprecieze, comenteze și distribuie conținutul, astfel devin consumatori activi.

Nu putem identifica un număr fix de portaluri informtive, datorită actualizării zilnice a acestuia, conform Barometrului Opinie Publice, cele mai urmărite platforme informative generaliste de cetățenii Republicii Moldova sunt: point.md, știri.md, diez.md, agora.md și unimedia.md [4].

Diez.md este o platformă informativă generalistă fondată în anul 2013 de Alexandru Lebedev. Echipa diez este concetrată pe crearea unui conținut media destinat toți tinerilor din Republica Moldova și diasporă, 51% din utilizatorii platformei au între 15-29 de ani. Diez.md promovează: curiozitatea, proactivitatea, gândirea critică și analitică. Misiune de bază a echipei este îmbunătățirea vieței de zi cu zi a tinerilor din Moldova. Platforma informativă diez.md este vizualizată lunar de 1,5 milioane de persoane, iar 500 de mii sunt vizitatori unici [5]. Diez.md publică lunar în jur de 1130 de materile, într-o zi de weekend aproximativ 17 materiale, iar în restul zilelor 45.

Agora.md este un portal de știri lansat pe 18 februarie 2014. Inițial platforma și-a propus să devină principala platformă de business din

Republica Moldova, ulterior echipa Agora a devenit un portal informtiv generalist. Echipa agora.md își propune ca misiune, să contribuim la dezvoltarea unei societăți competitive, inovative și durabile în Republica Moldova, prin dezvoltarea continuă a platformelor media pentru informarea, educarea și motivarea oamenilor[3]. Agora.md publică lunar aproximativ 1180 de materile, zilnic câte 50 iar într-o zi de weekend aproximativ 10 materiale.

Fiecare dintre aceste două platforme oferă instrumente care fac mult mai accesibil și lizibil mesajul mediatic pe care îl transmit zilnic. Diez.md oferă cititorilor spațiu pentru comentarii la sfârșitul fiecărui articol, aceștea indică timpul necesar pentru a fi citit fiecare material, în partea de sus a pagiii sunt indicate toate rubricile și link-urile paginilor de pe Social Media. Platforma informativă are și varianta în limba rusă.

Agora.md oferă abonamente pentru cititorii cei mai fideli, ce își doresc să dețină primii informații exclusive, aceștea au în grilă și un podcast „Bilet în Parlament" fiind un material doar, sub format audio, iar mesajul mediatic publicat este predominat de subiecte sociale și economice.

Noile media au schimbat radicalformele de difuzare a informației, dar și de recpționare a acestia. Iar platformele informative generaliste contribuie la creatrea unui spațiu în care persoane de diferite categorii de vârstă nu doar se informează despre actualitatea care îl înconjoară, dar are și posibilitatea să se expună și să se implice direct în rezolvarea problemelor sociale de care este interesat.

Bibliografie:

Cărți și publicații monografice:

1. Lamizet B., Silem A. Dictionnaireencyclopedique des sciences de l`information et de la communication. Paris:Ellipses, 1997.
2. Rusu L. „Repere pentru abordarea Noilor Media" în Știință, Educație, Cultură: Materialele conferinței științifico-practice internaționale din 4 februarie 2016.

Site-uri

3. Agora.md. Disponibil:https://agora.md
4. Barometrul Opinie Publice din RM.Disponibil: http://bop.ipp.md
5. Diez. Disponibil: https://diez.md

Aprobat:
Mariana TACU, dr., conf. univ.

NOILE MEDIA DIN REPUBLICA MOLDOVA: EVOLUȚIE ȘI PERSPECTIVE

Irina SURUCEANU,
studentă, anul III, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: [070 + 659.3]:004 *j191suruceanuirina@gmail.com*

Fenomenul New Media și influența lui asupra practicilor jurnalistice este o temă deosebit de actuală, atât sub aspect teoretic cât și cu referință la practica jurnalistică. Tema Noile Media continuă să fie actuală, deoarece relațiile umane și cele de activitate profesională se schimbă permanent sub influența noilor tehnologii comunicaționale. Odată cu dezvoltarea noilor tehnologii, oamenii sunt și ei într-o mișcare continuă, astfel schimbându-se unele valori etice și morale ale societății. Mediul online a cunoscut în ultimii ani o evoluție deosebit de spectaculoasă la nivel mondial. Astfel, toate mijloacele de comunicare în masă au fost nevoite să se racordeze la noile mijloace tehnologice pentru a putea rămâne pe piață.

Lucrarea de față vizează nu doar descrierea noilor forme de reflectare a realității în lume, ci și modul în care acestea au evoluat pe parcurs și au generat perspectivele dezvoltării ulterioare ale new media. Schimbările provocate de internet sunt uneori comparate cu cele aduse de inventarea tiparului. În ambele cazuri, descoperirile tehnologice au generat noi modalități de distribuire a informației. Accesul la cunoaștere a devenit mai accesibil și mai ieftin, ceea ce a condus la educația în masă, la dezvoltarea economiei și chiar la revoluții sociale.

Noile media, este un termen al secolului XXI. Sintagma „new media" este o apariție relativ recentă a ultimilor ani. Există o tendință tot mai mare ca oamenii să se refugieze în mediul virtual. Dacă în anii 1999-2000 utilizatorii de Internet au fost concentrați în proporție de 88 la sută în țările industrializate, cărora le reveneau 15% din populația Terrei, atunci la 15 ani distanță, internetul, pe de o parte, a acoperit noi și noi regiuni ale lumii, iar, pe de alta, a devenit accesibil pentru un număr crescând de oameni. În 2005 numărul lor a atins cifra de 1 miliard, în 2010 – 2 miliarde. Potrivit datelor oferite de statisticile mondiale, în anul 2015, în raport cu 2000, gradul de penetrare a internetului în lume a crescut de șapte ori,

constituind la scară globală 42,4 la sută din populația lumii sau peste trei miliarde de oameni care au avut acces la internet[3, p.32].

Din perspectivă practic, în Republica Moldova avem mai multe portaluri informaționale care utilizează noile tehnologii pentru informarea publicului. Printre ele, portalurile de știri: agora.md și unimedia.md.

UNIMEDIA este un portal de știri din Republica Moldova.În acest moment este unul dintre cele mai cunoscute site-uri de știri, analize și comentarii din Republica Moldova cu sediul la Chișinău. UNIMEDIA face parte din grupul Interakt.

AGORA este un alt portal de știri care își propune să devină cea mai credibilă instituție media din Republica Moldova prin calitatea și diversitatea conținutului, scrie la rubrica „Despre noi" [1]. O comparație la prima căutare între Unimedia și Agora este că portalului de știri Unimedia îi lipsește rubrica „Despre noi", iar la Agora.md este prezentă. Considerăm că rubrica „Despre noi" este foarte importantă îndeosebi pentru cititorii care vin pe portal și își doresc să cunoască mai multe despre această echipă.Un criteriu important de comparație este analiza paginii de start pentru ambele site-uri. Urmează să observăm asemănările și deosebirile dintre rubricile acelor site-uri și să realizăm o analiză profundă a cromaticii. Culoarea roșie a portalului Agoraeste o culoare mult mai înțepătoare, iar dacă te afli foarte mult pe această pagină, culoarea roșie poate încorda ochiul, astfel te face să părăsești site-ul, pe când portalul de știri Unimedia are o culoare de albastru liniștit, este o culoare potrivită și favorabilă pentru citit. Totodată, venim și cu o analiză profundă a paginii de start, după care vom analiza fiecare opțiune de pe bara informațională, ce conține ea la un site și ce conține ea la celălalt site, cât de utilă este fiecare rubrică. O analiză trebuie să conțină și referințe la materialele publicate pe pagina de start. Pentru materialele publicate e necesar să selectăm un interval de timp de cel puțin, două săptămâni pentru a le urmări la aceeași oră și utiliza aceleași criterii de analiză. În urma acestei analize ne propunem să vedem care sunt subiectele zile la un portal și la altul. Avem titlu și lead pe ambele site-uri, totuși pe Unimedia avem un număr mai mare de materiale care apare pe pagina de start (în jur de 12), iar Agora are mai puține, (aproximativ 6).În schimb, apare mai multă publicitate. În general, interfața Agorei diferă de ceea ce oferă Unimedia. La Unimedia structura materialelor este de sus în jos, pe când Agora oferă și posibilitatea de a accesa materialele de la stânga spre dreapta, ceea

ce am observat că este destul de interesant și inovativ.Mai mult decât atât este și așa numita rubrică ,,Live text" în care se scriu știri de ultimă oră despre tensiunile la granița ruso-ucraineană. De asemenea,e necesar să pomenim într-o astfel de analiză și despre calitatea fotografiilor, calitatea materialelor (sursele prezentate în material, anumite link-uri) tipologia subiectelor și despre alte rubrici. Astfel, când deschidem rubrica „Sport" pe portalul de știri Agora, apar materialele informative din categoria corespunzătoare, o confuzie serioasă,în contextul în care atunci când se deschide „Sportul", pe prima pagină, în primul rând, îți apar materialele exclusive, ceea ce nu corespunde rubricii pe care ai accesat-o.

Au fost alese pentru analiză aceste două portaluri de știri deoarece sunt printre paginile cele mai accesate de către publicul larg în vederea informării.

Portalul de știri Agora este diferit de portalul de știri Unimedia, în primul rând după cromatică, volumul materialelor care apare pe prima pagină, precum am menționat mai sus. Agora are mai puține materiale, în schimb au mai multe opțiuni de interacțiune cu cititorii, ca de exemplu „Devino membru", „Contul meu", „Caută", etc. În schimb Unimedia deține rubrici cu denumiri care să atragă atenția, ca de exemplu „Shok". Conținutul rubricii Youtube&FB deloc nu corespunde cu denumirea acesteia[2]. La Agora găsim o rubrică nouă numită „Canalul nostru de YouTube".Mai sus de această rubrică jurnaliștii te îndeamnă să susții această redacție și să devii Fan sau Ambasador Agora pentru acces la materiale exclusive. Site-ul Agora este mult mai inovativ, pe când portalul Unimedia postează știri la minut.Tot pe acest site găsim știri scurte, flash, pe când la Agora materialele conțin mai multă informație. La Unimedia lipsesc materialele de opinie, în special editorialele, ceea ce constituie un lucru negativ.

***Surse bibliografice*:**

Site-uri:

1. Portalul informațional Agora.md.(citat 10.03.2022). Disponibil: https://agora.md/despre-noi.html
2. Portalul informațional Unimedia.md. (citat 10.03.2022). Disponibil: https://unimedia.info/

Materiale/teze de comunicare în congrese, conferințe:

3. STEPANOV G., TACU M. „New media: de la web 1.0 la web 4.0”. În: Valori ale Mass-mediei în epoca contemporană. Volumul VI, Chișinău: CEP USM.pp. 32-37.

Recomandat
Victoria BULICANU, dr., conf. univ.

NOILE MEDIA DE COMUNICARE DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL MEDIATIC CONTEMPORAN: JURNALISMUL DE INVESTIGAȚIE ÎN MEDIUL ONLINE

Elena POZDÎRCA,
licențiată anul III, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: [070 + 659.3]:004 *lpozdircaa@gmail.com*

Presa de investigație este o specie a jurnalismului care se ocupă de analiza, elucidarea și mediatizarea unor probleme complexe la nivelul sistemelor sociale. Materialele realizate de către jurnaliștii de investigație urmăresc un scop important și unic: de a aduce la cunoștința publicurilor adevăruri pe care unii încearcă să le tăinuiască. Prin intermediul investigațiilor jurnalistice oamenii pot afla despre ilegalități, acte de corupție, cazuri de abuz în serviciu și nedreptăți, ce afectează funcționarea normală a sitemelor sociale într-o societate democratică. Realizarea investigațiilor bune, bine documentate necesită foarte multe resurse, inclusiv financiare. Dacă o știre, un interviu sau un reportaj pot fi redactate într-o zi, un material de investigație necesită luni sau chiar ani pentru a fi definitivat, totul depinde de amploarea subiectului abordat. Într-o investigație jurnalistică nu este loc pentru zvonuri, presupuneri și păreri personale, doar pentru date și fapte selectate cu rigurozitate și verificate din mai multe surse, pentru că jurnalistul este responsabil pentru acuratețea informațiilor pe care le injectează în spațiul public.

Actualitatea acestei lucrări rezidă în faptul că, datorită Internetului, jurnalismul de investigație a cunoscut o expansiune serioasă pe aspectul metodelor și tehnicilor investigative, deoarece resursele web au lărgit accesul la diferite fluxuri de informație, precum sunt bazele de date electronice ale diferitor instituții de stat și publice, informații de o importanță crucială în realizarea investigațiilor jurnalistice. Internetul certifică un avantaj enorm pentru munca jurnaliștilor – rapiditatea cu care sunt identificate, selectate și stocate datele. Bazele deschise permit atât analiza comparativă a informațiilor, cât și analiza evoluției anumitor fapte, fenomene și stări, o tehnică foarte importantă în jurnalismul de investigație.

În partea practică a tezei voi prezenta o analiză exhaustivă a platformelor *rise.md* și *anticorupție.md* în baza următoarelor criterii: subiectele abordate în materialele de investigație; tipurile de surse la care au apelat jurnaliștii; metoda de investigație aplicată (tradițională sau asistată la calculator).

În urma analizei efectuate în perioada septembrie 2021 - ianuarie 2022, pe platforma *rise.md* au fost publicate cinci investigații jurnalistice, dintre care trei au avut ca subiect afacerile ilegale, un material a investigat un caz de spălare de bani, iar o altă investigație a mediatizat cazul unei persoane de rang înalt, antrenată într-un conflict de interese. Tot în această perioadă, jurnaliștii au folosit în materialele publicate surse scrise, cum ar fi documente oficiale și confidențiale sau rapoarte. Alte surse contabilizate sunt cele umane: agenți economici și directori de întreprinderi. De asemenea, am identificat și câteva surse instituționale: consilieri și persoane care activează în primărie, dar și experți în domeniu, surse extrem de credibile. Doar unul din cele cinci materiale publicate în perioada septembrie 2021 - ianuarie 2022 a fost realizat prin metoda mixtă (la calculator și prin metoda tradițională), iar celelalte materiale au fost realizate la calculator, fără deplasare pe teren.

În perioada septembrie 2021 - ianuarie 2022, pe platforma *anticorupție.md* au fost publicate 19 materiale de investigație, dintre care șase materiale au fost focusate pe averile nedeclarate ale politicienilor și procurorilor din Republica Moldova. Cinci materiale au mediatizat afaceri ilegale ale persoanelor influente din Moldova, iar în patru materiale a fost abordată tema corupției. Alte ilegalități, cum ar fi cazuri de spălare de bani și îmbogățire ilicită au constituit subiecte pentru alte trei investigații jurnalistice. În majoritatea materialelor de investigație de pe pagina *anticorupție.md*, jurnaliștii au folosit surse scrise, cum ar fi rapoarte financiare, date despre venituri lunare și anuale, procese penale intentate și hotărîri judecătorești. Alte surse utilizate în procesul investigativ au fost materialele instituționale furnizate de către polițiști, procurori, avocați, responsabili din cadrul primăriei și directori de firme. Sursele la care jurnaliștii au apelat într-o formulă restrânsă au fost experții, doar în paginile a trei investigații a fost expusă părerea unui expert în domeniu. În urma analizei integrale a materialelor în perioada indicată mai sus, merită menționat faptul că cea mai mare parte a investigațiilor a fost realizată la calculator și doar o mică parte prin metoda tradițională.

Totodată, rezultatele obținute ne-au permis să deducem următoarele concluzii: primordial, metoda tradițională de realizare a investigațiilor este treptat înlocuită cu metoda asistată la calculator, ce facilitează și ușurează semnificativ munca jurnaliștilor. O altă concluzie este că, Republica Moldova înregistrează deficiențe pe domeniul respectării legislației în vigoare. În urma analizei efectuate am dedus și că majoritatea procurorilor, a avocaților sau a politicienilor din R. Moldova nu-și declară corect averile, sunt trași la răspundere pentru îmbogățire ilicită, fapte de corupție și afaceri ilegale, precum și cazuri de delapidare a banilor publici.

În context, venim și cu o recomandare pentru jurnaliștii de investigație, pe care îi îndemnăm să nu excludă în totalitate metoda de investigație tradițională, ci în combinație cu metoda asistată la calculator, deoarece oricât de dezvoltate ar fi noile tehnologii, prezența jurnalistului la fața locului, observația directă și interacțiunea cu sursele sunt esențiale în procesul de investigație. Fiind pe teren, jurnalistul poate obține date importante, poate observa detalii, poate analiza limbajul non-verbal și, în felul acesta, își poate confirma sau infirma anumite presupuneri trasate anterior.

Elena POZDÎRCA,
Noile media de comunicare în contextul mediatic contemporan: Jurnalismul de investigație în mediul online
Conducător științific:
Ludmila RUSNAC,
dr., lector univ.

COMUNICAREA PERSUASIVĂ ȘI PROPAGANDA: ABORDĂRI TEORETICO - PRACTICE

Galina STĂVILĂ,
licență, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070 + 659.4 *c194stavilagalina@gmail.com*

Mass-media din Republica Moldova a fost calificată de către organizațiile naționale și internaționale de specialitate ca fiind „parțial liberă și parțial independentă", din motive de „politizare și oligarhizare stridentă a mass-media". Spațiul mediatic din Republica Moldova este dependent, pe de o parte, de factorul extern, fiind influențat de conținutul unor posturi de radio și televiziune, ziare și platforme multimedia din Federația Rusă (Pervyi canal, NTV, Ren TV, RTR, Komsomolskaya pravda, Sputnik, etc); pe de altă parte este prezentă dependența internă financiară și politică. Astfel, pe moment, la Chișinău nu sunt conducători de stat cu proiect și viziune, care să înțeleagă că nu vei obține respectul cetățeanului cu toate televiziunile din lume, cât timp nu se respectă deliberat drepturile omului și nu este promovată buna guvernare, bazată pe incluziune și democrație. Precum nu poți să fii concomitent și mecenat, și haiduc, cu mâinile până la cot în buzunarul cetățenilor.

Ceea ce noi am urmărit în ultimii ani, în special de când a început pandemia cu COVID-19, a fost modul în care narative false, știri false, campanii de dezinformare au fost promovate la Chișinău. Pe două paliere – cine le-a promovat și cu ce scop? Dacă a fost un scop de a promova agenda proprie a unui stat-terț, precum Rusia sau China, sau dacă mesajele au fost pe filiera de a discredita și de a promova mesaje anti-europene, anti-valori europene? Pe de o parte, avem politicieni în frunte cu expreședintele Igor Dodon, care a transmis de fiecare dată că pandemia COVID-19 este doar o răceală. Avem înalte fețe bisericești care reprezintă instituția cu cea mai mare grad de popularitate, de încredere în rândul cetățenilor, care au transmis același mesaj. Și avem foarte multe site-uri obscure, noi le-am numit religioase-naționaliste, care au promovat ideea că pandemia, de fapt, nu este pe cât de gravă pe cât sună. Toți acești actori au condus la o neîncredere în gravitatea pandemiei și pe baza acestor frici, și-au putut promova propriile agenții.

În primul rând ne referim la consumul de mass-media, care este unul preponderent rus la Chișinău. Avem un grad foarte slab de penetrare a ceea ce înseamnă informație dinspre Uniunea Europeană. Iar marea problemă, de fapt, de aici vine –Kremlinul, neputând să susțină Moldova cu aceleași instrumente pe care le avea Uniunea Europeană, folosește partea de *soft power* pe care o are pentru a promova o serie de narative care o interesează și să submineze autoritatea europeană. Republica Moldova este, de fapt, și țara cea mai sensibilă la propaganda rusă, neavând anticorpii de a face față și neavând nici o decizie a autorităților de a contracara aceste dezinformări.

În lumea civilizată la baza transferului democratic al puterii în stat stă sufragiul universal, însă Dodon, în fond, acţionează prin a schimba mai întâi regulile de joc în favoarea lui deoarece are suportul unui electorat nostalgic, conjuncturist şi minoritar.

Când vorbim de propagandă, totuși, despre ce vorbim? Un fals clar sau o prezentare tendențioasă a faptelor? Experta Asociației Presei Independente Lilia Zaharia care conduce proiectul „Stop: Fals!" spune că e nevoie de o distincție clară dintre aceste noțiuni. Dacă propaganda se disimilează mai ales prin canale de televiziune, dezinformarea este o altă mâncare de pește.

Prin campania"Pandemia nu s-a terminat!" acesta, fiind mesajul central al unei campanii video lansate de Ministerul Sănătății din Republica Moldova, cu ajutorul OMS, este menit să convingă scepticii să se vaccineze. Depinde de fiecare dintre noi când și mai ales cum vom ieși din ea, continuă mesajul, a cărui concluzie nu mai lasă loc de îndoială: Vaccinează-te și rămâi în viață! Astfel, în videoclip apar personaje precum un anatomopatolog, un gropar, un patron de pompe funebre și un pacient internat în spital pentru a convinge cetățenii indirect de a se vaccina.

Iar pentru a nu cădea în plasa propagandei trebuie să ținem cont de anumite recomandări:

1. Ar trebui să ne punem cu toţii o serie de întrebări: cât de uşor putem fi convinşi? ce efect pot avea asupra noastră? ce strategii sunt eficiente în cazul nostru? pe ce canale suntem vulnerabili?

2. Cel mai des lipseşte impactul investigaţiilor jurnalistice. Fiecare dintre noi trebuie să poată face distincţia între un mesaj onest ori unul care are rolul de a manipula.

3. Un alt motiv major pentru instuționalizarea mass-media, pentru

transformarea acesteia dintr-o putere civică – expresie lărgită a libertății individuale de exprimare, într-o putere idiologică este chiar apariția formelor democrației de masa;

4. Încurajarea și finanțarea creării de știri și programe de divertisment locale echidistante, în special pentru vorbitorii de limbă rusă, dar și pentru vorbitorii de limbă română.

5. A se revedea „Legea pentru modificarea Codului Audiovizualului Republicii Moldova'' (cunoscută sub denumirea de „legea antipropagandă") în contextul înăspririi sancțiunilor împotriva instituțiilor mass-media care continuă să difuzeze conținut propagandistic.

Referințe bibliografice:

Cărți și publicații monografice:

1. ALBU, G. Comunicarea interpersonal. Aspecte formative și valențe psihologice. București: Institutul European, 2008. 81 p.
2. ALLAN P., Alan G. Limbajul vorbirii. Bucureşti: Polimark, 1994. 2 p.
3. CONNOR J.O. Manual de NLP. Ghid practic pentru obținerea rezultatelor pe care le dorești. Ediția a II- a. București: Curtea Veche Publishing, 2012, pp. 54-55.
4. DOBRESCU P., Bârgăoanu A. Mass-media și societatea. București: SNSPA, 2002, 99 p.
5. DOMENACH, J.M., Propaganda politică. Iaşi: Editura Institutul European, 2004. 32 p.
6. DRĂGANI. Comunicarea, paradigme și teorii. Volumul I. București: RAO International Publishing Company, 2007. 278 p.
7. IONESCU-RUXĂNDOIU L. Conversația. Structuri și strategii. București: ALL, 1995. pp. 16-17

Articol din revistă:

1. IDEM, p. 279

Recomandat
Steluța ANDREEVA, asist. univ.

PSIHOLOGIE, ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI, ASISTENȚĂ SOCIALĂ ȘI SOCIOLOGIE

ACTIVITATEA PSIHOLOGULUI ȘCOLAR DIN PERSPECTIVA CADRELOR DIDACTICE

Ruxandra ȘTERBEȚ,
licență anul III, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 373.015.3 *ruxandrasterbet@gmail.com*

Școala e locul care îi oferă copilului o educație structurată, cât și îi asigură bunăstarea psihologică și dezvoltarea personală a elevului, accentuând astfel necesitatea creării climatului stării emoționale de bine a elevilor în cadrul instituției de învățământ [1]. În exploatarea problemei înaintate identificăm nevoia creșterii culturii psihologice a populației în Republica Moldova, cât și conștientizarea rolului psihologului școlar de către toți actorii sistemului educațional (elevi, părinți, profesori), dar și interesul sporit al societății privind sănătatea mintală a elevilor, precum și crearea unui climat școlar sigur și pozitiv prin consolidarea parteneriatele familie-școală. Principalul rol al psihologului în școală constă în examinarea cât mai minuţioasă a elevilor, contribuind la bunăstarea școlarilor, ajutându-i să-și înțeleagă emoțiile și comportamentele [2]. Totodată, psihologului școlar îi revine responsabilitatea pentru evaluarea eficacității cadrelor didactice; consilierea profesorilor și părinților cu privire la dezvoltarea, socializarea și adaptarea copiilor, dezvoltarea personală și ghidarea în carieră a elevilor absolvenți [3]. Psihologii din instituțiile educaționale se asociază cu familiile, profesorii și alți profesioniști pentru a crea medii de învățare sigure, sănătoase și de susținere care întăresc conexiunile dintre casă, școală și comunitate [4].

Scopul acestei cercetării îl constituie analiza viziunilor cadrelor didactice privind procesul de asigurare a activității psihologice în școală. **Metodologia** cercetării a inclus utilizarea chestionarului privind asigurarea activității psihologice (14 itemi), aplicat pe un eșantion de 106 de persoane cu vârsta cuprinsă între 26-59 de ani. Chestionarea subiecţilor

a fost realizată prin distribuirea chestionarului (Platforma Google Forms) în mediul online.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În urma analizei rezultatelor chestionarului, la întrebarea nr.1. *Cât de des ați beneficiat de serviciile psihologului școlar pe parcursul ultimului an?*, identificați 28 de subiecți (26,4%) care au beneficiat de serviciile psihologului școlar între 1-5 ori, însă 63,2%, n-au făcut nici o vizită psihologului școlar, ceea ce ne indică lipsa de popularitate a figurii psihologului școlar, neîncrederea în profesionalismul acestuia, cît și lipsa încrederii în confidențialitatea actului de consiliere. Mai mult, cadrele didactice ar putea să nu fie corespunzător informate raportat la dreptul lor de a beneficia de serviciile psihologului școlar.

La întrebarea nr.3. *Care e opinia dumneavoastră referitor la prezența unui psiholog școlar în fiecare instituție de învățământ?*, 95,3% dintre respondenți consideră că prezența unui psiholog școlar în fiecare instituție de învățământ „e absolut necesară'' și respectiv „necesară''. Acesta e un indiciu ferm al conștientizării de către cadrele didactice a rolului psihologului în cadrul instituției de învățământ. Chiar dacă 63,2%, nu au făcut nici o vizită psihologului școlar (rezultate întrebarea nr.1.), totuși subiecții consideră activitatea asistenței psihologice în școala fiind eminentă în direcția dezvoltării proceselor cognitive (memorie, atenție, gândire, etc.), în rezolvarea problemelor din sfera emoțional - volitivă, în domeniul comunicării cu elevii, cât și în prevenirea sindromului burnout la profesori, și instruirea acestora în utilizarea unor metode de învățare creative și interactive pentru elevi.

În cadrul întrebării nr.4.*Oferiți o notă psihologului școlar din instituția dumneavoastră de învățământ referindu-vă la activitățile organizate și interesul acestuia pentru bunăstarea psiho-emoțională a cadrelor didactice* observați o evaluare pozitivă a activității psihologului școlar, atestând o concentrare pe calificativele „nota 8-9-10''. Acest lucru ne demonstrează existența unui interes dominant în conformitate cu activitățile organizate de către psihologul școlar, care reușește să includă în ansamblul temelor abordate subiecte de interes pentru elevi și cadre didactice.

La întrebarea nr.10. *În ultimul an, ați orientat vreun elev din instituție să beneficieze de serviciile psihologul școlar de la dumneavoastră din școală/liceu?*, un procent aproape egal de subiecți fie au sau nu orien-

tat un elev să viziteze cabinetul psihologului școlar, creionând în așa mod deschiderea cadrelor didactice către o relație de colaborare propice dintre cadrul didactic și psihologul școlar, având drept scop asigurarea bunăstării elevilor în mediul școlar, dar și orientarea și ghidarea elevilor în procesul individual de autorealizare.

În urma analizei studiilor teoretice și practice a cercetării respective, concluzionăm că în mare parte activitatea psihologului în școală este conștientizată și solicitată de către cadrele didactice. Realitatea denotă atitudinea pozitivă a cadrelor didactice privind menținerea parteneriatelor școală-comunitate-familie, în vederea consolidării competențelor parentale, construirii unor relații pozitive și constructive între părinte - copil, părinte - cadru didactic. În mod cert activitatea psihologului și serviciile oferite de serviciul psihologic în școală pot ridica cultura psihologică în Republica Moldova.

Referințe:

1. BOLBOCEANU, A., BUCUN, N., PALADI, O. Asistenţa psihologică în educaţie: practici naţionale şi internaţionale. Chişinău: Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei, 2014.
2. PLATON, C. Serviciul psihologic școlar. Chișinău: EPIGRAF, 2011. pp. 55-65.
3. STERNBERG, R. J. Why Schools Should Teach for Wisdom: The Balance Theory of Wisdom in Educational Settings, Educational Psychologist, 36:4, 227-245.
4. RUMBLE, A., THOMAS, G. Reflections on the Role of the Educational Psychologist within a Multi-Academy Trust. Educ. Psychol. Res. Pract. 2017, 3, 15–28.

Recomandat
Angela POTÂNG, dr., conf. univ.

UTILIZAREA PROBLEMATICĂ A INSTAGRAMULUI ȘI SĂNĂTATEA MINTALĂ LA ADOLESCENȚI

Tatiana-Mirela CEBAN,
studentă anul II, Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.922.8:004.738.5 *cebantatianamirela@gmail.com*

În ultimile câteva decenii, internetul a devenit un imperativ în viața de zi cu zi pentru majoritatea oamenilor, în special, pentru adolescenți. Platformele din cadrul internetului (Google, Facebook, Youtube, etc.) au produs o schimbare semnificativă în modul în care se formează astăzi conexiunile sociale. Instagramul este o platformă deosebită în acest sens. Un alt studiu arată că 95% din adolescenți cu vârsta cuprinsă între 13-17 ani dețin un smartphone; nouă din zece adolescenți folosesc platforme de rețele sociale, 72% dintre care preferă Instagramul [1].

Esențiale pentru cercetarea în cauză au fost constatările din cadrul literaturii de specialitate și din studiile internaționale analizate. Există o serie de studii care subliniază dezvoltarea simptomelor depresive în rândul utilizatorilor Instagram-ului. Un studiu arată că navigarea pasivă pe Instagram este un factor predictiv al debutului depresiei. Un alt studiu se referă la o corelație pozitivă dintre depresie și numărul de selfie-uri făcute înainte de fi postate pe Instagram [2]. Anxietatea este și ea un factor de risc pentru adolescenții care au un uz problematic al Instagram-ului. Sunt câteva studii care evidențiază relații pozitive între timpul petrecut pe Instagram și dezvoltarea anxietății de ordin social și în raport cu aspectul fizic [2].

Constatări deosebit de importante sunt asociate cu două aspecte specifice activității adolescenților pe Instagram. Astfel, fie adolescenții manifestă o utilizare problematică a acestei platforme, fie sunt supuși cyberbullying-ului.

Utilizarea problematică a rețelelor sociale este asociată cu dezvoltarea unei dependențe configurată cu următorii factori: **schimbări de dispoziție** (rețelele sociale sunt folosite pentru a regla starea de spirit sau ca mijloc de a scăpa de conflictele din lumea reală), **relevanță** (rețelele sociale încep să domine gândurile persoanei în detrimentul altor activități),

toleranță (crește timpul petrecut pe rețelele sociale), **sevraj** (odată ce se renunță la navigarea prin rețelele sociale apar semne de depresie sau anxietate) și **conflicte** (interioare, exterioare, o combinație dintre aceste două) [3]. Cyberbullying-ul este o formă de hărțuire care are loc prin intermediul dispozitivelor digitale (telefoane mobile, computere, tablete). Această se face prin mesaje sau comentarii în cadrul rețelelor de socializare [4]. Un studiu dedicat cercetării bullying-ului din 2017 arată că unu din cinci adolescenți (12 – 20 ani) au fost hărțuiți pe Instagram [5]. În consecință, 41% au raportat simptome asociate cu anxietatea și 37% - simptome asociate cu depresia. Aceași simptomatică a fost confirmată într-o serie de studii asupra utilizării problematice.

Impactul utilizării Instagram-ului asupra sănătății mintale în rândul adolescenților este de ordin multifactorial. Este corect să spunem că există o „asociere" între utilizarea Instagram-ului și problemele de sănătate mintală, dar nu de ordin concludent-cauzal. Constatările cheie ale studiilor analizate au fost clasificate în patru categorii de expunere la Instagram: timpul petrecut pe această platformă; forma de activitate (pasivă, activă); nivelul de investiție (emoțională); și utilizare problematică (dependență). Toate aceste categorii au fost corelate cu depresia, anxietatea și suferința psihologică.

Referințe:

1. Anderson M., Jiang J. Teens, Social Media & Technology 2018 [Internet]. Pew Research Center: Internet, Science & Tech. Pew Research Center; 2018. Disponibil: https://www.pewresearch.org/internet/2018/05/31/teens-social-media-technology-2018/
2. Wikipedia Contributors. Instagram [Internet]. Wikipedia. Wikimedia Foundation; 2018. Disponibil: https://en.wikipedia.org/wiki/Instagram
3. Kuss D.J., Shorter G.W., van Rooij A.J., Griffiths M.D., Schoenmakers T.M. Assessing Internet Addiction Using the Parsimonious Internet Addiction Components Model—A Preliminary Study. International Journal of Mental Health and Addiction. 2013 Oct 19;
4. Assistant Secretary for Public Affairs (ASPA). What Is Cyberbullying [Internet]. StopBullying.gov. 2019. Disponibil: https://www.stopbullying.gov/cyberbullying/what-is-it

5. Ditch The Label. The Annual Bullying Survey 2017: What 10,000 People Told us About Bullying [Internet]. Ditch the Label. 2017. Disponibil: https://www.ditchthelabel.org/research-papers/the-annual-bullying-survey-2017/

Recomandat
Galina PRAVIȚCHI, dr. lect.univ.

DIFERENȚE GENDER ÎN MANIFESTAREA GELOZIEI ȘI ATAȘAMENTULUI ÎN RELAȚIILE CONJUGALE

Mariana GRIGORIȚĂ,
studentă anul 3, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Științe ale Educației

CZU: 159.922.1:316.356.2 *mrgrigorita2808@gmail.com*

În societatea de astăzi observăm o tendință semnificativă de a studia și a identifica factorii care pot perturba relația și viața de familie a unui cuplu conjugal. O problemă importantă cu care lucrează terapeuții de cuplu este gelozia. După cum menționează Ursula Șchiopu, gelozia este „starea afectivă caracterizată întotdeauna prin teama de a pierde ceea ce posezi, dragoste sau putere, dar și prin atenția exagerată acordată rivalului sau situației de rivalitate". [1, p. 308]

Pe lângă gelozie, atașamentul a căpătat și el un loc de frunte în contextul relațiilor de cuplu. Un studiu realizat de Shaver și Hazan a demonstrat faptul că atașamentul pe care-l formăm în primul an de viață în relația cu părinții influențează calitatea ulterioarelor relații amoroase. Tot ei au descoperit că cele două stiluri de atașament nesigur: evitant și anxios-ambivalent au experimentat cel mai mult gelozia în relațiile lor de cuplu, ceea ce demonstrează relația evidentă dintre gelozie și atașament. [2]

O altă cercetare realizată de Levy și Kelly susține că persoanele cu un atașament evitant manifestă într-o mai mare măsură gelozia sexuală datorită faptului că legăturile pe care le formează se bazează mai puțin pe intimitate emoțională și mai mult pe relațiile sexuale cu partenerii lor. Respectiv, datorită faptului că mai mulți bărbați decât femei au acest tipar de atașament, gelozia sexuală pare să se manifeste mai accentuat în cazul lor, iar pentru femei este caracteristică mai mult gelozia emoțională. [3]

În Republica Moldova cercetări la această temă sunt foarte puține, de aceea subiectul investigat de noi rămâne a fi actual și important de studiat. În acest context, ne-am propus să determinăm diferențele gender în manifestarea geloziei și atașamentului în relațiile conjugale. În această cercetare au participat 12 cupluri, dintre care 6 căsătorite și 6 necăsătorite. Vârsta respondenților este cuprinsă între 19 și 47 de ani, iar durata relațiilor atât la cuplurile căsătorite, cât și la cele necăsătorite variază

de la 1 la 21 de ani. Participanților li s-a propus să completeze *Scala de gelozie* elaborată de Bringle, Roach, Andler și Evenback în anul 1979, pentru determinarea nivelului de gelozie și Chestionarul AAS – Adult Attachement Scale, elaborat de Collins și Read în 1990, pentru determinarea tipului de atașament.

Vom prezenta în continuare rezultatele obținute de către participanți în cadrul acestui studiu. Valorile obținute de către respondenți la *Chestionarul Adult Attachement Scale* sunt reflectate în Figura 1.

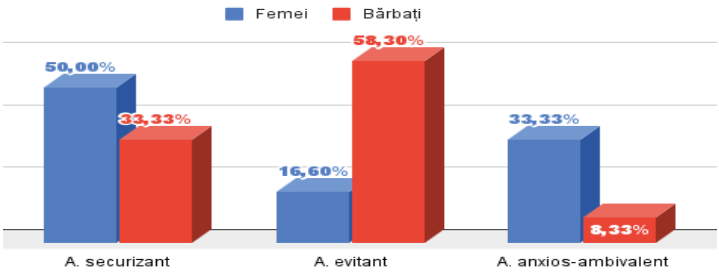

Figura 1. Reprezentarea grafică a rezultatelor privind stilul de atașament în funcție de genul subiecților

Din Figura 1 observăm că bărbaților le este mai caracteristic stilul de atașament evitant (58,30%), apoi cel securizant cu 33,33%, în timp ce pentru cel anxios-ambivalent au exprimat cel mai mic procentaj (8,33%). Femeilor le este cel mai des caracteristic stilul de atașament securizant (50%), după care cel anxios-ambivalent (33,33%). Deci, dacă ne referim la cele două tipuri de atașamente nesigure, cel evitant și anxios-ambivalent, cel evitant este caracteristic mai mult bărbaților, iar cel anxios-ambivalent mai mult femeilor. Analizând rezultatele prezentate în Tabelul 1 am identificat că la cuplurile căsătorite s-au manifestat, în funcție de gen doar două tipuri de atașament, pentru bărbați atașamentul securizant (33,33%) și cel evitant (66,66%), iar pentru femei atașamentul anxios-ambivalent (33,33%) și cel securizant (66,66%). În schimb, la cuplurile necăsătorite s-a evidențiat la bărbați cel mai mult atașamentul evitant (50%), în timp ce femeile au prezentat un proncentaj egal pentru toate cele trei tipuri de atașament. Dacă analizăm rezultatele după indicatorul de gen, am constatat că bărbații, atât cei căsătoriți, cât și cei necăsătoriți, au demonstrat un procentaj mai înalt la atașamentul evitant, în timp

ce femeilor căsătorite le este mai caracteristic atașamentul securizant (66,66%), cele necăsătorite au exprimat un procentaj egal la toate cele trei tipuri de atașament.

Tabelul 1. Distribuția de frecvență la Chestionarul Adult Attachement Scale

Tipul de Atașament	Femei		Bărbați	
	căsătorite	necăsătorite	căsătoriți	necăsătoriți
Securizant	66,66%	33,33%	33,33%	33,33%
Evitant	0	33,33%	66,66%	50%
Anxios-ambivalent	33,33%	33,33%	0%	16,66%

Ne-am propus să observăm dacă există diferențe gender în nivelul de manifestare a geloziei la persoanele căsătorite și la cele necăsătorite. În continuare prezentăm rezultatele obținute de către respondenți la *Scala de gelozie*. (vezi Figura 2)

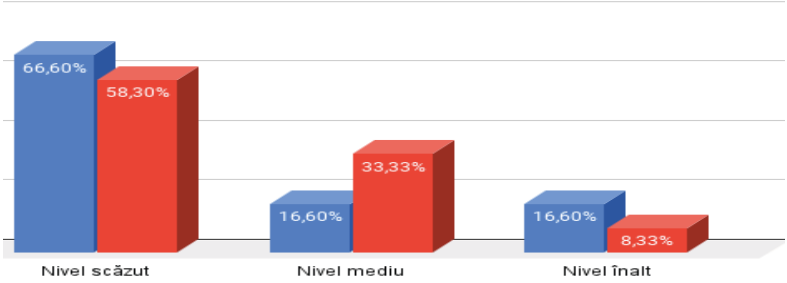

Figura 2. Reprezentarea grafică a rezultatelor privind nivelul de gelozie în funcție de genul subiecților

Din Figura 2 observăm că femeile au obținut un procentaj mai mare decât bărbații la nivelul scăzut de gelozie (66,60%), iar bărbații au obținut (58,30%), în schimb la nivelul înalt femeile au obținut un procent mai mare decât bărbații (16,60%), iar bărbații 8,33%. Din Tabelul 2 am constatat că femeile căsătorite sunt mai puțin geloase decât cele necăsătorite. Femeile căsătorite au exprimat 83,30% la nivelul scăzut, în timp ce cele necăsătorite doar 50%. La nivelul mediu de gelozie acestea au exprimat un procentaj egal, însă la nivelul înalt femeile căsătorite au exprimat 0%, însă cele necăsătorite tocmai 33%. La bărbați situația este exact inversă, bărbații căsătoriți

manifestă un nivel mai înalt de gelozie comparativ cu cei necăsătoriți. Bărbații necăsătoriți au exprimat 67% la nivelul scăzut de gelozie, în timp ce cei căsătoriți 50%, iar la nivelul înalt bărbații căsătoriți au exprimat un indice de 16,66%, în timp ce cei necăsătoriți un indice de 0%.

Tabelul 2. Distribuţia de frecvenţă la scala gelozie

Nivelul de gelozie	Femei		Bărbați	
	căsătorite	necăsătorite	căsătoriți	necăsătoriți
Scăzut	83,30%	50%	50%	66,66%
Mediu	16,60%	17%	33,33%	33,33%
Înalt	0%	33%	16,66%	0%

În concluzie putem menționa că pentru bărbați este mai des caracteristic atașamentul evitant, în timp ce pentru femei este mai mult caracteristic cel anxios-ambivalent. O altă constatatare importantă pe care am făcut-o vizează faptul că femeile căsătorite manifestă un nivel de gelozie mai redus decât cele necăsătorite, însă la bărbați s-a constatat exact contrariul, cei necăsătoriți sunt mai puțin geloși decât cei căsătoriți. Respectiv, această cercetare reprezintă defapt o deschidere pentru ulterioare cercetări mai complexe, în ceea ce privește studiul geloziei și atașamentului în cadrul relațiilor de cuplu. Totodată, pentru o calitate mai înaltă a relațiilor noatre de cuplu este primordial să cunoaștem cât de geloși suntem și ce stil de atașament avem, fie că suntem căsătoriți sau nu.

Referințe:

1. ȘCHIOPU, U. *Dicționar de psihologie*. București: Editura Babel, 1997. 308 p.
2. HAZAN, C., & SHAVER, P. Romantic love conceptualized as an attachment process. În *Journal of Personality and Social Psychology*, 1987, 52, pp. 511-524
3. LEVY, K. N., & KELLY, K. Sex differences in jealousy: A contribution from attachment theory. *Psychological Science, 2010, 21*(2), pp.168-173.

Recomandat
Cristina DOLINSCHI, asist. univ.

IMPLICAŢII PSIHOLOGICE ALE MALADIEI HIV/SIDA

Ana CEBAN,
licenţă anul II, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 159.923:[616.98:578.828HIV] *anaceban.2001@gmail.com*

Una dintre problemele societăţii contemporane este maladia HIV/SIDA a cărei implicaţii pot fi resimţite tot mai mult la nivel biopsiho-social. Interesul sporit faţă de această maladie se datorează impactului pe care îl are aceasta asupra procesului evoluţiei personalităţii individului.Pentru foarte multe persoane aflarea statutului seropozitiv se asociaza cu moartea, stigma, anxietate legată de viitorul relaţiilor interumane şi carierei profesionale, nesiguranţă referitor la ce se poate întâmpla copiilor etc.

Modul de transmitere, impactul asupra individului şi asupra grupurilor, maniera în care societatea răspunde acestei afecţiuni sunt procese caracterizate printr-o varietate de factori sociali şi comportamentali. Din acest motiv SIDA reprezintă la ora actuală un fenomen psihologic şi social, în aceeaşi măsură în care este şi un fenomen medical [5].

Datele clinice şi empirice arată că majoritatea persoanelor seropozitive se confruntă cu multiple sentimente şi emoţii. Acestea se concentrează în jurul pierderilor resimţite intens în plan psihologic. Astfel, Blagoslov (2006) evidenţiază cele mai dureroase experienţe cu care se confruntă o persoană seropozitivă:

- *Pierderea sănătăţii* – este faptul evident care apare în conştiiinţa persoanei respective. Această pierdere duce la reajustarea priorităţilor personale în jurul menţinerii unei stări de bine - cât mai aproape de sănătatea pierdută – în dauna altor lucruri importante din viaţa personală şi profesională.
- *Pierderi în plan psihologic*: pierderea aspiraţiilor, a statutului social, a relaţiilor cu ceilalţi, scăderea stimei de sine, pierderea interesului pentru viaţă etc. Aceste pierderi se petrec în timp şi duc, de multe ori, la trăirea permanentă a senzaţiei de singurătate, de a fi neînţeles, la retragere socială, la dezechilibre psihologice serioase.
- *Pierderea viitorului*. La aflarea diagnosticului toată perspectiva asupra vieţii este răsturnată. Cei mai mulţi dintre oameni trăiesc având o

viziune asupra propriului viitor şi idei despre cum îşi vor împlini acele vise. Pierderea acestei viziuni asupra viitorului are un impact devastator asupra imaginii de sine, a respectului de sine, a încrederii în sine, a identităţii personale, a întegrităţii psihologice a persoanei.

• *Ameninţarea permanentă a stigmatizării şi izolării din partea societăţii*. Persoanele seropozitive trăiesc această teamă indiferent unde merg şi indiferent cu cine vorbesc. La serviciu, acasă, la şcoală, în relaţiile cu prietenii sau rudele, permanent selectează informaţiile personale care pot fi spuse. Ei trebuie să decidă permanent cui, cum, cât şi ce anume vor spune în legătură cu sănătatea lor, problemele lor, nevoile lor.

Un fenomen strâns legat de stigmă este autostigmatizarea aceasta fiind procesul de interiorizare a stigmei externe asociat cu numeroase gânduri negative despre propria persoană, devalorizare personală și auto-blamare. Autostigmatizarea legată de virusul imunodeficienței umane este un set de judecăți negative cu privire la propria persoană ca urmare a sentimentului de rușine, inutilitate și autoculpabilizare, care afectează accesul la ingrijire și tratament, precum și calitatea generală a vieții persoanelor seropozitive.

Etiologia autostigmatizării la persoanele seropozitive cuprinde o paletă extrem de largă de factori aflați într-o intercondiționare dinamică: perioada scurtă de timp de la aflarea diagnosticului, mediul și condițiile de viață precare în care persoana seropozitivă se află, confruntarea cu stigma socială și comportamente discriminatorii, relațiile de familie și relațiile sociale deficitare, acces scăzut la serviciile de îngrijire și reabilitare psiho-socială, nivel scăzut al respectului și acceptării de sine, nivel redus de reziliență [2, 3].

Repercusiunile autostigmatizării la persoanele seropozitive sunt numeroase şi dramatice cu implicaţii profunde ce vizează toate aspectele vieţii: imaginea de sine, acceptarea de sine, comportamentele de risc, sistemul de credinţe, izolarea autoimpusă, mecanismele de coping.

Cercetările efectuate confirmă faptul că autostigmatizarea limitează capacitatea persoanelor seropozitive de a avea un mod de viaţă pozitiv, implicând profunde daune asupra edificiului psihic şi psiho-social al acestora [4].

• *Descoperirea unui secret*. Există situaţii când, odată cu dezvăluirea statutului de seropozitivitate, persoanele sunt nevoite să dezvăluie informaţii ascunse până atunci, informaţii care pot prin ele însele să pună în

pericol echilibrul personal, al relaţiei de cuplu, al relaţiei cu familia sau prietenii.

• *Vinovăţia* – pentru că s-a infectat şi poate că a infectat şi pe alţii. În multe cazuri povara propriului diagnostic este dublată de povara vinovăţiei. Dacă persoana nu depăşeşte această etapă psihologică ea poate alimenta mari frământări şi poate duce la depresii serioase sau alte manifestări psihopatologice.

• *Povara păstrării secretului diagnosticului.* Persoanele seropozitive ajung, în timp, să trăiască o viaţă dublă. O viaţă intimă, neîmpărtăşită cu nimeni sau cu foarte puţine persoane şi o viaţă publică, cu alte priorităţi, cu alte persoane, dar cu multe minciuni care acoperă cealaltă parte, ascunsă, ce nu trebuie ştiută de nimeni. Această permanentă dedublare duce la epuizarea resurselor emoţionale, la retragere socială, la retragere în sine, schimbarea unor comportamente şi chiar, cu timpul, la schimbări în personalitatea persoanei respective.

• *Pierderea speranţei.* Aceasta poate fi cel mai greu de suportat de către persoana în cauză dar şi de către persoanele apropiate. Persoanele trăiesc disperare şi neputinţă, nemaicrezând în apariţia în viitor a unui tratament care să le rezolve problema. Orice încercare de a le vorbi acestor persoane despre speranţă este privită cu neîncredere şi cinism [1].

În concluzie, menționăm că mplicaţiile psihologice în cazul infecţiei HIV/SIDA sunt la fel de copleşitoare ca şi cele medicale. Printre aspectele psihologice care marchează o persoană seropozitivă se numără la nivel individual: limitarea posibilităţilor fizice; limitarea atribuţiilor profesionale şi familiale; pierderea încrederii de sine şi în ceilalţi; izolarea; supraprotecţia sau respingerea de către familie, rude, prieteni; dorinţa de a cunoaşte cât mai multe despre boală; respingere din partea serviciilor sociale şi medicale; afectarea întregii familii; autostigmatizarea.

Referinţe bibliografice:

1. Blagoslov A.G. ş.a., Informare şi sensibilizare în problematica HIV/SIDA. Manual pentru uz didactic – ediţia a III-a. Fundaţia „Romanian Children's Appeal" România. Bucureşti: Ed. Psiho Cover, 2006. 122 p.
2. Pravițchi G. Asistența psihologică a persoanelor seropozitive., Conferința Științifică națională cu participare internațională ,,Inte-

grare prin Cercetare și Inovare" cu prilejul aniversării a 70 de ani de la fondarea Universității de Stat din Moldova, Chișinău, 2016, p. 39-42.
3. Pravițchi G. Factori predictivi ai autostigmatizării la persoanele seropozitive. Conferinţa Ştiinţifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare" USM, Chișinău, 2017, p. 207-211.
4. Pravițchi G. Persistenţa motivaţională şi autostigmatizarea la persoanele seropozitive. Teză de doctor în psihologie, Chișinău, 2019. 237 p.
5. Schmidt M. C. Asistenţa socială a persoanelor cu boli cronice şi HIV/SIDA, Note de curs. Petroşani, 2008. 78p.

Recomandat:
Galina PRAVIȚCHI, dr. lector universitar

CONSECINȚE PSIHOLOGICE ALE CONSUMULUI DE ZAHĂR LA ADOLESCENȚI

Nicoleta CATAN,
studentă anul 2, Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU:159.922.8:613.2 *nicoletacatan95@gmail.com*

Preferințele alimentare pe care le au adolescenții pot influența semnificativ starea fizică și psihică a acestora.Zahărul este pentru adolescenți o sursă accesibilă de energie și plăcere, de aceea ei aleg să consume frecvent dulciuri, produse de patiserie, băuturi carbogazoase dulci, etc. Este îngrijorător faptul că această categorie de vârstă consumă cea mai mare cantitate de zahăr. Astfel, urmărim o ascendență și în dezvoltarea obezității, care, afectează 40-45% de adolescenți la nivel mondial. Conform unui studiuefectuat pe10188 subiecți cu vârsta de 13-18 ani, 80% dintre ei consumă cel puțin un tip de băutură nealcoolică îndulcită, iar 44% preferă 3 sau mai multe tipuri de băuturi îndulcite[1].Prin urmare, poftele cresc, se mărește și cantitatea de produse consumate, iar urmările pe termen lung în plan psihologic sunt neglijate, punându-se accentul pe complicațiile de ordin fiziologic. În acest context, ne-am propus să examinăm care sunt consecințele psihologice ale consumului de zahăr la adolescenți.

Adolescența este o perioadă în care au loc două schimbări cerebrale majore: eliminarea conexiunilor neuronale și formarea de mielină.Aceste transformări au un impact asupra procesului de dezvoltare, deoareceare loc o pierdere de aprox. 50% din conexiunile sinaptice în unele regiuni, iar formarea de mielină ajută la reconfigurarea creierului în forma adultă[2].Un rolsemnificativîl are și amplificarea activității circuitelor neuronale ce utilizează dopamina - neurotransmițătorul responsabil de căutarea satisfacției.Impulsul de căutare a satisfacției se amplifică în adolescență, manifestându-se prin impulsivitate crescută și predispoziție către adicții [2].Astfel, alimentele cu indice glicemic ridicat duc la creștere rapidă a nivelului glicemiei, a nivelului dopaminei și a activității circuitelor de satisfacție.

Consumul de alimente bogate în glucozăgenerează o reacție inflamatorie a întregului organism, dat fiind faptul cănumărul moleculelor inflama-

toare ca citokinele crește ca reacție de răspuns la zahăr [3]. Această situație este descrisă foarte bine în cazul adolescenților obezi: sistemul imunitar provoacă un proces inflamator mai ales în țesutul adipos, iarmasele de grăsime elimină substanțe care, mai apoi, răspândesc această inflamație prin tot corpul.Se credea că neuronii nu sunt supuși procesului sub protecția barierei hematoencefalice. Totuși, barierapoate fi găurită prin intermediul citokinelor, permițând mișcarea moleculelor inflamatoare în creier[3].

În plan cognitiv, cercetătorii au înregistrat afecțiuni care indică schimbări în hipocamp, ceea ce duce la afectarea funcțiilor neurocognitive legate de memorie, procesul de învățare și atenție [4]. Totodată, procesul de învățare este legat și de circuitul dopaminei. Creșterea nivelului de dopamină în urma ingerării zahărului aduce cu sine plăcerea ca recompensă. Acest fenomen duce la creșterea nivelului neurotransmițătorilor, fenomen atât de puternic încât are loc ruperea legăturilor sinaptice, contribuind la scăderea capacității de învățare.

Consumul de zahăr are consecințe și în plan afectiv, manifestându-se prin anxietate, stări depresive, tulburări de dispoziție și irascibilitate. Cantitatea de proteină numită factor neurotrop derivat din creier scade ca urmare a utilizării zahărului. Această proteină joacă un rol important în reducerea reacțiilor de anxietate, panică și stres, iar deficiența lui poate să le intensifice.

În plan comportamental adolescenții se confruntă cumâncatul compulsiv. Circuitul de recompensă al adolescenților este deosebit de receptiv la consumul de zahăr. Dar consumul excesiv ajunge să-i slăbească capacitatea de reacție, astfel încât în aceeași doză senzațiile de plăcere să fie reduse.După o dietă bogată în zahăr, creierul devine hipersensibil la imaginile alimentelor [5].Așadar, zonele de recompensă se aprind când adolescentul vede un magazin cu dulciuri pe stradă sau la o reclamă. Asta determină adolescenții să mănânce în lipsa senzației de foame, ceea ce duce la obezitate și creștere în greutate.

În cadrul Institutului de Cercetare din Oregon, USA, a fost realizat un experiment ce a demonstrat că consumul de zahăr modifică circuitele neuronale ale adolescenților ca și în cazul abuzului de droguri.Aufost recrutați 100 de studenți, 50% dintrecare mănâncă înghețată regulat, în timp ce ceilalți nu mănâncă niciodată.Toți au venit la laborator să bea un milkshake prin tuburi speciale, aflându-se în interiorul unui dispozitiv RMN. La subiecții care nu mănâncă înghețată deloc, circuitul de

recompensă s-a activat foarte puternic, în timp ce la cealaltă jumătate de subiecți nu exista practic nici o activare[5]. Acestrezultatilustrează̆cum aportulregulat al unui aliment bogatînzahăr reduce plăcerea pe care o au adolescențiiîntimpceconsumăacelealimente, faptceîideterminăsămăreas-că̆cantitateaconsumată.Aceastăinfluență are un rol crucial înceeaceeia-legsămănânceînfiecarezi.

În concluzie, menționăm că nivelul ridicat de zahăr consumat în timpul adolescenței reprezintă un factor de risc pentru dezvoltarea tulburărilor de sănătate mintală prin afectarea funcțiilor neurocognitive. Așadar, menționăm că este importantăimplicarea specialiștilor în vederea informării populației cu privire la consecințele psihologice ale consumului de zahăr. Totodată, considerăm necesară asistența psihologică în mediul educaționaloferităîntriadei adolescent – cadrudidactic–părinte: psihoprofilaxie; psihodezvoltare; consiliere și terapie după caz.

Referințe:

1. CERNELEV O., Influența consumului băuturilor nealcoolice neîndulcite asupra dezvoltării obezității în rândul populației. În: *Revista literaturii,* 2014, pp. 65-68.
2. Dezvoltarea neuronală în adolescență – o muncă progresivă. SNPCAR © 2018 [citat1 martie 2022]. Disponibil: http://snpcar.ro/dezvoltarea-neuronala-in-adolescenta-o-munca-progresiva/
3. Biochimica et Biophysica Acta (BBA) - Molecular Basis of Disease. © 2020 Elsevier B.V. [citat 1 martie 2022]. Disponibil: https://doi.org/10.1016/j.bbadis.2020.165767
4. Long-Term Overconsumption of Sugar Starting at Adolescence Produces Persistent Hyperactivity and Neurocognitive Deficits in Adulthood. © 2007 - 2022 Frontiers Media S.A. [citat 1 martie 2022]. Disponibil: https://doi.org/10.3389/fnins.2021.670430
5. BURGER K. S., STICE E., Frequent ice cream consumption is associated with reduced striatal response to receipt of an ice cream–based milkshake. In: *The American Journal of Clinical Nutrition,* Volume 95, April 2012, pp. 810–817.

Coordonator științific:
Cristina DOLINSCHI, lect., univ.

JOCURILE VIDEO – UN PRODUS AL DEZVOLTĂRII ȘTIINȚIFICE SAU UN RISC PENTRU ADOLESCENȚI

Mihaela OLEACU,
licență anul II, Facultatea de Psihologie, Științe ale Educției, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.922.8:004.738.5 *e-mail: mihaela1oleacu@gmail.com*

Jocurile video devin un subiect contemporan studiat pe larg de comunitatea științifică intrenațională. Acestea influențează în mod direct personalitatea adolescentului și fie îl fac mai empatic și mai atent, fie mai agresiv și mai singuratic. La nivel local vom observa că problema este puțin abordată de către cercetători. Astfel acest fapt subliniază necesitatea unei cercetări în direcția asta, pentru a constatat care sunt totuși efectele benefice și cele mai puțin benefice asupra comportamentului adolescenților.

Pentru a avea o imagine de ansamblu este necesar să înțelegem că există mai multe tipuri de jocuri video. În funcție de conținutul acestora avem jocuri de tipul: trăgător de la persoana I/III, acțiune/aventură, sport/șofat, strategie în timp real, jocuri fantastice de rol, jocuri muzicale și altele. Jocurile video din categoria trăgător de la persoana I sau a III-a, aventură/acțiune și strategie în timp real, sunt printre cele mai populare tipuri de jocuri și implică cele mai multe scene de violență[1].

Astfel, vom observa în cele ce urmează care este impactul acestora. Dacă analizăm literatura de specialitate vom afla că jocurile pot avea o listă întreagă de avantaje. În primul rând, jocurile video pot îmbunătăți nivelul de empatie. Asta arată o cercetare din Madison, unde adolescenții puteau comunica în joacă doar prin expresii faciale. După două săptămâni conexiunile din creier care răspundeau de empatie, erau mai puternice[2]. În al doilea rând, jocurile își pun amprenta în mod pozitiv asupra dezvoltării cognitive. Cercetătorii de la o universitate din China au studiat acest aspect pe câțiva tineri care jucau League of Legend. Cei care jucau de mai mult timp erau mai buni în a distribui resursele cognitive între țintelevizuale succesive[3]. În al treilea rând, jocurile influențează în mod pozitiv rezistența la stres.Acestea supun treptat jucătorul unor acțiuni de groază, ceea ce are un efect de sensibilizare. O echipă de cercetători din

Italia au efectuat o analiză a mai multor cercetări și au scos în evidență o lucrare care arată că antrenamentul cu un joc video îi ajută pe adolecenții cu trăsături anxioase să gestioneze răspunsurile emoționale și fiziologice la factorii de stres[4].

De asemenea, este necesar să analizăm și efectele mai puțin benefice ale jocurilor video. Acestea pot favoriza dezvoltarea unor mecanisme de coping nesănătoase.Un studiu efectuat de câțiva autori germani arată că utilizarea problematică a jocurilor video este asociată pozitiv cu autoînvinovățire, comportamente de negare, autodistrugere și consum de substanțe[5]. În mod periculos, jocurile video crează și dependență. Dependența este periculoasă pentru că poate genera performanță academică mai slabă, pierderea interesului către viața reală, sau chiar probleme de sănătate[6].Un alt efect nefavorabil este normalizarea agresivității ca și fenomen din viața reală.O cercetare efectuată în China pe 648 de adolescenți cu vârsta între 12 și 19 arată că gradul de expunere la jocurile video violente are legătură pozitivă semnificantă cu nivelul de agresivitate[7].

În concluzie, putem afirma că jocurile video pot fi o etapă utilă în dezvoltarea adolescenților, doar dacă sunt utilizate eficient. Acestea pot contribui la dezvoltarea emoțională și cognitivă, pot dezvolta empatia și mecanismul de atenție, dar și rezistența la stres. Atunci însă când utilizarea lor devine problematică în rândul adolescenților, ele pot cauza dependență, pot normaliza agresivitatea și pot favoriza către dezvoltarea unor mecanisme de coping nesănătoase.

Referințe:

1. JOCURI ONLINE: Principalele tipuri și caracteristici. mediacritica.md, 2019[citat 25 ianuarie 2022] Disponibil:https://bit.ly/3CE3KPu
2. KIELBURGER C., Opinion: Can video games build empathy?*we.org*., 2019[citat 25 ianuarie 2022]https://www.we.org/en-US/we-stories/opinion/craig-kielburger-using-video-games-as-empathy-machines
3. Playing video games benefit in cognitive development, study suggests, business-standart.com, 2020, [citat 25 ianuarie 2022], Disponibil: https://bit.ly/3KIS4OB

4. Video Games for Well-Being: A Systematic Review on the Application of Computer Games for Cognitive and Emotional Training in the Adult Population, 2018, Frontiers Media S.A. [citat 25 ianuarie 2022] Disponibil: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02127
5. The association Between Video Gaming and Psychological Functioning, 2019, Frontiers Media S.A. [citat 25 ianuarie 2022] Disponibil:https://bit.ly/3MKlrl7
6. Video Game Addiction, psychguides, 2018, [citat 25 ianuarie 2022] Disponibil: https://bit.ly/3KxNVN8
7. The Relation of Violent Video Games to Adolescnet Aggresion: An Examination of Moderated Mediation Effect, 2019, Frontiers Media S.A. [citat 25 ianuarie 2022] Disponibil: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00384

Recomandat:
Galina PRAVIȚCHI, dr. lector universitar

ЛИЧНОСТНЫЕ РЕСУРСЫ СТУДЕНТОВ, КАК ФАКТОР ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО БЛАГОПОЛУЧИЯ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ COVID-19

Валерия ГОНЧАР,
студентка III курса, Факультет психологии, педагогических наук, социологии и социальной помощи

CZU: 159.923.2-057.87:616.98-036.21 *goncear_valeria@mail.ru*

В 2020 году наша страна и весь мир столкнулись со стремительно распространяющимся, малоизученным заболеванием - COVID-19. В период пандемии перед студентамивозник целый ряд трудностей, которые включают в себя: перевод учебного процесса то в дистанционный формат, то в смешанный;лишение возможности непосредственного общения с широким кругомлюдей;необходимость самоорганизации в условиях ограниченного пространства; монотонность образа жизни; беспокойство по поводу своего здоровья, здоровья семьи, близких; потерю рабочих мест и источников дохода. В совокупности, эти факторы привели к ощущению неопределенности, чувству растерянности, повышенному уровню тревоги, что не могло не оказать влияние на психологическое состояние студентов. Диспозиционный оптимизм, жизнестойкость и толерантность к неопределенности являются важными ресурсами личности, обеспечивающими поддержание психологического благополучия.

Целью нашего исследованиябыло изучение взаимосвязи личностных ресурсов, в качестве которых выступают оптимизм, жизнестойкость, толерантность к неопределенности и психологического благополучия у студентов в период пандемии COVID-19.

Нами была выдвинута гипотеза о том, что чем выше показатели диспозиционного оптимизма, жизнестойкости и толерантности к неопределенности, тем выше психологическое благополучие у студентов.

Для проверки выдвинутых гипотез нами были использованы следующие диагностические методики: «Шкала психологического благополучия» К. Рифф в адаптации Лепешинского[1]; «Тест диспозиционного оптимизма» в адаптации Гордеевой - Сычёва – Осина[2,

5]; «Тест жизнестойкости» в адаптации Леонтьева – Рассказовой[3]; «Шкала толерантности к неопределённости Баднера» в адаптации Корниловой[4].

Исследуемая выборкавключала 80 студентов (50 девушек и 30 юношей).

В результате проведенного нами исследования была выявлена прямая взаимосвязь оптимизма с общим показателем психологического благополучия (r=0,611, при p≤ 0.01). То есть, чем выше уровень оптимизма, что проявляется в позитивном ожидании от будущего, тем выше психологическое благополучие, что проявляется во возможности устанавливать более доверительные отношения с окружающими, способности более эффективно контролировать свою деятельность, большей открытости новому опыту и самореализации, позитивном отношении к себе.

Выявлена прямая взаимосвязь жизнестойкости личности и психологического благополучия (r=0,826,при p≤ 0.01). То есть, чем выше уровень жизнестойкости, что проявляется в поддержке оптимального уровня работоспособности и активности в ситуациях стресса, тем выше уровень психологического благополучия, что проявляется в большей удовлетворенности собой, собственной жизнью, всубъективном ощущении счастья.

Была обнаружена обратная взаимосвязь между интолерантностью к неопределенности и показателем психологического благополучия (r= -0,225, прир≤ 0.05). То есть,чем выше интолерантность к неопределенности, что указывает на испытываемую тревогу, неконструктивное волнение в ситуациях неопределенности,тем ниже показатели психологического благополучия, что проявляется в неспособности быть независимым,невозможностисамостоятельно регулировать собственное поведение.

Связи между толерантностью к неопределенности и общим показателем психологического благополучия выявлено не было.

Практическая значимость работы состоит в том, что результаты исследования могут быть использованы в работе практического психолога системы образования и педагогов для осуществления как профилактики негативных эмоциональных состояний, так и проведения мероприятий, направленных на развитие личностных ресурсов у студентов, что будет способствовать их лучшей адаптации и

наибольшей эффективности в учебной деятельности в период пандемиии других экстремальных ситуациях.

Библиография:

1. BRADBUR N. The Structure of Psychological well-being/ Chicago: Aldine Pub. Co., 1969. 320p.
2. ГОРДЕЕВА, Т.О., СЫЧЕВ, О.А., ОСИН, Е.Н. Разработка русскоязычной версии Теста диспозиционного оптимизма (lot). В: Психологическая диагностика, 2010, № 2,с. 36-64.
3. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А., РАССКАЗОВА, Е.И. Тест жизнестойкости. Москва: Смысл, 2006
4. КОРНИЛОВА, Т.В. Новый опросник толерантности–интолерантности к неопределенности // Психологический журнал. 2010. Т. 31, № 1. С. 74-86.
5. Личностный потенциал. Структура и диагностика. / Под. ред. Леонтьева Д.А. Москва: Смысл, 2011.

Рекомендовано:
Стела ВЫРТОСУ, научный руководитель

ВЛИЯНИЕ COVID-19 НА ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА

Дарья ШАНИНА,
II курс, Факультет Психологии, Педагогических наук, Социологии и Социальной помощи

CZU: 159.92:616.98-036.21 *shaninadaria@gmail.com*

Короновирусная инфекция (COVID-19) – это инфекционное заболевание, вызванное вирусом SARS-COV-2. Общая статистика за 2 года показывает, что распространение вируса не прекращается, а скорее наоборот. За всё время с начала пандемии вирусом в Молдове заразилось 497 946 человек, количество летальных исходов составляет 11 157 человек, а выздоровевших, соответственно, 470 851 человек [1]Главный вопрос, который мы постарались изучить заключался в выявлении того, что же происходит с психологическим здоровьем людей, перенесших коронавирусную инфекцию.

Еще весной 2020 года в социальных сетях по всему миру начали создаваться группы поддержки, организованные людьми, переболевшими короновирусной инфекцией и столкнувшимися с долгосрочными симптомами. Участники поддерживали друг друга и обменивались опытом. В декабре 2020 года Национальным институтом здравоохранения и передового опыта Великобритании была предложена следующая классификация постковидных состояний:

- Острый covid (симптомы, длящиеся до четырез недель)
- Продолжающийся симптоматический covid (симптомы от 4 до 12 недель)
- Постковидный синдром также известный как Long COVID

Long COVID - последствия коронавирусной инфекции COVID-19, при которой до 20% людей, перенёсших коронавирусную инфекцию страдают от долгосрочных симптомов, длящихся 12 недель и дольше [2]

В процессе исследования была предпринята попытка выявить влияние этих состояний на психологическое здоровье человека.

Целью нашего исследования было выявление влияния перенесенного заболевания covid-19 на психологическое здоровье человека.

Мы предположили, что перенесенное заболевание covid-19 оказывает влияние на психологическое здоровье человека,вызывая определенные изменения как в эмоциональном, так и в социальном плане.

Методы, которые были использованы в работе: а) теоретические - анализ и обобщение научных данных по проблеме психологического здоровья и последствий перенесенного Ковид-19 для здоровья. б) эмпирические: Шкала депрессии Бека и опросник, составленный по принципу шкалы Лайкерта для выявления последствий ковид-19 у переболевших людей. Опросник, разработанный нами, включал в себя утверждения, направленные на сравнение психологического состояния людей до и после заболевания COVID-19.

Исследуемая выборка включала 59 человек (40 женщин и 19 мужчин). Все испытуемые перенесли COVIDв лёгкой (52%), среднетяжелой (38%) или тяжелой(10%) форме.

Согласно результатам исследования, больше 60% испытуемых подтвердили наличие негативного влияния перенесенного заболевания коронавирусной инфекции на эмоциональное и психологическое благополучие. У 30% испытуемых наблюдались признаки среднетяжелой и тяжелой депрессии, у 58% - признаки легкой депрессии и лишь у 12% не наблюдалось никаких признаков депрессии.

Самая тяжелая фаза влияния, согласно результатам исследования, длится около 2-3 месяцев после covid-19. При игнорировании проблемы, состояние апатии и подавленности может перейти в постковидную депрессию.

Исходя из проделанной работы, могут быть предложены следующие рекомендации: после перенесения заболевания, необходимо проконсультироваться со специалистом и, по возможности, получить квалифицированную помощь, а также то, что психологическому здоровью необходимо уделять столько же внимания, сколько и физическому.

Библиография:

1. Novel coronavirus (2019-nCoV). WHO/Europe. https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19

2. Long-Term Effects of COVID-19- USA. Centers for Disease Control and Prevention, 2020 https://www.nhs.uk/conditions/coronavirus-covid-19/long-term-effects-of-coronavirus-long-covid/
3. Sudre CH, Murray B, Varsavsky T, Graham MS, Penfold RS, Bowyer RC, Pujol JC, Klaser K, Antonelli M, Canas LS, Molteni E. - Attributes and predictors of Long-COVID: analysis of COVID cases and their symptoms collected by the Covid Symptoms Study App 2020 - page 42-44.

Рекомендовано:
Стела ВЫРТОСУ, научный руководитель

DEZVOLTAREA IDENTITĂȚII MORALE LA PREȘCOLARI CU AJUTORUL JOCURILOR

Magdalena BÎGU (MARCHIDAN),
studentă anul III,
Facultatea de Litere, Universitatea „Vasile Alecsandri" din Bacău

CZU: 373.21.034:371.382 *magdalena.marchidan@yahoo.com*

Ce poate fi mai plăcut și nostalgic, decât atunci când auzim rostindu-se cuvântul copilărie. În acele momente, sufletul nostru tresare de bucurie deoarece acest simplu cuvânt ne amintește de momentele de joc (care ne purtau spre o lume fantastică în care puteam fi oricine și orice), de jucăriile modeste ce ne înveseleau atunci când eram triști, ne amintește și de culorile ce dădeau viață tuturor formelor de pe asfalt. Practic, ne amintește de acea lume minunată în care totul este cu putință și asta datorită jocului. Având în vedere că *omul nu se naște ființă morală, ci devine, iar maniera în care devine depinde esențial de educația pe care o primește* [1, p.70], educatorul sădește copilului valorile morale și îi conturează personalitatea ce se va transforma mai târziu în identitate morală. Toate acestea le realizează prin intermediul jocului, arătându-ne cât este de important în dezvoltarea copilului. Privind un copil cum se joacă, putem vedea că acesta se dezvoltă armonios și în același timp își construiește propria identitate morală.

Studiul identității morale reprezintă una dintre cele mai promițătoare noi tendințe din psihologia morală, construcția identității morale, fiind, fără îndoială, o cheie caracteristică a personalității și un construct de dezvoltare supus preșcolarului. Numeroși cercetători străini au realizat studii de cercetare despre ce ar însemna identitatea morală și cum se formează aceasta la copii. Profesorii universitari S. A. Hardy și G. Carlo au definit identitatea ca fiind *un element central în explicarea dezvoltării morale* [2, p. 212] făcând legătura dintre moralitate și acțiune. La vârsta preșcolară copilul începe să înțeleagă nevoile sale dar și ale celorlalți și devine conștient de acțiunile sale. Augusto Blasi susține că *identitatea morală este o sursă importantă de motivație morală* [3, p.497], fiind de părere că la bază stă un set de trăsături morale.

În acestă etapă nu putem vorbi practic de formarea identității morale,

ci, de dezvoltarea premiselor identității morale, prin intermediul cărora preșcolarul își va construi o personalitate morală destul de puternică. Cu ajutorul jocurilor, copiilor li se cultivă un comportament moral și responsabil, li se impregnează norme morale care duc la formarea trăsăturilor morale. Treptat vor învăța că fiind în relație cu ceilalți, își vor dezvolta un comportament de prezentare de sine și de afirmare de sine, învățând să fie responsabili de propriul comportament [4, p.224]. Pe parcursul studiului am observat că jocul aduce beneficii în formarea premiselor identității morale și prin dezvoltarea limbajului, în care se pune accent pe însușirea de cuvinte care definesc comportamentul moral; și prin dezvoltarea intelectuală, dobândindu-se noi cunoștințe ce stau la baza consolidării comportamentului, cât și prin dezvoltarea fizică ce are ca scop întărirea relațiilor interpersonale.

Partea de cercetare practică a acestei lucrări are ca principală metodă de cercetare, experimentul psihopedagic, ce se desfășoară în trei etape, grupul de cercetare fiind reprezentat de preșcolarii grupei mari. În etapa inițială au fost create zece situații pentru a putea observa în ce măsură sunt dezvoltate premisele identității morale, iar în urma centralizării rezultatelor am observat că aceștia au un grad scăzut de dezvoltare morală, fiind în proces de formare a identității (Figura 1).

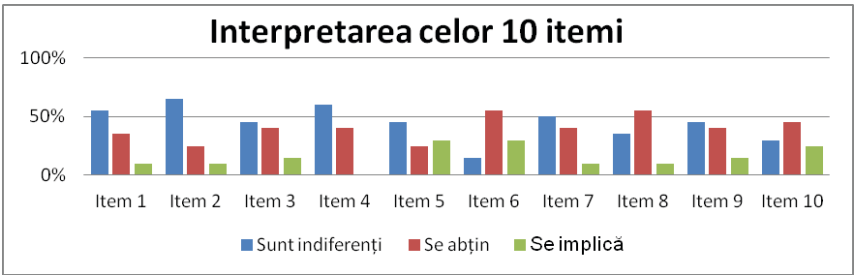

Figura 1. Procentajul celor 10 itemi evaluare inițială

Considerăm că la evaluarea finală vom vedea o creștere a identității morale, deoarece prin intermediul jocului preșcolarii își însușesc mult mai ușor cunoștințe, atitudini și își formează comportamente pe baza unor norme sociale ce vor fundamenta identitatea morală.

Referințe bibliografice:

1. MOMANU, M. *Introducere în teoria educaţiei*. Iași: Editura Polirom, 2002. 70 p.
2. HARDY, S.A., CARLO, G. (2011). Moral Identity: What Is It, How Does It Develop, and Is It Linked to Moral Action. *Child development perspectives*.Volume 5, Number 3**.** 1-21. Disponibil pe https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2011.00189.x
3. DAMON, W., & HART, D. (2011). Moral identity, in Seth J. J. Schwartz, Koen Luyckx and Vivian L. L. Vignoles. *Handbook of Identity Theory and Research*. New York, © Springer Science+Business Media, LLC.
4. MÂȚĂ, L., COJOCARIU, V-M. *Pedagogia învățământului primar și preșcolar*. Bacău: Editura Alma Mater, 2011. 224 p.

Recomandat
Liliana MÂȚĂ, dr., conf. univ.

MANIFESTĂRI ALE REZILIENȚEI LA ELEVI ÎN PERIOADA PANDEMICĂ

Inga CRUDU,
studentă anul III, Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 373.3/.5.015.3:616-036.21 *ingacrudu228@gmail.com*

Criza determinată de pandemia COVID-19 a dus la închiderea şcolilor în circa 20 de ţări şi la închiderea unităţilor preşcolare în 19 ţări din Europa şi Asia Centrală, afectând cca 49,8 milioane de elevi. În contextul acestor schimbări, elevii sunt nevoiţi să se adapteze la noi presiuni sociale, care se adaugă sarcinilor obişnuite ale dezvoltării la această vârstă [adaptat 2], manifestând adesea reziliență.

Conform pedagogului M. Martin, reziliența în context educațional reprezintă capacitatea de a depăși adversitatea acută și/sau cronică care este văzută ca fiind o amenințare majoră pentru dezvoltarea educațională a unui elev [1]. Există totuși o etapizare a depășirilor situațiilor de criză în sistemul educațional, ce pare a avea un caracter ciclic.

Prin urmare, țările încep să pregătească răspunsuri în așteptarea crizei cunoscute sau necunoscute, după care se trece la etapa de adaptare, luând măsuri de minimizare a impactului negativ. Poate include măsuri precum: introducerea protocoalelor de screening în școli, lansarea campaniilor de informare privind igiena, organizarea învăţământului la distanţă, folosirea şcolilor închise pentru alte scopuri în situații de urgență etc. Pe măsură ce coboară severitatea comunității de urgență, se trece la scenă de recuperare, în care guvernele adoptă strategii și măsuri menite să compenseze timpul pierdut. Aici sunt utilizate abordări diferite, cum ar fi ajustarea programului procesului educațional, atenție prioritară la cursuri, cei care se pregătesc pentru examenele standard, pot continua învăţământul la distanţă în paralel cu orele de la şcoală şi etc.

În continuare, prezentăm *factorii protectivi* ce sprijină elevii aflaţi în situaţii de risc pentru atingerea succesului şcolar [3]: *factori personali* – încrederea în sine şi motivaţia pentru învăţare; *factori familiali* – sprijinul emoţional, sprijinul material şi modelul personal de reziliență educaţională; *factori şcolari* – sprijinul emoţional/recunoaşterea socia-

lă, sprijinul logistic/ managementul administrativ, relația profesor-elev/ modelul personal oferit de profesori; *factori comunitari* – infrastructura necesară procesului educațional.

Sub aspect practic, ne-am propus să identificăm gradul de reziliență a elevilor din instituțiile publice de învățământ, în dependență de vârstă, pe un eșantion de 26 de elevi cu vârsta cuprinsă între 11-15 ani. Pentru evaluarea nivelului de reziliență a fost utilizată *Scala de măsurare a rezilienței BRS* (Brief Resilience Scale), propusă de B. W. Smith (2008) [4].

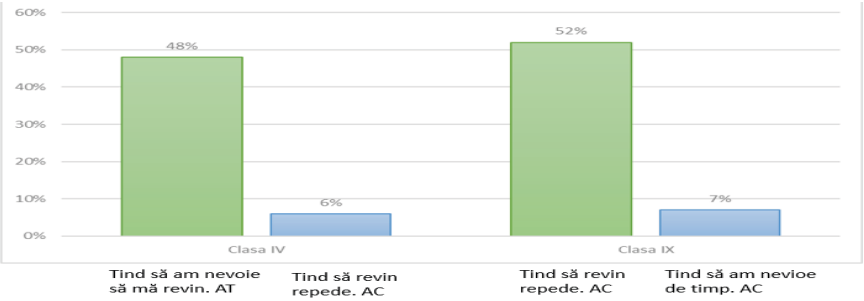

Figura 1. Manifestările rezilienței la elevi în funcție de clasă

Conform rezultatelor obținute în urma chestionării am identificat faptul că, odată cu dobândirea experienței în perioada pandemiei crește și nivelul de reziliență, prin urmare conform analizei comparative observăm că elevii clasei a IV-a cu un acord total de 48% au nevoie de timp pentru a-și reveni, iar pentru cei din clasele a IX-a, cu un acord de 52%, tind să-și revină repede și doar 7% cu acord au nevoie de timp.

Prin urmare, atât copiii cât și adolescenții dau dovadă de o reziliență remarcabilă, chiar dacă se confruntă cu o gamă largă de stresori negativi, mulți elevi reușesc să revină la nivelul de funcționare de dinaintea apariției traumei, uneori chiar reușind să depășească acest nivel. Elevii ce au depășit cu succes evenimentele nefavorabile sunt mai rezistenți în fața factorilor stresori, mai sociabili, activi, au abilități mai bune în comunicare și rezolvare de probleme și au relații mai bune cu profesorii și colegii.

Prin urmare, procesul de învățare va fi mai eficient dacă vom folosi tot ceea ce aflăm pentru a putea concepe drept urmare un plan propriu

de dezvoltare a rezilienței. La școală, responsabilitatea revine elevului într-o mare parte și nu profesorului. Luând în considerare faptul că atât clasele de elevi, cât şi şcolile sunt sisteme sociale complexe, programele de promovare şi dezvoltare a rezilienţei trebuie adaptate la specificul acestora. Deoarece asistăm la o creştere a numărului de elevi care au nevoie să-şi dezvolte rezilienţa educaţională, devine oportună creşterea numărului de specialişti familiarizaţi cu acest concept şi cu modalităţile concrete de promovare a acestuia în mediul şcolar.

Referințe bibliografice:

1. MARTIN, M. *Resilience in adolescents: Protective role of social support, coping strategies, self-esteem, and social activities on experience of stress and depression.* Journal of youth and adolescence, 1999, 28(3), 343-363.
2. TOFEANU, M. *Violența, trauma, reziliența.* Iași: Polirom, 2011.
3. SILAS, C. *Resilience in the face of stress: Emotion regulation as a protective factor. Resilience and mental health: Challenges across the lifespan*, 2010, 30-44.
4. SMITH, B.W. *The Brief Resilience Scale: Assessing the Ability to Bounce Back.* International Journal of Behavioral Medicine, 2008, 15, 194-20.

Recomandat
Irina CARAUȘ, asist. univ.

INFLUENȚA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ONLINE ASUPRA RELAȚIEI ELEV-ELEV

Oxana POPOVICI (EFTODI),
studentă anul IV, Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 373.3/.5.018.43:37.064 *oxanika15@gmail.com*

Pandemia de coronavirus reprezintă criza globală de sănătate definitorie pentru timpurile noastre și una din cele mai mari provocări de după cel de-al doilea război mondial.

Acest virus a influențat practic toate sferele vieții umane. Procesul instructiv-educativ este una dintre cele mai afectate în această perioadă, prin faptul că a suportat schimbări majore în modalitatea de predare.

La 11 martie 2020 autoritățile din Republica Moldova, alături de cele din întreaga lume, au închis toate şcolile ca măsură de răspuns la apariția virusului SARS-COV-2. Astfel, aproximativ 434.000 elevi din toate școlile, de la toate nivelurile de învățământ au fost nevoiți să stea acasă.

Această problemă a pus instituțiile de învățământ în situația de a căuta modalități de rezolvare referitor la desfășurarea în continuare a procesului de învățământ. Astfel, a fost luată decizia de a organiza învățarea la distanță ca modalitate de instruire și formare, școlile fiind autorizate să ofere oportunități de învățare la distanță.

Ca formă de predare-învățare apare noțiunea de lecție online/e-learning. Conform dicționarului Cambridge termenul **e-learning** este definit ca *„Învațare realizată prin studiu de acasă, utilizând computere și cursuri furnizate prin internet”*[1].

Școala online a reprezentat și reprezintă în continuare, o provocare pentru toți cei implicați în procesul educațional, atât la nivel de macrosistem – tot globul Pământesc, cât și la nivel de microsistem – țara noastră. Trecerea de la formula „față în față” la modalitatea „online” de livrare a educației, a presupus o pliere pe cerințele impuse de urgență, dar și o „cotitură” didactică și de paradigmă.

Școala care până acum era mediu de dezvoltare, astăzi apare mai mult ca noțiune de organizator al unui orar declanșat de către profesor-elev

și este completată de mijloacele tehnice ale acestora – ceea ce permite interacționare și interrelaționare.

În acest context, învățarea desfășurată la distanță le-a permis elevilor să-și continue studiile, iar profesorilor să-și desfășoare activitatea și să îndeplinească planul de învățământ.

Însă, studiile online nu sunt un substituit perfect al lecțiilor desfășurate în sala de clasă, cu prezența nemijlocită a profesorilor și educabililor.

Grupul Operațional pentru Educație ONU cu privire la COVID-19 evidențiază că ,,Mersul la școală înseamnă mai mult decât mersul într-un loc unde înveți lucruri noi. Pentru mulți copii, școlile oferă, de asemenea, acces la mâncare, o cale de evadare din familii disfuncționale sau unica oportunitate de a socializa și reduce timpul petrecut în fața ecranelor, de a interacționa cu alții și a construi relații. Școlile reprezintă locurile în care profesorii pot identifica din timp problemele legate de familie, inclusiv violența în familie, sănătatea, problemele comportamentale și altele, oferind astfel la o etapă timpurie sprijinul necesar copiilor" [2, p. 3].

Ambianța școlară este factorul motivațional al unei instruiri eficiente, deci nu doar profesorul influențează asupra atmosferei emoționale a elevului, dar și inventarul, locația, climatul psihologic și interrelațional cu cei de alături pun o amprentă puternică pe elev.

Relația elev-elev este o constantă cheie a reușitei școlare, în particular la vârsta adolescentină, luând în considerație și calitatea acesteia care diferă în funcție de gen, de situația economică, de comportament.

Trebuie de evidențiat faptul că o relație pozitivă în colectiv duce la rezultate ridicate.

Dacă în clasă elevul socializează, aderă la un colectiv cu membrii de aceeași vârstă, își formează un spirit competitiv, de cooperare, preia/învață anumite comportamente, valori, bunuri, informații și se manifestă ca individualitate sau cum ne propune cercetătorul rus Talanciuc N. M. ,,Colectivul de elevi servește drept un spațiu de antrenament pentru pregătirea elevilor de a realiza rolurile sociale de adult... procesul educativ desfășurat în clasa de elevi trebuie să posede un caracter social intercultural, axat pe promovarea valorilor general-umane" [3, p. 20]. Pornind de la această axiomă, evidențiem faptul că lecțiile la distanță devin o piedică enormă în acest sens.

Sistemul de învățământ se confruntă cu anumite blocaje ce pot apărea în cadrul acestor tipuri de lecții, precum: deficiențele tehnice, lipsa unui

instrumentariu complet al unor actanți implicați în proces, întreruperea curentului electric, viteza mică a internetului, probleme de ordin ergonomic și totodată lipsa unei educații comportamentale la așa tipuri de lecție.

Perioada de izolare le-a creat, atât elevilor, cât și profesorilor stări de depresie, anxietate, frică și singurătate. Aceștia, la fel ca și toată lumea, au rămas unu la unu cu problemele lor.

Prin urmare, trecerea la învățământul online le-a lezat elevilor posibilitatea de a interacționa cu semenii, de a stabili relații, de a acorda întrebări în caz de neclaritate și a primi răspunsuri, de a fi parte a societății și de a acționa conform normelor și principiilor cerute de aceasta.

Referințe bibliografice:

1. https://dictionary.cambridge.org/ru (vizitat pe 24.12.2021).
2. Grupul Operațional pentru Educație ONU cu privire la COVID-19. *Învățământul și situația COVID-19 în RM.* August 2020, 16 p.
3. ТАЛАНЧУК,Н. М. *Архитектоника воспитательного процесса: современная концепция и теория воспитания.* Казань: ПН СССР, 1990, 71р.

Recomandat
Nina BÎRNAZ, dr., conf. univ.

IMPLICAŢII PSIHOLOGICE ALE MALADIEI HIV/SIDA

Ana CEBAN,
licenţă anul II, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 159.923:616.98:578.828 *anaceban.2001@gmail.com*

Una dintre problemele societăţii contemporane este maladia HIV/SIDA a cărei implicaţii pot fi resimţite tot mai mult la nivel biopsihosocial. Interesul sporit faţă de această maladie se datorează impactului pe care îl are aceasta asupra procesului evoluţiei personalităţii individului.

Descoperirea faptului că cineva este HIV sero-pozitiv este un şoc emoţional aproape pentru fiecare. Pentru Foarte multe persoane aceasta se asociaza cu moartea, stigma, anxietate legata de viitorul relaţiilor interumane şi carierei profesionale, nesiguranţă referitor la ce se poate întâmpla copiilor s.a.m.d. Amplitudinea acestui şoc poate varia de la o persoană la alta, unii traind sentimente suicidare intense in vreme ce altii au reactii relativ minore.

Modul de transmitere, impactul asupra individului şi asupra grupurilor, maniera în care societatea răspunde acestei afecţiuni sunt procese caracterizate printr-o varietate de factori sociali şi comportamentali. Din acest motiv SIDA reprezintă la ora actuală un fenomen psihologic şi social, în aceeaşi măsură în care este şi un fenomen medical.

Implicaţiile psihologice în cazul infecţiei HIV/SIDA sunt la fel de copleşitoare ca şi cele medicale. Printre aspectele psihologice care marchează o persoană seropozitivă se numără la nivel individual: *limitarea posibilităţilor fizice; limitarea atribuţiilor profesionale şi familiale; pierderea încrederii de sine şi în ceilalţi;izolarea; supraprotecţia sau respingerea de către familie, rude, prieteni; dorinţa de a cunoaşte cât mai multe despre boală; respingere din partea serviciilor sociale şi medicale; afectarea întregii familii:* *autostigmatizarea.* Rădăcina termenului de autostigmatizare provine de la “Stigma”- *greacă* marcă/semn distingt. Atostigmatizarea este defintă ca dimensiune în care oamenii aprobă convingerile negative şi sentimentele associate cu atributul lor stigmatizat aplicându-le la sine.

Dacă ne referim la cauzele autostigmatizării, autostigmatizarea este produsul: vinovăţiei; lipsei de speranţe; internalizării ruşinii; fricii de discriminare din cauza infecţiei HIV. Repercusiunile autostigmatizării la persoanele seropozitive sunt numeroase şi dramatice cu implicaţii profunde ce vizează toate aspectele vieţii: imaginea de sine, acceptarea de ine, comportamentele de risc, sistemul de credinţe, izolarea autoimpusă, mecanismele de coping. Datele clinice şi empirice arată că majoritatea persoanelor seropozitive se confruntă cu multiple sentimente şi emoţii. Acestea se concentrează în jurul pierderilor resimţite intens în plan psihologic. Astfel, Blagoslov (2006) evidenţiază cele mai dureroase experienţe cu care se confruntă o persoană seropozitivă: *Pierderea sănătăţii* – este faptul evident care apare în conştiiinţa persoanei respective. Această pierdere duce la reajustarea priorităţilor personale în jurul menţinerii unei stări de bine - cât mai aproape de sănătatea pierdută – în dauna altor lucruri importante din viaţa personală şi profesională. *Pierderi în plan psihologic*: pierderea aspiraţiilor, a statutului social, a relaţiilor cu ceilalţi, scăderea stimei de sine, pierderea interesului pentru viaţă etc. Aceste pierderi se petrec în timp şi duc, de multe ori, la trăirea permanentă a senzaţiei de singurătate, de a fi neînţeles, la retragere socială, la dezechilibre psihologice serioase. *Pierderea viitorului*. La aflarea diagnosticului toată perspectiva asupra vieţii este răsturnată. Cei mai mulţi dintre oameni trăiesc având o viziune asupra propriului viitor şi idei despre cum îşi vor împlini acele vise. Pierderea acestei viziuni asupra viitorului are un impact devastator asupra imaginii de sine, a respectului de sine, a încrederii în sine, a identităţii personale, a întegrităţii psihologice a persoanei. *Ameninţarea permanentă a stigmatizării şi izolării din partea societăţii*. Persoanele seropozitive trăiesc această teamă indiferent unde merg şi indiferent cu cine vorbesc. La serviciu, acasă, la şcoală, în relaţiile cu prietenii sau rudele, permanent selectează informaţiile personale care pot fi spuse. Ei trebuie să decidă permanent cui, cum, cât şi ce anume vor spune în legătură cu sănătatea lor, problemele lor, nevoile lor. *Descoperirea unui secret*. Există situaţii când, odată cu dezvăluirea statutului de seropozitivitate, persoanele sunt nevoite să dezvăluie informaţii ascunse până atunci, informaţii care pot prin ele însele să pună în pericol echilibrul personal, al relaţiei de cuplu, al relaţiei cu familia sau prietenii. *Vinovăţia* – pentru că s-a infectat şi poate că a infectat şi pe alţii. În multe cazuri povara propriului diagnostic este dublată de povara vinovăţiei.

Dacă persoana nu depăşeşte această etapă psihologică ea poate alimenta mari frământări şi poate duce la depresii serioase sau alte manifestări psihopatologice. *Povara păstrării secretului diagnosticului.* Persoanele seropozitive ajung, în timp, să trăiască o viaţă dublă. O viaţă intimă, neîmpărtăşită cu nimeni sau cu foarte puţine persoane şi o viaţă publică, cu alte priorităţi, cu alte persoane, dar cu multe minciuni care acoperă cealaltă parte, ascunsă, ce nu trebuie ştiută de nimeni. Această permanentă dedublare duce la epuizarea resurselor emoţionale, la retragere socială, la retragere în sine, schimbarea unor comportamente şi chiar, cu timpul, la schimbări în personalitatea persoanei respective. *Pierderea speranţei.* Aceasta poate fi cel mai greu de suportat de către persoana în cauză dar şi de către persoanele apropiate. Persoanele trăiesc disperare şi neputinţă, nemaicrezând în apariţia în viitor a unui tratament care să le rezolve problema. Orice încercare de a le vorbi acestor persoane despre speranţă este privită cu neîncredere şi cinism.

În Republica Moldova, în perioada anilor 2015-2016 s-a efectuat un studiu în vederea determinării manifestării autostigmatizării la persoanele seropositive. În cadrul studiului s-a aplicat Chestionarul pentru Evaluarea Auzostigmatizării HIV, "Stigma Scale" după B. E. Berger, pe 124 de persoane cu statut seropozitiv.

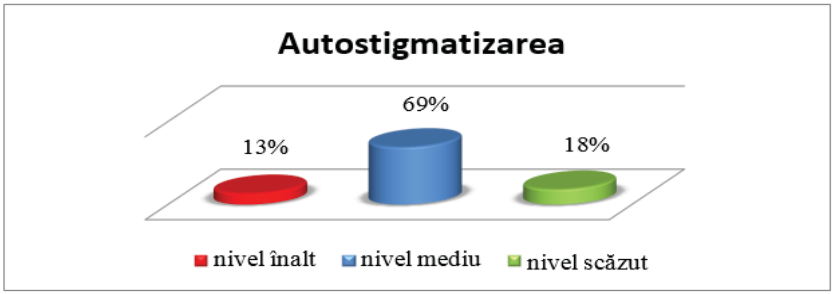

Fig. 2.3. Manifestarea autostigmatizării la persoanele seropozitive, prezentare comparativă pe nivele (valori procentuale), N=124

Concluzii şi recomandări:

Constatăm că în rândul persoanelor seropozitive există un număr mare de subiecţi cu autostigmatizare. Aceste persoane trăiesc stări de auto-blamare, izolare, devalorizare proprie, nelinişte şi nesiguranţă. Re-

zultatele ne confirmă că autostigmatizarea limitează capacitatea persoanelor seropozitive de a avea un mod de viaţă pozitiv, implicând profunde daune asupra edificiului psihic şi psiho-social al acestora.

I. Organizarea sistematică a grupurilor de suport psihologic pentru persoanele seropozitive în cadrul cărora participanții să împărtăşească problemele cu care se confruntă şi să identifice soluţii.

II. Elaborarea materialelor informative şi metodologice cu privire la elucidarea specificului asistenţei psihologice oferită persoanelor seropozitive, accentul fiind pus pe dezvoltarea parteneriatului dintre instituţiile medicale, organizațiile de profil şi comunitate.

Referinţe bibliografice:

1. Kubler-Ross E. AIDS the Ultimate Challenge. New York: Touchstone, 1997. 352p.
2. PRAVIŢCHI G.„Persistenţa motivaţională şi autostigmatizarea la persoanele seropozitive", Teya de doctor, 2019. 256p.
3. Sănătatea Mintală şi Hiv/Sida, Chişinău 2007. 20p.
4. Schmidt M. C. Asistenţa socială a persoanelor cu boli cronice şi Hiv/Sida, Note de curs. Petroşani, 2008. 78p.

MODALITĂȚI DE PETRECERE A TIMPULUI LIBER A STUDENȚILOR ÎN PERIOADA PANDEMICĂ

Adela CERCHEZ,
studentă anul II, Fac. Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei,
Sociologie şi Asistenţă socială

CZU: 378.18:616-036.21 *socfpsesas2020.adela.cerchez@gmail.com*

Tinerii de astăzi dispun de mai mult timp liber, de o slabă conştientizare a responsabilităților și de o dificultate în organizareatimpului liber, deseori optând pentru activități mai puțin sănătoase. Studiul răspunde nevoii de a examina o categorie de populație care este rareoricuprinsă în cercetări și care, în contextul generat de pandemie, a fost profund afectatăde limitările impuse de situația epidemiologică.În mod special, restricțiile legate de posibilitatea socializării cu colegii și prietenii șitransferul activității universitare în mediul online au constituit provocări importantepentru studenți.Cercetarea s-a axat pe examinarea modului în care studenții au reacționat laaceste schimbări neanticipate și a modului în care aceștia s-au adaptat noilorcircumstanțe. ***Scopul cercetării*** constă în analiza modalităților de petrecere a timpului liberde către studenți în perioada pandemică. În vederea atingerii scopului dat, s-au înainta în calitate de ***obiective***: identificarea tipurilor de activităţi preferate în timpul liber a studenților; analiza factorilor care influenţează cantitatea de timp liber a acestora;determinarea sumei de bani pe care o investesc în diferitele modalităţi de petrecere a timpului liber şi intervalele de timp liber din cadrul unei săptămâni;stabilirea rețelei de persoane cu care aceştia îşi petrec cea mai mare parte a timpului liber. ***Metodologia de cercetare*** a cuprins aplicarea metodei anchetei, prin chestionar autoadministrat online, pe un eșantion de 86 studenți de la 13 universități din țară. Studiul a fost desfășurat de către stundenții anului II, spec.Sociologie.

Aparent uşor de definit, timpul liber are în literatura sociologică de specialitatemai multe definiţii. De regulă, acestea se bazează pe distincţia între munca plătită şi restul timpului, considerat timp liber. Numeroşi autori au ajuns la concluzia că timpul liber reprezintă timpul nelucrător, mai precis acel spațiu temporal diferit de timpul destinat muncii. Albert Fr. [1, pag.8] consideră că timpul liber simbolizează lipsa unei forţări, a

unei obligaţii şi o delimitare clar definită faţă de timpul dedicat carierei. Cu alte cuvinte, timpul liber este exprimat ca o înşiruire de preocupări ce reprezintă ingredientele necesare ale existenţei omeneşti, care se derulează în afara de munca propriu-zisă şi de îndeletnicirile relaţionate cu redarea forţei de muncă.

Studiul sociologic desfăşurat a evidenţiat o distorsiune a activităţilor de timp liber ale studenţilor. Marea majoritate a studenţilor au menţionat că pandemia le-a afectat activităţile preferate, cea mai mare parte renunţând la activităţile preferate de a petrece timpul liber. Cel mai des aceştia au declarat că sunt mulţumiţi de ce se ocupă la moment, şi doar 21 din respondenţi s-au arătat a fi nici mulţumiţi, nici nemulţumiţi.

Una dintre activităţile studenţilor în timpul liber pe perioada pandemică o constituie *lectura*. În medie, un student lecturează până la 2 ore sâmbătă şi duminică, iar de luni până vineri până la 30 minute (a se vedea Figura 1).

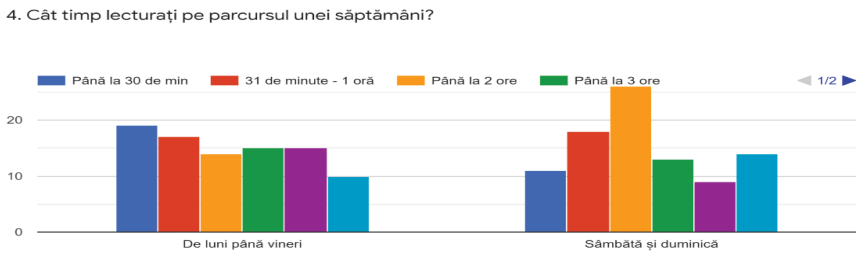

Fig. 1. Timpul dedicat de studenţi lecturii

Restricţiile impuse de perioada pandemică au contribuit la majorarea timpului petrecut de studenţi pe reţelele de socializare. Totodată cel mai mult timp studenţii îl petrec în faţa calculatorului sau telefonului, căutarea informaţiei pe internet, fiind urmate de pregătirea către ore şi lecturarea.

Principalii factori care au determinat schimbarea spectrului de activităţi de timp liber au fost: diminuarea duratei timpului liber, lipsa resurselor financiare disponibile pentru acest gen de activităţi, restincţiile impuse etc. (a se vedea Figura 2).

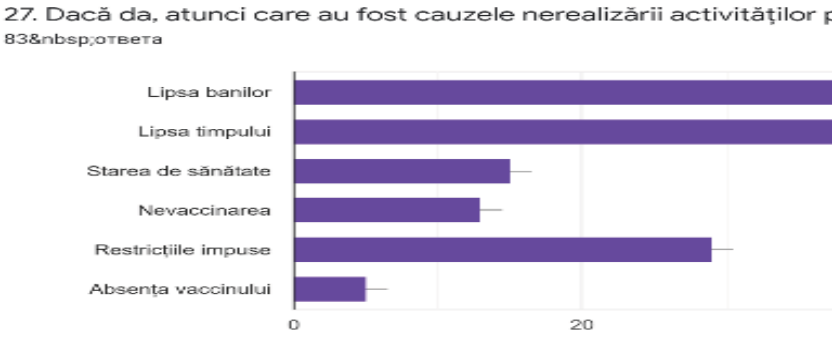

Fig. 2. Cauzele nerealizării activităților de timp liber preferate

În concluzie, rezultatele au reliefat faptul că tinerii preferă modalități pasive de petrecere a timpului liber, mai puțin practicând sportul sau activități de cultură generală, pentru o bună dezvoltare fizică și morală.

Bibliografie:

1. ALBERT Fr. Dialog cu timpul liber. Bucureşti: Politică, 1970.
2. Învăţământul și situația COVID-19 în Republica MoldovaGrupul Operațional pentru Educație coordonat de ONUcu privire la situația COVID-19. [citat 15.02.2022]. Disponibil: https://www.unicef.org
3. LEOVARIDIS C., ANTIMIU R. Modalități de petrecere a timpului liber pentru tinerii din țara noastră. În: *Revista Calitatea Vieții*, XXVIII, nr.3, 2017, p.283-312.

Recomandat
Anastasia OCERETNÎI, dr., conf.univ.

PRACTICI DE ACCESARE A REȚELELOR DE SOCIALIZARE DE CĂTRE TINERI ÎN PERIOADA PANDEMICĂ COVID-19

Nicoleta VARTIC,
studentă anul III, Fac. Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență socială

CZU: 316.472.4-053.6 *vartik.nikoleta@gmail.com*

În ultimii ani, la nivel global a crescut numărul persoanelor care utilizează cel puțin unul din canalele de comunicare online, de interacțiune socială și propagare sau căutare a informațiilor.O formă de participare manifestată în perioada pandemiei a fost utilizarea platformele online de comunicare și socializare pentru a crește nivelul de sensibilizare și informare privind metodele de protecție împotriva COVID-19. Până la 65 % din tineri au utilizat platformele on-line pentru a informa comunitatea privind metodele de diminuare a răspândirii virusului COVID-19 în rândul populației localității pe care o reprezintă.

În rândul populației din Republica Moldova prezența cetățenilor pe rețelele sociale a crescut treptat în ultimii ani, cu unele schimbări notabile, cum ar fi migrarea utilizatorilor de pe platformele rusești Odnoklassniki și Vkontakte către Facebook și Instagram.În același timp, Telegram și TikTok au câștigat popularitate în Moldova (precum și la nivel global). Telegram este utilizată de diferite categorii de utilizatori, inclusiv în diferite grupe de vârstă. Pe de altă parte, TikTok a atras în special publicul tânăr, o tendință pe care Mediapoint și MEMO 98 au identificat-o deja în timpul alegerilor prezidențiale din 2020.

Noutatea și originalitatea științifică constă în abordarea complexă a fenomenului de accesare a rețelelor de socializare de către tineri în perioada pandemiei, analiza frecvenței de accesare a rețelelor în 3 perioade diferite, identificarea rețelelor de socializare utilizate de către tineri.

În literatura de specialitate pentru analiza acestui fenomen au fost folosite diverse teorii pentru a înțelege implicarea oamenilor în rețelele sociale. Teoriile capitalului social sugerează că rețelele sociale oferă platforme importante pentru schimbul de informații și interacțiuni sociale cu limite geografice și temporale minime, ceea ce contribuie la dezvoltarea

capitalului social și a bunăstării individuale. Totodată și teoriile schimbului social și comportamentul cognitiv social sunt adesea folosite pentru a explica motivațiile care stau la baza participării în rețelele sociale.

În ceea ce privește datele studiului cantitativ desfășurat, s-a observat o creștere semnificativă a frecvenței de accesare a rețelelor de socializare de către tineri: în ianuarie 2022, 95,5% din respondenți tineri accesează rețelele de socializare zilnic, comparativ cu 90,7% din septembrie 2021 și 88,3% din aprilie 2021.

Cu referire la primul cel mai accesat site de socializare, datele nu se modifică. Astfel, Facebook rămâne a fi unul din cele mai accesate site-uri de socializare de către tineri în opinia a 83,1% din respondenți (ianuarie 2022), tendința rămâne a fi aceeași și pentru septembrie 2021 (84,2%) și aprilie 2021 (77,9%).

Pentru a doua cea mai accesată rețea de socializare datele pentru studiul din ianuarie modifică situația la general. Conform rezultatele cercetării din ianuarie 2022, 56,8% din tineri au menționat că a doua cea mai accesată rețea de socializare în perioada dată este Tik Tok-ul, comparativ cu studiul din aprilie (48,1%) și septembrie 2021 (67,8%), când respondenții în mare măsură au ales Instagram-ul.

În acest mod, se observă că odată cu prelungirea perioadei Covid-19, majoritatea utilizarilor tineri au o durată de atenție din ce în ce mai scazută, motiv pentru care aplicațiile care livrează formate video scurte au devenit extrem de populare, de aceea Tik Tok-ul devine una din a doua cea mai accesată rețea de socializare în rândul tinerilor.

Concluzii. Tinerii sunt foarte activi pe rețelele de socializare, iar pandemia generată de COVID-19 a reprezentat un timp favorabil pentru utilizarea excesivă a mediului online. Tehnologia avansează și obiceiurile se schimbă o dată cu ea, dar pilonii de bază ai bunelor maniere rămân aceiași. În acest context este bine ca fiecare participant să maximizeze efectele pozitive ale mediului virtual, evitând ofertele care pot influența negativ implicarea în activitățile din viața reală.

Urmărind modalitatea și frecvența de utilizare a rețelelor de socializare de către tineri se poate identifica în ce mod utilizarea rețelelor de socializare își pune amprenta asupra comportamentului, valorilor și practicilor cotidiene ale adolescenților.

***Bibliografie*:**

1. ELLISON N., VITAK J. Social media affordances and their relationship to social capital processes. In: SUNDAR S.*The Handbook of Psychology of Communication Technology*. Wiley-Blackwell, Boston, 2015,p.205-227.
2. OH S., SYN S.Y. Motivations for sharing information and social support in social media: A comparative analysis of Facebook, Twitter, Delicious, YouTube, and Flickr. J. Assoc. Inf. Sci. Technol. 2015.
3. HEANEY C.A., ISRAEL B.A. Social networks and social support. Health Behav. Health Educ. Theory, Res. Pract. 2008.
4. NGIEN A., JIANG S. The effect of social media on stress among young during COVID-19 pandemic: Taking into account fatalism and social media exhaustion. Health Commun. 2021
6. Tendințe înrețelelesocialepentru 2021 – Cum sădevină mare înspațiul social. [citat11.02.2022]. Disponibil:https://www.affde.com/ro/social-media-trends-for-2021-how-to-go-big-in-the-social-space.html.
7. SondajeleCompaniei "Date Inteligente" SRL, realizateînlunileaprilie 2021, septembrie 2021 șiianuarie 2022. Disponibil: https://t.me/s/dateinteligente
8. COVID-19 și tinerii: efectele pandemiei asupra participării tinerilor. UNFPA, 2020. [citat22.02.2022]. Disponibil: https://moldova.unfpa.org/ro/news/covid-19-%C8%99i-tinerii-pandemia-stimulat-activismul-social-al-tinerilor-de-21-24-ani-dar-l-redus.

Recomandat
Anastasia OCERETNÎI, dr., conf.univ.

ACȚIUNI REACTIVE ȘI PREVENTIVE ALE NEGLIJĂRII COPILULUI: ROLUL ASISTENTULUI SOCIAL (cazul r. Ștefan Vodă)

Liuba CIOBANU,
an. III, facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență socială, specialitatea Asistența Socială

CZU: 364.442.6-053.2 *ciobanula98@gmail.com*

Una din problemele cele mai grave probleme ale societății moderne este considerat abuzul asupra copiilor, care există în toate țările lumii, indiferent de grup social, venit și origine etnică. Anual mii de nou-născuți, copii și adolescenți sunt recunoscuți oficial victime ale abuzului și neglijării nevoilor de bază ale acestora. Conform datelor BNS situația copiilor neglijați și anume: în anul 2020, numărul copiilor neglijați a constituit **8,1 mii copii**. Cel mai des victime ale neglijenței au fost copiii în vârstă de **7-15 ani (52,3%)**. În structura acestora, **75,6%** erau din mediul rural, iar **51,6%** erau băieți[1]. În raionul **Ștefan Vodă** au fost înregistrate și examinate **129** de cazuri **suspecte** de **violență** și **neglijare** asupra copilului, fiind confirmate din totalul celor înregistrate **98** de cazuri, dintre care: **21** copii separați de părinți; **14** copii plasați în regim de urgență; **22** de copii reintegrați în: familia biologică - **13** copii; ceilalți copii au fost plasați în familia extinsă și terță.

Identificarea urgentă și prevenirea problemei de maltratare a copilului în familie, devine soluția de bază a acestui studiu, fiind bazat pe metoda **interviului cu experții** (**3** specialiști din cadrul DASPF, r. Ștefan Vodă) și cu **părinții** (din **2** familii) care din anumite motive: *consum de alcool, statut parental prematur, șomaj, antecedente familiale nefavorabile, lipsa condițiilor de locuit, vulnerabilitate* etc., și-au neglijat abilitățile de părinte, unele rezultate fiind expuse în continuare.

Definirea fenomenului de maltratare poate fi realizată din punct de vedere științific, legislativ și cultural:

- maltratarea poate fi produsă prin omisiunea unor nevoi ale copilului (neglijare) sau prin comiterea unor acte agresive împotriva copilului (abuz), iar neglijarea are loc pe fundalul indiferenței și ignoranței parentale față de nevoile copilului.

Din punct de vedere **cultural**, diferite forme de violență rămân a fi în continuare tolerate de către societate. A bate copilul în cultura noastră este a „face om din el", „acolo unde dă mama, crește", „bătaia e ruptă din rai" etc. Dacă mentalitatea recomandă aceste practici și nimeni n-a fost sancționat public pentru asta, atunci părintele va apela la bătaie și pedepse fizice fără a se gândi care vor fi consecințele[2, p. 696].

Considerăm oportun identificarea unei diversități de formeale abuzuui și neglijării copilului. **Abuzul** – fiind **varianta activă** a maltratării copilului, prin omitere de acte, **neglijarea**reprezintă **varianta pasivă** – prin omiterea de acte de neglijare a copilului. Ambele pot fi de ordin emoțional, fizic și sexual[3, p. 9]. Din punct de vedere **legislativ**, conform **LEGII Nr. 140 din 14-06-2013** privind protecţia specială a copiilor aflaţi în situaţie de risc şi a copiilor separaţi de părinți, **neglijarea copilului**- ignorarea voluntară sau involuntară a responsabilităţilor privind creşterea și educarea copilului, fapt care pune în pericol dezvoltarea lui fizică, mintală, spirituală, morală sau socială, integritatea lui corporală, sănătatea lui fizică sau psihică. Neglijarea poate lua o diversitate de forme: *alimentară, vestimentară, neglijare a igienei, neglijare medicală, educațională, emoțională și neglijare în supraveghere*[4].

În urma aplicării***metodei interviului cu părinții***, portretele cărora sunt prezentate mai jos:

I_1 (F_22 ani (absolventa școlii internat), crește 1 copil, trăiește la concubin, este însărcinată, iar **I_2** (F_27 ani (divorțată, la momentîn concubinaj) crește 2 copii (unul fuge de acasă).În urma aplicării ***interviului cu experții***, interesul fiind axat pe munca comună a: DASPF, a AT și a Comisariaul de poliție Ștefan Vodă pentru a interveni rapid în soluționarea problemelor de maltratare a copilului. Au fost intervievați **3** specialiști din cadrul DASPF; Ștefan Vodă, care au menționat**cauzele** ce generează manifestarea unor comportamente nefavorabile copilului, care au menționt următoarele: **I_2** a spus „*nu am cînd să mă uitdupă dănsu, el este deamu mare, are 8 ani, mai am o fată de 1 an și mai am treabă prin casă"*. În același timp, **E_3** s-a referit la *„fuga repetată a băiatului (deja de 4 ori) de acasă, a fost un semnal de alarmă pentru noi, care ne-a făcut să intervenim urgent, pentru a putea stabili cauzele problemelor apărute"*. „*În satul Ermoclia, recent a fost angajat un asistent social care nu cunoaște situația acesteifamilii"*a menționat **E_1.**

Eforturile întreprinse au permis identificarea atitudinii părinteși față de copil, fiind aplicate măsuri pentru modificare de comportament.

Consecințele de abuz și neglijare față de copil sunt cele mai grave, devenind „tradiție" pentru familiile vulnerabile. Cealaltă mamă (**I_1**) care a participat la interviu cu greu ne-a povestit despre problemele ei, motivînd că are mult de lucru *„nu știu pentru ce au venit cei de la asistența socială, că eu am crescut la școala internat (cu toate că are părinți) și statul trebu să mă ajute, eu nu lucrez, fata mai mare are 3 ani trebui să mă ajute ea prin casă"*. Din cuvintele menționate și vizita realizată de EMD la domiciliul acesteia, a stabilit următoarele: starea igienico-sanitară a familiei deplorabilă, copilul

În ***concluzie*** putem afirma că, orice intervenție necesită obiective precise, fixate într-un plan de intervenție care ar asigura toate laturile vieții copiilor ce sunt nevoiți să suporte zilnic comportamente proaste din partea părinților săi. O comunitate înțeleptă nu-și poate permite pierderea unui individ, care reprezintă o resursă.

Sursele Bibliografice:

1. Copii supuși violenței și neglijării. [citat 16 februarie 2022]. Disponibil: https://statistica.gov.md/
2. NEAMȚU G. (coord) *Tratat de asistență socială*. Iași: Polirom, 2003, 1016 p.
3. Lynch, M. *Child Abuse before Kempe: a Historical Literature Review, Child Abuse and Neglect*, vol. 9, pp.7-15, 1895.
4. LEGE Nr. 140 din 14-06-2013 privind protecţia specială a copiilor aflaţi în situaţie de risc şi a copiilor separaţi de părinți. [citat13 februarie 2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110518&lang=ro

Recomandat
Liliana SALCUȚAN, magistru în sociologie, lector

APRECIERI PRIVIND STUDIUL DOCTRINARULUI AMERICAN HENRY KISSINGER „*DIPLOMAȚIA*”

Adrian USTIAN,
Student Anul I, Facultatea Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative

CZU: 327(092) *ustian.adrian@gmail.com*

Autorul acestui opus fundamental – consacratul diplomat american, Henry Kissinger, laureat al Premiului Nobel pentru Pace, fiind cel mai mare doctrinar contemporan în domeniu, face o analiză amplă, multilaterală și profundă a fenomenului diplomatic.

Henry Kissinger și-a publicat valorosul său studiu extrem de complex ,,Diplomația”, în original fiind numit Diplomacy (Kissinger H. Diplomacy. New York: Touchstone Rockefeller Center, 1994. 912 p.).Renumitul opus Diplomația conține o analiză profundă și principalele abordări fundamentale ce tratează contextul acestui subiect multilateral. În context structural lucrarea constă din 31 de capitole tematice, fiecare având câte 4 - 5 subcapitole importante, în care autorul analizează profund și descrie cele mai fundamentale aspecte ale diplomației.

Considerăm a fi foarte actuale și extrem de valoroase prin profunzimea analizei ultimele două capitole tematice (respectiv, 30 și 31), întitulate: ,,Sfârșitul Războiului Rece: Reagan și Gorbaciov”, și - ,,Noua ordine mondială reconsiderată”.Fiind conducătorul diplomației americane, prin deținerea funcțiilor de Secretar de Stat al SUA în administrațiile mandatelor președinților R. Nixon și G. Ford, iar ulterior și consultant prezidențial de politică externă, securitate internațională, etc., Henry Kissinger caracterizeazăOrdinea bipolară instituită prin concluzia că ea a aruncat lumea timp de peste patru decenii într-un „război imposibil și o pace improbabilă”. Aceasta, în viziunea autorului, este văzută ca fiind dominată în ultimă instanță de cei doi președinți ai SUA și URSS - Ronald Reagan și Mihail Gorbaciov, prin contribuția cărora, direct sau indi-

rect, s-a schimbat profund contextul relațiilor internaționale, fapt pentru care, în penultimul capitol autorul consideră necesar să le facă câte un portret, menit să dezlege și pozițiile, strategiile și comportamentul adoptat dincolo de trăsăturile lor.

Astfel, cel de-al patruzecilea președinte al Statelor Unite ale Americii, Ronald Reagan, este văzut de către Henry Kissinger din perspectiva actorului care „nu știa aproape deloc istorie", dar care a reușit „să dezvolte o politică externă de o extraordinară consecvență și relevanță". Concomitent, președintele URSS, devenit cel de-al șaptelea succesor sovietic al lui Lenin, Mihail Gorbaciov, este caracterizat ca fiind „lipsit de brutalitatea tuturor produselor anterioare ale nomenclaturii, deosebit de inteligent și afabil, cosmopolit și provincial în același timp", fiind în opinia diplomatului american, „un partener indispensabil în edificarea unei noi ordini mondiale".

Autorul studiului analizat totalizează în acest context, secretarul general al Partidului Comunist din URSS era omul potrivit la locul potrivit, menționând: „Gorbaciov a știut care îi sunt problemele, dar a acționat prea rapid și prea lent totodată: prea rapid pentru toleranța sistemului său și prea lent pentru a opri prăbușirea".

În final voi reitera concluzia generală a operei fundamentale analizate, scrisă de renumitul diplomat, precum că ea își îndeplinește, cu desăvârșire misiunea, și anume ne pune pe gânduri, instigându-ne în aprecierea critică a ipotezei câștigătorului Războiului Rece.În ansamblu, studiul complex „Diplomația", este o carte cu extrem de multe informații analitice despre istoria sistemului diplomatic. Considerăm că acesta este motivul pentru care a devenit intens studiată de către toți cei interesați de politica internațională. De o valoare inestimabilă este și faptul în această carte că multe evenimente analizate au fost trăite personal de Henry Kissinger, prin activitatea sa polivalentă, care a influențat politica internațională în mod fundamental. Lucrarea dată este una amplă, extrem de detaliată care poate fi considerată atât în domeniul științelor politice, cât și istorice.

Renumitul opus al lui H. Kissinger Diplomacy foarte curând este preluat de mediul academic din întreaga lume, fiind tradus în foarte multe limbi și reeditat în principalele state de pe diferite continente. În aprecierea unanimă a analiștilor în domeniu, el conține o analiză profundă, iar principalele abordări fundamentale tratează multilateral contextul acestui subiect multilateral.

În context aplicativ, în procesul studierii disciplinelor ce țin de sistemul relațiilor internaționale problema complexă a concepțiilor autorului expuse profund în acest studiu de sinteză pot fi valorificate de studenți și masteranzi în cadrul analizei tematicii subiectelor respective la lucrul individual, de elaborări și comunicări tematice la conferințe, precum și în cadrul pregătirii Tezelor Anuale, de Licență și de Master.

Opera doctrinarului Henry Kissinger „Diplomația", cred, că ar trebui să stea și la baza activității corpului diplomatic privind promovarea politicii externe axate pe pragmatismul intereselor naţionale.

Surse bibliografice:

1. Kissinger H. Diplomacy. New York: Touchstone Rockefeller Center, 1994. 912 p.

Recomandat
Alexandru ROMAN, dr. hab., prof. univ.

CORELAȚIA DINTRE CONVINGERE ȘI CONSTRÂNGERE ÎN DOMENIUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE

Gabriela SOFRONOVICI,
studentă, anul II, Facultatea Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative

CZU: 342.9:351 *email: gabrielasofronovici@gmail.com*

Actualmente, în condițiile în care se tinde spre asigurarea unei desfășurări normale a vieții sociale în stat, nu este de ajuns să se adopte legi care să reglementeze comportamentul social, dar se cere și o asigurare a subordonării tuturor cetățenilor normelor conținute în aceste legi. Această subordonare poate fi realizată, în primul rând prin faptul că cetățenii, fiind conștienți de necesitatea reglementării respective, i se conformează spontan, cât și prin impunerea ei silită din partea organelor de stat, care dispun de forța de constrângere a statului și o aplică în măsura necesității.

În acest sens, prezenta lucrare are drept **scop** evidențierea interdependenței dintre convingere și constrângere ca metode aplicate în domeniul administrației publice. Totodată, sunt de menționat și **obiectivele** lucrării, printre care: să identificăm particularitățile fiecărei metode în parte, să determinăm corelația dintre convingere și constrângere, să formulăm concluzii și recomandări asupra subiectului dat. Pentru un rezultat desăvârșit, în cadrul cercetării subiectului de față, au fost necesare și utilizarea diferitor **metode** dintre care menționăm: metoda analizei, sintezei, deducției, sistemică și empirică.

În această ordine de idei, pornim de la faptul că în toate etapele de dezvoltare a omenirii, în diferite colectivități a existat o putere de administrare, formată pentru promovarea unor interese comune. Pentru realizarea acestei puteri s-au solicitat mai multe mijloace care, pe parcurs, s-au modernizat, perfecționat sau înlocuit. Astfel, în materie de convingere și constrângere, aceste metode aplicate în conducerea socială au rezistat timpurilor și formelor de guvernare [1, p.111]. Prin urmare, identificăm două metode aplicate de către stat în scopul organizării executării legii: convingerea și constrângerea. Doctrinarii

definesc convingerea ca o metodă în care se aplică mijloace, procedee, cum ar fi acțiuni de lămurire, dezbateri, răspândirea experienței înaintate și progresiste, măsuri de propagandă, stimulare [2, p.174]. În scopul asigurării uniforme a comportării persoanelor, pe lângă convingere, statul folosește și metoda de constrângere. Prof. Antonie Iorgovan definește constrângerea administrativă ca fiind ansamblul măsurilor (acte juridice, operațiuni administrative, fapte materiale) luate (efectuate) de autoritățile administrației publice, în baza legii, cu folosirea puterii de stat și, dacă este cazul, împotriva voinței unor subiecte de drept, pentru a sancționa încălcarea normelor de drept administrativ, preveni săvârșirea unor fapte antisociale și a apăra drepturile cetățenilor sau, după caz, pentru a asigura executarea actelor autorităților judecătorești [3, p.348].Convingerea ca metodă umană și destul de eficientă în asigurarea respectării normelor de drept, nu exclude metoda constrângerii, atunci când măsurile educative nu au dat rezultatul scontat. Este evident faptul că mult mai ușor se impune o anumită comportare prin ordin sau decizie decât prin convingerea membrilor societății despre necesitatea unei asemenea comportări. Însă, un astfel de stil, bazat doar pe constrângere, ar fi incompatibil cu principiile unui stat democratic, care presupune o anumită corelație a metodelor utilizate în administrație. Această corelație trebuie să se întemeieze, în primul rând, pe ideea că ambele metode sunt viabile și urmează să se aplice numai în cazuri speciale, când metoda convingerii s-a dovedit a fi insuficientă [4, p.113].

Astfel**, concluzionăm** că, pentru îndeplinirea sarcinilor și funcțiilor sale, atât administrația publică, cât și puterea de stat în general, trebuie să aibă ca fundament convingerea membrilor societății în necesitatea unor sau altor transformări dictate de politica statului, moment ce servește drept **recomandare**. Îmbinarea corectă a convingerii și constrângerii exprimă drept condiție primordială de asigurare a eficienței activității autorităților administrative[5, p.53-54].

Referințe bibliografice:

Cărți și publicații monografice:

1. ORLOV, M. Drept Administrativ. Chișinău, Epigraf, 2001.
2. COBĂNEANU, S , BOBEICA, E , RUSU, V. Drept administrativ.

Note de curs. Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, Tipografia Centrală, 2012.
3. IORGOVAN, A. Tratat de drept administrativ. Curs Universitar, vol. II, ed. All Beck, 2005.
4. ORLOV, M. *operă citată.*
5. MOCANU, V. Drept administrative. Note de curs.Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, 2013.

Recomandat de
Carolina MACOVEȚCHI, dr., lector

DREPTURILE EXCLUSIV POLITICE ALE CETĂȚENILOR

Ana FILIPENCO,
student anul I, Facultatea Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative

CZU: 342.4 + 342.7./8 *anafilipencoo@gmail.com*

ÎNTRODUCERE:

Principala problemă a oricărei guvernări – este încrederea oamenilor în instituțiile ei. Într-o societate bine organizată, încrederea oamenilor este determinată de modul în care statul garantează și protejează drepturile și libertățile oamenilor, în ce măsură permite cetățenilor să-și formeze propria voință, să participe la implementarea funcțiilor statului. Cel mai important document din Republica Moldova este Constituția, care afirmă că «Cetăţenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile şi de libertăţile consacrate prin Constituţie şi prin alte legi şi au obligaţiile prevăzute de acestea» (Articolul 15 din Constituția RM).

Drepturile exclusive politice creează condiții pentru consolidarea legăturilor dintre o persoană și societate, un cetățean și stat și mai sunt principala funcție a statului, unde un cetățean este valoarea principală a statului.

CONCEPTUL DE DREPTURI EXCLUSIV POLITICE

În Republica Moldova este stabilit principiul statului de drept, iar drepturile și libertățile cetățenilor sunt recunoscute ca fiind cea mai înaltă valoare al societății și al statului, care ia toate măsurile necesare pentru realizarea reală a drepturilor civile, politice, economice, sociale și culturale ale individului. Moldova asigură securitatea cetățenilor, dreptul lor la un nivel de trai decent și îmbunătățirea constantă a condițiilor necesare pentru aceasta. Drepturile omului în stat sunt în mod clar de natură socială și sunt țesute organic în activitățile sociale ale oamenilor, relațiile sociale. Drepturile exclusiv politice – un grup de drepturi și libertăți fundamentale ale cetățenilor, exercitate în sfera vieții politice, gestionarea afacerilor publice. Drepturile exclusiv politice aparţin numai cetăţenilor pentru că ele pot fi folosite numai pentru participare la guvernare şi pentru că este

pretutindeni recunoscută şi admis ca la guvernarea unei societăţi participă numai cetăţenii, deoarece ei sunt legaţi de destinele acestei societăţi. Această categorie de drepturi include:

- Dreptul de a alege
- Dreptul de a fi ales
- Dreptul de revocare

CARACTERISTICILE DREPTURILOR EXCLUSIV POLITICE ALE CETĂȚENILOR REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONFORMITATE CU LEGISLAȚIA ÎN VIGOARE

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales este prevăzut în articolul 21 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, articolul 25 din Pactul Internațional privind drepturile civile și politice, articolul 29 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, și articolul 7 din Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei. Conform Codului Electoral al R.M. art.1, dreptul electoral este un drept constituţional al cetăţenilor de a alege, de a fi ales şi de a-şi exprima prin vot atitudinea privind cele mai importante probleme ale statului şi ale societăţii în ansamblu sau în probleme locale de interes deosebit. Drepturile exclusiv politice aparţin numai cetăţenilor pentru că ele pot fi folosite numai pentru participare la guvernare şi pentru că este pretutindeni recunoscută şi admis ca la guvernarea unei societăţi participă numai cetăţenii, deoarece ei sunt legaţi de destinele acestei societăţi.

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales este garantat de Constituția Republicii Moldova prin prevederile articolul 38. În conformitate cu prevederile constituționale „(1) Voinţa poporului constituie baza puterii de stat. Această voinţă se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret şi liber exprimat. (2) Cetăţenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniţi pînă în ziua alegerilor inclusiv, excepţie făcând cei puşi sub interdicţie în modul stabilit de lege. (3) Dreptul de a fi aleşi le este garantat cetăţenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condiţiile legii”. Declaraţia Universală a Drepturilor Omului prevede, în art. 21, că „orice persoană are dreptul de a lua parte la conducerea treburilor publice ale ţării sale, fie direct, fie prin reprezentanţi liber aleși. Orice persoană are dreptul de acces egal la funcţiile publice din ţara sa. Voinţa poporului trebuie să constituie baza puterii de stat; această voinţă trebuie să fie exprimată prin

alegeri nefalsificate, care să aibă loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal exprimat prin vot secret sau urmînd o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului".

Dreptul de revocare – este hotărârea corpului electoral de a înceta mandatul deputaţilor înainte de termen. Revocarea poate să privească pe un deputat (să fie individuală) sau colectivă. Această hotărâre poate să aparţină întregului corp electoral ori numai celui dintr-o circumscripţie. Revocarea are loc atunci când un număr de semnături pe o petiţie (de la 20% până la 30%) cere organizarea şi desfăşurarea alegerilor speciale pentru îndepărtarea din funcţie a unei anumite oficialităţi alese în prealabil. Motivele pentru care se cere îndepărtarea din funcţie variază de la acţiuni contrare legii până la nemulţumirea publică a alegătorilor. În Republica Moldova revocarea ca formă de manifestare a democraţiei poate fi aplicată doar în raport cu primarii.

Bibliografie:

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului
2. Constituţia Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994
3. Codul electoral al Republicii Moldova
4. Teodor Cârnaţ «DREPT CONSTUŢIONAL», Chişinău 2004, p 60-93
5. Manualul funcţionarului public în domeniul drepturilor omului, Chișinău 2009, p 97-104
6. Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în republica moldova în anul 2019, p 20-24

Recomandat
Livia ZAPOROJAN, dr., lector universitar

„ROLUL GUVERNĂRII DESCHISE PRIN PRISMA VALORIFICĂRIIPOTENȚIALULUI TINERILOR.”

Viorelia RUSNAC,
studentă, Facultatea Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative

CZU: 351/354.08-053.6(478) *rusnac.viorelia.md@gmail.com*

Guvernarea deschisă reprezintă o caracteristică esențială a unui stat de drept care are menirea de a spori modernizarea activităților publice.

Actualitateacercetăriieste determinată de forța imensă în procesul de democratizare și europenizare a țării prin implicarea tinerilor.

Importanța și noutatea științifică. Aceast subiect este imporant pentru că tinerii fiind nucleul societății, trebuie să li se valorifice potențialul acum, pentru că doar așa se construiește temelia unui viitor prosper, liber și democratic. Domeniile guvernării deschise, ca transparența bugetară și modernizarea serviciilor publice ar putea oferi posibilitatea de a se valorifica potențialul tinerilor prin nevoia de a se investi în proiectele prioritare și a le oferi servicii cât mai moderne.

Scopul studiului dat a constat în analiza gradului de implementare a obiectivelor guvernării deschise expuse în Planul de acțiuni pe domeniul transparenței bugetare și modernizării serviciilor publice, de către autoritățile administrației publice în raport cu tinerii, precum și determinarea temeiurilor și importanței obiectivelor propuse pentru anii 2021-2024 prin elaborarea Conceptului de către Cancelaria de Stat pentru o guvernare deschisă.

Obiectivele cercetării au fost bazate pe analiza Planului de Acțiuni a guvernării deschise pentru anii 2019-2020: identificarea autorităților publice centrale și locale și ale paginilor oficiale ale acestora privind asigurarea transparenței bugetare; determinarea gradului de participare a tinerilor în procesul de bugetare; evaluarea modalităților de prestare a serviciilor publice pentru tineret de către autoritățile administrației publice.

În calitate de **metode de cercetare** au fost utilizate metoda analizei, documentării, interviului.

Din cadrul Raportului „Guvernarea deschisă. Context mondial și perspective” realizat de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Eco-

nomică în anul 2016, deducem că *guvernarea deschisă* este o cultură a guvernării bazată pe politici publice și practici inovative și durabile, inspirate din principiile transparenței, responsabilității și participării, care întărește democrația și contribuie la o creștere incluzivă.

Drept urmare, componenta asigurării transparenței bugetare la nivel național ține de competența Ministerului Educației și Cercetării, întru-cât finanțarea sectorului de tineret este reglementată de Legea nr. 215 din 29-07-2016 cu privire la tineret și prevede în art.9 alin.(2) lit.g precum că Ministerul Educației și Cercetării *sprijină financiar, în limita bugetului aprobat, structurile necomerciale de tineret şi activităţile acestora prin intermediul unor concursuri, în bază de proiecte şi programe de tineret, organizate anual.*" Totodată prevederile art. 12 alin. (3) lit.d din Legea nr. 215 din 29-07-2016 cu privire la tineret face referire la competența administrației publice locale care, *acordă sprijin, inclusiv financiar, proiectelor şi inițiativelor tinerilor la nivel local.*

În cele din urmă, analizând pagina oficială a Ministerului Educației și Cercetării, la compartimentul *Transparență financiară* s-a observat că sunt plasate bugetele aprobate, precizate și executate pentru anii 2018 și 2019 pentru sectorul de tineret.

***Daca ne referim la acele* 34 de autorități locale de nivelul I și 25 de raioane**, observăm transparența privind informarea și **publicarea bugetului pe anul 2020** prin paginile web ale acestora, conform studiului,„*Clasamentul celor mai deschise autorități publice locale*," realizat de IDIS „Viitorul" împreună cu INEKO Slovacia, în anul 2019. Iar conform datelor de pe portalul Bugetele Locale, la componenta bugetară au fost identificate cele mai transparente raioane: Strășeni, Fălești, Criuleni, Cahul, Soroca. Totodată, trebuie să remarcam faptul ca bugetele pentru tineri sunt prevăzute de obicei acolo unde există consilii locale de tineret. Drept exemplu servește Primăria Comunei Răzeni în cadrul căreia este creată și Comisia pentru dezvoltarea social culturală, sport şi tineret, pe lângă care activează Consiliul Local de Tineret.

Participarea activă. *Conform studiului „Cetățenia activă în rândul tinerilor din Moldova" realizat în cadrul proiectului "REACH OUT – dezvoltarea cetățeniei active în rândul tinerilor la nivel local" implementat de Centrul pentru Dezvoltare Educațională și Comunitară, la întrebarea dacă Administrația Publică Locală din comunitate implică tinerii în deciziile care influenţează viitorul localităţii, doar 11,6% au răspuns că*

sunt implicaţi deseori, iar fiecare al 3-lea fie că este ocazional implicat, fie că nu este implicat deloc.

Servicii moderne. *Prin intermediul interviului realizat de noi cu Președinta Consiliului Local Botanica, Liviana Frunză, s-a constat că tinerii sunt încă în așteptarea a multor servicii moderne, printre care enumeram: și prestarea de către autorități a cât mai multe servicii moderne pentru tineri, depunerea unui demers / unei petiții, cereri în format online și posibilitatea identificării etapei de examinare a acesteia.*

În concluzie, observăm un grad substanțial de realizare a obiectivelor din Programul Guvernare Deschisă 2018-2019. Iar noul program al *guvernării deschise*pentru anii 2021-2024prin obiectivele propuse are menirea de a spori transparența bugetară și modernizarea serviciilor publice.

Recomandăm să se realizeze în continuare câte multe discuții publice cu tinerii, care să aibă drept scop informarea și determinarea participării acestora în procesul bugetar, care ar realiza subsanțial acel angajament primordial azi, privind realizarea *guvernării deschise* prin implicarea tinerilor.

Bibliografie:

Acte normative:

1. Legea nr. 215 din 29-07-2016 cu privire la tineret. //În Monitorul Oficial Nr. 315-328 din 23-09-2016 art. 688.

Rapoarte, studii:

1. Raport „ Le gouvernement ouvert” realizat de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, 2016, p.3. Disponibil: https://www.oecd.org/gov/Open-Government-Highlights-FR.pdf. Accesat [20.02.2022].
2. Studiu „Cetățenia activă în rândul tinerilor din Moldova” realizat de Iațco Mariana, Bevziuc Victoria în cadrul proiectului “REACH OUT – dezvoltarea cetățeniei active în rândul tinerilor la nivel local” implementat de Centrul pentru Dezvoltare Educațională și Comunitară. Chișinău, august – octombrie 2021, p.27. Disponibil: Cfile:///C:/Users/User/Downloads/Studiu-CDEC-Iatco-Beviziuc-draft.pdf. Accesat [20.02.2022].

Surse-web:
1. Pagina oficială a Consiliului Raional Strășeni.Disponibil: http://www.crstraseni.md/index.php?l=ro. Accesat [19.02.2022]. Disponibil: https://il.md/. Accesat [18.02.2022].
2. Portalul bugetelor locale. Disponibil: http://localbudgets.viitorul.org/. Accesat[18.02.2022].

Coordonator științific:
Violeta GHERASIMENCO, lector univ.

DIGITALIZAREA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE

Dan ARNĂUT,
student, an. I, Administrația Publică
Facultatea Relații Internaționale Științe Politice și Administrative

CZU: 351/354:004.738.5 *arnautdan23@gmail.com*

Definirea procesului de digitalizare. Importanța digitalizării în AP.

Societatea se află într-o complexă revoluție în domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor, ceea ce transformă fundamental modul în care mediul economic, cetățenii și Autoritățile Administrației Publice operează și interacționează între ele. Digitalizarea reprezintă o parte din acest proces.

Potrivit DEX **digitalizarea** este procesul de transformare a informațiilor într-un format digital, în care informația este organizată în biți.

În administrația publică, digitalizarea generează o multitudine de avantaje care ar trebui să se regăsească în demersul strategic instituțional și să fie promovată de către liderii acesteia. Pe de-o parte, digitalizarea eficientizează activitatea instituțională conducând la utilizarea eficientă a resurselor, reducerea costurilor și contribuția instituției la progresul tehnologic și socio-economic. Pe de altă parte, digitalizarea generează noi oportunități prin activarea unor capacități și capabilități instituționale care pot livra cetățenilor și stakeholderilor administrației publice servicii și produse inovative.

Procesul transformării digitale are valențe disruptive și presupune tranziția spre servicii digitale cu un înalt grad de descentralizare și integrare, încurajând o interacțiune mai eficientă între cetățeni și administrația publică. Confluența dintre nevoile cetățenilor pentru reducerea timpilor cu care administrația răspunde cererilor și creșterea transparenței administrative a condus la nevoia de a inova serviciile publice, angajamentul incluziv al cetățenilor și adoptarea unor practici agile care deservesc mai bine cerințele socio-economice ce sunt într-o continuă transformare.

Astfel digitalizarea serviciilor publice implică regândirea modului în care instituțiile publice concep și livrează serviciile către cetățeni, mai

precis, tranziția de la modul tradițional de organizare și funcționare către un ecosistem instituțional centrat pe cetățeni.

Analiza procesului de digitalizare în țările Uniunii Europene.

Și sub acest context aș dori să relatez despre experiența Estoniei deoarece ea în prezent se află în Top-ul Administrației Publice Digitale.

Estonia este cunoscută drept un fenomen în ceea ce privește digitalizarea. Pe website-ul Comisiei Europene se menționează că este „probabil singura țară din lume unde 99% dintre serviciile publice sunt disponibile online 24/7. servicii electronice nu sunt posibile doar pentru căsătorii, divorțuri și tranzacțiile imobiliare – pentru acestea ”trebuie să ieși din casă”.

A fost prima țară care a introdus votul electronic, în 2005, iar la alegerile din 2014 circa 32% dintre cetățeni au votat online. În total, nivelul record de transparență și digitalizare al țării economisește în jur de 800 de ore de muncă anual. Printre măsurile întreprinse de autoritățile estone, Margus Noormaa, directorul general al Autorității estone pentru Sisteme Informatice, a menționat:

1. Soluție de interoperabilitate pentru schimb automat de date: X-Road. Platforma X-Road a fost creată la finalul anilor 90, la pragul mileniului. Motivația a fost demografică și economică – nu erau suficienți oameni pentru a lucra cu cetățenii și, de asemenea, nu aveam suficiente fonduri pentru un sistem sofisticat centralizat.

2. Cardul național de identitate cu identificare electronică și facilități de semnătură electronică. Viața digitală a cetățenilor a început practic după lansarea cardului electronic, ce conține un cip de identificare electronică – eID. Cardul a fost lansat în 2002. La început, erau câteva servicii disponibile online – în principal de e-banking și pentru taxe.

3. Actualizarea cadrului legislativ pentru acceptarea tranzacțiilor electronice, a documentelor în formă electronica și pentru a conferi semnăturii digitale aceeași putere legală precum cea a semnăturii de mână.

Evaluarea procesului de digitalizare în Republica Moldova

În Republica Moldova, gradul de digitizare este în continuă creștere. Procesul de transformare digitală la nivel de instituții guvernamentale în RM a început în 2006, odată cu aprobarea Conceptului de e-guvernare. În 2010 a fost creat Centrul de Guvernare Electronică, instituție publică în subordinea Cancelariei de Stat, care în 2018 a fost schimbată în Instituția publică „Agenția de Guvernare Electronică.

Obiectivele strategice ale e-Guvernare: modernizarea serviciilor publice prin digitalizarea și reingineria lor, eficientizarea guvernării prin schimbul de date între autorități și instituțiile care prestează servicii publice, diversificarea canalelor de acces la serviciile publice, asigurarea securității informației

Serviciile din categoria "Guvern – Cetăţean" se referă la interacţiunea dintre administraţia publică şi cetăţean. Pentru realizarea acestei interacţiunii, Comunitatea Europeană a stabilit o listă din 12 servicii publice de bază care vor fi oferite cetăţenilor şi prin intermediul mijloacelor electronice (e-servicii): plata impozitelor şi taxelor pentru cetăţeni; căutarea de locuri de muncă prin oficii de muncă; ajutor prin servicii sociale; acte personale (acte de identitate, paşapoarte, permise de conducere); înmatricularea autoturismelor; autorizări pentru construcţii; solicitări şi reclamaţii la poliţie; acces la biblioteci publice (cataloage on-line, instrumente de căutare, cărţi electronice); solicitarea şi obţinerea de certificate (naştere, căsătorie); înmatricularea în universităţi; notificarea schimbării adresei de domiciliu; servicii legate de sănătate (ofertele medicale ale spitalelor, programarea la consultaţii).

De exemplu, în prezent portalul național de servicii electronice „servicii.gov.md" oferă acces Single-Sign-On la 178 servicii electronice și informații privind 649 servicii publice. Sistemul de plăți MPay integrează 86 servicii publice și a înregistrat până în prezent mai mult de 20 de milioane de tranzacții.

În **concluzie** putem spune că guvernarea electronică reprezintă modalitatea de aplicare şi utilizare a tehnologiilor informaționale, ce asigură accesul la informație și prestarea serviciilor publice în regim interactiv. Acest fapt oferă cetățenilor oportunitatea de a beneficia de servicii digitale eficiente în mod gratuit și în timp redus.

Pentru Republica Moldova putem formula următoarele recomandări:

- Dezvoltarea programelor de perfecționare în domeniul IT și sporirea abilităților generale ale angajaților publici.
- De a dezvolta un Web Serviciu unic pentru APL, capabil să ofere posibilitatea tuturor APL-urilor să digitizeze procesele sale interne (înregistrarea cererilor, eliberarea documentelor, oferirea serviciilor electronice, schimbul de informații între APL-uri), inclusiv să consume date în format electronic.

***Bibliografia**:*

1. Ursu E., Manoil V. Digitalizarea serviciilor publice // http://www.aap.gov.md/ sites/default/ files/AAP-Forum-3_Ursu_Manoil.pdf (accesat 22.02.2022)
2. Cum a ajuns Estonia în topul digitalizării mondiale. (interviu cu Margus Noormaa, directorul general al Autorității estone pentru Sisteme Informatice) // https://cursdeguvernare.ro/ cum-a-ajuns-estonia-in-topul-digitalizarii-mondiale-interviu-margus-noormaa-directorul-general-al-autoritatii-estoniene-pentru-sisteme informatice.html (accesat 20.02.2022)
3. Agenția de guvernare electronică // https://egov.md/ro (accesat 20.02.2022)

Rodica SVETLICINÂI,
doctor, conferențiar universitar

IMPLICAREA CIVICĂ A TINERILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA: POLITICI ŞI PRACTICI

Irina RAILEAN,
student, FRIŞPA, Administraţie Publică

CZU: 351/354.08-053.6(478) *railean.irinka@gmail.com*

Pe parcursul mai multor ani, copiii și adolescenții din Moldova nu s-au implicat activ în elaborarea de programe și servicii sau în procesele de luare a deciziilor cu privire la aspectele care le afectează viața.

Participarea tinerilor este un concept larg care suportă o varietate foarte mare de practici, abordări și teorii.Organizațiile de tineret, autoritățile locale și lucrătorii de centre de tineret abordează acest aspect din unghiuri diferite, plecând de la interesele diferite pe care fiecare le au atunci când este vorba de implicarea tinerilor.

Psihoterapeuții Marc Jans și Kurt De Backer au dezvoltat un model de participare a tinerilor numit 3C sau triunghiul participării care pleacă de la prezumția că participarea se bazează pe:*provocare,* implicând teme relevante, legate de realitatea cotidiană a tinerilor și care ar trebui să îi stimuleze și co-intereseze; *capacitare,* plecând de la resursele și capacitatea tinerilor de a se implica în proces precum și de la faptul că abilitățile necesare există sau pot fi dezvoltate în timp: *conexiune,* prin conectarea tinerilor la oameni, comunitate, idei sau idealuri conștientizând faptul că nu sunt singuri și că au surse de inspirație cu care se pot identifica sau grupuri în care contează și pot obține sprijinul necesar

Ca participarea tinerilor sa fie eficientă, aceasta trebuie să fie: accesibilă, fără discriminare indiferent de mediu de proveniență, naționalitate, religie ,voluntară, fără a deveni obligatorie și respectând dreptul tinerilor de a decide dacă participa sau nu, relevantă pentru nevoile tinerilor, valoroasă și fiecare să simtă că își aduce contribuția.

În urma interviurilor și discuțiilor cu tineri din diferite sfere sociale, experții studiului au identificat trei domenii ca fiind prioritare pentru tinerii din Republica Moldova: sistemul educațional anacronic incapabil să răspundă nevoilor și intereselor tinerilor. Tinerii au menționat că școala nu le formează competențele de implicare civică și cetățenie democratică, nici gândirea critică. Alții au remarcat, pe

bună dreptate, că astfel de competențe ar trebui predate și adulților.conflictul de generații care împiedică dezvoltarea activismului tinerilor prin diferența de valori și perspective a tinerilor față de restul generațiilor. revigorarea și dezvoltarea urbană pentru a crea spații care să găzduiască și să stimuleze implicarea civică.

Studiul citat al Fundației Soros Moldova din august 2016 ne oferă date despre alte forme de implicare a tinerilor (15-29): *7% dintre ei au semnat o petiție; 6% au participat la demonstrații de protest; și 4% la o grevă.*

Am preluat din același studiu date privind participarea tinerilor în forme asociative: *3% sunt membri ai unui ONG; 3% ai unei organizații religioase; 8% ai unui club sportiv; 3% ai unui partid politic; 3% ai unui sindicat; și tot 3% ai unui grup de inițiativă cetățenească.*

Datele existente indică o participare politică și civică scăzută a tinerilor. Într-un context general de dezinteres și lipsă a implicării, tinerii sunt chiar mai puțin activi și interesați decât media populației. Indexul tinerilor, introduce un indicator interesant pentru a măsura participarea acestora la procesul decizional. Studiul observă că doar 4,4% dintre tineri au participat la consultările privind bugetele publice, la nivel local sau național, pe fondul unei participări oricum scăzute (11,3% din populație).

Factori relevanți și provocările participării tinerilor : **face o diferență cu efecte pozitive în viețile tinerilor**-acoperirea nevoilor tinerilor și atingerea unei schimbări pozitive în societate la care tinerii pot contribui, **duce la recunoașterea talentului și potențialului tinerilor** de către adulți și îi sprijină să înțeleagă punctul de vedere al tinerilor, **crează oportunități pentru transfer de cunoștințe și experiență între generații.** face procesul decizional mai reprezentativ, **stimulează noi abordări și idei în rezolvarea problemelor locale și regionale,** face o diferență cu efecte pozitive în viețile tinerilor-acoperirea nevoilor tinerilor și atingerea unei schimbări pozitive în societate la care tinerii pot contribui, **duce la recunoașterea talentului și potențialului tinerilor de către adulți și îi sprijină să înțeleagă punctul de vedere al tinerilor**, **crează oportunități pentru transfer de cunoștințe și experiență între generații.**,**face procesul decizional mai reprezentativ**, **stimulează noi abordări și idei în rezolvarea problemelor locale și regionale**.

Concluzionând cele enunțate, implicarea civică a tinerilor depinde de activitățile organizate care le promovează interesele.

Astfel,pentru a spori activitatea acestora, sunt binevenite de realizat cât mai mute proiecte care reprezintă puntcte de interes pentru tineri, motivâdu-i pentru schimbări. În schimb, aceștea vor participa și contribui la prosperarea comunității noastre.

Coordonator:
Mariana IAȚCO, doctor,conferențiar universitar

MECANISME NAȚIONALE DE PROTECȚIE A DREPTURILOR LA VIAȚĂ ȘI INTEGRITATE FIZICĂ ȘI PSIHICĂ

Olesea GAȚCAN, Alexandra POVOROZNIUC,
studente anul I, Facultatea de Relații Internaționale și Științe Politice și Administrative

CZU: 342.721:343.211.3
gatcan2002123@mail.ru
alexandrapovorozniuc29@gmail.com

Drepturile omului reprezintă principalele condiţii care permit fiecărei persoane să-și dezvolte și să aplice cît mai eficient calităţile sale fizice, intelectuale, morale, socioafective și spirituale. Prezentul studio are ca **scop** reflectarea situației actuale în domeniul drepturilor cetățenilor, oferind informații credibile și valoroase despre mecanismele naționale de protecție a dreptului la viață și integritate fizică și psihică. Această temă este mereu actuală, pentru că zi de zi oamenii sunt supuși presiunii psihice și fizice, aceștia se confruntă cu diverse probleme sociale, care contribuie la dezichilibrul cetățeanului în societate. Omul este un „ animal social", care este obișnuit să încalce granițele altei personane, fără a înțelege consecințele acestui fapt.

Dreptul la viață este primul dintre drepturile garantate prin Constituție oricărei persoane. Fără exercitarea acestui drept toate celelalte drepturi ar rămîne iluzorii. . În continuare aș vrea să analizez protecția dreptului la prin articolul 24 din Constituție. Primul aliniat are următorul conținut*: Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică „(1) Statul garantează fiecărui om dreptul la viaţă și la integritate fizică și psihică.* Din conținutul privind dreptul la viață reiese Garantare acestui drept la viaţă înseamnă interzicerea cauzării morţii de către agenţii statului și Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenţionat. *(2) Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.* Constituţia interzice tortura și pedepsele sau tratamentele crude, inumane ori degradante. Interdicţia este categorică și se extinde asupra tuturor persoanelor. *(3) Pedeapsa cu moartea este abolită. Nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsă și nici executat."*

Republica Moldova s-a aliniat la familia statelor civilizate care au abolit pedeapsa cu moartea și executarea pedepsei cu moartea. Pedeapsa nu este aplicată nimănui. În concluzie, statul este cel care deţine instrumentele prin care poate asigura protecţie efectivă dreptului la viaţă, iar obligaţiile sale includ nu numai adoptarea unei legislaţii în materie, dar și luarea măsurilor necesare pentru protejarea vieţii,

La etapa actuală au loc evenimente politice cu impact major pentru societate, ceea ce afectează starea de lucruri în domeniul drepturilor omului. Tratatele internaționale și regionale de drepturile omului ratificate de Republica Moldova și mecanismele create de ele: ***- Declarația Universală a Drepturilor Omului; - Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice; - Convenţia cu privire la Drepturile Copilului; - Convenţia ONU Împotriva Torturii; - Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale ale omului;***

Am analizat realitățile actuale și problemele cu care se confruntă cetățenii RM cu ajutorul unui sondaj în care peste jumătate dintre respondenți consideră că securitatea personală contra violenței fizice este asigurată în deplină măsură sau într-o oarecare măsură, cel mai prost se consideră că este asigurată protecția contra furturilor, iar 54,3% din respondenți au declarat că nu sunt protejați deloc în acest context.

Încălcarea drepturilor persoanelor sărace este considerate o realitate de circa 40,2% dintre respondenți, a persoanelor cu dizabilități psihosociale – de către 40,4% din respondenți, iar a celor cu dizabilități fizice – 39,8% și deținuților – de circa 38,5% dintre respondenți și etc.

Dreptul la viaţă a fost, este şi rămâne unul din drepturile fundamentale ale cetăţeanului, dar şi cel mai natural drept al omului, fiind consacrat încă din primele declaraţii referitoare la drepturile omului. Omul este singura fiinţă care conştientizează propria sa existenţă şi individualitate. „Viaţa nu este proprietatea nimănui, ci uzufructul tuturor”.

Bibliografia:

1. Filozofia la viață, Dreptul la viață.
2. Pușcă F. IMPORTANŢA DREPTULUI LA VIAŢ, Universitatea ”Danubius” din Galaţi, pag. 171-172.

3. Studiu PERCEPȚII ASUPRA DREPTURILOR OMULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA, Chișinău, 2016, pag. 43.
4. Munteanu A., Rusu S., Vacarciuc O., MANUALUL FUNCȚIONARULUI PUBLIC ÎN DOMENIUL DREPTURILOR OMULUI Ediția a II-a revăzută și adăugită, Chișinău, 2009, pag. 40-48.

Recomandat
Mariana IAȚCO, dr. hab. prof. univ.

INDEPENDENȚA JUDECĂTORILOR – PRINCIPIU ESENȚIAL AL PROCEDURII DE CONTENCIOS ADMINISTRATIV

Cătălina CEBOTARESCU,
studentă anul III, Facultatea Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative

CZU: 347.962:342.9 *catalinacebotarescu184@gmail.com*

Deși, Codul administrativ al Republicii Moldova, adoptat în 2019 a pus în valoare principiile procedurii contenciosului administrativ, acestora fiindu-le consacrat un capitol distinct, totuși atestăm încălcarea flagrantă a acestora. Din aceste considerente independența judecătorilor rămâne în continuare o temă actuală în contextul Republicii Moldova, independența justiţiei fiind premisa statului de drept și o garanţie fundamentală a procesului echitabil.

Conform prevederilor Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni puterile încredinţate judecătorilor sunt strict legate de valorile de justiţie, adevăr şi libertate, iar independența și imparțialitatea judecătorului, este esenţială pentru credibilitatea sistemului juridic şi pentru încrederea pe care acesta trebuie să o inspire într-o societate democratică. Carta europeană a statutului judecătorilor prevede că statutul judecătorilor trebuie să asigure imparţialitatea pe care toţi membrii publicului sunt îndreptăţiţi să o aştepte din partea tribunalelor [5]. Prin urmare, judecătorii ar trebui să îşi îndeplinească îndatoririle fără favoritisme şi fără a da dovadă de prejudecăţi sau idei preconcepute. Trebuie să dea dovadă de respectul datorat tuturor persoanelor fără a face distincţii bazate pe motive ilegale sau incompatibile cu îndeplinirea corectă a funcţiilor lor.

Constituţia Republicii Moldova prevede, la art.20 [1], un drept fundamental pentru un stat democratic şi de drept, și anume: „accesul liber la justiţie”. Astfel, „orice persoană are dreptul la satisfacţie efectivă din partea instanţelor judecătoreşti competente împotriva actelor care violează drepturile, libertăţile şi interesele sale legitime ”, iar alin.(2) stabileşte că „nici o lege nu poate îngrădi accesul liber la justiţie”. Judecătorul trebuie, deci, să fie independent faţă de părţile în proces, precum

şi faţă de alte autorităţi publice, putere executivă sau legislative. Deci, principiul de independență a judecătorului se roteşte, în jurul a două axe principale, independența funcțională și independența personală. Art.17 al Legii cu privire la organizarea judecătorească [3] prevede că independenţa judecătorului este asigurată prin mai multe mijloace, precum: procedura de înfătuire a justiţiei, declararea inviolabilității lui, secretul deliberărilor şi interzicerea de a cere divulgarea lui, procedura de numire, suspendare, demisie şi eliberare, dar și prin alocarea resurselor adecvate pentru funcţionarea sistemului judiciar și asigurarea materială şi socială a judecătorului .

Principiul independenței judecătorilor este prevăzut în art. 37 al Codului Administrativ al Republicii Moldova [2]. În conformitate cu prevederile prezentului articol, la înfăptuirea controlului judecătoresc asupra activității administrative, instanțele de judecată competente și judecătorii competenți sunt independenți și se supun numai legii. Orice imixtiune în activitatea de judecată este inadmisibilă și atrage răspunderea prevăzută de lege. Acest principiu presupune faptul că în activitatea de judecată judecătorii sunt independenţi faţă de alte organe ale statului şi chiar faţă de organele lor ierarhic superioare, fiind supuşi numai legii, ale cărei dispoziţii sunt chemaţi să le respecte. Independenţa judecătorului implică cerinţa soluţionării litigiilor fără nici o ingerinţă din partea vreunui organ de stat sau din partea vreunei persoane.

Independenţa judecătorului constituie un factor determinant în realizarea accesului liber la justiţie, iar esenţa independenţei judecătorului rezidă în autonomia acestuia la adoptarea deciziilor judecătoreşti [4]. Aceasta presupune că judecătorul urmează să fie ocrotit şi să-i fie garantat că la judecarea cauzelor, atribuţie conferită de Constituţie, el nu va fi supus persecuţiilor şi nu va putea fi antrenată răspunderea juridică pentru modul de interpretare a legii, apreciere a faptelor sau evaluarea probelor, cu excepţia „cazurilor de rea-credinţă”.

Analiza respectării în practică a principiului independenței judecătorului denotă încălcări frecvente a acestui principiu. Relevant în context este că la 23 aprilie 2021 Parlamentul Republicii Moldova, a adoptat proiectul hotărârii prin care s-a ridicat mandatul judecătorului Domnica Manole, adoptând ca urmare un nou proiect privind numirea în funcție a domnului Boris Lupașcu [6]. Aceste acțiuni au fost apreciate ca fiind neconstituționale fiindcă independența judecătorilor este

unul din principiile constituționale ale justiției. Neconstituționalitatea vădită a raționamentelor invocate relevă din prevederile legale deoarece potrivit principiului respectiv în activitatea sa judecătorul se supune numai legii și conștiinței sale. În rezolvarea litigiilor judecătorul nu poate primi nici un fel de ordine, instrucțiuni, indicații, sugestii sau alte asemenea impulsuri privind soluția pe care trebuie sa o dea. În opinia autorului ridicarea mandatelor judecătorilor Curții Constituționale de către Parlament reprezintă o imixtiune nepermisă în activitatea sa, altfel spus, o încălcare a principiului independenței acestora și este contrară principiilor inamoviblității și independenței judecătorilor săi.

Concluzii: Principiul independenţei judecătorilor reprezintă pilonul de bază al menţinerii acestei puteri ca una cu drepturi depline în arhitectura statală. Din aceste considerente, principiul independenţei judecătorilor reprezintă nu numai baza constituţională, ci şi măsura de control al respectării drepturilor şi competenţelor puterii judecătoreşti în vederea menţinerii unui echilibru între autorităţile publice antrenate în exercitarea diferitor funcţii ale puterii de stat. Prin urmare, este strict necesar de a consolida prin eforturile comune ale tuturor asigurarea ocrotirii drepturilor şi libertăţilor magistraţilor, a onoarei şi demnităţii lor, acţionând prompt împotriva oricăror acţiuni care ar putea afecta independenţa, imparţialitatea şi credibilitatea acestora. În opinia autorului e de apreciat respectarea în totalitate a normelor legale privind aplicarea principiului independenței judecătorilor, iar autoritățile naționale trebuie să se ghideze și să-și realizeze prereogativelor ce le revin conform rigorilor prevăzute în acest sens.

Referințe:

1. Constituția Republicii Moldova din 29-07-1994, Publicat : 29-03-2016 în Monitorul Oficial Nr. 78 art. 140.
2. Codul Administrativ al Republicii Moldova din 19-07-2018, Publicat : 17-08-2018 în Monitorul Oficial Nr. 309-320 art. 466.
3. Legea privind organizarea judecătorească, nr.514-XIII din 06.07.1995 // Monitorul Oficial al Republici Moldova, 1995, nr.58/641.
4. PÎRLOG, V. *Eficienţa Justiţiei – premisă indispensabilă a realizării criteriului politic de integrare europeană*. 2007, nr.1-2, p.12.

5. SÎRCU, D. Geneza şi natura Convenţiei pentru drepturile omului şi libertăţile fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 în: Revista Naţională de Drept, 2003, nr.3 p.40
6. https://instante.justice.md/

Recomandat
Carolina MACOVEȚCHI, dr., lector univ.

ANALIZA RELAȚIILORMOLDO-RUSE PRIN PRISMA PRINCIPIULUI ”PACTA SUNT SERVANDA„

Elena CHIOSA,
licență anul III, Facultatea Relații Internaționale
Științe Politiceși Administrative

CZU: 341.241 + 327(478:470) *lena.chiosa.00@gmail.com*

Relațiile dintre Federația Rusă și statele din vecinătate, în special Republica Moldova în ultimul timp au devenit subiectul a numeroase discuții. Dat fiind faptul că în ultimul timp a apărut un război între Rusia și Ucraina, ne trezește și nouă un spirit de analiză a diversor probleme pe care le avem la nivel de stat, prin urmare, o primă problemă ce trebuie să fie supusă analizei este cea referitoare la cadrul politico-juridic al relațiilor moldo-ruse. Relațiile dintre Federația Rusă cu Republica Moldova au fost examinate dintr-o triplă perspectivă:politico-militară,economică, social-culturală.Aspectului privind respectarea prevederilor stipulate în tratatele interstatale moldo-ruse practic nu s-a acordat atenţie. Acestarticol oferă o analiză politică și juridică a relațiilor dintre Federația Rusă cu Republica Moldova prin respectarea principiului „pacta sunt servanda”.

Principiul,„pacta sunt servanda”este considerat un principiu fundamental nu numai al dreptului tratatelordar, şi al relaţiilor internaţionale în general.Actualmente, principiul,„pacta sunt servanda” a devenit o normă a dreptului internațional care își regăsește reflectare în Preambulul Statutului Organizației Națiunilor Unite (ONU).

Analizând relațiile dintre Republica Moldova și Federația Rusă, și anume analiza prevederilor stipulate întratatele interstatale moldo-ruse, apare necesitatea de a oferi gradul privind respectarea obligațiunilor asumate de către statele semnatare sau respectarea principiului dreptului internațional „pacta sunt servanda”.Pe parcursul a mai multor ani, Rusia a declarat că nu va ratifica Tratatul interstatal până când nu va fi soluţionată problema statutului juridic special a pretinsei ca stat „Republici Moldoveneşti Transnistrene” şi până nu vor fi clar determinate drepturile populaţiei rusofone, problemele limbii şi culturii lor.

Prinsemnarea din 19 noiembrie 2001, la Moscova, a Tratatului de prietenie şi cooperare între Republica Moldova şi Federaţia Rusă, problema

este soluționată. Tratatul moldo-rus serveşte cauzei întăririi păcii şi securităţii internaţionale, confirmân data şamentul statelor faţă de valorile general umane: pacea, libertatea, democraţia şi echitate asocială, respectarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului

Problema prezenţei militare ruse a apărut din punct de vedere politic şi juridic atunci când Preşedintele Republicii Moldova, prin Decretul nr.234 din 14 noiembrie 1992, conform căruia armele, muniţiile, mijloacele de transport, tehnicamilitară, bazele militare şi altă averea parţinândunităţilor militare ale Armatei Sovietice, dislocate pe teritoriul republicii, au fost declarate proprietate a Republicii Moldova. La 18 martie 1992, Decretul nr.73 emis de preşedintele Snegur stipulacă „înscopul creării bazei pentru constituirea ForţelorArmate ale Republicii Moldoval, unităţile militare ex-sovietice dislocate în Moldova au fost trecute sub jurisdicţia R.Moldova.

Boris Elţin, preşedintele Federaţiei Ruse, a emis decretul nr.220 „Cu privire la trecerea sub jurisdicţia Federaţiei Ruse a unităţilor militare ale Forţelor Armate ale fostei URSS aflate temporar pe teritoriul Republicii Moldova. În conformitate cu acest decret, „Armata a 14a de Gardă, formaţiunile, unităţile militare şi instituţiile Forţelor Armate ale ex-URSS, aflate pe teritoriul Republicii Moldova şi care nu au intrat în componenţa forţelor ei armate, au fost trecute sub jurisdicţia Federaţiei Ruse şi în subordonarea comandamentului suprem al Forţelor Armate Unificate ale CSI.

Deşidecretul din 1 aprilie 1992 a fostun act ilegal şi neprietenenesc din partea Rusiei, conducerea Moldovei nu l-a contestat. Aceasta se explică, probabil, prin faptul că decretul a fost emis într-o perioadă foarte tensionată a relaţiilor moldo-ruse, unul din scopurile emiterii lui fiind de a nu admite implicarea trupelor în conflict.Acordul de încetare a focului la Nistru, semnat pe 21 iulie 1992 la Moscova și Tratatul politic de bază („de prietenie și colaborare dintre Republica Moldova și Federația Rusă”), semnat tot la Moscova pe 19 noiembrie 2001, nu au făcut, cu anii, nici mai mare prietenia dintre Moscova și Chișinău, nu au extins nici amplitudinea cooperării întrepărți și nici nu au creat mai multă stabilitate, pace și armonie în relații lebilaterale, iar în ultima vreme – și pe plan regional. Opinia că Rusia nu poate fi prieten țări lor mici rămâne înpicioare.

În concluzie vom menționa că prin Acordul de încetare a focului la Nistru, din 1992 la Moscova și Tratatul politic de bază („de prietenie

și colaborare dintre Republica Moldova și Federația Rusă"), semnat tot la Moscova în 2001, nu au făcut, cu anii, nicimai mare prietenia dintre Moscova și Chișinău, nu au extins nici amplitudinea cooperării între părți și nici nu au creat mai multă stabilitate, pace și armonie în relațiile bilaterale, iar în ultima vreme – și pe plan regional. Opinia că Rusia nu poate fi prieten țări lor mici rămâne în picioare. Rusia ne-a recunoscut, prin Tratat (art.1) „egalitatea suverană, ne recurgerea la forță sau la amenințarea cu forța, inviolabilitatea frontierelor, integritatea teritorială, dreptul la autodeterminare, respectarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului…", dar de respectat nu le respectă. Mai mult, R. Moldova rămâne abuzată de Rusia politic șimilitar (art.5 al aceluia și Tratat): „părțile condamnă separatismul sub toate formele sale de manifestare şi se angajeazăsă nu sprijine mișcările separatiste".

Surse bibliografice:

- *Materiale/teze de comunhicare în congrese, conferințe:*

1. CEBOTARI S. RESPECTAREA PRINCIPIULUI „PACTA SUNT SERVANDA" ÎN RELAȚIA FEDERAȚIA RUSĂ- REPUBLICA MOLDOVA . UNELE CONSIDERAȚIUNI. ÎN. СУЧАСНЕ-ПРАВО :МІЖНАРОДНИЙ ВИМІРІНАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД : МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОГО КРУГЛОГО СТОЛУ, 2 ЛИСТ. 2021 Р. / КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТІ МЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА – КИЇВ, 2021. - 254 С., PP. 122-128.

- *Documente:*

1. CONVENTIA DE LA VIENA DIN 1969.
2. TRATAT DE PRIETENIE ŞI COOPERARE ÎNTRE REPUBLICA MOLDOVA ŞI FEDERAŢIA RUSĂ,
3. ДОГОВОР О ДРУЖБЕ И СОТРУДНИЧЕСТВЕ МЕЖДУ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИЕЙ ИРЕСПУБЛИКОЙ МОЛДОВА. 19 НОЯБРЯ 2001 ГОДА
4. УСТАВ ООН.

Recomandat
Svetlana CEBOTARI,
doctor habilitat, conferențar universitar

МЕЖДУНАРОДНЫЙ СТАТУС МОЛДАВСКОГО ГОСУДАРСТВА В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ ТРЁХ СОСЕДНИХ ИМПЕРИЙ – ОСМАНСКОЙ, РОССИЙСКОЙ И АВСТРИЙСКОЙ

Evghenii CARBUNI,
student anul I, Facultatea Relaţii Internaţionale,
Ştiinţe Politice şi Administrative

CZU: 94(478):327 *carbunievghenii@gmail.com*

Исторические территории Молдовы, находящиеся в юго-восточной части европейской равнины, всегда были местом столкновения геополитических сил. Из-за отсутствия серьёзный географических преград в виде гор, крупных рек или морей, территории Молдовы располагались на беспрепятственном пути с Балкан в восточную и северо-восточную Европу. Этот регион как на протяжении истории, так и на современном этапе становится местом столкновения полюсов силы. Территории большую часть истории играли роль пограничных земель для сильнейших государств региона. С образованием Молдавского княжества воеводой Драгошем и получением независимости господарем Богданом I, 2 февраля 1365 года положение территорий стабилизировалось, но при этом на международной арене княжество продолжало играть роль буферного государства [1, с. 95-99].

Стоит выделить несколько пунктов становления молдавской государственности:

1. Лацко (1368 -1375), сын первого независимого господаря Богдана I и седьмой правитель Молдавского княжества закрепил на территории княжества православный вектор, установив тем самым одну из опор Молдавской государственности.

2. При правлении Петра I Мушата (1375-1391) «Цара Молдовей» становится сильнее и активно включается в международные отношения Юго-Восточной Европы. В период его правления был официально установлен первый русско-молдавский контакт и происходит признание международного статуса молдавской государственности: вначале в одностороннем порядке 2 февраля 1365 г. королём Вен-

грии, а затем и в международном масштабе, при заключении первого межгосударственного договора от 26 сентября 1387 г. между Петром I Мушатом и Владиславом II Яджелло (Ягелло), королем Польши.

В контексте международных отношений того времени добавим, что главная геополитическая особенность Молдавского княжества в те годы заключалась в том, что оно оказалось (как, впрочем, Республика Молдова находится до сих пор) на границе между тремя великими культурами (славянской, латинской и восточной), между тремя религиями (православной, католической и мусульманской), между тремя великими народностями (славянами, латинянами и тюрками), а также между тремя идеологическими течениями (панславизмом, пантюркизмом и панлатинизмом). Исключительное положение приграничного государства привело к тому, что на протяжении веков Молдавскому княжеству приходилось постоянно лавировать между крупными державами, великими религиями и мощными течениями, пытаясь сохранить свой суверенитет и национальную идентичность [2, с. 16]. Эта главная цель могла быть достигнута только путем создания организованной дипломатической службы и обеспечения ее эффективной деятельности благодаря дипломатическому искусству наших предшественников. В частности, огромный вклад в укрепление международного положения Молдавского княжества внёс Штефан III Великий (1457 - 1504). Во время своего долгого правления господарь вел переговоры, заключал и распускал, когда находил для своей страны пользу, многочисленные договоры и союзы, играющие на интересах и противоречиях между великими соседними державами [3, с. 159-160].

По окончанию правления Штефана III положение Молдовы на международной арене слабеет. Следующие столетия княжество, в зависимости от господаря, социального настроения и итогов противостояния Российской и Османской империи, часто переходит от протектората одной империи к протекторату другой. В конце XVIII века включается третья сила – Австрийская империя. Габсбурги аннексировали Буковину.

В начале 19 века Молдавское княжество оказалось на пересечении трёх империй - Османской, Российской и Австрийской. Этот век стал последним в истории княжества. Очередные русско-турецкие

войны, ряд социальных и политических волнений, прокатившихся по Европе в первой половине нового столетия привело к концу государства. В 1812 г. Бессарабия была присоединена к Российской империи. 11 декабря 1861 года Ион Куза, будучи одновременно правителем Молдавии и Валахии, опубликовал прокламацию, утверждавшую образование Румынского государства. Молдавское княжество, объединившись с Валахией в новое государство - Румынию, - прекратило своё политическое существование.

Находясь на пересечении культурных, национальных, религиозных и идеологических течений Молдавское княжество благодаря своей политической гибкости смогла сохранить свою государственность на протяжении нескольких веков даже под давлением трёх империй. Княжество зачастую служило буферным государством или же разменной монетой для империй, но Молдавские правители и дипломаты могли достаточно умело пользоваться своим промежуточным положением во имя интереса государства. Текущие положение республики схоже с положением княжества, но теперь вместо империй приходится лавировать между союзами, блоками и организациями, между востоком и западом.

Ссылки

1. МОХОВ Н.А. Очерки истории формирования Молдавского народа. - Кишинёв: «Картя Молдовеняскэ», 1978. 132 с.
2. БЕНЮК В.А., КВИЛИНКОВА Е. Н., Национальные интересы Молдовы в дискурсе исторических и современных вызовов: к 70-летию профессора В.А. САКОВИЧА. – Кишинёв: Институт Международных Отношений Молдовы, 2019. 440 с.
3. ROMAN A.T. Geneza și constituirea structurilor serviciului diplomatic în Țara Moldovei // Conferința «Teoria şi practica administrării publice» - Chișinău, Moldova, 17 mai 2018. pp. 157-165.

Библиография:

- **Книги и монографические публикации:**

1. БЕНЮК В.А., КВИЛИНКОВА Е. Н., Национальные интересы

Молдовы в дискурсе исторических и современных вызовов: к 70-летию профессора В.А. САКОВИЧА. – Кишинёв: Институт Международных Отношений Молдовы, 2019. 440 с.
2. МОХОВ Н.А. Очерки истории формирования Молдавского народа. - Кишинёв: «Картя Молдовеняскэ», 1978. 132 с.
3. СТАТИ В.Н. История Молдовы. - Кишинёв: TipografiaCentrală, 2003. 480 с.

- **Коммуникационные материалы/тезисы на конгрессах, конференциях:**

1. ROMAN A.T. Geneza și constituirea structurilor serviciului diplomatic în Țara Moldovei // Conferința «Teoria şi practica administrării publice» - Chișinău, Moldova, 17 mai 2018. pp. 157-165.

- **Журнальные статьи:**

1. РОМАН А.Т., Молдавская государственность: международный статус и его эволюция // Культурология. – Кишинёв, 2017, стр. 155-172

Recomandat
Alexandru ROMAN, dr. hab., prof. univ.

RĂDĂCINILE TEORETICE ALE REALISMULUI POLITIC ÎN ISTORIA GÂNDIRII POLITICE

Liliana ZATIC,
studentă anul II, Facultatea Relaţii Internaţionale,
Ştiinţe Politice şi Administrative

CZU: 327.001 *rifrispa2020.liliana.zatic@gmail.com*

1. Conceptul de realism politic

Eșecul politic al idealismului a oferit ideilor realiste o importanță și credibilitate majoră[1, p.27], îndeosebi, după cel de-al Doilea Război Mondial [2, p. 86]. Realismul este una dintre paradigmele centrale ale domeniului relaţiilor internaţionale, care prezintă relaţiile internaţionale ca o luptă permanentă a statelor pentru supraviețuire și dominaţie [7, p. 42]. Așadar, construcția unei imagini a relațiilor internaționale, se poate face prin comparația interacțiunii statelor de pe scena mondială cu ciocnirea bilelor pe o masă de biliard [3, p. 113].

Așa cum politica internațională reprezintă o luptă pentru putere, ea poate fi explicată în funcție de cele 3 nivele ale analizei:slăbiciunea individuală determină lupta pentru conservare la nivelul individual,la nivelul statal, statul este perceput ca un organism unic, iar la nivelul sistemic se evidențiază caracterul anarhic al sistemul internațional care nu permite generarea unei autorități supreme (arbitru), astfel lupta pentru putere este continuă [8, p. 88].

2. Abordările teoretice ale realismului în istoria gândirii politice

Abordările teoretice ale realismului în istoria gândirii politice sunt ilustrate de mai multe personalități precum Tucidide, care a scris „Istoria Războiului Peloponezian". Analizând conflictul dintre Atena și Sparta (431–404 î.Hr.),el afirma: „adevăratul motiv al războiului este, creșterea puterii ateniene și teama pe care aceasta a provocat-o în Sparta" [4, p.44].

Niccolò Machiavelli este un alt autor ce a avut influențe majore în teoria realismului prin recomandarea utilizării conceptului de politică de echilibru de putere. Datorită neîncrederii sale față de morală el susținea indirect o morală nouă - principele, poate reuși în acțiunile sale mai curând prin derogare de la morală decât prin conformarea la regulile ei - „scopul scuză mijloacele" [5, p.154].

Edward H. Carr prin opera sa „Criza de douăzeci de ani”susține că gândirea politică solidă trebuie să se bazeze atât pe elemente ale utopiei (adică, valori) cât și ale realității (adică, puterea), așa cum utopicul se întoarce spre viitor, gândește în termeni de creativitate spontană, iar realistul privește în trecut, gândește în termeni de relații cauză-efect [8, p. 46-47].

Hans Morgenthau înlucrarea sa „Politica între națiuni” subliniază că o politică externă bazată pe interes național este moral mult superioară unei politici externe inspirate de principii morale universaliste [8, p. 93-94].Ela formulat șiprincipiile realismului: politica, este determinată de legi obiective care sunt înrădăcinate în natura umană; toate statele acţionează pe arena internațională în funcţie de interesele pe care şi le definesc;interesul național este definit în termeni de putere și poate fi schimbat;principiile morale universale nu sunt aplicabile în politica internațională de la sine, ci trebuie analizate prin prisma circumstanţelor concrete de spaţiu şi timp;necesitatea efectării unei distincții clare între aspirațiile morale la un moment dat ale unei naţiuni şi legile morale;principiile realismului menţin autonomia sferei politicii în raport cu toate celelalte [8, p. 88].

3. Importanța realismului politic în relațiile internaționale

Importanța realismului politic în relațiile internaționale de-a lungul timpului a fost conturată de o serie de personalități politice, asemeni Cardinalului Richelieu. Practica politicii sale externe prezintă elemente ale realismului, precum utilizarea conceptului rațiunea de statce presupune că statul este autorizat să încalce legea, în numele unui criteriu de interes superior [6, p. 53].

Otto von Bismarck ca adept al Realpolitik-ului, credea că puterea este factorul cel mai decisiv în politica internaţională: „Acel care se va afla în combinaţia mai slabă în caz de război va fi mult mai supus” [9, p. 29]. Diplomaţia sa a produs o serie de alianţe angrenate, parţial suprapuse, parţial în competiţie, care asigurau interesele naționale a statelor.

Stilul fără de compromisuri și moderat al diplomaţiei lui Charles de Gaulle a fost constituit conform interesului național francez: „Este intolerabil pentru un mare stat să-și lase destinul în seama deciziilor și acțiunilor altui stat, oricât de prieten ar fi.” Intențiile lui de Gaulle cu privire la soarta europeană erau o redefinire a vechiului vis al lui Richelieu, al unei Franțe hegemonice [6, p. 528].

Henry Kissinger,un realist politic contemporan,în contextul Războiului Rece nu-și putea imagina un alt scop pentru puterea SUA decât urmărirea supremației globale (ex.Războiul din Vietnam din anii 1961–1975). O idee de bază a realismului lui Kissinger este aceea că fiecare eveniment politic de oriunde în lume necesită un răspuns în altă parte[10].

CONCLUZII GENERALE

Realismul este sintetizat ca paradigmă a relațiilor internaționale abia în secolul XX, însă rădăcinile sale teoretice sunt foarte îndepărtate provenind tocmai din Antichitate, începând cu Tucidide și ajungând până la Morgenthau.Aplicabilitatea realismului politic în relațiile internaționale de către marile personalități politice prezentate și rezultatele înregistrate de acestea pe scena internațională, demonstrează funcționalitatea realismului.În condițiile epocii informaționale, abordarea realității conform teoriei realismului politic și postulatelor sale de bază facilitează percepția obiectivă a faptelor, întrucât volumul informațional de astăzi diluează realitatea politică.

Bibliografie:

- *Cărțișipublicațiimonografice:*

1. Brown Chris, Ainley Kirsten, Understanding International Relations, Ed. Palgrave Macmillan, New York, 2005, 294 p, https://bit.ly/3s8bHt6(accesat 13 decembrie 2021)
2. Juc Victor, Eşanu Constantin, Teoria relaţiilor internaţionale în Teosa Valentina, Vasilescu Grigore, Rotaru Veronica, RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ÎN CURRICULUMUL UNIVERSITAR: BAZELE TEORETICO-METODOLOGICE, CEP USM, Chișinău, 2016, 546 p., https://bit.ly/322PUs9(accesat 11 decembrie 2021)
3. Цыганков П.А.,Теория международных отношений, Из. «Гардарики»Москва,2003,590с.,https://bit.ly/3HObRKs(accesat 15 decembrie 2021)
4. Viotti Paul R., Kauppi Mark V., International Relations Theory, Ed. Longman, 2012, 479 p., https://bit.ly/3IOOdPH(accesat 14 decembrie 2021)
5. Nay Oliver - Istoria ideilor politice, ed. Polirom, Iași, 2008, 671p.

6. Kissinger Henry, Diplomația, Ed. ALL, București, 2018, 784 p.
• *Articoledinreviste:*
7. Burian Alexandru, Teoria relaţiilor internaţionale în sistemul ştiinţelor politice, Revista Moldovenească de Drept internaţional şi Relaţii internaţionale, Nr. 2 / 2009, p. 38-46, https://bit.ly/3DX8Khe(accesat 11 decembrie 2021)
8. Дробот Г.А., Реализм в теории международных отношений: история, зарубежная и отечественная школы, в журнале Социально-гуманитарные знания, издательство Ред. журн. (М.), № 4, 2014, с. 182-203, https://bit.ly/3pWYGQs(accesat 14 decembrie 2021)
9. Rathbun Brian, The Rarity of Realpolitik: What Bismarck's Rationality Reveals about International Politics, în *International Security* (2018) 43 (1): 7–55, 49 p., https://bit.ly/32Pb8tA, (accesat 13 decembrie 2021)
• *Site-uri:*
10. Meaney Thomas, The Myth of Henry Kissinger, The New Yorkerk©,https://bit.ly/3HZoBhf, publicat: 11 mai 2020 (accesat 14 decembrie 2021)

Recomandat
Andrei ILAȘCIUC, lect. univ.

REALIZAREA MECANISMELOR DEMOCRAȚIEI REPREZENTATIVE ÎN ACTIVITATEA PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA

Vitalia JUC,
studentă anul III, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 328.3(478) *vitalia.j0207@gmail.com*

După 30 de ani de la Declarația de independență, Republica Moldova încă se mai află într-un proces de tranziție de la un sistem totalitar spre un sistem democratic și reprezentativ. Momentul cheia al acestui proces îl reprezintă însăși activitatea propriu-zisă a organelor centrale de guvernare care, fie utilizează eficient mecanismele democrației, fie neglijează sau se abat de la acestea. Or, trebuie să atragem o atenție sporită la activitatea organelor de conducere statală și la mecanismele de funcționare ale acestora de care depinde atât dezvoltarea la nivel național, cât și afirmarea pe plan internațional al Republicii Moldova. În acest sens, un rol primordial îl ocupă Parlamentul, instituție responsabilă de întregul parcurs legislativ la nivel statal.

Referindu-ne la situația actuală din Parlamentul Republicii Moldova, constatăm o îmbunătățire esențială la capitolul reprezentativității. În primul rând, e de menționat raportul dintre numărul bărbaților și a femeilor: 40 de femei au fost alese în funcția de deputată după alegerile parlamentare din 11 iulie 2021. Pentru comparație, în primul Parlament al Republicii Moldova (1990-1994) femeile constituiau 3,7%, iar în Parlamentul ales la scrutinul din iulie 2021 – 39,6 [1].Republica Moldova se află printre țările europene care au înregistrat o pondere ridicată a femeilor-membre în Parlament. Moldova a implementat măsuri de stimulare a participării femeilor în alegeri la general. În 2016 au fost introduse modificări în legislație referitoare la cota minimă de reprezentare de 40% pentru ambele sexe la formarea Guvernului, la constituirea forurilor de conducere a partidelor politice și în procesul de constituire a listelor electorale pentru alegerile naționale și locale. Prin urmare, vedem rezultate pozitive ale implementării acestui mecanism de către forul legislativ.

Încă un aspect important în activitatea Parlamentului este prezența tinerilor în legislativ.Raportul privind reprezentativitatea tinerilor în parlamentele statelor membre ale Uniunii Interparlamentare arată că 30,2% dintre parlamentarii lumii au sub 45 de ani. În Parlamentul Republicii Moldova acest indice constituie 38,6% – 39 din 101 de deputați sunt mai tineri de 45 de ani. Parlamentul Republicii Moldova este pe locul 6 în lume după progresul obținut, din 2018, privind numărul de parlamentari sub 45 de ani și pe locul 8 – privind numărul deputaților sub 40 sau sub 30 de ani [2].

De cealaltă parte, minoritățile etnice se află într-o situație precară, pentru că reprezentarea lor în Parlament încă nu este asigurată și stimulată, situație care, credem necesară a fi modificată prin completarea actelor legislative cu referire la partidele politice. Într-o țară multietnică cum este Republica Moldova introducerea unor cote obligatorii pentru minorități în legislativ ar putea fi benefică doar dacă s-ar identifica niște mecanisme echitabile în raport cu toate grupurile minoritare și subreprezentate. În precedentul Parlament, a fost o singură persoană de etnie romă. Or, ar fi cazul de instituit cote pentru cele mai subreprezentate grupuri, că e vorba de 3%, 5% sau 10% trebuie de discutat pentru a se ajunge la un anumit consens. O altă modalitate ar fi ca algoritmele de finanțare a partidelor să fie ajustate la acest deziderat. Altfel spus, cu cât mai multe persoane aparținând grupurilor subreprezentate are partidul, cu atât mai multe finanțe primește de la bugetul de stat. Astfel de mecanisme s-au dovedit a fi eficiente în cazul femeilor și tinerilor după cum și au fost menționate anterior. Pentru comparație, în Camera Deputaților din România, este un grup parlamentar al minorităților naționale care este foarte activ în procesul legislativ.

Pentru ca democrația reprezentativă să funcționeze corect, ea este completată de democrația participativă. Aceasta înseamnă că cetățenii, prin intermediul grupurilor societății civile și al altor organizații negu-vernamentale (ONG), sunt încă capabili să comunice și să influențeze asupra parlamentarilor între alegeri. ONG-urile îndeplinesc o serie de funcții importante, inclusiv informarea oamenilor cu privire la chestiuni de interes public, oferindu-le mijloace prin care pot vorbi cu reprezentanții lor politici între alegeri și tragerea la răspundere a delegaților atunci când încalcă legea. Libertatea ONG-urilor de a îndeplini aceste funcții și libertatea oamenilor de a se asocia cu ONG-urile sunt componente vitale ale democrației reprezentative liberale.

În concluzie, analizând activitatea Parlamentului la etapa actuală, observăm o tendință pozitivă în realizarea democrației reprezentative la nivel de funcționare a Parlamentului și a instituțiilor din subordinea lui. Deși partidele mici sunt defavorizatea în scrutinele electorale, iar în Parlament au ajuns doar 4 partide politice, poziția democrației se fortifică în țară. Totuși, rămâne loc și pentru îmbunătățire.

Ca recomandare, pentru îmbunătățirea reprezentativității, consider necesară completarea Legii 382 din 2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor, care nu a fost modificată din anul 2006 și introducerea unei cote obligatorii de reprezentare a minorităților în partidele politice prin completarea Legii privind partidele politice.

O altă recomandare ar fi acordarea dreptului de inițiativă legislativă societății civile prin intermediul organizațiiilor nonguvernamentale, după exemplul Uniunii Europene și a României care ar permite o interacțiune mai eficientă între forul superior legislativ și cetățeni.

Referințe:

1. https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/presscenter/pressreleases/2021/record-pentru-numrul-femeilor-alese-in-calitate-de-deputate-i-al.html
2. https://multimedia.parlament.md/parlamentul-republicii-moldova-a-progresat-la-capitolul-prezentei-tinerilor-in-ultimii-3-ani-raport-global/

Surse bibliografice:

- *Acte legislative:*

1. Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial nr. 1 din 27.07.1994
2. Lege nr. 294 din 21.12.2007 privind partidele politice. În: Monitorul Oficial al RM nr. 42-44 art.119 din 29.02.2008
3. Legea nr. 797 din 02.04.1997 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului. În: Monitorul Oficial al RM nr. 50, art. 237 din 07.04.2007

- *Publicații:*

4. Gladcenco S. „Sistemul electoral mixt: avantaje și dezavantaje”.

Disponibil în: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/35-40_22.pdf

- *Surse internet:*

5. https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/presscenter/pressreleases/2021/record-pentru-numrul-femeilor-alese-in-calitate-de-deputate-i-al.html
6. https://multimedia.parlament.md/parlamentul-de-legislatura-a-xi-a-are-un-numar-record-de-femei-deputate/
7. https://multimedia.parlament.md/parlamentul-republicii-moldova-a-progresat-la-capitolul-prezentei-tinerilor-in-ultimii-3-ani-raport-global/

Recomandat
Livia ZAPOROJAN, dr., lector universitar

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ ЕВРОПЕЙСКИЙ СОЮЗ – РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ: ВЛИЯНИЕ НА РЕСПУБЛИКУ МОЛДОВА

Дмитрий КИЧУК,
студент III курса, Факультет международных отношений, политических и административных наук

CZU: 327(4):339.9 *dimachiciuc@mail.ru*

Актуальность выбранной темы обусловлена тем, что отношения между ЕС и Россией имеют ключевое значение для судьбы всего континента. Сегодня отношения России и Европейского союза определяют политический вектор развития общемировых отношений и геополитическую ситуацию в мире. Эти отношения, также служат основой экономических связей России со странами Европейского Союза, что определяет экономическое развитие участников этих процессов.

Среди основных направлений взаимодействия России и Европейского Союза можно выделить сотрудничество в сфере энергетики и товарооборота. Торгово-экономические отношения между Российской Федерацией и Европейским Союзом имеют активные, проблемные и перспективные направления двустороннего партнерства. На отношения ЕС и России влияют многочисленные факторы и политические, экономические и социальные трансформации, которые имеют серьезные последствия для их отношений. На торговое партнерство между Россией и ЕС влияют многие проблемы, которые важны для анализа и устранения. Россия является пятым по значимости торговым партнером ЕС (после Китая, США, Великобритании и Швейцарии, по состоянию на август 2021 г.).Несмотря на сохраняющиеся разногласия, в том числе вопросы взаимных инвестиций и доступа к рынкам, Россия и ЕС останутся важными торговыми партнерами.

Политический диалог между ЕС и Россией сосредоточен на обмене мнениями и сотрудничестве в решении международных кризисов и конфликтов (включая Грузию, Украину, Молдову, Ближний Восток, Ирак, Иран, Западные Балканы и Афганистан). ЕС и Россия

также согласны с необходимостью укреплять многосторонние механизмы для разрешения конфликтов, особенно с учетом центральной роли ООН и ОБСЕ. Растет взаимопонимание в области разоружения и нераспространения оружия массового уничтожения. Все большее внимание в двусторонних консультациях уделяется борьбе с терроризмом.

Что касаетсяобщего пространства в области свободы, безопасности и правосудия то оно включает направления сотрудничества, ориентированные на переход к свободному движению людей и обеспечение их прав на территории стран ЕС и России.

Проблемы взаимоотношений.Основой разногласий ЕС-РФ на современном этапе отношений признается наличие разнонаправленных интересов России и Евросоюзана постсоветском пространстве, в том числе и по поводу ситуации на Украине. Результатом ухудшения отношений стали санкции против РФ, которые Евросоюз, с целью давления ввели в марте 2014 года. С этого времени и до сегодняшних дней отношения ЕС и РФ остаются сложными и достаточно проблематичными.

Влияние на Республику Молдова. Республика Молдова является небольшой страной, расположенной на окраинах двух геополитических центров - Европейский Союз и Российская Федерация.Государство подвергается действию различных влияний, которые проходили сквозь всю историю страны, будь то периоды, когда она являлась частью более крупных держав или когда она стала независимым государством. Эти влияния очень обширны, начиная с экономических и торговых связей вплоть до лингвистических и культурных уз. После обретения Молдовой независимости ее внешняя политика оказалась под сильным влиянием этого внутреннего комплекса связей с восточными и западными соседями, а также с историческим и геополитическим контекстом.

Библиография:

1. Европейский Союз и права человека в России.– URL: http://ec.europa.eu
2. Программы сотрудничества ЕС-Россия - https://eeas.europa.

eu/delegations/russia_ru/6251/Программы%20сотрудничества%20ЕС-Россия
3. Представительство Европейского Союза в Российской Федерации Соглашение о партнерстве и сотрудничестве, учреждающее партнерство между Российской Федерацией, с одной стороны, и европейскими сообществами и их государствами – членами, с другой стороны // Дипломатический вестник. 1994.
4. Внешняя политика Республики Молдова - https://www.stud24.ru/management/vneshnyaya-politika-respubliki-moldova/213870-625661-page1.html

Recomandat
Cristina MORARI, doctor înştiinţepolitice, lector univ.

ПРОБЛЕМАТИКА ТРАНСФОРМАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОГО СУВЕРЕНИТЕТА В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Ярослав ЧЕБАНУ,
студент IIIкурса, Факультет международных отношений, политических и административных наук

CZU: 327:342.3 *cebanuiaroslav@gmail.com*

Актуальность темы обусловлена необходимостью понимания современной динамики трансформации суверенитета государства в условиях глобализации в современной системе международных отношений. Эта проблема является актуальной, требующей научно-теоретического осмысления и обоснования состояния суверенитета в условиях глобализации на современном этапе, для сохранения собственной идентичности и суверенной демократии.

Методология изучения проблематики трансформации государственного суверенитета в контексте глобализации основывается на общих методах научного познания, через призму холизма.

Проводя анализ содержания понятия «суверенитет» в современной международной ситуации С. Краснер[1]считает, что суверенитет главным образом означает автономность и независимость от других государств, а не верховную власть, поскольку власть внутри государства может быть организована различным образом. Он выделяет суверенитет, закрепляемый в международном праве и исчерпывающийся фактом юридического признания государствами друг друга в строго определенных территориальных границах. Вестфальский суверенитет означает исключение внешних акторов в вопросе политического контроля над определенными территориями. Внутренний суверенитет определяет формальную организацию политической власти внутри государства и способность публичных властей контролировать соответствующие их полномочиям административные единицы.Взаимозависимый суверенитет определяется реальной способностью государства контролировать процессы, протекающие за его административными пределами (такой суверенитет не имеет прямого правового и политического статуса.[1, p.3-4].

Во второй половине XX векагосударство и суверенитет подвергались ревизии и переосмыслению, ввиду процессов глобализации и создании наднациональных систем. Рост влияния негосударственных акторов в международных отношениях бросили тень сомнения на убеждения в том, что государства были, есть и будут главными субъектами мировой политики. Это вызывало необходимость в уточнении некоторых базовых представлений: в частности, представления о суверенитете[2, p.127]. Французский специалист в области социологии международных отношений Бернар Бади считает, что «глобализация - это исторический процесс, развивающийся на протяжении многих столетий; глобализация означает гомогенизацию мира, жизнь по единым принципам, приверженность единым ценностям, следования единым обычаем и нормам поведения, стремление все универсализировать;глобализация - это признание растущей взаимозависимости, главным следствием которой является подрыв, разрушение национального государственного суверенитета под напором действий новых акторов общепланетной сцены - глобальных фирм, транснациональных управленческих структур (сетей), что взаимодействуют на равных основаниях не только между собой, но и с самими государствами – традиционными акторами международных отношений»[3, p.111]. Исследователи Коренюшкина С. и СоловьевК.[4, p59]к числу объективных факторов, видоизменяющих концепцию суверенитета, относят информационно-коммуникационное пространство, развитие которого ставит вызовы перед государствами на предмет определения своей юрисдикции в отношении сетевых сегментов.

Глобализация как новая веха, оформившаяся в XXI веке, расширяет суверенитет государств глобального центра, западных стран в планетарном масштабе, в то же время сужая суверенитет стран периферии и полупериферии. Расширение и внедрение политических и экономических систем более сильных акторов в менее развитые, выкристаллизовывает диспропорциональность мирового развития и детерминирует мировую политику как противостояние центростремительных сил и центробежных сил. Дальнейшее мироустройство будет завесить от структурной конфигурации глобальных и региональных акторов и баланса сил, государств прежде всего, их

альянсов и объединений, таких как НАТО, ОДКБ, АНЗЮС и других на международной арене.

Библиогрфаия:

1. KRASNER S. *Sovereignty:Organized Hypocrisy*. Princeton: Princeton University Press, 1999.3-4 p.
2. ДУГИН А. Международные отношения (парадигмы, теории, социология): Учебное пособие для вузов. — 2-е изд. Москва: Академический проект, 2014, с.127.
3. ЛО ВЭНЬХУА. Глобализация как новое явление в мировом развитии. În: *Социология власти.* 2007, с.111.
4. С. КОРЕНЮШКИНА, К. СОЛОВЬЕВ. Суверенитет в эпоху глобализации: теория и практика. В: *общество. среда. развитие*. № 1. 2015. с.59.

Recomandat
Tatiana TURCO, dr., conf. univ.

Sesiunea naţională cu participare internaţională de comunicări ştiinţifice studenţeşti

Ediţia a XXVI-a
1 februarie-1 martie 2022

Rezumate ale comunicărilor
Volumul I

Asistenţă computerizată – *Maria Bondari*

Bun de tipar 2022. Formatul 60 x 84 $^{1}/_{16}$
Coli de tipar 27,7. Coli editoriale 21,0.
Comanda. Tirajul 50 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chişinău, MD 2009